

**LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ**

Cilt XII / Volume XII
Sayı I / Issue I
Haziran 2021 / June 2021

**EUROPEAN UNIVERSITY OF LEFKE
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES**

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Araştırma Makaleleri / Research Articles

- Investigating Okun's Law in SAARC Countries: An ARDL Approach**
SAARC Ülkelerinde Okun Yasasının İncelenmesi: ARDL Yaklaşımı.....1-18
Abu Hanif, Zobayer Ahmed, Savaş Çevik
- İletişim İklimi ile Yenilikçi Davranış İlişkisinde Kültürel Sıkılığın Aracılık Rolü**
The Mediating Role of Cultural Tightness on The Relationship Between Communication
Climate and Innovative Behavior.....19-39
Arzu Uğurlu Kara, Çağdaş Akif Kahraman
- Yeşil Bütçe Uygulamaları ve KKTC Değerlendirmesi**
Green Budget Practices and TRNC Evaluation40-64
Nuru Giritli, Buse Koçak
- Re-culturing or De-culturing Our Classes? The Integration of the Target Culture
into EFL Classrooms**
Sınıflarımızı Mı, Kültürden Arındırmak Mı?: Hedef Kültürün EFL Sınıflarına
Entegrasyonu65-81
Büşra Müge Özdi, Emre Debrelı
- Comparison of IRT Models With Different Guessing Parameters**
Farklı Tahmin Parametreleri İle MTK Modellerinin Karşılaştırılması.....82-97
Fatih Orçan
- Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Alanında Yapılan Reformların Karşılaştırmalı
Karikatürlere Yansıması**
The Reflection of Education Reforms at The Early Turkish Republic Period in Comparative
Caricatures.....98-111
Yasemin İmir, Zahide Kıcı
- Edward Said and To Reconsider His "Orientalism"**
Edward Said ve 'Şarkiyatçılık' Adlı Eserini Yeniden Düşünmek112-128
Metin Çolak

**LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ**

**EUROPEAN UNIVERSITY OF LEFKE
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES**

Cilt XII / Volume XII
Sayı I / Issue I
Haziran 2021 / June 2021

Sahibi / Owner

LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ / EUROPEAN UNIVERSITY OF LEFKE

Editör / Editor

Prof. Dr. Harun ŞEŞEN

Yardımcı Editör / Vice Editor

Doç. Dr. Ali DAYIOĞLU

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Oğuz KARAKARTAL

Prof. Dr. Carolina SMOCHINA

Prof. Dr. Ebru OĞURLU

Prof. Dr. Elif Asude TUNCA

Doç. Dr. Derviş KIRIKKALELİ

Doç. Dr. Zihniye OKRAY

Doç. Dr. Gözde İnal CAVLAN

Yrd. Doç. Dr. Fehiman EMİNER

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Akif TABAK (Kâtip Çelebi Üniversitesi)

Prof. Dr. Belkıs TARHAN (Lefke Avrupa Üniversitesi)

Prof. Dr. Cem TANOVA (Doğu Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. Fatih ÇETİN (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)

Prof. Dr. Gencay ŞAYLAN (Lefke Avrupa Üniversitesi)

Prof. Dr. H. Nejat BASIM (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Himmet KARADAL (Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Prof. Dr. Hulusi Cenk SÖZEN (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. İbrahim S. MERT (Antalya Bilim Üniversitesi)

Prof. Dr. Murat DEMİR (Harran Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa SAĞSAN (Yakın Doğu Üniversitesi)

Prof. Dr. Nuri ERİŞGİN (Lefke Avrupa Üniversitesi)

Prof. Dr. Saadettin YILDIZ (Lefke Avrupa Üniversitesi)

Prof. Dr. Serhat BURMAOĞLU (Kâtip Çelebi Üniversitesi)

Doç. Dr. Alper ÖZÜN (Oxford Üniversitesi)

Doç. Dr. Elif ŞEŞEN (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)

Doç. Dr. Emine TAHSİN (İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Hakan GÜNEŞ (İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. İhsan TAYHANİ (Lefke Avrupa Üniversitesi)

Kapak Tasarımı / Cover
Bülent BİLGİN

Yazışma Adresi / Correspondance
Lefke Avrupa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Gemikonağı – Lefke
KKTC

European University of Lefke
Journal of Social Sciences
Faculty of Economics and Administrative Sciences
Gemikonağı – Lefke – TRNC
Mersin 10 TURKEY
İletişim / Contacts
+ 90 392 660 20 00
jss@eul.edu.tr
<http://dergipark.gov.tr/euljss>
<http://en.lau.edu.tr/euljss/>

ISSN: 1309 – 2294
e-ISSN: 2148 – 8169

LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi iki hakemli bir dergidir / EUL Journal of Social Sciences is a double blind peer-reviewed journal.

Sosyal Bilimler Dergisi EBSCOhost, ROAD ve SOBIAD tarafından indekslenmektedir / EUL Journal of Social Sciences is indexed in EBSCOhost, ROAD and SOBIAD.

Subscriptions / Abonelik

Yıllık 50 TL olan abonelik bedeli İş Bankası LAÜ Şubesi 6806199 numaralı, Lefke Avrupa Üniversitesi hesabına yatırıldıktan sonra adres bilgisi dergimize iletilmelidir / Subscribers are required to notify us after depositing an annual fee of 50 TL to the following bank account: İş Bank LAÜ Branch, account number 6806199, account owner European University of Lefke.
(IBAN: TR27 0006 4000 0016 8060 0001 99)

UYARI

Tüm yayın hakları saklıdır. Bu derginin hiçbir bölümü, LAÜ'den alınmış yazılı izin olmaksızın hiçbir biçimde ve hiçbir yöntemle yeniden üretilemez ve dağıtılamaz. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisinde ileri sürülen görüşler ve ifadeler tamamen yazarlara aittir. Dergide yayınlanmış olması, bu görüş ve ifadelerin editör veya LAÜ tarafından benimsendiği anlamına gelmez.

DISCLAIMER

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced and disseminated in any means without the prior written permission of the EUL. Statements and opinions appearing in the EUL Journal of Social Sciences are solely those of the authors and do not imply endorsement by the editors, advisors or referees of the journal, or the EUL.

INVESTIGATING OKUN'S LAW IN SAARC COUNTRIES: AN ARDL APPROACH

SAARC ÜLKELERİNDE OKUN YASASININ İNCELENMESİ: ARDL YAKLAŞIMI

Md. Abu HANIF
International Islamic University Chittagong
iiucebhanif@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1403-4610

Asst. Prof. Zobayer AHMED
International Islamic University Chittagong
ecozobayer@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3168-6055

Prof. Dr. Savaş ÇEVİK
Selçuk University
scevik@selcuk.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0730-0746

Received 22 March 2021 - Accepted 21 May 2021
Gönderim 22 Mart 2021 – Kabul 21 Mayıs 2021

Abstract: *The aim of this paper is to test the applicability of Okun's law in SAARC (South Asian Association for Regional Cooperation) countries. It also intends to find the long-run association between unemployment rate and growth rate and investigate the impact of growth rate on unemployment in the South Asian Region. The study uses annual time series data for eight SAARC countries, from 1991 to 2017. To meet the objectives of the research, the graphical illustration of trend with descriptive statistics are followed by econometric analysis. Based on the stationarity of the variables, an autoregressive distributive lag (ARDL) model has been estimated to test the long-run relationship between unemployment and growth. The results indicate that per capita GDP negatively influences the unemployment rate in the long run only in three member countries of SAARC, namely- Afghanistan, India and Sri Lanka and in the South Asian Region in aggregate. This paper also finds a negative relationship between the growth rate and unemployment rate in Bangladesh, but this association is not statistically significant. The study doesn't find any negative relationship between the two variables in Bhutan, Maldives, Nepal and Pakistan. The study discovers the validity of Okun's law, but the attained Okun coefficient is less than that of the actual Okun coefficient, documented by Arthur Okun. Another substantial evidence is that the significance of the connection between the growth rate and unemployment rate varies among the SAARC countries. The main limitation of this paper is the unavailability of data for Afghanistan compared to other SAARC countries. This paper is unique as it tests the validity of Okun's law in every member country of SAARC and as a region of South Asia. To date, no such study like this has been found in the body of literature which finds long-run relationship in all SAARC countries.*

Keywords: *ARDL, economic growth, Okun's law, SAARC, South Asia, unemployment rate*

Öz: *Bu makalenin amacı Okun yasasının SAARC (Güney Asya Bölgesel İşbirliği Birliği) ülkelerinde uygulanabilirliğini test etmektir. Ayrıca Güney Asya Bölgesi'ndeki işsizlik oranı ile büyüme oranı arasındaki uzun vadeli ilişkiyi bulmayı ve büyüme oranının işsizlik üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, 1991'den 2015'e kadar sekiz SAARC ülkesi için yıllık zaman serisi verilerini kullanmaktadır. Araştırmanın amaçlarını karşılamak için, açıklayıcı istatistiklerle trendin grafiksel gösterimini ekonometrik analiz takip etmektedir. Değişkenlerin durağanlığına bağlı olarak, bir otoregresif dağıtım gecikmesi (ARDL) modelinin işsizlik ve büyüme arasındaki uzun vadeli ilişkiyi test ettiği tahmin edilmektedir. Sonuçlar, kişi başına düşen*

GSYİH'nın uzun vadede işsizlik oranını sadece SAARC'ın üç üye ülkesinde, yani Afganistan, Hindistan ve Sri Lanka'da ve toplamda Güney Asya Bölgesi'nde olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu makale aynı zamanda Bangladeş'teki büyüme oranı ile işsizlik oranı arasında negatif bir ilişki bulmaktadır, ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Çalışma, Butan, Maldivler, Nepal ve Pakistan'daki iki değişken arasında herhangi bir negatif ilişki bulamadı. Çalışma, Okun yasasının geçerliliğini keşfediyor, ancak elde edilen Okun katsayısı, Arthur Okun tarafından belgelenen gerçek Okun katsayısından daha az. Bir başka önemli kanıt da, büyüme oranı ile işsizlik oranı arasındaki bağlantının öneminin SAARC ülkeleri arasında farklılık göstermesidir. Bu makalenin ana sınırlaması, diğer SAARC ülkelerine kıyasla Afganistan için veri bulunmamasıdır. Bu makale, Okun yasasının SAARC'ın her üye ülkesinde ve Güney Asya'nın bir bölgesi olarak geçerliliğini test ettiği için benzersizdir. Bugüne kadar, tüm SAARC ülkelerinde uzun vadeli ilişkiler bulan literatürde buna benzer bir çalışma bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: ARDL, ekonomik büyüme, Okun yasası, SAARC, Güney Asya, işsizlik oranı

INTRODUCTION

GDP is a commonly used parameter to measure the economic growth of a country. Some other factors like inflation, unemployment and literacy rate affect GDP growth rate (Anyanwu, 2014). The South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC) is the regional geopolitical organization and intergovernmental union of the countries in South Asia. Its member countries include Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Maldives, Nepal, Pakistan and Sri Lanka. SAARC countries cover 3% of the total world's area, while the population of the SAARC countries is 21% of the world's total population. SAARC was established on December 8, 1985 in Dhaka, the capital of Bangladesh. Political and economic problems are similar in SAARC countries (Chauhan, 2008). The population density of these countries is high, which lead to serious threat of creating job opportunities. As a result, it creates unemployment problem. Although the growth rates of the countries are positive on average in recent decades, the effect of such growth on the level of employment requires scientific investigation.

Unemployment is a situation in which people who are actively seeking jobs, but there are no vacancies. In labour economics, unemployment includes frictional unemployment, cyclical unemployment, structural unemployment and classical unemployment (Junankar & Price, 2016). Because of the globalization and advancement of technology (Mincer & Danninger, 2000), the SAARC countries can't cope with those changing circumstances on account of social and economic problems. Such a condition of the economy obstructs the economic growth of the SAARC countries, causing a high unemployment rate (Upreti, 2015).

Economic policymakers consider unemployment as a vital factor in both developing and developed countries. As the full employment level maximizes output, it is one of the significant macroeconomic goals for every government (Arnold, 2011). Nevertheless, South Asian countries are facing structural changes for the last few decades and the consequences of these structural changes reduced the employment ratio of the agriculture sector in GDP (Sawhney, 2010). The intersectoral output gap ensures a couple of things: rapid economic growth and unemployment changes (McMillan & Rodrik, 2011).

In macroeconomics, Okun's law is a well-known concept that describes the negative relationship between economic growth and unemployment (Martin, 1993). In 1962, Arthur Okun, an American economist, states that if the real GDP increases rapidly, the rate of unemployment will decline. Conversely, unemployment will rise if the growth will lower or negative (Higgins, 2011). A reduction in the unemployment rate in any economy is supposed as a positive development (Arnold, 2011). It is considered as a favourable sign since most of the people in a society require employment for their livelihood. Therefore, the Okun's law is the best technique to investigate and explain the negative association between economic growth and unemployment.

Most of the previous studies (Ciprian-Ionel, 2007; Villaverde & Maza, 2009; Watts & Mitchell, 1991) investigated the relationship between unemployment rate and growth for a single economy or state within the country. Some papers (Ahmed, Aziz, & Zaman, 2013; Moosa, 1997; Sawhney, 2010) tried to find the existence of Okun's law in some selected SAARC countries (not more than five countries). Majority of the papers (Christopoulos, 2004; Owyang & Sekhposyan, 2012; Villaverde & Maza, 2009) tested Okun's law for developed countries. This paper tries to check the validity of Okun's law in all member countries of SAARC individually and also in South Asia.

The objective of the paper is to examine the effectiveness of Okun's law in SAARC countries in the long-run. It also tries to find out whether any inverse relationship between growth rate and unemployment rate exist or not in South Asia. The study uses annual time series data for eight SAARC countries from 1991 to 2017. To meet the objectives of the research, the graphical illustration of trend with descriptive statistics are followed by econometric analysis. Based on the stationarity of the variables, an autoregressive distributive lag (ARDL) model has been estimated to test the long-run relationship between unemployment and growth.

1. REVIEW OF THE THEORY AND LITERATURE

1.1 Review of the Theory

Okun's Law is termed afterward Arthur Melvin Okun (Nov. 28, 1928 - March 23, 1980) who at first described it in the early 1960s. Okun originally described, the economy experiences 1% increase in the unemployment rate for every 3% decrease in real GDP. Similarly, a 3% increase in GDP from its long-run level decreases a 1% in unemployment (Knotek II, 2007). According to his empirical result, a slowdown of economic growth causes the unemployment rate to rise. This connection is more numerical rather than organizationaleconomic framework. But during the stormy 1970s, when stagflation (condition of both stagnation and inflation) troubled the country, the rule no longer held.

Furthermore, no economic theory can explain this association between unemployment rate and economic growth. Therefore, the Okun's theory becomes a benchmark to measure the connection between these two variables. It is a widely used technique of finding any negative association between growth rate and unemployment rate for its simplicity.

Many versions of the Okun's law are available: gap version, difference version, dynamic version and production function approach. Based on the assumptions formulated by the researchers, every method has its own characteristics for calculation. Among the different approaches, only the difference version carries decently simple statistical calculations. By this method, without making any assumptions, values can be calculated from the accessible empirical data. Different techniques are applied in the dynamic version, gap version and the production function version to regress GDP growth over fluctuations in the unemployment rate to the data with different interpretations and assumptions. However, the difference version merely regresses GDP growth rate on the unemployment rate.

To acquire a positive growth, more production of goods and services is a prerequisite. With the help of inputs (capital, labor), the output can be produced if more workers are employed at the given capital stock by utilizing economic resources at their optimum level, then we can obtain real GDP growth. From this theoretical background, it is clear that there is a positive relationship between real GDP growth and reduction in unemployment level, as high employment level leads to a high price level in the economy, according to Phillips (1962).

That is, having a higher employment level, the economy must face inflation. Thus, we observe that a higher price level is associated with a low unemployment rate. If we consider the unemployment rate and real GDP growth, the two economic variables from the above discussions, at that time we can conclude the effect of the unemployment rate over GDP growth. As employment and GDP growth are positively related to each other, unemployment rate and GDP growth must be negatively associated with each other i.e., a positive economic growth weakens the unemployment rate in the economy.

1.2. Literature Review on Unemployment and Growth Nexus

Different studies (Ahmed *et al.*, 2013; Lal, Muhammad, Jalil, & Hussain, 2010; Moosa, 1997) have been done to detect the negative influences of growth rate on the unemployment rate of developing countries by employing time series data and panel data for individual SAARC countries over time to time. It requires to find the validity of Okun's law in all SAARC countries and also in the South Asia region. There are few studies (Chauhan, 2008; Tariq Hussain, Siddiqi, & Iqbal, 2010; Islam & Nasrin, 2015) have been worked to show the negative relationship between unemployment rate and economic growth in Bangladesh, India, Sri Lanka and Pakistan individually or some selected SAARC countries. Some studies (Aranki, Friberg, & Sjödin, 2010a; Ciprian-Ionel, 2007; Knotek II, 2007) find the validity of Okun's law in the short-run. Long-run relationship is absent in their studies and they recommend further research on the impact of economic growth on unemployment in the long-run. There are few gaps in the existing literature and this study tries to fulfil the underlining gap of existing literature. Ahmed *et al.* (2013) recommend to find out a significantly long-run connection between GDP growth and unemployment for all SAARC countries in future research.

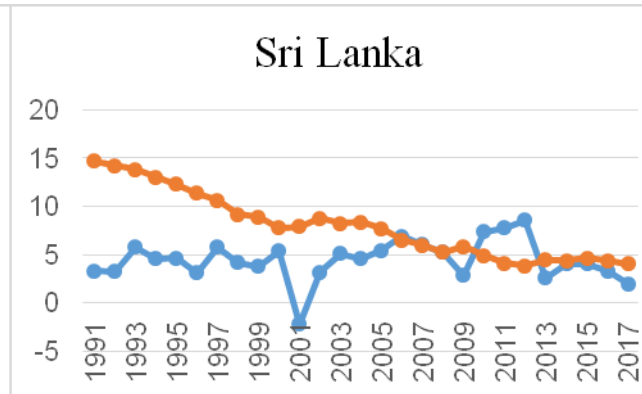
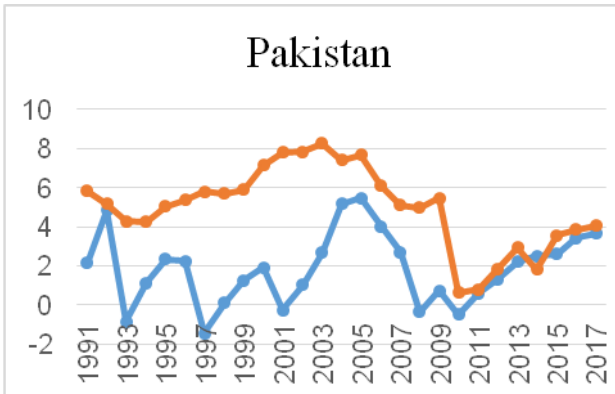
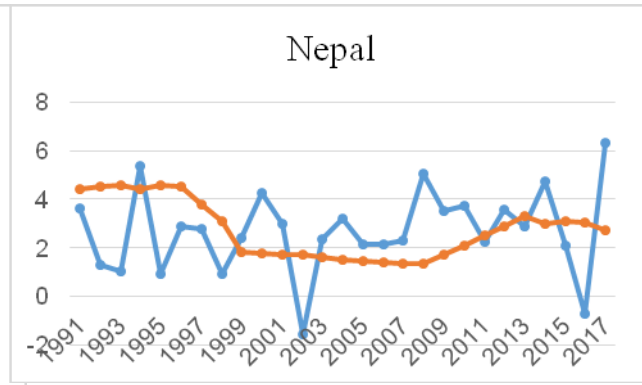
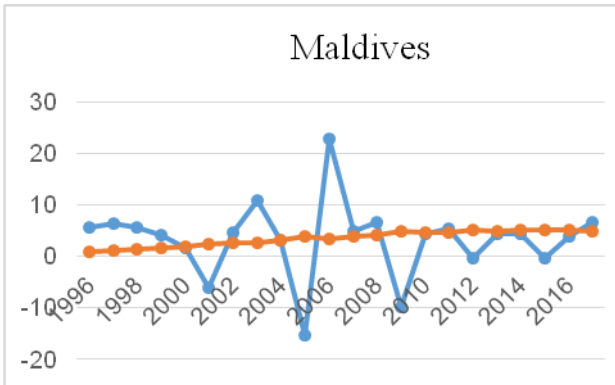
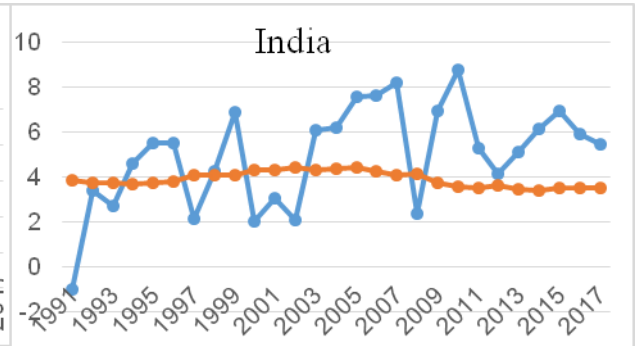
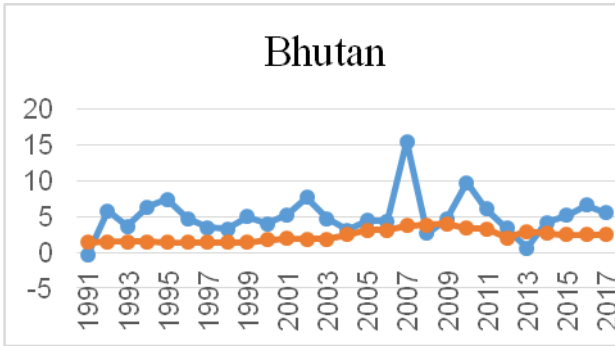
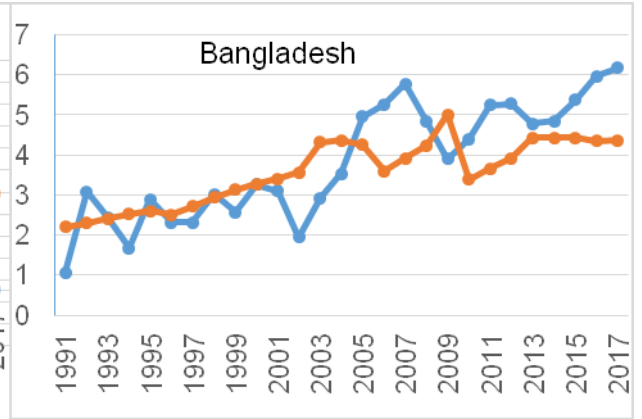
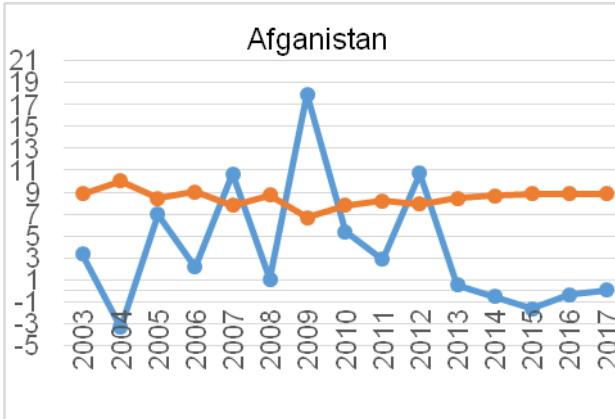
In the case of the US economy, Levin, Lin, and Chu (2002) analysed the unemployment and economic growth nexus and found a significance inverse relationship that indicates the validity of Okun's law. Walterskirchen (1999) examined and found a negative relationship between unemployment and economic

growth by time series annual data from 1968 to 1998 for EU countries. Tatoğlu (2011) finds the validity of Okun's law for European countries and the result shows that the nexus between growth rate and unemployment rate varies among the countries. Marinkov and Geldenhuys (2007) studied in the case of South Africa using annual data from 1970-2005. Also, they found that unemployment and GDP growth move in the opposite direction. Still, changes in the unemployment rate causes less inflation in the GDP growth rate as compared to Okun's coefficient. Among the EU countries, depending on Swedish data, Aranki, Friberg, and Sjödin (2010b) investigated the relationship between unemployment and economic growth. In the case of Australia, Watts and Mitchell (1991) also supported Okun's law. Their study found the long-run relationship between unemployment and economic growth is unstable. Villaverde and Maza (2009) analysed the Okun's law for the Spanish region throughout 1980-2004. Ciprian-Ionel (2007) tested Okun's law and found an inverse and two-way relationship between GDP growth variable and unemployment rate for Romania during 1993-2004. Knotek II (2007) also studied the usefulness of Okun's law in which he calculated the effects of current output, past output level, past unemployment rate on unemployment rate by using its difference, gap and dynamic versions and analysed that increasing unemployment rate slowdown the economic growth in the short-run and long-run. Christopoulos (2004) also estimated Okun's law by applying unit root tests and co-integration approach on panel data at regional level in Greece and found that results are valid in six out of thirteen regions. Moosa (1997) tested Okun's law for G7 countries namely Canada, Italy, UK, US, France, Germany, Japan. The empirical studies showed that Okun's coefficient is higher in North America whereas lower in Japan.

Moreover, Al-Habees and Rumman (2012) directed a similar study for Arab countries, highlighting their economic strategies. The study found that less economic growth rate hinders new job creation, which increases the rate of unemployment. Empirical results identify the validity of Okun's law and indicate that programmes should be taken in such a way so that economic growth will rise, reducing the unemployment rate.

Similarly, Lal, Muhammad, Jalil, and Hussain (2010) checked the validity of Okun's law in some Asian countries, specifically Bangladesh, China, India, Pakistan and Sri Lanka. For this persistence, they took annual time series data during the period 1980 to 2006. Using Engle-Granger (1987) co-integration technique, they examined the long-run relationship between GDP growth and unemployment. Their results found that there is no existence of Okun's law in some Asian countries. By using time series data for Pakistan from 1972 to 2006, Tahir Hussain, MW Siddiqi, and Asim Iqbal (2010) investigated the fundamental relationship between economic growth and unemployment rate. Considering some explanatory variables like capital, labor and human capital; their results also indicate a short-run and significant long-run relation between growth and unemployment.

Now the question may arise how this study is unique from others. This study tries to find the validity of Okun's law in all SAARC countries in the long-run and the impact of growth on unemployment in the South Asia Region. ARDL model is used to test the validity of Okun's law. This study has tried to fulfil the research gap. Moreover, this study also includes an update data from 1991 to 2017.

Economic Growth

Unemployment Rate

Figure-1: Unemployment rate and growth trends in SAARC Countries

Bangladesh

The GDP in Bangladesh extended 7.11% in 2016 from the previous year. GDP Growth Rate in Bangladesh averaged 3.56% from 1991 until 2017, reaching a high of 6.16% in 2017 and a record low of 1.07 percent in 1991 (World Bank, 2018).

Bangladesh's Unemployment Rate increased to 4.37 % in Dec 2017. The average rate of unemployment is 3.56 %. The data reached a high of 5.00 % in Dec 2009 and a record low of 2.20 % in Dec 1991 (World Bank, 2018).

Bhutan

The main sectors of the Bhutanese economy are hydroelectricity, tourism and agriculture. GDP Annual Growth Rate in Bhutan averaged 5.05 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 15.38 percent in 2007 and a record low of -0.41 percent in 1991. (World Bank, 2018).

The unemployment rate in Bhutan remained unchanged at 2.50 percent in 2017 from 2.50 percent in 2016. The unemployment rate in Bhutan averaged 2.28 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 3.96 percent in 2009 and a record low of 1.38 percent in 1995. (World Bank, 2018).

India

The unemployment rate in India increased to 3.52 percent in 2017 from 3.51 percent in 2016. The unemployment Rate in India averaged 3.89 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 4.43 percent in 2002 and a record low of 3.41 percent in 2014. (World Bank, 2018)

GDP Annual Growth Rate in India averaged 4.94 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 8.76 percent in 2010 and a record low of -0.98 percent in 1991 (World Bank, 2018).

Maldives

The unemployment rate in Maldives remained unchanged at 5 percent in 2017 from 5 percent in 2016. The unemployment rate in Maldives averaged 3.35 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 5.21 percent in 2014 and a record low of 1.001 percent in 1996. (World Bank, 2018).

Tourism, fishing and shipping are the most critical sectors of the economy. Tourism accounts for more than 30 percent of GDP and over 60 percent of foreign currency earnings. GDP Annual Growth Rate in Maldives averaged 3.34 percent from 1996 until 2017, reaching a high of 22.82 percent in 2006 and a record low of -15.42 percent in 2005 (World Bank, 2018).

Nepal

Nepal is one of the least developed countries in the world and relies extensively on foreign aid. The primary sector of the economy is agriculture, which employs over 70 percent of the population and accounts for 33 percent of GDP. As Nepal is home to the highest mountains in the world, tourism has been steadily growing in importance and is an essential source of revenue. The Gross Domestic Product

(GDP) in Nepal expanded 6.30 percent in 2017 from the previous year. GDP Annual Growth Rate in Nepal averaged 2.69 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 6.31 percent in 2017 and a record low of -1.53 percent in 2002 (World Bank, 2018).

The unemployment rate in Nepal decreased to 2.73 percent in 2017 from 3.06 percent in 2016. The unemployment rate in Nepal averaged 2.74 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 4.60 percent in 1995 and a record low of 1.34 percent in 2008 (World Bank, 2018).

Pakistan

The unemployment rate in Pakistan averaged 4.99 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 8.27 percent in 2003 and a record low of 0.65 percent in 2010 (World Bank, 2018).

GDP Annual Growth Rate in Pakistan averaged 1.89 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 5.48 percent in 2005 and a record low of -1.45 percent in 1997 (World Bank, 2018).

Sri Lanka

Sri Lanka is a developing economy of the southern coast of India. Despite years of civil war, the country has recorded strong growth rates in recent years. The main sectors of Sri Lanka's economy are tourism, tea export, apparel and textile, and rice production. GDP Growth Rate in Sri Lanka averaged 4.46 percent from 1991 until 2017, reaching a high of 8.56 percent in 2012 and a record low of -2.23 percent in 2013 (World Bank, 2018).

The unemployment rate in Sri Lanka averaged 7.97 percent from 1991 until 2017, reaching an all-time high of 14.67 percent in 1992 and a record low of 3.88 percent in 2013 (World Bank, 2018).

2. RESEARCH METHODOLOGY

2.1. Data and Variables

All data for this study are collected from various sources. The primary sources are the World Development Indicators (World Bank, 2018) and Bangladesh Bank. The data consists of the yearly time series over the period from 1991 to 2017. The time frame of data depended mainly on the available data. The dependent variable is GDP per capita growth and the independent variable is the unemployment rate.

A detailed description of the raw data set is provided in the form of descriptive statistics in Table 1 and Table 2. The time-series data sample include 1991 to 2017 for all the countries.

Table 1: Descriptive Statistics of Regression Variables [SAARC Countries]

	Variables	Obs.	Mean	Std. Dev.	Min.	Max.	Jarque-Bera	Prob.
AFG	Unemp	15	8.488	0.742	6.705	10.001	1.236	0.538
	Growth	15	3.727	5.735	-3.361	17.951	3.263	0.195
BGD	Unemp	27	3.562	0.815	2.200	5.000	1.853	0.395
	Growth	27	3.808	1.449	1.068	6.164	1.624	0.443
BHU	Unemp	27	2.280	0.850	1.381	3.960	2.405	0.300
	Growth	27	5.050	2.908	-0.408	15.397	32.951	0.000
IND	Unemp	27	3.891	0.337	3.414	4.432	2.412	0.299
	Growth	27	4.949	2.283	-0.982	8.763	1.367	0.504
MALD	Unemp	22	3.354	1.522	0.790	5.210	2.028	0.362
	Growth	22	3.341	7.340	-15.421	22.823	5.074	0.079
NEP	Unemp	27	2.747	1.175	1.340	4.595	2.537	0.281
	Growth	27	2.688	1.732	-1.528	6.317	0.522	0.770
PAK	Unemp	27	4.988	2.100	0.650	8.270	1.092	0.579
	Growth	27	1.883	1.883	-1.449	5.478	0.566	0.753
SRI	Unemp	27	7.966	3.436	3.880	14.660	2.327	0.312
	Growth	27	4.459	2.116	-2.227	8.556	7.747	0.060

Source: Authors' calculation and data are collected from the World Bank database. Note: All data are in percentage form.

Table 2: Descriptive Statistics of Regression Variables [South Asia]

	Obs.	Mean	Std. Dev.	Min.	Max.	Jarque-Bera	Prob.
Unemployment	27	4.048	0.424	3.301	4.686	1.091	0.579
Growth	27	4.470	1.967	-0.279	7.507	1.150	0.562

Source: Authors' calculation and data are collected from World Bank database. Note: All data are in percentage form.

The above tables consists of observation, mean value, standard deviation, maximum value, minimum value and corresponding probability value of Jarque-Bera along with the value Jarque-Bera of all variables.

2.2. Modelling & Methodology

When a study is being conducted with time-series data, it needs to check whether the data is stationary or not. Because there is a possibility to be the spurious regression if time-series data is used. A time series Y is said to be stationary if its mean and variance are constant over time and the value of covariance between two time periods depends only on the distance between the two time periods and not on the actual time at which the variance is computed (Gujarati, 2009). There are many ways to check the data stationarity. The standard approach to check the stationarity of a time series data is unit root test. Among the various tests, the Augmented Dickey-Fuller (ADF) test is used widely (Adenutsi, 2010; Islam & Nasrin, 2015). Augmented Dickey-Fuller (ADF) unit root test has been used to check whether the variables are stationary or not.

The purpose of this paper is to test the relationship between the unemployment rate and growth rate by using annual time series data of SAARC countries from 1991

to 2017. To conduct the study an autoregressive distributive lag (ARDL) model, proposed by Pesaran and others (Pesaran and Pesaran, 1997; Pesaran and Shin, 1999; Pesaran *et al.*, 2001). The following autoregressive distributed lag (ARDL) model will be estimated in order to test the long-run relationship between the unemployment rate and economic growth. The model is as follows:

$$\Delta UN_t = \alpha + \beta_1 UN_{t-1} + \beta_2 Y_{t-1} + \sum_{i=1}^n \gamma_1 \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=1}^n \gamma_2 UN_{t-i} + \varepsilon_t \dots \dots (1)$$

Where,

ΔUN_t = Change in unemployment rate in period t

ΔUN_{t-1} = First lag of unemployment rate

Y_{t-1} = First lag of GDP growth

ε_t = Error term in time period t

3. EMPIRICAL RESULTS

3.1. The Results of Augmented Dickey-Fuller (ADF) Unit Root Test.

Table 3: The Results of Unit root Test of Variables [SAARC Countries]

		Level		First Difference		Decision
		Intercept	Inter. + Trend	Intercept	Inter. + Trend	
AFG	<i>Unemp</i>	-1.532	-3.891*	-8.251***	-8.096***	I(1)
	<i>Growth</i>	-3.608**	-3.724*	-3.845**	-4.217**	I(1)
BGD	<i>Unemp</i>	-1778	-2.978	-.5766***	-5.860***	I(1)
	<i>Growth</i>	-1.657	-3.486**	-6.115***	-6.013***	I(1)
BHU	<i>Unemp</i>	-1.384	-1.302	-5.588***	-5.587***	I(1)
	<i>Growth</i>	-5.697***	-5.547***	-5.869***	-5.738***	I(0)
IND	<i>Unemp</i>	-2.888**	-1.152	-4.215***	-4.468***	I(1)
	<i>Growth</i>	-4.461***	-4.773***	-5.315***	-5.275***	I(0)
MALD	<i>Unemp</i>	-3.921***	0.1534	-6.126***	-3.397*	I(1)
	<i>Growth</i>	-5.299***	-5.096***	-6.315***	-6.171***	I(0)
NEP	<i>Unemp</i>	-2.117	-.7731	-3.568**	-3.745**	I(1)
	<i>Growth</i>	-5.924***	-5.618***	-5.595***	-5.376***	I(0)
PAK	<i>Unemp</i>	-1.489	-1.695	-5.054***	-4.950***	I(1)
	<i>Growth</i>	-2.989**	-3.027	-6.342***	-6.391***	I(1)
SRI	<i>Unemp</i>	-2.114	-1.306	-4.247***	-4.730***	I(1)
	<i>Growth</i>	-3.962***	-3.841**	-7.540***	-7.279***	I(0)

Note: (*), (**) and (***) denotes 1%, 5% and 10% respectively.

Table 4: The Results of Unit Root Test of variables [South Asia]

		Level		First Difference		Decision
		Intercept	Inter. + Trend	Intercept	Inter. + Trend	
SA	<i>Unemp</i>	-1.080890	-1.381725	-4.092137***	-4.080203**	I(1)
	<i>Growth</i>	-4.065264***	-4.520553***	-5.236510***	-5.182008***	I(0)

Note: (*), (**) and (***) denotes 1%, 5% and 10% respectively.

The results of the ADF unit root test for the variables of SAARC countries and South Asia in their levels and first differences are presented in Table 3 and Table 4. The output of ADF unit root test indicates that the growth rate variable of Bhutan, India, Maldives, Nepal and Sri Lanka are stationary in level and the variables of other member countries of SAARC. On the other hand, South Asia are stationary in the first difference, which is statistically significant. None of the variables of SAARC countries and South Asia are stationary in the second difference.

3.2. The Results of ARDL Estimation

The results of the ARDL model are the long-run output because all variables used by the ARDL model are stationary at I(0) and I(1).

Table 5: Results of ARDL Model [SAARC Countries]

Method: Autoregressive Distributed Lag								
Independent variable	Dependent variable: Unemployment Rate, Sample Range: 1991 - 2017							
	Coefficient							
	AFG	BGD	BHU	IND	MALD	NEP	PAK	SRI
Constant	2.712	0.651	0.312	0.926	0.417	-0.012	0.687	1.065
UNEMR(-1)	0.590	0.510	0.874	0.891	0.943	1.4404	0.090	0.921
UNEMR(-2)	0.323	0.066		0.112		-0.537		
UNEMR(-3)	-0.289	-0.149		0.113				
UNEMR(-4)	0.134	0.571		-0.270				
GDPGR	-0.108*	-0.104	0.002	-0.044***	-0.002	0.007	0.090	-0.121**
GDPGR(-1)	0.032			0.0217	-0.021	0.083		-0.063
GDPGR(-2)	0.038			-0.005	0.015			
GDPGR(-3)	-0.008			-0.012				
GDPGR(-4)				-0.022				
R-squared	0.962	0.746	0.800	0.9842	0.987	0.945	0.694	0.982
Adjusted R ²	0.861	0.672	0.782	0.973	0.9839	0.934	0.667	0.979
Durbin-Watson Stat.	1.102	2.059	2.195	2.450	2.4218	2.305	1.883	2.029
F-statistic	9.567	10.033	46.039	90.101	292.225	86.821	26.10	400.846
Prob(F-statistic)	0.044	0.0001	0.000	0.0000	0.000	0.000	0.000	0.000

Note: (*), (**) and (***) denotes 1%, 5% and 10% respectively.

Table 6: Results of ARDL Model [South Asia]

	Independent Variables					
	Coefficient					
	UNEMR(-1)	GDPGR	GDPGR(-1)	GDPGR(-2)	GDPGR(-3)	
Constant	0.806345	0.900047	-0.069560***	-2.72E-05	0.020122	-0.038522
R-squared	0.901285		F-statistic		32.86851	
Adjusted R ²	0.873864		Prob(F-statistic)		0.000000	
Durbin-Watson stat	1.729192		Dependent Variable		Unemployment Rate	

Note: (*), (**) and (***) denotes 1%, 5% and 10% respectively.

The Table 5 and Table 6 show the long-run relationship between GDP growth and unemployment rate. The results indicate that per capita GDP negatively influences the unemployment rate in the long run in some SAARC countries, namely

India, Sri Lanka and Afghanistan and the coefficient of growth rate is also found statistically significant at 1%, 5%, 10% significant level respectively. Also, the study observes the negative relation between the variables in South Asia.

One percent point increase in per capita GDP will lead to a 0.11 percent point decrease in the unemployment rate in Afghanistan, 0.04 percent point in India, 0.12 percent point in Sri Lanka and 0.07 percent point in South Asia in the long run. This paper also finds a negative relation between the growth rate and unemployment rate in Bangladesh, but this association is not statistically significant. The study doesn't find any negative relationship between the two variables in Bhutan, Maldives, Nepal and Pakistan. This implies that GDP growth rate does not have any positive influence in creating employment in those countries in the long-run. Several studies (Ahmed et al., 2013) also support these findings. This model is the best fit as the adjusted R² value is high as well as the explanatory variables can be explained dependent variable by near or above 90% for most of the countries. F-statistic value is also high and the corresponding probability value is much low. It is found that F-statistic value is statistically significant. Durbin-Watson value confirms that the model is not spurious. Durbin-Watson value indicates the serial correlation of residuals. The results of this regression will be spurious if Durbin-Watson value is not close to 2. The results of various test which are related with this model will be disclosed in the following section.

3.3. Diagnostic Tests for ARDL Model

Serial correlation or autocorrelation refers to the correlation of a time series with its previous and future values. Autocorrelation is also sometimes called “lagged correlation,” which refers to the correlation between members of a series of numbers arranged in time. Here, this study uses the Breusch-Godfrey Serial Correlation Lagrange Multiplier (LM) test for serial correlation.

Results for the serial correlation test have been presented in Table 7 and Table 8 below.

Table 7: Results for Autocorrelation of ARDL Model: [SAARC Countries]

C	AFG	BGD	BHU	IND	MALD	NEP	PAK	SRI
F-statistic	7.802	0.044	1.284	1.655	0.871	0.683	0.056	0.150
Prob. F	0.245	0.956	0.297	0.235	0.441	0.517	0.945	0.861

Table 8: Results for Autocorrelation of ARDL Model: [South Asia]

Breusch-Godfrey Serial Correlation Lagrange Multiplier (LM) Test:			
F-statistic	0.043873	Obs*R-squared	0.130902
Prob. F(2,16)	0.9572	Prob. Chi-Square(2)	0.9366

The above result implies that there is no serial correlation in the ARDL Model. It indicates that the results obtained from ARDL with stationary data is not spurious or non-sense.

Heteroskedasticity test is inserted in following Table 9 and Table 10

Result for Heteroskedasticity has been presented in Table 9 and Table 10 below.

Table 9: Results of Heteroskedasticity Test: [SAARC Countries]

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey								
	AFG	BGD	BHU	IND	MALD	NEP	PAK	SRI
F-statistic	0.748	2.057	1.493	1.984	1.135	2.901	0.931	0.223
Prob. F	0.6709	0.121	0.245	0.126	0.377	0.048	0.408	0.878

Table 10: Results of Heteroskedasticity Test: [South Asia]

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey			
F-statistic	1.551892	Prob. F(5,18)	0.2238
Obs*R-squared	7.229461	Prob. Chi-Square(2)	0.2041

From the results of above table, it can be concluded that the ARDL model is free from the Heteroskedasticity problem at the 5% level of significance. The normality test for the ARDL model is shown in the next Table 11 and Table 12.

The results of the normality test for the residuals of the ARDL model are presented below.

Here, the appropriate test statistic of normality test is Jarque-Bera (JB) test statistic

Table 11: Results of Normality Test: [SAARC Countries]

	AFG	BGD	BHU	IND	MALD	NEP	PAK	SRI
Jarque-Bera	0.942	13.562	2.716	0.507	0.208	1.981	55.496	1.178
Probability	0.624	0.001	0.257	0.775	0.902	0.371	0.000	0.554

Table 12: Results of Normality Test: [South Asia]

Normality Test: Jarque-Bera	
Jarque-Bera	5.637081
Probability	0.059693

The residuals of the ARDL model are normally distributed over the study period and the above decision made the ARDL model valid. The figures of the Normality test for each country are presented in the Appendixes section. Model specification error tests are performed in the following section.

Results for Ramsey RESET test is presented in Table 13 and Table 14 below.

Table 13: The results of the Ramsey RESET Test: [SAARC Countries]

	AFG	BGD	BHU	IND	MALD	NEP	PAK	SRI
--	-----	-----	-----	-----	------	-----	-----	-----

F-statistic	1.863	9.350	1.236	0.255	5.224	1.894	0.127	3.520
Prob. F	0.305	0.007	0.278	0.622	0.038	0.184	0.724	0.074
t-statistic	1.365	3.057	1.112	0.505	2.288	1.376	0.357	1.876

Table 14: The results of the Ramsey RESET Test: [SAARC Countries]

Ramsey RESET Test			
F-statistic	1.4172	t-statistic	1.1904
Prob. F	0.2502	Prob. (t-statistic)	0.2502

From the above result, the null hypothesis cannot be rejected indicates that the ARDL model is correctly specified.

4. FINDINGS AND DISCUSSION

The results indicate that per capita GDP negatively influences the unemployment rate in the long run in some SAARC countries, namely India, Sri Lanka and Afghanistan and the coefficient of growth rate is also found statistically significant at 1% , 5%, 10% level respectively. Also, the negative relation between the variables in South Asia has been found in this paper. One percent point increase in per capita GDP will lead to a 0.11 percent point decrease in the unemployment rate in Afghanistan, 0.04 percent point in India, 0.12 percent point in Sri Lanka and 0.07 percent point in South Asia in the long run. This paper also finds a negative relation between the growth rate and unemployment rate in Bangladesh, but this association is not statistically significant. The study doesn't find any negative relationship between the two variables in Bhutan, Maldives, Nepal and Pakistan. This implies that the GDP growth rate does not have any positive influence in creating employment in those countries in the long-run. These findings are also supported by previous studies (Ahmed et al., 2013).

Findings-01: Only in three member countries of SAARC, namely Afghanistan, India and Sri Lanka among eight and also in the South Asia Region; this study finds the validity of Okun's law. But the attained Okun coefficient is less than that of the actual Okun coefficient, which was documented by Arthur Okun (Okun, 1962).

Findings-02: This study suggests that there is a long-run negative relationship between growth and unemployment rate in Afghanistan, India and Sri Lanka. No long-run association between the variables in Bhutan, Maldives, Nepal and Pakistan. For Bangladesh, this paper observed expected negative sign, but the result is insignificant.

CONCLUSION & RECOMMENDATIONS

In this study, we examined the validity of Okun's law the long run term relationships between unemployment rate and economic growth in SAARC countries and the South Asia Region from 1991 to 2017. Estimation results support the unemployment jeopardize in most of SAARC countries.

The need for improvement in governance is essential for all SAARC countries by strengthening institutions that will help in promoting economic growth and stability. The government should help in having sound political, financial and social reforms to achieve structural changes smoothly because SAARC countries have the potential to grow and that will help in increasing the productivity of the economy and economic welfare (Sawhney, 2010). SAARC countries should develop their human resources and physical infrastructure development by spreading regional cooperation to each other by reducing restrictions on intra-regional investment and technology flows.

This study concludes with the recommendation that Okun's law are not valid in most of the developing countries because of asymmetric problems. This study again recommends that it is needed further research on the relationship between economic growth and the unemployment rate in short-run by different models with updated quarterly data. The implications of Okun's law for economic policy is that economists need to anticipate the further development of the unemployment rate for a given projected growth level, which is additionally essential to forecast unemployment costs. But our results do not support the implications of Okun's Law in some developing countries. It can be said that Okun's law interpretation may not be applicable in developing countries. Pakistani, Bangladeshi, Sri Lankan, and Indian governments and political leaders should adopt this role model and follow from those Asian countries.

REFERENCES

- Adenutsi, D. E. (2010), "Do international remittances promote human development in poor countries? Empirical evidence from Sub-Saharan Africa", <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/29347/>, Retrieved: 20.01.2021.
- Ahmed, A., Aziz, A., & Zaman, K. (2013), "The Long Run Effects between Unemployment and Economic Growth in Selected SAARC Countries", *Economic Research Guardian*, 3(2): 70.
- Al-Habees, M. A., & Rumman, M. A. (2012), "The relationship between unemployment and economic growth in Jordan and some Arab countries", *World Applied Sciences Journal*, 18(5): 673-680.
- Anyanwu, J. C. (2014), "Factors Affecting Economic Growth in Africa: Are There any Lessons from China?", *African Development Review*, 26(3): 468-493. doi:10.1111/1467-8268.12105
- Aranki, T., Friberg, K., & Sjödin, M. (2010a), "The relationship between the business cycle and the labour market in Sweden. *Economic Commentaries*, 10.
- Aranki, T., Friberg, K., & Sjödin, M. (2010b), "The relationship between the business cycle and the labour market in Sweden", *Economic Commentaries*. Online available at: http://www.riksbank.com/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Ekonomiska%20kommentarer/20,10.
- Arnold, R. A. (2011), *Principles of economics*: South-Western, Cengage Learning.
- Chauhan, C. (2008), "Higher Education: Current Status and Future Possibilities in Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Maldives, Nepal, Pakistan, and Sri Lanka", *Analytical Reports in International Education*, 2(1): 29-48.
- Christopoulos, D. K. (2004), The relationship between output and unemployment: Evidence from Greek regions, *Papers in Regional Science*, 83(3): 611-620.
- Ciprian-Ionel, T. (2007), "Okun's Law for Romania during 1992-2004", https://mpira.ub.uni-muenchen.de/10638/1/Okuns_LAW_ROMANIA_1993_2004.pdf, Retrieved: 20.01.2021.
- Gujarati, D. N. (2009), *Basic econometrics*: Tata McGraw-Hill Education.
- Higgins, P. (2011), "GDP Growth, the Unemployment Rate and Okun's Law", *Econ South*, 02-03.
- Hussain, T., Siddiqi, M., & Iqbal, A. (2010), "A coherent relationship between economic growth and unemployment: An empirical evidence from Pakistan", *International Journal of Human and Social Sciences*, 5(5): 332-339.
- Hussain, T., Siddiqi, M., & Iqbal, A. (2010), A Coherent Relationship between Economic Growth and Unemployment: An Empirical Evidence from Pakistan, <https://publications.waset.org/14244/a-coherent-relationship-between-economic-growth-and-unemployment-an-empirical-evidence-from-pakistan>, Retrieved: 02.01.2020.

- Islam, M. S., & Nasrin, S. (2015), "Driving forces of remittance inflow in Bangladesh: An empirical study", *International Journal of Economics and Finance*, 7(6): 126.
- Junankar, P. N., & Price, S. (2016), "The Dynamics of Unemployment: Structural Change and Unemployment Flows", In *Economics of the Labour Market: Unemployment and the Costs of Unemployment* (pp. 253-260). London: Palgrave Macmillan UK.
- Knotek II, E. S. (2007), How useful is Okun's law? *Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City*, 92(4): 73.
- Lal, I., Muhammad, S., Jalil, M. A., & Hussain, A. (2010), "Test of Okun's law in some Asian countries co-integration approach", <https://mp.ra.uni-muenchen.de/id/eprint/106934/contents>, Retrieved: 15.02.2021.
- Lal, I., Muhammad, S. D., Jalil, M. A., & Hussain, A. (2010), "Test of Okun's law in some Asian countries co-integration approach", *European journal of scientific research*, 40(1): 73-80.
- Levin, A., Lin, C.-F., & Chu, C.-S. J. (2002), "Unit root tests in panel data: asymptotic and finite-sample properties", *Journal of econometrics*, 108(1): 1-24.
- Marinkov, M., & Geldenhuys, J. p. (2007), "Cyclical unemployment and cyclical output: An estimation of Okun's coefficient for South Africa", *South African Journal of Economics*, 75(3): 373-390.
- Martin, F. J. P. (1993), "Okun's Law: Theoretical Foundations and Revised Estimates", *The review of Economics and Statistics*, 75(2): 331-336. doi:10.2307/2109440
- McMillan, M. S., & Rodrik, D. (2011), "Globalization, structural change and productivity growth", https://www.nber.org/system/files/working_papers/w17143/w17143.pdf, Retrieved: 012.02.2021.
- Mincer, J., & Danninger, S. (2000), "Technology, unemployment, and inflation", https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=237141, Retrieved: 15.02.2021.
- Moosa, I. A. (1997), "A cross-country comparison of Okun's coefficient", *Journal of comparative economics*, 24(3): 335-356.
- Owyang, M. T., & Sekhposyan, T. (2012), "Okun's law over the business cycle: was the great recession all that different?", *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 94(September/October 2012).
- Phillips, A. W. (1962), "Employment, Inflation and Growth", *Economica*, 29(113): 1-16. doi:10.2307/2601516.
- Sawhney, U. (2010), "Growth and structural change in SAARC economies", *International Journal of Economics and Finance Studies*, 2(2): 95-103.
- Tatoğlu, F. Y. (2011), "The long and short run effects between unemployment and economic growth in Europe", <https://openaccess.dogus.edu.tr/xmlui/handle/11376/280>, Retrieved: 21.01.2021.
- Upreti, P. (2015), "Factors affecting economic growth in developing countries", *Major Themes in Economics*, 17(1): 37-54.

Villaverde, J., & Maza, A. (2009), "The robustness of Okun's law in Spain, 1980–2004: Regional evidence", *Journal of Policy Modeling*, 31(2): 289-297.

Walterskirchen, E. (1999), *The relationship between growth, employment and unemployment in the EU*. Paper presented at the European Economists for an Alternative Economic Policy (TSER NETWORK) Workshop in Barcelona.

Watts, M., & Mitchell, W. (1991), "Alleged instability of the Okun's law relationship in Australia: an empirical analysis", *Applied Economics*, 23(12): 1829-1838.

İLETİŞİM İKLİMİ İLE YENİLİKÇİ DAVRANIŞ İLİŞKİSİNDE KÜLTÜREL SIKILIĞIN ARACILIK ROLÜ

THE MEDIATING ROLE OF CULTURAL TIGHTNESS ON THE RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION CLIMATE AND INNOVATIVE BEHAVIOR

Dr. Arzu UĞURLU KARA
Milli Savunma Bakanlığı
arzuugurlukara@outlook.com
ORCID: 0000-0001-9348-6107

Dr. Çağdaş Akif KAHRAMAN
Milli Savunma Bakanlığı
cakifkahraman@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2991-0548

Gönderim 21 Şubat 2021 - Kabul 28 Nisan 2021
Received 21 February 2021 - Accepted 28 April 2021

Öz: Bu çalışmanın amacı, iletişim ikliminin yenilikçi davranışa etkisinde kültürel sıkılığın aracılık etkisini ortaya koymaktır. Araştırma verileri Ankara ilinde bulunan bir kamu kurumunda çalışan toplam 363 kişiden oluşan çalışan grubunun 212 kişisinden kolayda örnekleme yöntemiyle toplanmıştır. Toplanan veriler, korelasyon ve regresyon analizlerine tabi tutularak hipotezler test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre iletişim ikliminin yenilikçi davranış üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kültürel sıkılık algısının, iletişim ikliminin yenilikçiliğe olan etkisinde tam aracılık etkisine sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular tartışılarak yönetici ve uygulayıcılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: iletişim iklimi, yenilikçi davranış, kültürel sıkılık

Abstract: The purpose of this is to reveal the mediation of cultural rigidity in the influence of communication stimulate behavior. The Research Report was collected by convenience sampling method from 212 people in the group working from a total of 363 people working in a public institution in Ankara. Hypotheses were tested by subjecting the collected data to correlation and regression analysis. According to the analysis results, it was determined that it has a positive and significant effect on transformation through communication. In addition, it has been observed that the perception of cultural tightness has a full mediating effect on the impact of the communication climate on innovation. The findings were discussed and the manager made various suggestions.

Keywords: communication climate, innovative work behavior, cultural tightness

GİRİŞ

Bir bölgenin fiziksel iklimine benzer bir şekilde, bir kuruluşun iletişim iklimi yaşama şeklimizi etkiler. Kiminle konuştuğumuzu, kimi sevdiğimizi, nasıl hissettiğimizi, ne kadar çalıştığımızı, ne kadar yenilikçi olduğumuzu, neyi başarmak istediğimizi ve örgüte nasıl uyum sağladığımızı belirler. Çalışma koşulları, denetim, tazminat, ilerleme, meslektaşlarla ilişkiler, örgütün kuralları ve düzenlemeleri, karar alma uygulamaları, mevcut kaynaklar ve örgüt üyelerini motive etme yolları hakkındaki algıların tümü, bir bilgi bütünü inşaa etmek için birleşir.

Örgütsel iletişim iklimi, kuruluşların nispeten kalıcı özelliklerinin algılanmasından türetilen öznel olarak deneyimlenen bir kalite olarak görülmektedir (Falcione ve diğerleri, 1987, s. 198, 203). Bir örgütün iletişim ortamının, etkili bir örgüt oluşturmada iletişim becerileri veya tekniklerinden daha önemli olduğu aşikârdır. Güvenilir bir iletişim iklimi sağlandığında örgüt içerisinde, dedikodu, söylenti, yanlış bilgilendirme ve yanlış anlama gibi olumsuz sonuçların önüne geçilebilecek ve böylece örgütün yapısı ve performansı sarsılmadan etkili iletişim kurulması sağlanacaktır. Çağdaş zamanlarda, etkisiz iletişim iklimi, bariz çarpıklıklar, dikkat dağıtıcı unsurlar ve mücadele edilmesi gereken krizlerle birçok kuruluşun sorun sahasındadır. Neredeyse hemen hemen her zaman, yönetilme şekline bağlı olarak, iletişim başarısızlıklarının sonuçları bir örgüt için feci ve istikrarsızlaştırıcı olabilir. Kanun ve düzenin bozulmasını önlemeye yönelik tedbirlerin bir parçası olarak, yönetimi, personeli ve kamuoyunu faaliyetler, programlar ve politikalar hakkında yeterli ve doğru bir şekilde bilgilendirmek, eğitmek ve yönlendirmek için uygun tedbirler alınması şarttır. Etkili iletişim, başarı gündemi olan herhangi bir kuruluş için en önemli şeylerden birisidir.

Örgütsel bağlamda, örgüt kültürü, kaynak faktörleri ve örgütün iletişim iklimi, bireylerin yaratıcı performansını destekleyen koşullardır (Sundgern vd., 2005). Örgütün iletişim iklimi, çalışanlar tarafından örgütün uygulamaları ve prosedürleri aracılığıyla varsayılır ve bunlar da önceliklerini formüle eder ve şekillendirir. Solomon vd. (2004) örgütsel iletişim iklimini bireyin yenilikçi davranışını etkileyen temel bir faktör olarak bulmuştur. Aynı zamanda iş durumunun algılanmasını, örgütün özelliklerini ve çalışanın işteki diğer insanlarla ilişkisinin doğasını gösterir (Churchill vd., 1976).

Öte yandan, örgüt performansı için faydalı olan ve rekabet avantajı yaratmada vazgeçilmez olan bir diğer unsur da yenilikçiliktir. Günümüzde yenilikçi iş davranışları, kuruluşların hızlı ekonomik değişikliklere uyum sağlamasında çok önemlidir. (Damanpour, 1991; Jiménez-Jiménez ve Sanz-Valle, 2011; Thornhill, 2006) Ayrıca örgütlerin daha sonra oluşabilecek zorluklara daha hızlı yanıt verebilmesi ve yeni ürünler ve pazar fırsatlarından yararlanması için yenilikçi iş davranışlarını takip etmesi gerekmektedir. Alan yazına bakıldığında, örgüt düzeyinde yeniliğe artan araştırma ilgisine rağmen, yeniliğin bireysel düzeyde nasıl teşvik edilebileceği konusunda bilgi eksikliği vardır. Örgütlerin yenilikçi stratejiler izlemesi ve çalışan davranışlarını bu stratejiyle uyumlu hale getirmesi için ihtiyaç duyulan bilgi budur. Agarwal'a (2014, s. 43) göre, "kuruluşların daha yenilikçi olması için bir seçenek, çalışanlarını yenilikçi olmaya teşvik etmektir". Çalışanlar, süreçler ve ürünlerle sık temas halinde oldukları ve yeni gelişmeler için potansiyel iyileştirmeleri ve fırsatları tespit edebildiklerinde yenilik başlatabilirler. Bununla birlikte, yenilik yalnızca çalışanlar fikir üretmeye ve uygulamaya yönelik faaliyetlerde bulunursa gerçekleşebilir. Sonuç olarak, yönetim örgüt içerisindeki iklimi nasıl etkileşimli şekillendirilip, çalışanları nasıl teşvik edilebileceğini bilmelidir. Yönetim çerçevesinde iletişim ikliminin iyi kurulması çalışanların yenilikçi davranışlarını olumlu yönde etkileyeceği değerlendirilmektedir.

Örgüt kültürü, bir örgütte bireylerin davranışlarını yönlendiren davranışların, değerlerin, inançların ve alışkanlıkların oluşma sürecidir. Kültür, liderlerin çalışanlara nasıl davranacaklarını modellemesi ve öğretmesi gereken belirli davranışlara uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Diğer bir deyişle örgütsel kültür,

çalışanların bir örgüt içindeki davranışlarını şekillendiren değerler ve inançlar sistemidir (Eskiler vd., 2016). Bu bakımdan örgütsel kültür, yenilikçi çalışma davranışının en önemli belirleyicilerinden biridir ve örgütlerde liderlerin rekabet avantajı elde etmesini sağlar (Eskiler vd., 2016). Örgütsel kültür, çalışanları ve bir kurum sistemini birbirine bağlarken aynı zamanda olumlu ve yenilikçi çalışma davranışı üretmede yapıştırıcı gibi çalışır (Khan vd., 2018). Yenilikçi kültür, düşünce ve fikirlere meydan okuyan bir atmosfer üreterek bireyler arasında grup içi kolektivizmi üretir. Yenilikçi bir örgüt kültürü, yaratıcı, yenilikçi ve sonuç odaklı ve zorlu çalışma ortamını ifade eder (Yu, 2017). Bu çalışmada da sıkı örgüt kültür yapısının yenilikçi iş davranışları üzerindeki etkisi ve iletişim ikliminin yenilikçi iş davranışı ile ilişkisindeki aracılık rolü araştırılmıştır.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın değişkenleri olan, iletişim iklimi, yenilikçi iş davranışı ve kültürel sıklık ile ilgili kavramsal boyutta bilgilere yer verilmiştir.

1.1. İletişim İklimi

Buchholz (2001), örgütlerde iletişimin yerini şöyle özetler: İletişim, herhangi bir örgütün can damarıdır. Her örgütün merkezinde, ince iş birliği ipleriyle bir arada tutulan insanlar vardır. Bu iş parçacıkları, birbirleriyle bilgi paylaşan kişiler tarafından tutulur. Sonuç, iletişim yoluyla sıralanmış hassas bir insan ilişkileri ağıdır. Bu ağlarda; bilgi çok önemlidir, örgütsel hedeflerin başarısı için değerlidir ve bilgi alışverişi yapılmadığında engeller yükselir. Bu, iletişim aksaklıklarına neden olur ve bilgi engellendiğinde, düzenli faaliyet akışı bozulur.

Bir örgütün etkililiğine ve başarısına katkıda bulunduğu için iletişim iklimi örgüt içerisinde büyük önem taşır. Bir örgütün iletişim ortamı, çalışanlar arasında yatay, yukarı veya aşağı doğru iletişimi teşvik eden veya engelleyen şekilde örgütteki atmosferi etkileyebilir. Savunma iklimi olan örgütlerde çalışanlar, açıklama yaparken çok temkinli davrandıklarından ve motivasyonları düşük olabileceğinden, ihtiyaçlarını iletmekten kaçınma eğilimindedirler. Öte yandan, destekleyici ortamlara sahip kuruluşlar, aktif katılımı, sağlıklı bilgi alışverişini ve yapıcı çatışma çözümünü teşvik etmektedirler. Bir örgütte iş birliğine dayalı iletişim ortamını aşılama, ancak çatışmaların etkili yönetimini gerektirir. Örgütsel iklim, bir örgütün üyeleri arasında kritik bir bileşen olarak tanımlanmıştır (Ruth ve Guzley, 1992). Literatürde örgütsel iklimden ayrı olarak ele alınan örgütsel iletişim iklimi, etkili bir örgüt oluşturmada giderek en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir (Zaremba, 2003). İletişim iklimi, örgütsel iklimden ve örgütteki motivasyon iklimi veya başarı iklimi gibi diğer iklimlerden ayrı olarak ele alınmıştır (Poole, 1985). Yönetim, örgütün iletişim ortamının oluşturulmasında birincil sorumluluğa sahiptir. "İklim", (a) üyeleri tarafından deneyimlenen, (b) davranışlarını etkileyen ve (c) belirli bir kuruluşun değerleri açısından tanımlanabilen, kuruluşun iç ortamının nispeten kalıcı kalitesi olarak tanımlanabilir (Taguiri, 1968: 27). Böylece iklim, örgütte iletişimi teşvik eden veya caydırıcı atmosferi ayarlar. Örgütsel iletişim iklimi, çalışanlar ve örgüt arasında bir bağlantı olarak işlev görür (Falcione, Sussman & Herden, 1987). Genel iklim, çalışanlarının kuruluşa yönelik inanç ve tutumlarına dair bir ipucu verecektir.

Kavramsal olarak iletişim iklimi, çalışanların bilgi akışı ve iletişimin meydana geldiği iklim hakkındaki (Pace, 1983: 126) ve kurum içinde ne oranda verimli bilgi alışverişi yapıldığı ile ilgili algılarıdır (Wilson vd., 2004:571). Bireysel ve örgütsel düzeyde iletişimi ifade eden bu boyut, çalışanların iletişim döngüsü içindeki tutumlarının kalitesini, motivasyonlarını, örgüt kimliğini benimsemelerini, kurum atmosferini şekillendiren örgüte dair çalışan algılarını inceler (Clampitt ve Downs, 1993:17; Downs ve Hazen, 1977: 70; Simpson, 1988: 71; Kongchan, 1985: 12; Karby, 2002: 21). Nuss (1996: 174) çalışanların örgüt içinde işle ilgili birbirlerinden bilgi saklamamaları ve bu konularda açık olmaları gerektiğini söylemektedir. İletişim iklimi olumlu oldukça çalışanlar fikirlerini daha rahat beyan edebilecek, örgütsel sessizlikten kaçınacak ve böylece daha yaratıcı bir ortam doğabilecektir.

Bu boyutun ölçümüyle en azından olumsuz iletişim ikliminin var olduğu durumları tespit ederek yol haritası çizilebilir, bunun için etkili iletişim araçları kullanılabilir. Robbins ve arkadaşları (2008:364), bir örgüt içinde “kontrol, motivasyon, duygusal ifade ve bilgiyi” içeren dört ana iletişim işlevini tanımlamaktadırlar. “İletişimin çalışanlara ne yapılması gerektiğini ne kadar iyi yaptıklarını ve performansı iyileştirmek için neler yapılabileceğini açıklayarak motivasyonu teşvik ettiğini” savunmuşlardır.

İletişim iklimi “açık veya kapalı iklim” olmak üzere iki perspektifte görülür. Bilgi açık bir iklimde serbestçe akar ancak yakın bir iletişim ortamında engellenir. Buchholz'a (2001) göre, çalışanlar açık bir iklimde sesle şikâyetle bulunma, fikirlerini ifade etme ve amirlerine önerilerde bulunma konusunda kendilerini özgür hissederler. Çeşitli araştırmalar, her iki tarafın, üst yönetimin ve çalışanlarının karar vermede görüşlere açık olduğu durumlarda yönetime olan güvenin arttığını göstermektedir (Mishra & Morrissey, 1990; McCauley ve Kuhnert, 1992; Meznor ve Nigh, 1995). Çalışmalar, açık iletişimin bir organizasyona karşı üretkenliği ve kârlılığı artırdığını da göstermektedir (Nordin vd., 2014). Olumlu iletişim, çalışanların örgüt içerisinde kendini geliştirmesine hizmet eden özdeşleşmeyi de güçlendirir (Ale Smidts vd., 2000). Ayrıca örgütteki iletişim iklimi ile çalışanların kuruma bağlılık düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Trombetta ve Rogers, 1988; Welsch ve LaVan, 1981).

Kısacası, bir örgütün iklimi, örgütsel bağlamı örgüt üyelerinin kavramları, duyguları ve beklentileri ile ilişkilendirdiği ve örgüt üyelerinin davranışlarını açıklamaya yardımcı olduğu için önemlidir (Poole, 1985, S. 79). Bir örgütün iklimi hakkında bir şeyler öğrenerek, örgütün üyelerini belirli şekillerde davranmaya iten şeyin ne olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Örgütsel iletişim ikliminin geniş kapsamlı açıklayıcı yetkileri vardır ve bunun anlaşılması bize bir kuruluşun kültürü hakkında çok şey söyleyebilir.

1.2. Yenilikçilik

Yenilikçilik, yeni bir ürün veya hizmet, yeni bir üretim süreci teknolojisi, yeni bir yapı veya idari sistem veya örgüt üyelerine ilişkin yeni bir plan veya program olabilir. Bu nedenle, örgütsel yenilikçilik tipik olarak yeniliklerin benimsenme oranı ile ölçülür (Damanpour, 1991). Geçmiş araştırmalar, organizasyonlarda anlamak ve tanımlamak için farklı yenilikçilik türlerinin gerekli olduğunu ileri sürmüştür. Wang ve Ahmed de (2004), kapsamlı bir literatür aracılığıyla örgütsel yeniliği beş boyutlu

olarak tanımlamışlardır, bunlar; ürün yeniliği, pazar yeniliği, süreç yeniliği, davranışsal yenilikçilik ve stratejik yeniliktir.

İş yerindeki yenilikler, kuruluşların artan müşteri beklentileri, rekabet ve pazar dinamikleriyle baş etmeleri için çok önemli bir araçtır. (Anderson, Potočnik, & Zhou, 2014; Fay, Shippton, West, & Patterson, 2015; Subramaniam & Youndt, 2005) Yenilikler, zorlu görevler veya durumlar için yeterli bir çözüm sağlayarak bir kuruluş veya belirli bir (grup) çalışan için yeni ve faydalı olan tüm ürünleri ve süreçleri kapsar (Messmann & Mulder, 2012). Yenilikler, örgütlerin sadece dış faydalar elde etmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda örgütsel üretim süreçlerinin veya hizmetlerin sağlanmasının temeli olan verimli iç süreçlerini güvence altına almak için de bir araçtır. Bir kuruluşun iç işleyişinin önemli bir unsuru olan çalışanlar için yenilikler faydalıdır çünkü daha etkili iş süreçlerine (örn. İşyerinde iyileştirilmiş iletişim süreçleri), iyileştirilmiş çalışma koşullarına ve artan iş tatmini ve refahın artmasına yol açar (Anderson, De Dreu ve Nijstad, 2004; Janssen, 2000; Kanter, 1988). Dahası, yenilikler sadece önemli bir sonuç değil, daha da önemlisi, çalışanların mesleki gelişimi için önemli etkileri olan dinamik, gelişimsel bir süreci içerir (Evers, Kreijns, Van der Heijden ve Gerrichhauzen, 2011; Messmann ve Mulder, 2012).

Yenilikler kuruluşlar ve çalışanları için avantajlar sağlasa da, uygulayıcıların ve araştırmacıların odak noktası, esas olarak yenilik yatırımlarının geri dönüşüdür. Aksine, yenilik geliştirme süreci ve daha da önemlisi, çalışanların bu süreçteki katkılarının rolü büyük ölçüde ihmal edilmiştir (Crossan ve Apaydın, 2010). Yalnızca son yıllarda, "bireysel yenilikçilik" süreçlerine adanmış çalışmalarda önemli bir artış olmuş ve bu nedenle, kuruluşların yenilikçilik süreçlerine aktif olarak katkıda bulunmak için çalışanlarına giderek daha fazla ihtiyaç duydukları vurgulanmıştır (Bunce & West, 1995; Scott ve Bruce, 1994). Böylesi yenilikçi çalışma davranışına odaklanan araştırmalar, bu nedenle yenilikçi fırsatların keşfini ve daha sonra çalışanlar tarafından yenilikçi fikirlerin oluşturulması, tanıtımı ve gerçekleştirilmesini araştırmıştır (Hammond vd., 2011).

Janssen, Vliert ve West'e (2004) göre yenilik, daha karmaşık bir sürece odaklanmaktadır. Yeniliğin yalnızca kasıtlı yeni fikirler üretme eylemi ile değil, aynı zamanda yeni fikirlerin tanıtılması ve uygulanmasıyla da ilgisi olduğunu vurgulamışlar ve bunların tümü örgütsel performansı iyileştirmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle, işyerinde bireysel yenilik, üç aşamalı bir süreçten oluşan karmaşık bir davranış olarak düşünülmüştür (Scott ve Bruce, 1994). Yenilikçi davranışın ilk aşamasında, birey bir sorunu fark eder ve yeni ya da benimsenmiş yeni çözümler ve fikirler üretir. İkincisi, birey kendi çözümlerini ve fikirlerini tanıtmanın ve hem kuruluş içinde hem de dışında meşruiyet ve destek inşa etmenin yollarını arar. Yenilikçilik sürecinin son aşamasında, inovatif bir davranış sergileyen bir birey, bir iş rolü, bir grup veya organizasyon içinde deneyimlenebilen, uygulanabilen ve kullanılabilen inovasyon modelini üreterek fikir veya çözümü gerçekleştirir (Kanter, 1988).

Yenilikçiliği geliştirme, problemlerini ve fikirlerini paylaşmak için etkileşimde bulunan, fikirlerini gerçekleştirmek için stratejiler geliştiren ve deneyimlerini pratikte yenilikçi prototipleriyle tartışan çok sayıda sorumluluğu olan ve fazla sayıda aktörün yer aldığı interaktif bir süreçtir (Kanter, 1988; Van der Vegt & Janssen, 2003). Buna

göre, yenilikçilik süreçlerini geliştirmek için, daha sonra örgütlerde yenilikçiliğin gelişimini teşvik etmek için kullanılacak süreçlerin dinamikleri hakkında daha fazla bilgi edinilmesi gerekmektedir (Dyer ve Nobeoka, 2000; Singh, 2005).

1.3.İletişim İklimi ile Yenilikçilik İlişkisi

Yenilikçiliğin gelişimi için sosyal etkileşimlerin kilit rolünü ve bir organizasyon yapısı olarak ekiplerin önemini bir araya getirerek bireysel ekip üyelerinin yenilikçiliğe katkıları arasındaki karşılıklı bağımlılıklar hakkında daha fazla bilgi edinmek kaçınılmazdır (Vangriegen, Dochy, Raes ve Kyndt, 2015). Dahası, inovasyon ve yenilikçi çalışma davranışı üzerine araştırmalar (Hammond ve diğerleri, 2011) bireysel belirleyiciler ve çevresel faktörlerle yoğun bir şekilde ilgilenirken, günlük çalışma sırasında davranışsal öncüllerin rolü neredeyse hiç hesaba katılmamıştır (Messmann ve Mulder, 2015). Yenilikçi iş davranışları, ekiplerin günlük işlerinde yenilikçi çözümler üretmelerinin sağlanmasında hangi davranışlar gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, daha önceki kanıtlarla oldukça uyumludur, örneğin, destekleyici iletişim ortamı ile doğru ve adil muameleyi ilişkilendirmek için önerilen model, destekleyici iletişim ortamının mesleki ortamlarda yenilikçi çalışma davranışıyla olumlu bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna varmıştır (Ruppel ve Harrington, 2000). Deneysel çıkarım ayrıca, savunmacı iletişim iklimi ile yenilikçi çalışma davranışı arasında, etkileşimsel durumlarda engelli çalışma davranışına (Jam, vd., 2010) ve müşteri hizmetlerinin sunulmasındaki memnuniyetsizliğe (Chang ve Liu, 2008) yol açan negatif ilişkiye işaret etmektedir.

Arif ve arkadaşları (2012), 150 kişiden oluşan reklam ajansı çalışanlarının yenilikçi iş davranışları ve iletişim iklimi alguları arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve sonucunda, destekleyici iletişim ortamının yenilikçi çalışma davranışı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu, savunmacı iletişim ortamının ise yenilikçi çalışma davranışı ile olumsuz ilişkiyi yansıttığını ortaya koymuşlardır. Sonuçlar ayrıca, kadınların erkeklere kıyasla daha yenilikçi çalışma davranışını ve destekleyici iletişim ortamını yansıttığı için cinsiyetler arasında önemli farklılıklar ortaya çıkartmıştır. Yeni çalışanların deneyimli çalışanlara göre daha yenilikçi çalışma davranışı ve destekleyici iletişim ortamı sergilediği de tespit edilmiştir.

Balkar (2015), 398 öğretmenin örgütsel iklim, yenilikçi iş davranışı ve performansları arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Çalışmanın bulguları, destek, adalet ve baskı ile karakterize edilen örgütsel iklim algısının öğretmenlerin yenilikçi iş davranışları üzerinde etkileri olduğunu ortaya koymuştur.

Imran (2016), akademisyenlerin yenilikçi çalışma davranışlarını etkileyen iletişim faktörleri ve kariyerinin gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen çalışmasında, yenilikçi çalışma davranışı ile dört iletişim faktörü arasında önemli ilişkiler olduğunu tespit etmiştir. Spesifik olarak, bu çalışma, yenilikçiliğin iletişim etkinliği, iletişim ortamı, ağ oluşturma ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu ve mentorluk ile orta derecede ilişkili olduğunu bulmuştur.

Çalışanlarını teşvik eden ve güçlendiren kuruluşlar stratejik, iş birliği içinde, maliyet etkin, yenilikçi ve hesap verebilir bir iletişim ortamı yaratabilirler (Sharma, Gupta ve Wickramasinghe, 2005).

Bu çalışma, yenilikçi iş davranışının iletişim iklimi ile ilişkisine odaklanmayı amaçlamaktadır. Yenilikçi iş davranışı, modern çağın talebi ve örgütsel başarı için

temel kriterdir; iletişim iklimi en zengin üretkenlik için çok önemli başvuru kaynağı iken; böylece üretkenliğin artmasına katkıda bulunur. Çalışanlara belirlenmiş kalıplara daha az vurgu yaparak yeni çalışma ortamları için fırsatlar sunan kuruluşlar; daha yüksek verimlilik ve çıktı olasılığına sahiptir. Yeniliğe izin veren ve gelişen örgütler kesinlikle başarının zirvesine ulaşır, ancak bazı artılar ve eksiler başarının talepleridir, ancak yeni şeyler denemek zorunluluktur ve başarı şansı her zaman oradadır. Bu nedenle hem iletişim iklimi hem de yenilikçi çalışma davranışı, endüstriyel ve organizasyonel kurulumlarda büyüme için temel unsurlardır. Bu çalışma, kuruluşların üretkenliğini artırmada yenilikçi çalışma davranışının önemi hakkında anlayış geliştirmeye yardımcı olabilir. İletişim iklimi, hemen hemen her çalışma ortamının önemli bileşenlerinden biridir. Mevcut bulgular, iletişimin iş davranışı üzerindeki etkisini anlamayı kolaylaştıracak ve farklı seviyelerde çalışanlar arasında iletişimi geliştirmenin yollarını önerebilecektir. Dahası, olumlu iletişim kalıplarını teşvik etmek, çalışanlar arasındaki kişilerarası çatışmaları azaltmada etkili olacaktır. Yenilikçi çalışma davranışının incelenmesi, yeni teknolojilere karşı proaktif tutum geliştirmeye, basılı ve elektronik medyada yeni stratejiler geliştirmeye ve yeni politikaları şekillendirmeye yardımcı olacaktır. Böylelikle, örgütlerde olumlu bir iletişim ikliminin yaratılması çalışanların yeni fikirler üretmelerine ve yaratıcılıklarını ulusal ve uluslararası gerekliliklere uygun şekilde geliştirmelerine izin verecektir.

1.4.Kültürel Sıklığın Aracılık Rolü

Yenilikçi iş davranışının bir göstergesi olarak örgütsel kültür çalışması (Nafees, 2006), orta ölçekli kuruluşların daha yüksek yenilikçi çalışma davranışını yansıtan ancak küçük ölçekli kuruluşların düşük yenilikçi çalışma davranışı sergilediğini gösteren küçük ve orta ölçekli kuruluşlar arasında önemli bir fark sergilemiştir.

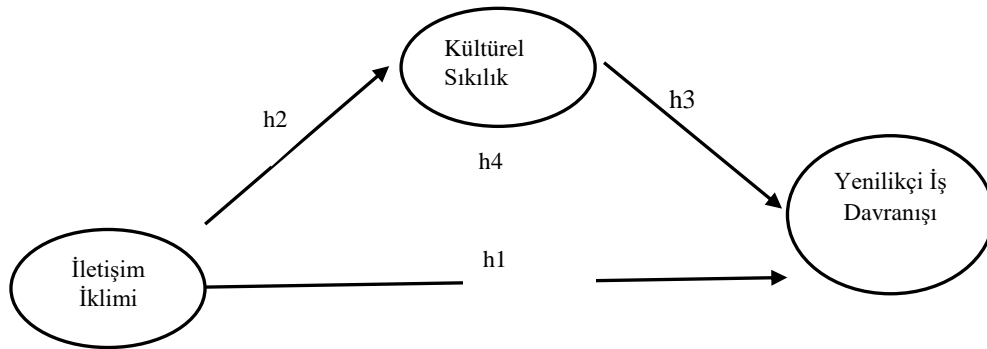
Kültürel boyutlardan birisi olan sıkı kültür yapısına bakıldığında iki önemli şey göze çarpmaktadır. Bunlar; bir toplum veya örgüt içerisinde normların ne kadar belirgin olduğu ve bu normlara uymamanın karşılığının ne olduğudur (Wasti ve Fiş, 2010: 5). Yani bir kültürü esnek veya sıkı yapan temelde hoşgörü veya cezadır. Aynı zamanda bu yaptırımlar ve kültür yapısı birbirine kenetlenmiştir. Şöyle ki net ve uyulmamasının ceza karşılığı olan davranışlar sıkı kültürde daha belirginken, sıkı kültüre sahip olmak isteyen örgüt veya toplumlarda da kurallar net belirlenmeye çalışmaktadır. Burada örgütler açısından önemli olan çalışanlarda oluşan sıkı veya esnek örgüt kültürü algısının onların performanslarına nasıl yansıdığıdır.

Sıkı kültür yapısının ortaya çıkışına bakıldığında, hayatta kalabilme mücadelesinin bu kültür yapısını şekillendirdiği görülmektedir (Gelfand vd., 2011). Çünkü tarihte, hayatta kalabilme için bir çok hastalık, tehdit ve savaşlara mücadele edilmek zorunda kalınmıştır, dolayısıyla bu durumlara uygun norm ve kurallar geliştirilmiştir (Pelto 1968: 37-40; Gelfand, Nishii ve Raver, 2007: 1-59; Triandis, 1989: 506-520; Gelfand vd., 2010:14). Chan ve arkadaşlarına (1996:4) göre, sıkı bir kültürün varlığından bahsedebilmek için hayatta kalma mücadelesinde insanların birbirine bağımlı olması ve konulan kuralların istikrarlı olması gerekmektedir. Aslında, yaşanan çevreye uyum göstermeye çalışmaları toplulukları sıkı veya esnek kültür yapısına itmiştir.

Sıkı veya esnek kültür yapılarının yenilikçi davranmaları ve risk alma durumları da farklı olacaktır. Bakıldığında hataların hoşgörü ile karşılandığı topluluklar daha çok risk alarak yenilikçi davranışlara daha sıcak bakmaktadırlar (Rybowiak vd.,1999: 528). Risk almak istemeyen ve belirsizlikten hoşlanmayan topluluklar ise yenilikçiliğe ve yaratıcılığa karşı olumsuz tutum sergilemektedirler (Moskowitz, 1993: 132; Neuberger ve Newsom, 1993: 114; George ve Zhou, 2001: 515). Sıkı kültürlerde değişime direnç ve hata yapma korkusu daha fazladır (Thoresen, Pucik ve Welbourne,1999:110). Esnek kültürlerde ise değişime uyum ve hoşgörü hâkim olduğundan yeniliğe karşı isteklilik vardır. Böyle kuruluşlarda da yüksek düzeyde yaratıcılık ve yeniliği takip söz konusudur (Cox, vd., 1991: 828). Dolayısıyla, sıkı veya esnek kültürde yetişen bireylerin de yeniliğe açık olma karşısındaki tutumları farklılık gösterecektir. Sıkı kültürlerde normlara katı bir uyum söz konusu olduğundan değişime karşı da daha fazla direnç sergilenmektedir. Bu tarz kültürlerden gelen bireyle kendilerini güvende hissetmek için değişim konusunda daha çekimser davranacaklardır ancak örgüt içerisinde belirlenen normlara uyum düzeyleri de yüksek olacaktır. (Krauss ve Chiu, 1998:42; Lau, Chiu ve Lee, 2001: 351). Sıkı kültürlerde yenilikçi düşünce veya davranışlar ancak mevcut normlara ters düşmüyorsa kabul edilebilir (Toh ve Leonardelli, 2012:605). İlgili sorunların olası çözümlerinin kullanılabilirliği özellikle yerel şartları karşılamalıdır. Herhangi yeni bir çözümün veya fikrin başarımın dikkate alınması için planlanan kitle açısından kabul edilebilir olması gerekir (Csikszentmihalyi, 1990: 112).

Uğurlu Kara (2020), araştırmasında kültürel sıklık-esnekliğin sosyal kaytarmaya etkisinde örgütsel adalet ve iletişim doyumunun aracılık etkisini incelemiştir. İletişim doyumunun alt boyutu olan iletişim ikliminin aracılık etkisine de bakılmıştır. Çalışmanın sonucunda sıklık-esnekliğin kaytarma davranışı üzerindeki etkisinde iletişim ikliminin de tam aracılık etkisine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Böylece sıkı bir örgüt kültürü algısının nasıl bir iletişim iklimi içinde doğduğu ve bu durumun çalışanların yenilikçi davranışlarını nasıl etkilediği bu çalışmanın ana sorunsalı olmuş ve bunu test etmek için aşağıdaki model kurulmuştur:

Şekil 1: Araştırma Modeli

h1: İletişim ikliminin yenilikçi davranış üzerinde olumlu yönde ve anlamlı etkisi vardır.

h2: İletişim ikliminin kültürel sıkılık üzerinde olumsuz yönde ve anlamlı etkisi vardır.

h3: Kültürel sıkılığın yenilikçi davranış üzerinde olumsuz yönde ve anlamlı etkisi vardır.

h4: Kültürel sıkılığın iletişim iklimi ve yenilikçi davranış arasındaki ilişkide aracılık rolü vardır.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Araştırmaya, bir kamu kurumunda görevli 212 çalışan katılmıştır. Bu kamu kurumunda toplam 363 kişi çalışmaktadır ve örneklem sayısı %95 güvenilirlik düzeyinde yeterlidir. Katılımcıların yaşları 21 ve 56 (ort.=33,57, SS=7,67) arasındadır. Katılımcıların kurumda çalışma süreleri 1 ve 30 yıl (ort.= 9,47, SS = 6,91) arasındadır. Katılımcılardan 2 kişi lise (%0,9), 1 kişi önlisans (%0,5), 139 kişi lisans (%65,6), 55 kişi yüksek lisans (%25,9) ve 15 kişi doktora (%7,1) mezunudur. Katılımcıların 200'ü (% 94,3) erkek, 12'si (% 5,7) ise kadındır. Veriler ölçüm araçlarının yüz yüze uygulanması ile toplanmıştır.

2.2. Ölçüm Araçları

Kültürel Sıkılık Ölçeği (KS): Araştırmada kullanılan Kültürel Sıkılık ölçeği Gelfand ve arkadaşlarının (2011) geliştirdiği ve Özeren'in (2011:89) küçük değişiklikler yaparak örgütsel düzeye uyarladığı ölçektir. Ölçeğin bu araştırmadaki iç tutarlılık katsayısı 0,70 olarak tespit edilmiştir. Ölçekte 6 madde bulunmaktadır. Ters kodlu olan 4'üncü madde ölçeğin iç tutarlılık katsayısını düşürdüğü ve faktör yapısını bozduğundan analizlerden çıkarılmış ve 5 madde ile analizlere devam edilmiştir. Kaiser-Meyer-Oklın değerinin 0,60'dan büyük ve Barlett's küresellik testinin anlamlı olması (,706, $p<001$) ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tek faktörlü yapısı AMOS programında doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile doğrulanmıştır. DFA sonucunda ölçek uyumunun iyi olduğu görülmüştür (Meydan ve Şeşen, 2011). DFA değerleri tablo-1'dedir. DFA esnasında p değerinin anlamsız çıkabilmesi için 5 ve 6'ncı maddelerin hata değerleri birleştirilerek modifikasyon yapılmıştır. Ölçekte bulunan sorulardan örnek maddeler şu şekildedir: "Örgütümüzde çalışanların uymaları beklenen çok sayıda örgütsel norm vardır", "Örgütümüz çalışanlarından biri uygunsuz bir şekilde davrandığında, diğer çalışanlar bu davranışı kesinlikle onaylamaz."

İletişim Doyumu (İletişim İklimi) Ölçeği (İİ): Araştırmada kullanılan iletişim iklimi ölçeği Downs ve Hazen (1977) tarafından geliştirilen Güllüoğlu (2011) tarafından Türkçeye çevrilen iletişim doyumu ölçeğinin sekiz boyutundan biri olan iletişim iklimi boyutudur. Ölçek 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin bu araştırmadaki iç tutarlılık katsayısı 0,85 olarak tespit edilmiştir. Kaiser-Meyer-Oklın değerinin 0,60'dan büyük ve Barlett's küresellik testinin anlamlı olması (,830, $p<001$) ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tek faktörlü yapısı

doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile doğrulanmıştır. DFA sonucunda ölçek uyumunun iyi olduğu görülmüştür (Meydan ve Şeşen, 2011). DFA değerleri tablo-1’dedir. DFA esnasında p değerinin anlamsız çıkabilmesi için 4 ve 5’inci maddelerin hata değerleri birleştirilerek modifikasyon yapılmıştır. Ölçekte bulunan sorulardan örnek maddeler şu şekildedir: “Kurum içi iletişim, kurum hedeflerine ulaşmak için bizleri motive etmektedir”, “İşimle ilgili gerekli bilgileri zamanında elde edebiliyorum”.

Yenilikçilik Ölçeği (Y): Araştırmada kullanılan yenilikçilik ölçeği Jong, 2007 tarafından geliştirilen ölçektir. Ölçek 11 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin bu araştırmadaki iç tutarlılık katsayısı 0,93 olarak tespit edilmiştir. Kaiser-Meyer-Okin değerinin 0,60’dan büyük ve Barlett’s küresellik testinin anlamlı olması (,893, $p < 001$) ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tek faktörlü yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile doğrulanmıştır. DFA sonucunda ölçek uyumunun iyi olduğu görülmüştür (Meydan ve Şeşen, 2011). DFA değerleri tablo-1’dedir. Uyum iyiliği değerlerinin uygun ve p değerinin anlamsız çıkabilmesi için 15 hata değeri birbirine bağlanarak modifikasyon yapılmıştır. Ölçek tek boyutlu ve 11 maddeden oluşması nedeniyle çok sayıda modifikasyona ihtiyaç duyulmuştur. Ölçekte bulunan sorulardan örnek maddeler şu şekildedir: “Yeni iş metotları, teknikleri ya da araç-gereçlerini araştırıp öğrenirim”, “İnsanları yenilikçi fikirleri desteklemeleri için motive ederim”.

Tablo 1: Ölçeklerin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçek	p	χ^2	Sd	$\Delta\chi^2/sd$	RMSEA	CFI	IFI	GFI
Kültürel Sıklık	,437	3,778	4	,944	000	1,00	1,00	,93
İletişim Doyumu	,109	7,574	4	1,843	,065	,99	,99	,98
Yenilikçilik	,07	51,082	29	1,761	,06	,99	,99	,95

Not: $\Delta\chi^2$ =Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square, sf = Degrees of Freedom, RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation, CFI = Comparative Fit Index, IFI = Incremental Fit Index, GFI= Goodness of Fit Index.

3. ANALİZ VE BULGULAR

Hipotez testleri için verilerin analizlerinden önce ilk olarak verilerin normal dağılıma uygunluğu basıklık çarpıklık değerleri kontrol edilerek yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 2’dedir. Değerler -1 ve +1 arasında olduğundan normal dağılıma uygun olduğu kabul edilmiştir. Daha sonra SPSS programında ortalamalar, standart sapmalar ve değişkenler arası korelasyonlara bakılmıştır. Değişkenlere ait ortalama, standart sapma ve korelasyon değerleri tablo-1’dedir. Tüm değişkenlerin birbirleriyle anlamlı ilişkisi olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Ölçeklerin Normal Dağılıma Uygunluğu Testi Sonuçları

Ölçek	Çarpıklık	Basıklık
Kültürel Sıklık	-,144	-,264
İletişim Doyumu	-,246	-,669
Yenilikçilik	-,005	-,433

Değişkenlere ait ortalamalar, standart sapmalar ve korelasyon değerleri tablo 3’tedir. Değişkenlerin ortalamalarına ilişkin sonuçlara bakıldığında Kültürel Sıklık’a ilişkin puan ortalaması 2.16 (SS=.55), İletişim İklimi puan ortalaması 3.32 (SS=.70) ve Yenilikçilik puan ortalamasının ise 4.02 (SS= .54) olduğu tespit edilmiştir. Değişkenler arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında Kültürel Sıklık ile İletişim İklimi arasında orta düzeyde olumsuz yönde anlamlı ($r=-.350$; $p<0.01$) ve Yenilikçilik ile düşük düzeyde olumsuz yönde anlamlı ($r=-.277$; $p<0.01$); İletişim İklimi ile Yenilikçilik arasında da olumlu yönde anlamlı ($r=.202$; $p<0.01$) ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Değişkenlere Ait Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Korelasyon Değerleri

Değişkenler	Ort.	S.S.	1	2	3
1. Kültürel Sıklık	2,16	0,55	-		
2. İletişim İklimi	3,32	0,70	-,350**	-	
3. Yenilikçilik	4,02	0,54	-,277**	,202**	-

** $p<0,01$

Bir kurumda iletişim ikliminin, o kurumdaki yenilikçi davranışa etkisi ve bu etkileşimde kültürel sıklığın aracı rolünü incelemek üzere bu kurumda çalışan 212 kişiden anket yoluyla veri toplanmıştır. Oluşturulan hipotezler SPSS programında yapılan regresyon analizleri ile test edilmiştir. İletişim ikliminin yenilikçi davranışa etkisinde kültürel sıklığın aracılık rolünü test etmek için Baron ve Kenny (1986)’nin önerdiği dört aşamalı yaklaşım benimsenmiştir. Buna göre birinci aşamada bağımlı değişkenle bağımsız değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalı, ikinci aşamada bağımsız değişkenle aracı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalı, üçüncü aşamada aracı değişkenle bağımlı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır. Bağımsız değişkenle aracı değişkenin modele birlikte dâhil edildiği dördüncü aşamada bağımsız değişkenle bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamlı değilse tam aracılık, ilişki anlamlı ancak azalmışsa kısmi aracılık etkisi vardır. Bu çerçevede bu adımlara uygun olarak regresyon analizleri yapılmıştır. Regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Regresyon Analizi Sonuçları

Adımlar	Regresyon Katsayıları			Model İstatistikleri
	B	S.H.	β	
1’inci Adım B.sız D: İletişim İklimi B.lı D : Yenilikçi Davranış	,156	,05	,20*	$R^2 = 0,20$ $F(1,210)=8,946$ $P<0,01$
2’nci Adım B.sız D: İletişim İklimi B.lı D : Kültürel Sıklık	-,276	,05	-,35**	$R^2 = 0,12$ $F(1,210)=29,377$ $P<0,001$
3’üncü Adım B.sız D: Kültürel Sıklık B.lı D : Yenilikçi Davranış	-,271	,06	-,27**	$R^2 = 0,07$ $F(1,210)=17,451$ $P<0,001$
4’üncü Adım B.sız D-1: İletişim İklimi B.sız D-2: Kültürel Sıklık B.lı D : Yenilikçi Davranış	,09	,05	,12	$R^2 = 0,08$ $F(2,209)=10,249$ $P<0,001$
	-,230	,06	-,23**	

NOT: B.sız D: Bağımsız Değişken, B.lı D: Bağımlı Değişken

** $p<0,001$, * $p>0,01$

Regresyon analizlerinde elde edilen β değeri (standartlaştırılmış beta) bir değişkenin diğeri üzerindeki etkisini göstermektedir. Regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında birinci adımda iletişim ikliminin yenilikçi davranış üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı etkisinin ($\beta = ,20$, $p < 0,01$) olduğu (h1 kabul), ikinci adımda iletişim ikliminin kültürel sıkılık üzerinde negatif yönlü ve anlamlı etkisinin ($\beta = -,35$, $p < 0,001$) olduğu (h2 kabul), üçüncü adımda kültürel sıkılığın yenilikçi davranış üzerinde negatif yönlü ve anlamlı etkisinin ($\beta = -,27$, $p < 0,001$) olduğu (h3 kabul) görülmektedir. Dördüncü adımda iletişim iklimi ile kültürel sıkılığın birlikte yenilikçi davranış üzerindeki etkilerine bakıldığında; kültürel sıkılığın yenilikçi davranış üzerinde negatif yönlü ve anlamlı etkisinin ($\beta = -,23$, $p < 0,001$) olduğunu, ancak iletişim ikliminin yenilikçi davranış üzerinde anlamlı bir etkisinin ($\beta = ,12$, $p < 0,091$) olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç aracı değişkenin (kültürel sıkılık) modele eklendiğinde bağımsız değişkenin (iletişim iklimi) bağımlı değişken (yenilikçi davranış) üzerindeki etkisi $\beta = ,20$ ($p < 0,01$) değerinden $\beta = ,12$ ($p < 0,091$) değerine istatistiksel olarak anlamlılığını kaybederek ve azalarak değişmiştir. Bu bulgular kültürel sıkılığın iletişim iklimi ve yenilikçi davranış arasındaki ilişkide tam aracılık etkisinin olduğunu göstermiştir. Tam aracılığın anlamlı olup olmadığını test etmek için Sobel, Ariel ve Goodman testi uygulanmış ve kültürel sıkılığın iletişim iklimi ve yenilikçi davranış arasındaki ilişkide tam aracılık etkisi (sırasıyla, $Z = 3.818$, 3.786 , 3.851 , $p < .001$) olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre h4 kabul edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

İletişim iklimi, bir örgütün üretkenliğini önemli ölçüde etkiler çünkü iklim, bir örgütün üyelerinin çabasını etkiler. Bu çalışma, örgütsel iletişim ikliminin geliştirilmesinin örgüt içindeki yenilikçi iş davranışlarını artıracaklarını, bunun sağlanması için de örgüt kültürünün doğru oluşturulması ve aktarılması gerektiğini göstermektedir. Bu sonuç etkileşimli süreçlerin, örgütün temel unsurlarını yeniden yapılandırma, yeniden düzenleme ve canlandırma üzerindeki potansiyel etkilere katkıda bulunacağı varsayımını da güçlendirecektir. Guzley'e (1992) göre;

“Belirli bir iletişim ortamı, bireysel kararlar ve davranışlar için kılavuzlar sağlar. Örgüt üyelerinin işlerini etkin bir şekilde yapma, kendilerini örgüte adanma, işte dürüst davranma, örgütteki fırsatları güçlü bir şekilde takip etme, meslektaşları ve organizasyonun diğer üyelerini destekleme, görevleri yaratıcı bir şekilde yerine getirme ve yenilikçi sunma kararları kuruluşun ve operasyonlarının iyileştirilmesine yönelik fikirler iletişim ortamından etkilenir”.

Dahası, olumsuz bir iklim, örgüt üyelerinin nasıl çalışacakları ve örgüte nasıl katkıda bulunacakları konusunda aldıkları kararları kesin bir şekilde baltalayabilir. Güçlü pozitif iklimler genellikle daha destekleyici yönetsel uygulamalara ve organizasyon kurallarına yol açar.

Örgütsel iletişim üzerine yapılan çalışmalar, örgüt ve iletişim olmak üzere iki farklı kavramsal varlığı içerir. Bir örgüt içindeki iletişimi anlamak, iletişim süreçlerinin örgütsel iletişim iklimini nasıl etkilediğini ve iletişimin üyeler tarafından yönetilen çatışmalardan nasıl etkilendiğini anlamayı gerektirir. Genel bulgular, çatışma yönetiminin, personelin örgütte oynadığı rollerle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Yönetim, yöneticiler ve teknik yöneticiler, çatışmasız stratejiler benimsemenin destekleyici ortamı sürdürmeye yardımcı olmayacağını

düşünmektedirler. Farklı personel grupları tarafından işyerindeki rollerine ve durumlarına göre benimsenen farklı stratejiler, farklı bağlamlardaki çatışmaların, farklı iletişim yönetimi tarzlarının ne zaman, kiminle ve hangi amaçla kullanıldığının daha ayrıntılı incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu sebeple iş yerindeki destekleyici iletişim ortamının artırılması gerekmektedir. İletişim iklimi, dikey veya yatay iletişimden ziyade genel iletişim ağlarına odaklanmalıdır. Bununla birlikte, örgütsel iletişim iklimi ortamının diğer perspektiflerinin önemi de göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, çalışanların örgütsel hedeflerle özdeşleşmesini güçlendirmede iletişim kuşkusuz çok önemlidir. Bunun nedeni, etkili iletişimin, net hedefler belirleyerek ve çalışanların eyleminin kuruluşu nasıl etkileyeceğine dair çalışanlar için net beklentiler oluşturmasıdır. Bu çalışmanın sonuçları, örgütsel iletişim iklimi ortamının örgütteki çalışanların yaratıcı davranış sergilemelerine katkıda bulunacağını ortaya koymuştur. Bu nedenle, örgütler kendi iç çevrelerindeki iletişimi geliştirerek çalışanları örgütsel hedeflere ulaşmaya teşvik etmelidir. Bu şekilde böyle bir örgütte sağlıklı bir iletişim ortamı yaratılmasına ve tanımlama sürecini güçlenmesine olanak sağlanacaktır.

İletişim sadece anlam vermektense daha fazlasıdır (Robbins and Judge, 2013: 370) Bu nedenle bir örgütte olumlu bir iletişim iklimi oluşturulmak isteniyorsa yöneticilerin, mesajları nasıl iletmek istediğine ve mesajı yapılandırırken hangi yaklaşımı benimseyeceğine doğru karar vermeleri gerekir (Argenti, 2012: 30).

Yenilikçilik, birçok modern kuruluşun hayatta kalmasını, büyümesini ve sürdürülebilirliğini belirleyen önemli bir itici güç olarak tanımlanmıştır. Günümüzün rekabetçi ortamında, yenilik, hem bireysel hem de kurumsal başarıları yönlendirmede kritik olabilir. Daha da önemlisi, örgütlerdeki bireyler, işte yenilikçiliğin uygulanmasında kilit oyuncudur. Bu nedenle, bu çalışma yenilikçi çalışma davranışının öncüllerinden birisi olduğu düşünülen iletişim iklimi ile ilişkisi ve bu ilişkideki kültürel sıklık algısının aracılık etkisini araştırmaktadır. Özellikle, bu çalışma, iletişim ikliminin yenilikçi iş davranışını nasıl etkilediğini incelemiştir. Bu iletişim iklimi aynı zamanda çalışanların kariyer hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacak yeni fikirlerin inovasyonu ve uygulanması için fırsatlar sağlamakta ve böylece örgütlerde kariyer gelişimleri için bir platform haline gelmektedir.

Imran (2016) çalışmasında yenilikçi iş davranışı ile iletişim etkinliği, iletişim ortamı, ağ oluşturma ve orta derecede mentorluk arasında anlamlı pozitif ve güçlü ilişkiler tespit etmiştir. Yenilikçi iş davranışının kariyer gelişimi ile pozitif ve güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu da bulunmuştur. Bu, unsurların her birinin birbiriyle ilişkili olduğu anlamına gelir. Başka bir deyişle, bir unsurun tatmin edici bir koşulu, bir diğerini olumlu yönde etkileyecektir. Daha da önemlisi, sonuçlar, ağ kurmanın yenilikçi iş davranışına en büyük katkıyı sağladığını, ardından iletişim ve rehberliğin geldiğini ortaya koymuştur. Yenilikçiliği destekleyen iç ortam, 'yenilik için örgütsel iklim' olarak adlandırılır ve rekabet avantajı yaratmak ve performansı artırmak için yenilikçilikten yararlanan kuruluşlar için çok önemlidir (Kissi, Dainty ve Liu, 2012). Isaksen ve Ekvall (2010), yaratıcılığın ve değişimin teşvik edildiği bir “yenilik için örgütsel iklim” ortamının oluşturulması gerektiğini savunarak bu görüşü desteklemişlerdir; yenilik için yönetimin önemli bir yönünün, çalışanların birbirlerinin fikirlerini ve önerilerini paylaşabilmesi ve bunlara dayanabilmesi için uygun iletişim iklimi yaratmak olduğunu unutmamak gerekir.

Araştırmacılar, bir bireyin yaratıcılığının -eşzamanlı olarak yeni ve yararlı olan fikirlerin üretilmesinin (Amabile, 1983; Amabile, 1996)- bireyin gömülü olduğu kültürel çevre ile yakından bağlantılı olduğu yönündeki eleştirel fikri incelemeye başlamışlardır (Lubart, 1990; Chiu and Kwan, 2010; De Dreu, 2010; Leung and Morris, 2010; Morris and Leung, 2010; Varsakelis, 2001; Wang, 2011). Bir kuruluş gibi kolektif bir grubu birleştiren bir dizi paylaşılan bilgi, değer, norm ve inanç olarak kavramsallaştırılan kültür (Chiu ve Hong, 2006), biliş ve motivasyonu ve dolayısıyla yaratıcı problem çözmeye nasıl yaklaşıldığını şekillendirir (Leung vd., 2008; Chiu ve Kwan, 2010; Morris ve Leung, 2010). Kültürün yaratıcılık üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalardaki son zamanlardaki artışa rağmen, bu alandaki çalışmalar hala başlangıç aşamasındadır; İnsanların nasıl yaratıcı bir şekilde düşündüğüne ve küresel bir ortamda nasıl yenilik yaptığına dair anlayışımız hala gelişmeye devam etmektedir. Spesifik olarak, bir örgütün kültürünün çalışanlarının motivasyonunu ve hem kendi örgütü içinde hem de dışında yenilik yapma kabiliyetini nasıl etkilediğine dair teorik bir açıklamadan ve ampirik çalışmalar alan yazında devam etmektedir. Bu araştırma aynı zamanda bir örgüt kültürünün çalışanların orada başarılı bir şekilde yenilik yapma olasılığını nasıl etkilediğine dair bulgular ortaya koymuştur. Gelfand ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan son kuramsallaştırmada, kültürel sıklığın bir toplumun veya örgütün güçlü sosyal normlar ve sapkın davranışlara karşı düşük hoşgörü ile karakterize edilme derecesi yaratıcılığı etkileyen bir unsur olduğunu ileri sürmektedir. Kültürel sıklık boyutunda, dikkat, öngörülebilirlik ve disiplin ile karakterize edilen psikolojik adaptasyonlar mevcuttur. Bazı bağlamlarda yararlı olan (örneğin, verimliliği artırmak), bu psikolojik adaptasyonlar genellikle yaratıcılığı engeller (Gelfand, Nishii ve Raver, 2006).

Gelfand ve arkadaşlarının (2006) kültürel sıklık üzerine bu kuramsallaştırması, kültürün yaratıcılık üzerindeki etkisini anlamaya yönelik yararlı bir ilk adımdır; yine de kültürel sıklığın yaratıcılığa her zaman zarar verdiği net değildir. Sıkı kültürler, bireyleri sosyal normlara ve kurallara uygun olacak şekilde sosyalleştirerek ortak düşünmeye teşvik eder. Ortak düşünme genellikle yaratıcılığın bir antitezi olarak düşünülse de, bazı bilim adamları, örneğin belirli bir bağlama uyacak şekilde yaratıcı fikirlerin seçimini kolaylaştırmada yaratıcılığı da geliştirebileceğini ileri sürmüşlerdir (Cropley, 2006; Goncalo and Duguid, 2011). Bu nedenle ne zaman ve ne kadar sıkı kültürlerin yaratıcı performans için yararlı olabileceğini araştırmaya değer. Buradan yola çıkarak kültürel sıklığın yenilikçi iş davranışı üzerindeki etkisi incelenmiş ve sonucunda negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, iletişim iklimi ile yenilikçi çalışma davranışı arasındaki ilişkide kültürel sıklığın aracılık etkisini ortaya koymaktadır. Nitekim yapılan analizler sonucunda, iletişim iklimi ile yenilikçi iş davranışı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, kültürel sıklığın da tam aracılık etkisine sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca kültürel sıklık yenilikçi davranışı negatif yönde anlamlı etkilemektedir. Büyükmeşe ve arkadaşları (2017) da iletişim ve yenilikçilik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Yıldırım ve Karabey (2016), araştırmalarında sıkı örgüt kültürü ile benzer özellikler taşıyan hiyerarşi kültürünün yenilikçiliği negatif yönde anlamlı bir şekilde etkilediğini ortaya koymuşlardır. Çalışanlar örgüt içinde örgüt tarafından şekillendirilen iletişim çerçevesinde sosyalleşirler ve bu kurulan iletişimle bireyler örgütün kültürel yapısını da

değiştirebilirler (Gudykunst, 1997). Bu çalışmada iletişim iklimi ile kültürel sıklık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Örgütteki iletişim iklimi ile örgüt kültürü örgütsel davranışın oluşmasına katkı sağlamakta ve iletişim örgütteki kültürün anlaşılmasında derin bir pencere açmaktadır (Kowalski, 2000). Bundan sonraki çalışmalarda yine aynı bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkide esnek örgüt kültürünün aracılık etkisine bakılabilir veya bağımsız değişken olarak ele alınan iletişim doyumunun alt boyutu olan iletişim iklimi yerine bir diğer alt boyut olan üstlerle iletişim boyutu ile çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Agarwal, U. A. (2014), "Linking Justice, Trust, and Innovative Work Behaviour to Work Engagement", *Personnel Review*, 43(1): 41-73.
- Anderson, N., De Dreu, C. K. W. And Nijstad, B. A. (2004), "The Routinization of Innovation Research: A Constructively Critical Review of The State-of-The-Science", *Journal of Organizational Behavior*, 25: 147-173.
- Anderson, N., Potočník, K. and Zhou, J. (2014), "Innovation and Creativity in Organizations a State-of-The-Science Review, Prospective Commentary, and Guiding Framework", *Journal of Management*, 40: 1297-1333.
- Arif, S., Zubair, A. and Manzoor, Y. (2012), "Innovative Work Behavior and Communication Climate Among Employees of Advertising Agencies", *FWU Journal of Social Sciences*, 6(1): 65-72.
- Balkar, B. (2015), "The Relationships between Organizational Climate, Innovative Behavior and Job Performance of Teachers." *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(2): 81-92.
- Baron, R.M. and Kenny, D.A. (1986), "The Moderator Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations", *Journal of Personality and Social Psychology*, 51: 1173-1182.
- Buchholz, W. (2001), "Open Communication Climate", atc.bentley.edu/faculty/wb/pritable/opencomm.pdf, Erişim Tarihi: 30.01.2020.
- Bunce, D., & West, M. A. (1995), "Self-Perceptions and Perceptions of Group Climate as Predictors of Individual Innovation at Work", *Applied Psychology: An International Review*, 44: 199-215.
- Büyükbeşe T., Direkçi, E. ve Erşahan, B. (2017), "Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâlarının İletişim Becerilerine ve Bireysel Yenilikçilik Seviyelerine Etkisi". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2): 221-236.
- Chan, D. K.S., Gelfand, M. J., Triandis, H. C. and Tzeng, O. (1996), "Tightness-Looseness Revisited: Some Preliminary Analyses in Japan and the United States", *International Journal of Psychology*, 31: 1-12.
- Chang, L. C. and Liu, C.H. (2008), "Employee Empowerment, Innovative Behavior And Job Productivity of Public Health Nurses: A Cross-Sectional Questionnaire Survey", <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18295217>, Erişim Tarihi: 15.01.2020.
- Churchill G.A. Jr., Ford N.M. and Walker O.C. Jr. (1976), "Organizational Climate and Job Satisfaction in The Sales Force", *Journal of Marketing Research*, 13: 323-332.
- Clampitt, P. G. and Downs, C. W. (1993), "Employee Perceptions of The Relationship Between Communication and Productivity", *The Journal of Business Communication*, 30: 5-28.

Cox, T. H., Lobel, S.A. and McLeod, P. L. (1991), “Effects of Ethnic Group Cultural Differences on Cooperative and Competitive Behavior on A Group Task”, *Academy of Management Journal*, 34: 827-847.

Crossan, M. M. and Apaydin, M. (2010), “A Multi-Dimensional Framework of Organizational Innovation: A Systematic Review of The Literature”, *Journal of Management Studies*, 47: 1154-1191.

Csikszentmihalyi, M. (1990), *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. (1st Ed.). New York: Harper Perennial Modern Classics, 1-336.

Damanpour, F. (1991), “Organizational innovation: a meta-analysis of effects of determinants and moderators”, *Academy of Management Journal*, 34(3): 550-590.

Damanpour, F. (1992), Organizational size and innovation. *Org. Stud.*, 13: 375–402.

Downs, C. W. and Hazen, M. D. (1977), “A factor analytic study of communication satisfaction”, *Journal of Business Communication*, 14(3): 63-73.

Dyer, J. H., & Nobeoka, K. (2000), “Creating and managing a high-performance knowledge-sharing network: The Toyota case”, *Strategic Management Journal*, 21: 345-367.

Eskiler, E., Ekici, S., Soyer, F., & Sari, I. (2016), “The relationship between organizational culture and innovative work behavior for sports services in tourism enterprises”, *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 69(1): 53–64.

Evers, A. T., Kreijns, K., Van der Heijden, B. I. J. M. and Gerrichhauzen, J. T. G. (2011), “An Organizational and Task Perspective Model Aimed at Enhancing Teachers’ Professional Development And Occupational Expertise”, *Human Resource Development Review*, 10: 151-179.

Falcione, R.L., Sussman, L. and Herden, R.P. (1987), *Communication Climate in Organizations*. In F.M. Jablin, L.L. Putnam, K.H. Roberts, & L.W. Porter (Eds.) *Handbook of organizational communication: An interdisciplinary perspective* (pp.195-227). Newbury Park: Sage.

Fay, D., Shippton, H., West, M. A. and Patterson, M. (2015), “Teamwork and Organizational Innovation: The Moderating Role of The Hrm Context”. *Creativity and Innovation Management*, 24: 261-277.

Gelfand, M. J., Nishii, L. H. and Raver, J. L. (2006), “On The Nature and Importance of Cultural Tightness and Looseness”, *Journal of Applied Psychology*, 91: 1225-1244.

Gelfand, M. J., Nishii, L. H. and Raver, J. L. (2007), “On The Nature and Importance of Cultural Tightness-Looseness”, CAHRS Working Paper Series, 1-59. Ithaca, NY: Cornell University, School of Industrial and Labor Relations, *Center for Advanced Human Resource Studies*, <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cahrswp/462>, Erişim Tarihi: 25.01.2021.

Gelfand, M. J., Raver, J. L., Nishii, L., Leslie, L. M., Lun, J., Lim, B. J., Duan, L., D’Amato, A., Almaliach, A., Ang, S., Aycan, Z., Arnadottir, F., Biasoli, Z. M. M., Boehnke, K., Boski, P., Cabecinhas, R., Chan, D., Chhokar, J., Ferrer, M., Fischlmayr, I. C., Fischer, R., Fülöp, M., Georgas, J., Kashima, E. S., Kashima, Y., Kim, K., Lempereur, A., Marquez, P., Othman, R., Overlaet, B., Panagiotopoulou,

P., Peltzer, K., Perez-Florizno, L. R., Petrovna, L., Realo, A., Schei, V., Schmitt, M., Smith, P. B., Soomro, N., Szabo, E., Taveesin, N., Toyama, M., Vliert, E.V., Vohra, N., Ward, C., Yamaguchi, S. and Yan, X. (2010), "The Difference Between 'Tight' and 'Loose' Societies Revisited: Ecological, Socio-Political, and Societal Correlates of Tightness/looseness in Modern Nations", <http://www.gelfand.umd.edu/science.pdf>, Erişim Tarihi: 25.01.2020.

George, J. M. and Zhou, J. (2001), "When Openness to Experience and Conscientiousness are Related to Creative Behavior: An Interactional Approach", *Journal of Applied Psychology*, 86: 513-524.

Gundykunst, W. B. (1997), "Cultural Variability in Communication", *Communication Research*, 24: 327-342.

Güllüoğlu, Ö. (2011), Kurumsal bağlılık ile iletişim doyumu arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi ve bir uygulama örneği. Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

Hammond, M. M., Neff, N. L., Farr, J. L., Schwall, A. R. and Zhao, X. (2011), "Predictors of Individual-Level Innovation at Work: A Meta-Analysis. Psychology of Aesthetics", *Creativity, And The Arts*, 5: 90-105.

Jam, F. A., Akhtar, S., Haq, U. I. and Rehman, U. A. (2010), "Impact of Leader's Behavior on Employee's Job Stress: Evidence From Pakistan", *Retrievefrom* http://www.eurojournals.com/ejefes_21_14.pdf, Erişim Tarihi: 15.01.2020.

Janssen, O. (2000). "Job Demands, Perceptions of Effort-Reward Fairness and Innovative Work Behaviour", *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 73, 287-302.

Janssen, O, van de Vliert, E. and West, M. (2004), "The Bright and Dark Sides of Individual and Group Innovation: A Special Issue Introduction", *Journal of Organizational Behavior*, 25: 129– 145.

Jiménez-Jiménez, D. and Sanz-Valle, R. (2011), "Innovation, Organizational Learning, and Performance", *Journal of Business Research*, 64(4): 408-417.

Jong, J. P. (2007), *Individual innovation: The Connection between Leadership and Employees' Innovative Work Behavior*. Amsterdam: Zoetermeer: EIM.

Kanter, R. M. (1988). "When A Thousand Flowers Bloom: Structural, Collective, and Social Conditions for Innovation in Organizations". *Research in Organizational Behavior*, 10: 169-211.

Kara, A. U. ve Aydoğan, E. (2020), "Kültürel sıkılık-esnekliğin sosyal kaytarmaya etkisinde örgütsel adalet ve iletişim doyumunun aracılık etkisi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1): 335-351.

Karby, N. D. R. (2002), "Teachers' Organizational Commitment and The Factors and Processes That May Contribute to it", <http://www.wordcat.org/oclc/52453189>, Erişim Tarihi: 10 Şubat 2021.

Khan, I. U. (2018), The Role of Organizational Justice and Culture in Relationships Between Leadership Styles and Employees' Performance. Dera Ismail Khan, Gomal University.

- Kongchan, A. (1985) Communication Satisfaction, Job Satisfaction and Organizational Commitment of Business College Faculty. Doctoral Disertation, *Arizona State University, Business Administration*, Arizona.
- Kowalski, T. J. (2000), “Cultural Change Paradigms and Administrator Communicatio”, *Contemporary Education*, 71(2): 4-12.
- Krauss, R. M. and Chiu, C. (1998), Language and Social Behavior. *The Handbook of Social Psychology*, 1(2): 41-88.
- Lau, I. Y-M, Chiu, C. and Lee, S. (2001), “Communication and Shared Reality: Implications for the Psychological Foundations of Culture”, *Social Cognition*, 19: 350-371.
- McCauley, D.P. and Kuhnert, K.W. (1992), “A Theoretical Review and Empirical Investigation of Employee Trust in Management”, *Public Administration Quarterly*, 16(2): 265-284.
- Messmann, G. and Mulder, R. H. (2012), “Development of a Measurement Instrument For Innovative Work Behaviour as a Dynamic and Context-Bound Construct”, *Human Resource Development International*, 15: 43-59.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011), *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Meznar, M. and Nigh, D. (1995), “Buffer or Bridge? Environmental and Organizational Determinants of Public Affairs in American Firms”, *Academy of Management Journal*, 38(4): 975-996.
- Mishra, J. and Morrissey, M.A. (1990), “Trust in Employee/Employer Relationships: A Survey of West Michigan Managers”, *Public Personnel Management*, 19(4): 443-486.
- Moskowitz, G. B. (1993), “Individual Differences in Social Categorization: The Influence of Personal Need for Structure on Spontaneous Trait Inferences”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 65: 132-142.
- Nafees, A. (2006), Organizational culture as a predictor of innovative work behavior. (Unpublished M.Phil Dissertation). Islamabad: National Institute of Psychology, Quaid-i-Azam University.
- Nordin, S. M., Sivapalan, S., Bhattacharyya, E., Ahmad, H. H. W. F. W. and Abdullah, A. (2014), “Organizational Communication Climate and Conflict Management: Communications Management in an Oil and Gas Company”, *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 109(0): 1046-1058.
- Neuberg, S. L. and Newsom, J. T. (1993), “Personal Need for Structure: Individual Differences the Desire for Simple Structure”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 65: 113- 131.
- Nuss, M. D. (1996), “A longitudinal case study of organizational commitment and communication satisfaction in a police department”, <http://sunzi1.lib.hku.hk/ER/detail/cof/4206093>, Erişim Tarihi: 15.02.2021.

Özeren, E. (2011), “Örgüt kültüründe yeni bir boyut olan sıkılık-esneklik ile örgütsel yenilikçilik ilişkisi: Türk ve İtalyan mermer sektöründe karşılaştırmalı bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.

Pace, W.R. (1983), *Organizational Communication: Foundation for Human Resource Development*. Eaglewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Pelto, P. (1968), “The Difference Between ‘Tight’ And ‘Loose’ Societies”, *Transaction*, 5: 37-40.

Poole, M.S. and McPhee, R.D. (1983), *A structural analysis of organizational climate*. In L.L. Putnam & M.E. Pacanowsky (Eds.), *Communication and organizations: an interpretive approach* (pp. 195-219). Beverly Hills, CA: Sage.

Robbins, S.P., Judge T.A., Millet, B. and Marsh, T. (2008), *Organisational Behaviour*, 5th ed., Pearson education.

Ruppel, C. P. and Harrington, S.J. (2000), “The Relationship of Communication, Ethical Work Climate and Trust to Commitment and İnnovation”, *Journal of Business Ethics*, 25(4): 313-328.

Ruth, M. and Guzley, K. (1992), “Organizational Climate and Communication Climate Predictors of Commitment to the Organization”. *Management Communication Quarterly*, 5: 379-402.

Rybowiak, V., Garst, H., Frese, M. and Batinic, B. (1999), “Error Orientation Questionnaire (EOQ): Reliability, Validity, and Different Language Equivalence”, *Journal of Organizational Behavior*, 20: 527-547.

Scott, S. G. and Bruce, R. A. (1994), “Determinants Of Innovative Behavior: A Path Model of Individual Innovation in the Workplace”, *Academy of Management Journal*, 37: 580-607.

Sharma, S. K., Gupta, J. N. and Wickramasinghe, N. (2005), “A Framework for Building A Learning Organization in The 21st Century”, *International Journal of Innovation and Learning*, 2(3): 261-273.

Simpson, E. M. (1988), *Communication Satisfaction and Job Satisfaction Among Retail Speciality Store Salespeople*. Doctoral Dissertation, University of Oklahoma, USA.

Smidts, A., Pruyn, A.T.H., Van Riel, C.B.M. (2001), “The impact of employee communication and perceived external prestige on organizational identification”, *Erim Report Series Research in Management*, file:///C:/Users/User/Downloads/erimrs20000321133141.pdf, Erişim Tarihi: 02.02.2021.

Solomon, T.G., Winslow, K.E. and Tarabishy A. (2004), *The Role of Climate in Fostering Innovative Behavior in Entrepreneurial SMEs*. <http://www.sbaer.uca.edu/research/1998/USASBE/98usa221.txt>, Erişim Tarihi 01.02.2021.

Subramaniam, M., and Youndt, M. A. (2005), “The Influence of Intellectual Capital on The Types of Innovative Capabilities”, *Academy of Management Journal*, 48: 450-463.

- Sundgern, M., Dimenas, E., and Gustafsson, J.E. (2005), “Drivers of organizational creativity: A path model of creative climate in Pharmaceutical”, *R & D Management*, 35(4): 359-374.
- Taguiri, R. (1968), *The Concepts of Organizational Climate*, in R. Taguiri and G.H. Litwin (editors), *Organizational Climate: Exploration of a Concept*, Boston: Harvard University Press.
- Thornhill, S. (2006), “Knowledge, Innovation and Firm Performance in High-And Low-Technology Regimes”, *Journal of Business Venturing*, 21(5): 687-703.
- Thoresen, C. J. and Pucik, V. (1999), “Managerial Coping With Organizational Change: A Dispositional Perspective”, *Journal of Applied Psychology*, 84(1): 107-122.
- Toh, S. M. and Leonardelli, G. J. (2012), “Cultural Constraints on The Emergence of Women as Leaders”, *Journal of World Business*, 47(4): 604–611.
- Triandis, H. C. (1989); “The Self and Social Behavior in Differing Cultural Contexts”, *Psychological Review*, 96: 506-520.
- Trombetta, J.J. and Rogers, D.P. (1988), “Communication Climate, Job Satisfaction And Organizational Commitment”, *Management Communication Quarterly*, 1:494-514.
- Van der Vegt, G. S. and Janssen, O. (2003), “Joint Impact of Interdependence and Group Diversity on Innovation”, *Journal of Management*, 29: 729-751.
- Vangriegken, K., Dochy, F., Raes, E. and Kyndt, E. (2015), “Teacher Collaboration: A Systematic Review”, *Educational Research Review*, 15: 17-40
- Wang, C.L. and Ahmed, P.K. (2004), “The Development and Validation of the Organisational Innovativeness Construct Using Confirmatory Factor Analysis”. *European Journal of Innovation Management*, 7(4): 303–313.
- Wasti, A. ve Fiş, A. M. (2010), “Örgüt Kültüründe Sıkılık-Esneklik Boyutu ve Kurumsal Girişimciliğe Etkisi”, *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 10: 11–32.
- Welsch, HP and H LaVan (1981), “Inter-Relationships Between Organizational Commitment and Job Characteristics, Job Satisfactions, Professional Behavior, and Organizational Climate”, *Human Relations*, 34:1079-1089.
- Wilson, M. G., Dejoy, D. M., Vandenberg, R. J., Richardson, H. A. and McGrath, A. L. (2004), “Work Characteristics and Employee Health and Well-Being: Test of a Model Healthy Work Organization”, *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 77: 565-588.
- Yıldırım, F. ve Karabey C. N., (2016), “Örgüt Kültürünün Yeniliğe Etkisinde Personel Güçlendirmenin Biçimlendirici Rolü”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ankara.
- Yu, P. L. (2017). “Innovative Culture and Professional Skills: The Use of Supportive Leadership and Individual Power Distance Orientation in IT Industry”. *International Journal of Manpower*, 38(2): 198–214.
- Zaremba, A.J. (2003), *Organizational Communication*. Canada: Thomson Learning.

YEŞİL BÜTÇE UYGULAMALARI VE KKTC DEĞERLENDİRMESİ

GREEN BUDGET PRACTICES AND TRNC EVALUATION

Yard. Doç. Dr. Nuru GİRİTLİ
Lefke Avrupa Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Ekonomi Bölümü
ngiritli@eul.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2309-1702

Buse KOÇAK
KKTC Maliye Bakanlığı
Maliye Teftiş ve İnceleme Kurulu
Lefkoşa, KKTC
busekocak90@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0824-6692

Gönderim 17 Şubat 2021 - Kabul 5 Mayıs 2021
Received 17 February 2021 - Accepted 5 May 2021

Öz: İnsanların yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan kaynaklar çevre tarafından sağlanır. Bu süreçte oluşan etkileşim sonucu çevreye en büyük zarara, direkt veya dolaylı olarak ekonomik faaliyetler sebep olmaktadır. Günümüzde yaşanan çevre problemleriyle mücadele etmek ve olası zararları engellemek için önlemler almak ise devletin başlıca görevi olarak görülmektedir. Bu anlayış çerçevesinde kamusal gelir ve giderleri çevreye duyarlı bir şekilde gerçekleştirmek ve var olan problemleri giderebilmek için yeşil bütçeleme yaklaşımı kabul edilmiştir. Bu çalışmanın esas odağı KKTC'nin yeşil bütçeleme açısından ne durumda olduğunu saptamak ve çevre kirliliğine etkilerini incelemektir. Bu bağlamda çalışmamızda ilk olarak yeşil bütçeleme süreci ve çevre sorunları ile ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra ekonomi ve çevre ilişkisi ile ilgili literatüre yer verilmiştir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında KKTC'nin mevcut çevre sorunları ve ekonomik durumuna yer verilmesinin ardından çevresel vergi ve sabit sermaye yatırımlarının kirlilik üzerindeki etkisini ölçmek için regresyon analizinden faydalanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çevresel vergi gelirlerinin hava kirliliği üzerinde anlamlı ve negatif etkisine ulaşılırken sabit sermaye yatırımlarının ise anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: yeşil bütçeleme, hava kirliliği, çevre sorunları, çevre vergisi, KKTC

Abstract: Environment is the provider of life and all the necessary resources that required for humanity in order to survive. As a result of this relationship, the biggest harm to environment is caused by direct or indirect economic activities. Nowadays, dealing with environmental issues that are caused by this relationship and taking precautions to prevent possible future damages to environment is accepted as government's duty. In order to use public revenues and expenditures to act and spend in environmentally friendly manner and to eliminate existing problems, green budgeting approach is widely accepted. This study mainly focused on the examination of TRNC's situation based on green budgeting approach and its effects on environmental problems. In this (Turkish Republic of Northern Cyprus) regard, firstly the necessary information is provided to explain green budgeting process and environmental problems. This section is followed by a presentation of the literature about the relationship between economy and environment. Subsequently the current environmental problems and economic situation of TRNC has been followed by a regression analysis to calculate environmental tax and fixed capital investments effects on pollution. The analysis shows that environmental taxes have significant and negative impact on air pollution while fixed capital investment has compelling and positive effects.

Keywords: green budgeting, air pollution, environmental problems, environmental tax, TRNC

GİRİŞ

20.yy'ın ikinci yarısından itibaren sanayileşme ile birlikte üretim ve tüketim faaliyetleri hızla artmıştır. Bunun sonucu olarak doğal kaynaklar aşırı tüketilmeye başlanmış, çevre kirliliği insan yaşamını tehdit edecek boyuta gelmiş ve kirlilik küresel düzeyde artıp yayılmıştır. Çevre ve çevre sorunları sahip oldukları özellikler neticesinde kamusal mal sınıfına girdiklerinden ve yoğun negatif dışsallıklara sebep olduklarından dolayı, piyasa mekanizmasının çözümüne bırakılması tercih edilmemektedir. Kamusal çevre politikaları bağlamında ortaya çıkan yeşil bütçe uygulamaları, üretim ve tüketim faaliyetlerinden kaynaklanan zararları ortadan kaldırmak/azaltmak, negatif dışsallıkların yol açtığı maliyetlerin nasıl paylaşılacağını saptamak ve çevreyi güvence altına alıp sürdürülebilirliği sağlamak için benimsenmesi gereken birtakım uygulamalardan oluşur (Biyan ve Gök, 2014).

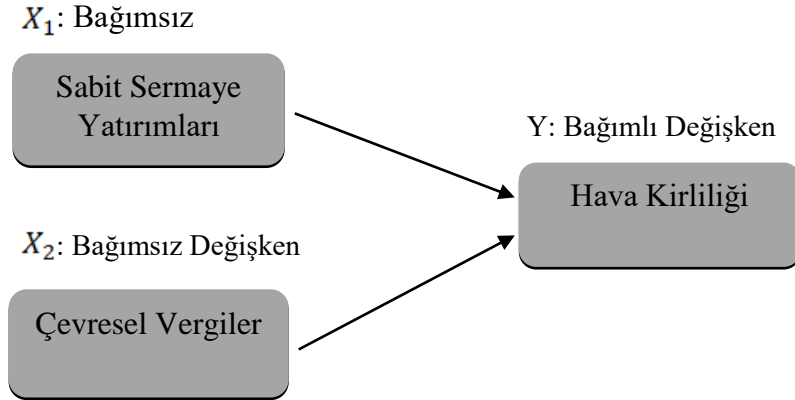
Yeşil bütçe uygulamalarının ardında yatan temel fikir hükümetin kaynak toplama ve dağılımını belirleme sürecinde ekolojik etkileri de düşünerek hareket etmesi ve çevresel hedefleri gerçekleştirme odaklı olarak değiştirmesidir. Sağlanan refah artışının nesiller boyunca aktarılmasının sağlanması da yine bu anlayışın hedefleri arasındadır. Bu kapsamda kullanılabilir iktisadi araçların başında çevresel vergiler gelmekle birlikte harçlar, para cezaları, satılabilir kirlilik izinleri (permi), sübvansiyonlar, teşvikler ve çevre koruma harcamaları da bu uygulamalara dahildir. Devlet ulusal ekonomi içerisinde hem üretici hem de tüketici konumundadır. Dolayısıyla devletin yapmış olduğu faaliyetlerde çevresel duyarlılıkla hareket edip, yapılan harcamalar ile elde edilen gelirleri çevre hedeflerine uygun şekilde dağıtması yeşil bütçeleme olarak adlandırılır. Çevresel endişelerin hükümetin mali döngülerine entegre edilmesi olarak kısaca tanımlanabilecek yeşil bütçeleme, çevresel politikaları gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında son yıllarda artan bir popüleriteye sahiptir. Kavram her ne kadar yeni olsa da hükümetler uzun süredir çevresel politikaları vergi ve sübvansiyonlar yoluyla uygulama yoluna gitmektedir. Bu yaklaşımın ardındaki fikir gelecekteki ekonomik refahın yeşil teknolojik büyümeye bağlı olduğu düşüncesinden gelir. Bu çabalar hem ekonomik büyüme hem çevresel sürdürülebilirliğin sağlandığı bir kazan-kazan durumu, ekolojik modernleşmeye ulaşma ile uyum gösterir. Örneğin yerli yeşil enerji üretimi için verilen sübvansiyonlar karbon salınımını azaltmanın yanı sıra yeni iş sahaları yaratacağı düşüncesi ile bu durum desteklenir (Russel ve Benson, 2014).

Yeşil bütçeleme kavramı aslında geniş ölçekli aktiviteleri, kurumları ve araçları kapsayan uygun bir kısaltma görevi üstlenir. Hem kamu harcamaları hem de bu harcamaları finanse etmek için toplanan gelirler çevre üzerinde çok geniş etkilere sahiptir (Ghazouani, Jebli ve Shahzad, 2021). Bu yüzden bütçelere çevresel politikaların entegre edilmesi önceliklerin değişmesine neden olabilir. Örneğin tarımsal üretimi artırmaya yoğunlaşmak veya köprü/yol yapımı gibi büyük altyapı yatırımları gerektiren ve çevre sorunlarının artmasına imkan verebilecek faaliyetlerin desteklenmesi; biyoçeşitlilik, su kirliliği ve sera gazı emisyonları üzerinde arzu edilmeyen etkiler doğurabilir. Bu tür faaliyetler yerine çevre kirliliğini azaltmak veya kritik yaşam alanlarını koruma altına almak gibi amaçlarla gerekli altyapıların hazırlanmasına bütçe ayrılabilir. Bu şekilde hareket edilmesi hükümetin çevre

politikalarına verdiği önemi vurgular. Tıpkı yatırımların türünün çevreye verilen önemi göstermesi gibi bazı tip vergiler piyasaya yanlış mesajlar verip çevresel olarak sürdürülemez (kirlilik yaratan) aktivitelere yöneltebileceğinden dolayı, vergi oranları belirlenirken yaratılan dışsallıklar göz önüne alınmalı ve oranlar bu bağlamda belirlenmelidir (Jordan ve Lenschow, 2008). Yeşil bütçelemenin en önemli aracı çevresel vergilerdir. Çevresel vergilerin çevre sorunlarını azaltmak amacına hizmet edecek şekilde kullanılmasının başarılmasıyla hükümet hedeflerine yakınlaşmış olacaktır. Devlet doğrudan müdahale aracı olarak vergi ve kamu harcamaları yoluyla çevre kirliliğini önleyip azaltmak için uygulamalarda bulunabileceği gibi piyasalara değişik alanlarda teşvik ve sübvansiyonlar uygulayarak tüketim faaliyetlerini sınırlandırabilir, bazı standart ve kontroller belirleyebilir veya yeşil teknolojilerin gelişmesini destekleyebilir. Çevreye duyarlı olarak yapılan harcamalar henüz gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) içinde küçük bir paya sahip olsalar da büyük önem arz ettiklerinden dolayı istikrarlı bir şekilde izlenerek çevre politikalarının yönlendirilmesi ülkelerin gelişiminde kilit bir rol oynar (Yalçın ve Gök, 2015).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çeşitli çevre sorunları görülmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) uygulanan ekonomik ve politik ambargolar ekonomiyi çıkmaza sokmaktadır. Buna ek olarak doğal kaynaklar kısıtlı, ulaştırma ve enerji sektörü yetersiz, özel sektör yeterince etkin değil ve tarım sektörü su yetersizliği ve toprak kirliliği nedeniyle gün geçtikçe daralmaktadır. Bu yapı nedeniyle bütçe sürekli açık vermektedir. KKTC'de görülen çevre sorunlarının başlıca nedenleri ise enerji üretiminin fosil yakıtlara dayanması, taş ocağı faaliyetlerinden kaynaklanan çevre kirliliği, dağınık sanayi faaliyetleri, egsoz gazları ve tarımsal kimyasalların denetimsiz bir şekilde kullanılmasıdır. KKTC gibi ekonomik sorunlarla boğuşan bir ülke maalesef çevresel politikalara gerekli önemi verememektedir ve bu durum ülkeyi gitgide daha kötü bir duruma getirebilir. Bahsedilen durumdan hareketle çalışmanın çıkış noktasını yeşil bütçe uygulamalarının KKTC'de uygulanması halinde çevresel ve ekonomik sorunlarla ilgili gelişme gösterip gösteremeyeceği oluşturur.

Buna bağlamda, KKTC'de sabit sermaye yatırımları ve emisyon verileri arasında ilişki olup olmadığı ile çevresel vergiler ve emisyon verileri arasında ilişki olup olmadığı şeklinde araştırmanın soruları oluşturulmuştur. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, yeşil bütçe uygulamaları bağlamında uygulanan politikaların, KKTC'de çevre kirliliği üzerinde nasıl bir etki yarattığını görmek için ampirik bir çalışma yapılması ve mevcut çevresel sorunlar ve ekonomik durumu çerçevesinde, kirlilik sorunlarıyla başa çıkılabilmesi için yeşil bütçe yaklaşımı dahilinde çözümler sunmaktır. Çalışmada yöntem olarak izlenen yol, ikincil verilerden faydalanılarak en küçük kareler yöntemiyle bir regresyon analizi yapılmasıdır. Bu bağlamda çevre kirliliğini temsilen hava kirliliği emisyonu verileri bağımlı değişken olarak seçilmiş ve çevresel vergilerden elde edilen gelirler ile sabit sermaye yatırımları bağımsız değişkenleri oluşturmuştur. Buna göre çalışmada kullanılan model Şekil 1 yardımıyla açıklanmıştır.

Şekil 1: Çalışmada Kullanılan Model

Bütçeler kamu gelir ve giderlerinin önceden tahmin edildiği bir belgedir. Yeşil bütçe yaklaşımı içerisinde yapılan analizde gelir tarafını temsilen çevresel vergilerin seçilmesinin nedeni, yeşil bütçe gelirleri içerisinde en fazla paya sahip olan ve en çok kullanılan araç olmasıdır. Yeşil bütçe giderleri içerisinde ise yatırımlar haricinde teşvik ve sübvansiyon gibi kalemler olsada, bunlarla ilgili sağlıklı verilere ulaşılamadığından bütçenin gider tarafını temsilen sabit sermaye yatırımları seçilmiştir. Sabit sermaye yatırımları ekonomik büyüme teorilerinde büyümenin ve gelişimin önemli belirleyicilerinden olmasının yanı sıra ülkedeki yatırımların çevre dostu olup olmadığını analiz sonucunda görmemiz için fırsat verecektir.

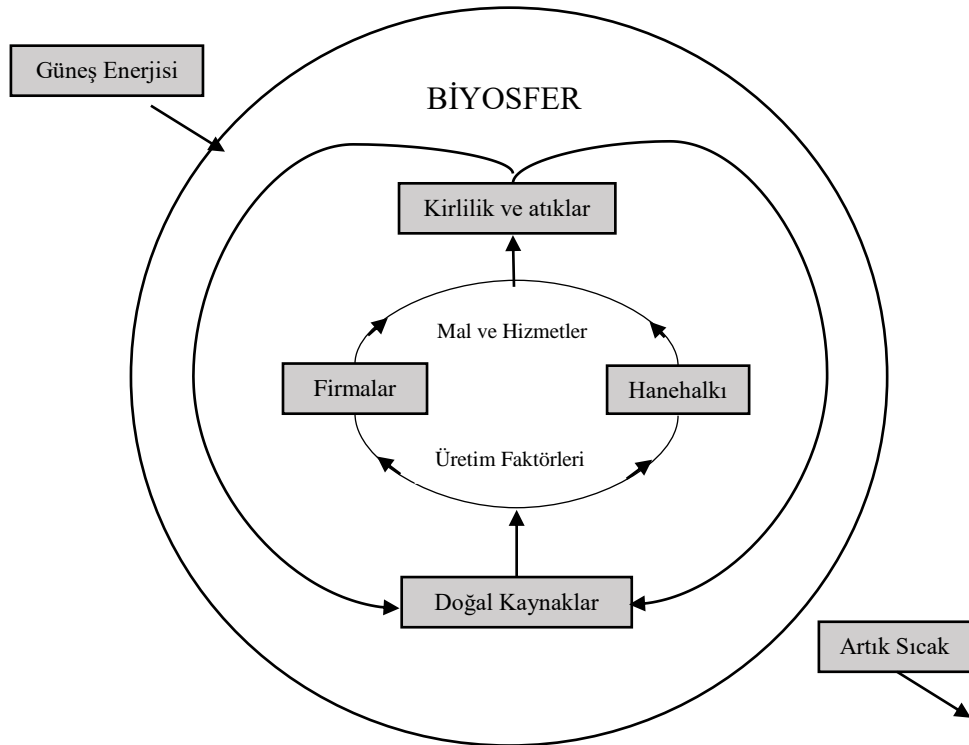
Çalışmanın önemi, KKTC’de çevresel sorunlarla ilgili yapılmış sayılı ampirik çalışmadan biri olmasından kaynaklanır. Ayrıca KKTC’nin çevresel sorunları ve ekonomik durumu bu çalışmada sistematik bir şekilde incelenerek çözüm önerileri yapılmıştır. Birinci bölümde yeşil bütçeleme kapsamı ve önemi verildikten sonra kısa bir arka plandan, problem durumu ve çalışma sorularına geçilmiş, ayrıca çalışmanın amaç ve önemine yer verilmiştir. Çalışmanın devam eden ikinci bölümünde çevre ve ekonomi ilişkisi ile ilgili literatürde yapılmış olan çalışmalar verilerek üçüncü bölümde de KKTC’de yaşanan çevre sorunlarına değinilmiştir. Çalışmanın sonraki bölümünde kullanılacak olan model, veriler ve ekonometrik yöntem açıklanıp analiz sonuçları yorumlanarak KKTC’deki durum hakkında çalışmanın amacı kapsamında bakış açısı sunulmaya çalışılmıştır.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

Doğal nedenler haricinde çevre kirliliği oluşumu tamamen üretim ve tüketim faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Çevrenin hammadde ve hizmetleri insan kullanımına sunması çevrenin kaynak fonksiyonu olarak adlandırılır. Bu fonksiyonda iki farklı nedenle bozulma görülebilir. Birinci neden kaynakların yenilenebilmesine fırsat vermeyecek şekilde hızla tüketilmesidir. İkinci neden ise kirlilik kaynaklı olarak kaynakların kalite ve yararının azalmasıdır. Çevrenin diğer bir fonksiyonu ise atıkları özümleme kapasitesidir. Bu fonksiyon ise yine kısa zamanda özümleme kapasitesini aşacak şekilde atıklar üretilmesi veya atıkların aşırı zehirli olması gibi

nedenlerle doğal yollardan özümsemeyip yaşamak için bağımlı olduğumuz toprak, su ve hava gibi sistemlerin zarar görmesine ve kirlenmesine yol açmaktadır (Harris ve Roach, 2014). Çevre ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için gerekli kaynağı sağlarken süreç sonunda ortaya çıkan atıklar da tekrar çevreye dönmektedir. Günümüzde geri dönüşüm yoluyla atıkların tekrar kullanıma kazandırılması önemli bir adım olmasına rağmen atıklar tamamen geri kazanılamamaktadır. 2013 yılı verilerine göre geri dönüşümde dünyada lider konumda olan Almanya bile atıklarının %65'ini geri dönüştürmektedir (Statista, 2016).

Çevrenin ekonomi süreci ile olan ilişkisi, klasik döngüsel akım modelinde yer almayan çevresel süreçler de eklenerek açıklanabilir. Döngüsel akım modeli faktör piyasaları, firmalar, mal ve hizmet piyasaları ile hane halkı arasında akış ilişkisini gösteren modeldir. Doğal kaynaklardan sağlanan girdiler ve döngü sonucunda oluşan atıklar ile ekosistem modele katıldığı zaman daha geniş bir döngüsel akım modeli elde edilir. Şekil 2'de bahsedilen model görülebilir.

Şekil 2: Döngüsel akım modelinin çevre ile genişletilmiş hali

Kaynak: Harris ve Roach (2014)

Ekonomik faaliyetleri ekolojik sistem içerisinde görmemizi sağlayan bu basit modelde, görüleceği üzere ekolojik sistemin tek girdi ve tek çıktıya dayanan ayrı bir döngüsü vardır. Bu döngüde girdi olarak güneş enerjisi ve çıktı olarak atık sıcak bulunmaktadır. Geriye kalan tüm ekonomik ve ekolojik faaliyetlerin gezegenin ekosistemi içerisinde geri dönüştürülmesi veya barındırılması gerekmektedir.

Piyasa ekonomisinde girişimciler neyi ne kadar üreteceklerine karar verirken üretecekleri malın fiyatı ile işgücü, hammadde, makine ve enerji gibi girdilerin yol açacağı maliyetleri göz önüne alırlar. Hâlbuki üretim sürecindeki çoğu operasyonda

kar-zarar tablolarında görülmeyen ancak topluma gerçek bir maliyeti olan sonuçlar meydana gelir. Bu maliyetler firmaların çıktı oranı için karar verme mekanizmalarında yer almadığından dolayı dışsal maliyetler olarak adlandırılırlar. Diğer bir deyişle firmalar için dışsal ancak toplum için içsel olan maliyetlerdir (Field ve Field, 2016). Dışsallıklar, piyasaya üretici ve tüketici olarak katılanlar dışında tüm toplumu etkilediği için üçüncü parti etkileri olarak da ekonomistler tarafından adlandırılmaktadırlar. Pozitif veya negatif olarak ikiye ayrılabilen dışsallıklarda, negatif dışsallığın en bilinen örneği kirliliktir. Herhangi bir regülasyon olmaması durumunda firmalar üretim kararlarının yol açtığı sosyal ve ekolojik zararları dikkate almayacaklardır. Aynı şekilde tüketiciler satın aldıkları mal ve hizmetlerin yol açtığı kirliliği göz ardı edecektir (Harris ve Roach, 2014). Bazı durumlarda ise pozitif dışsallıklar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin açılan bir fabrikanın sağladığı istihdam veya çiftçilerin meyve toplamak amacıyla çevredeki ağaç sayısını artırması topluma fayda getirir. Negatif dışsallıkları içselleştirmenin en bilinen yolu ise dışsallığa yol açan aktiviteye vergi uygulamaktan geçer. Bu yaklaşım Arthur Pigou tarafından 1920'de yayınlanan *The Economics of Welfare* çalışmasına dayandığı için Pigoucu vergi olarak adlandırılır. Aynı zamanda kirliliği yaratanların toplum üzerinde yol açtıkları zarar için sorumlu tutulmalarından dolayı kirleten öder ilkesi olarak da anılabilmektedir.

Havanın kirlenmesi veya temizlenmesi tek bir birey için değil, etkilenen tüm bölge için bir dışsallığa neden olur. Çevre kirliliğine yol açmayacak üretim faaliyetleri için maliyeti daha fazla olan ancak çevreye duyarlı sistemler kullanılması gerekir. Maliyeti artırmak özel firmalar tarafından tercih edilmeyeceğinden dolayı burada devlet konuya dahil olarak vergi, sübvansiyon ve teşvikler yoluyla denge kurmaya çalışır. Kamusal malların piyasa mekanizması tarafından karlı görülmemesinin bir diğer nedeni ise bedavacılık sorunudur. Finansmanına katılıp katılmayan herkes kamusal mallardan yararlanabilir. Bu nedenler çevresel kalitenin korunması ve iyileştirilmesi için devletin katılımını zorunlu kılar (Field ve Field, 2016).

Küreselleşme ile birlikte çevre sorunlarının tehlikeli boyutlara gelmesi konunun önemini artırarak, ekonomi ve çevre arasındaki ilişki hem çevreciler hem de ekonomistler tarafından sıkça tartışılan bir konu olmuştur. Tartışmanın ilk zamanlarında egemen olan görüş ekonomik büyümenin çevre açısından bir tehdit oluşuydu. Bu görüşü savunanlar dünyadaki ekonomik büyümenin kaynak kısıtlamaları ve çevreyi onarılamaz derecede bozmadan sonsuza dek sürdürülemeyeceğini savunuyorlardı (Galeotti, 2006). (Georgescu-Roegen, 1971) ve (Meadows vd., 1972) gibi bilim insanlarına göre büyüyen ekonomik aktivite (üretim ve tüketim) daha yüksek enerji ve materyal girdisi gerektirerek daha büyük miktarda atık üretilmesine yol açar. Doğal kaynakların aşırı tüketimi, atıkların birikmesi ve kirliliğin artması biyosferin taşıma kapasitesini aşacağından çevresel kalite kötüleşecek ve artan gelire rağmen refah azalacaktır. Buna ek olarak kaynakların taban olarak azalmasının eninde sonunda ekonomik aktivitenin tümünü riske sokacağı da savunulmuştur. Hem çevreyi hem de ekonomik aktiviteyi risklerden korumak için ekonomik büyümeye son verilerek durağan ekonomiye geçiş yapılmalı düşüncesi oluşmuştur (Panayotou, 2003).

İçerisinde yaşadığımız çevre, kavram olarak yenilebilir ve yenilemeyen doğal kaynakları hem nitelik hem nicelik olarak kapsamaktadır. Yaşam kalitesinin

belirleyicisi olmasının yanı sıra dünya üzerinde varlığımızı sürdürebilmemiz için hayati öneme sahiptir (Markandya, 2005).

Ekolojik ekonomistler, ekonomik büyümeyi ana akım iktisatçılardan ve çoğu siyasetçiden daha farklı görür. Görüşler arasındaki temel fark ekonomik büyümenin devam ettirilmesinin mi yoksa ekolojik sistemleri korumanın mı öncelik olarak alınacağından kaynaklanır. Gezegenin hem doğal kaynak rezervi hem de atık özümleme yönünden sonsuz olduğu, tükenen kaynakların ve alternatiflerinin fiyat artırmaları yoluyla yeniden canlanacağı, fiziksel dünya sınırlamalarının ve termodinamik kanunlarının ekonomik süreçlerle ilgisi olmadığı varsayımları ekonomik aktivitelerin ele alınış şeklini ve konu hakkındaki kamu düşüncesinin temelini oluşturur. Bu varsayımlar ekonomik büyümenin sonsuz ve sınırsız olduğu güvenini verir (Higgs, 2014).

Hızlı sanayileşme süreci, yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşme çevre üzerinde olumsuz etkilere neden olmuştur. Dünya ekonomisinde durmaksızın büyüme çabalarıyla aşırı üretim ve tüketim, doğal kaynakların sınırsız ve üretim sırasında veya sonunda ortaya çıkan zararlı atıkların sorunsuz olarak özümseceği düşüncesi, çevre üzerinde geri dönülemez etkiler bırakmaktadır. Çevre sorunlarının en büyük kaynağı ekonomik faaliyetler olarak görülürken çözümü için de aynı zamanda ekonomik faaliyetlere başvurulmaktadır.

Çevreye yeterli özeni gösterirken ekonomik büyümeyi sürdürebilmenin mümkün olup olmadığı uzun süredir tartışılmalan ve cevabında uzlaşa sağlanamayan, belki de hiç sağlanamayacak olan bir konudur. Bazıları çevre kirliliği problemleri ile başa çıkmanın aciliyetini, küresel ısınmayı önlemede yetersiz kalışımızı ve üçüncü dünya ülkelerinde halen hızla artmakta olan nüfusu, insanoğlunun ileriye göremeyen ve açgözlü bir ırk olduğu ile bağdaştırır. Bazıları ise kentsel sanitasyonda yaşanan önemli ilerlemeleri, büyük şehirlerde hava kirliliğinde olan gerilemeleri ve teknolojik gelişmenin insan yaşamını kolaylaştırması gibi olaylara dikkat çekip bardağı yarı dolu olarak görürler (Brock ve Taylor, 2004).

1950 ve 60'lı yıllardan beri ekonomistler çevresel konulara dikkatlerini çevirdiklerinden beri çevre ekonomisi hızla büyüyüp çevresel problemlerin nedenleri ile ilgili algı oluşmasını sağlamış ve çeşitli çevresel kaynaklara verilen değeri ölçme ve karşılaştırma ile ilgili alternatif yollar sunmuştur (Jaeger, 2005). Çevre ekonomisi nispeten yeni sayılan disiplinler arası bir alandır. 1980'lerde bir takım ekonomist ve doğa bilimci bir araya gelip çevresel problemleri anlayıp dikkat çekmek için disiplinler arası çalışmanın daha uygun olacağına kadar vermişler ve The International Society for Ecological Economics (The ISEE) 1989 yılında bu amaçla kurulmuştur. Ekoloji ve ekonomi disiplinlerinin seçilmesinin nedeni her ikisinde doğrudan ana problem olan sürdürülebilirlik ile ilişkili olarak görülmesiydi. Çevre ekonomisinin dikkat çekici yanı başlangıç ve merkez noktası ekonomik sistemi daha büyük bir sistemin parçası olarak görmesidir.

Uzun yıllar boyunca gezegenin kısıtlı doğal kaynakları olması, büyümenin sınırları olmasının nedeni olarak algılandı. (Meadows vd.,1972) tarafından yayınlanan "Limits to Growth", sınırlı rezervi olan fosil yakıtlar ve diğer minerallerin ekonomik büyümenin yavaşlamasına sebep olabileceğini, aynı zamanda oluşan çevre kirliliği nedeniyle ekonomik büyümenin istenmeyen bir durum olarak algılanabileceğini belirttiler (Eriksson, 2013). Çevreyi bu şekilde hammadde, petrol

ve değerli maden kaynağı olarak gören bu düşünce nedeniyle doğal kaynak kıtlığı dolayısıyla sınırlanan büyüme hakkında ve buna bağlı olarak kaynak fiyatlarındaki uzun dönem trendler üzerinde geniş çerçevede çalışmalar yapılmıştır. Son zamanlarda ise teknolojik gelişim ile birlikte büyümenin sınırlarının kıt kaynaklar nedeniyle belirlenmediği, süreç sonunda ortaya çıkan atıkları doğanın özümsemesinde çıkan zorluklar ve yol açtığı çevre sorunları yüzünden de oluşabileceği ortaya çıktı.

1990'lı yıllardan sonra çevre ve çevre sorunlarına olan ilginin artmaya başlamasıyla bu konuda yapılan araştırmalar da artmış ve ampirik literatür, kişi başına milli gelir ve kirlilik arasında ilişkiye odaklanan sayısız çalışma ile genişlemiş ve kötümser bakış açısı giderilmeye başlanmıştır. Ekonomik büyüme ve çevre arasındaki ilişki, gelir eşitsizliği ve ekonomik gelişme arasında benzer bir ilişki öne süren Simon Kuznets'in adıyla anılan (Kuznets, 1955) Çevresel Kuznets Eğrisi (ÇKE) hipoteziyle sınırlanarak pozitif ilişki gösteren sonuçlar elde edilmeye başlandı. Çevresel Kuznets Eğrisine göre ekonomik büyümenin ilk safhalarında bozulma ve kirlilik artışı gözlenmesine rağmen bir seviyeden sonraki kişi başına milli gelir düzeyine geçildiğinde trend tersine döner, yani yüksek gelir düzeyinde ekonomik büyüme çevresel gelişime yol açar. Bu da çevresel etki belirtecinin kişi başına düşen milli gelirin ters U şeklinde bir fonksiyonu olduğunu gösterir (Stern, 2004). Fonksiyonun bu şekilde olmasının nedenini açıklamak gerekirse: Kalkınma seviyesinin düşük olduğu yerde ekonomik aktivite az olduğundan sınırlı miktarda çözünebilir atık üretilir ve dolayısıyla çevresel bozulma hem miktar hem yoğunluk olarak limitlidir. Kaynak kullanımı yoğun endüstrileşme ilerlediği zaman hem kaynak tüketimi hem atık oluşumu hızlanır. Daha yüksek gelişim düzeyinde ise bilgi tabanlı endüstri ve hizmetlere doğru olan yapısal değişim, daha etkin teknolojiler ve çevre kalitesinin artırılmasına yönelik talep çevresel bozulmada düzenli bir azalma ve durgunluk getirir (Panayotou, 2003; Shahzad, 2020).

Ekonomik büyüme ve çevre arasındaki ilişkiyi değişik gelir seviyesindeki çevresel değişim modelleri vasıtasıyla açıklayan Shafik ve Bandyopadhyay, (1992), temiz suya ulaşım ve kentsel temizlik haricinde çoğu çevresel faktörün gelir seviyesi artışıyla bozulma gösterdiğini, ülkeler orta gelir düzeyine geldiklerinde ise diğer faktörlerin de gelişme göstermeye başladığı bulgularına ulaşılar. Selden ve Song, (1994), dört önemli hava kirleticiye ait (CO, SO₂, PM, NO_x) emisyon verilerini kullanarak ÇKE'ni test ettikleri çalışmada ters U hipotezini destekleyen bulgulara ulaşılar. Panayotou, (1993) 30 ülkeyi ele aldığı çalışmasında SO₂, NO_x, partikül madde (PM) emisyonları ve ormansızlaşma oranı için dönüm noktalarının ters U hipotezini desteklediği sonucuna vardı. Grossman ve Krueger, (1995) panel veri kullanarak yaptıkları çalışmada kişi başına düşen milli gelir ile bazı çevresel faktörler arasındaki ilişkiyi ölçmüşlerdir. Kişi başına düşen milli gelir artışı gelişmekte olan ülkelerde çevresel koşulların kötüleşmesiyle ilişkilendirilebilse de, gelir seviyesinde kritik düzey aşıldıktan sonra hava ve su kalitesinin ekonomik büyüme ile iyileştiği görülmüştür. Çoğu faktör için ekonomik büyüme başlangıçta çevresel bozulmaya yol açmasına rağmen gelir seviyesi arttıkça gelişme göstermiş, dolayısıyla ters U şeklindeki ilişkiye ulaşmıştır.

ÇKE'nin sınılanması için günümüze değin birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları ters U ilişkisine ulaşmış, bazıları eğrinin geçerli olmadığını

bulmuş ve bazıları ise N şeklinde bir eğriye ulaşmıştır. Yapılan bu çalışmalar Tablo 1’de kısaca özetlenmiştir:

Tablo 1: ÇKE İle İlgili Çalışmalar

Yazar	Uygulama Alanı	Yöntem	Ampirik Sonuçlar
Kaufman vd. (1998)	23 ülke	Sabit/rassal etkili panel veri	SO_2 emisyonu için ÇKE ters U şeklindedir.
Stern ve Common (2001)	74 ülke	Panel Regresyon	Gelir ve SO_2 emisyonu arasında ters U ilişkisi.
Aslanidis ve Iranzo, (2009)	OECD üyesi olmayan ülkeler	Yumuşak Geçişli Panel Regresyon Modeli	CO_2 emisyonu için ÇKE geçerli değil.
Poudel vd., (2009)	15 Latin Amerika Ülkesi	Bileşen Panel Veri Yöntemi	Gelir ve CO_2 emisyonu arasında N şeklinde eğri.
Lee vd., (2010)	97 ülke	Genelleştirilmiş Momentler Metodu	Gelir ve Biyokimyasal Oksijen ihtiyacı arasında, Amerika ve Avrupa ülkelerinde ters U ilişkisi.
Nasir ve Rahman, (2011)	Pakistan	Johansen Eşbütünlük Testi	Uzun dönemde hipotez CO_2 emisyonları ve gelir için geçerlidir, kısa dönemde reddedilmiştir.
Çınar, (2011)	OECD ülkeleri	Panel Veri	ÇKE geçerli değil, gelir artışı kirlilik düzeyini her seviyede artırır.
Esteve ve Tamarit, (2012)	İspanya	Eşbütünlük testi	Gelir ve CO_2 emisyonu arasında ters U ilişkisi
Eratas ve Uysal, (2014)	BRIC* ülkeleri	Panel Veri	Gelir ve CO_2 emisyonu arasında N şeklinde eğri

* Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Türkiye

Geleneksel ekonomi teorileri çevresel sınırlılıkları açık bir şekilde dikkate almamaktadır. Bu durum sınırsız büyümenin mümkün olduğu izlenimini verir. Ekonomik büyüme incelenirken çevreyi dikkate almamak büyük bir eksikliklerdir. Çevre sorunlarının önemi arttıkça bu durum eleştirilmeye başlanmış ve çevre değişkeni eklenerek kurulan modellerle yapılan çalışmaların sayısı artmıştır. Bu bölümde ekonomik büyüme teorilerinden Solow ve Ramsey modelinde çevrenin ele alınmasıyla ortaya çıkan sonuçlar özetlenecektir.

Solow modeli temel olarak üretim ve sermaye birikimi fonksiyonu üzerine inşa edilmiştir. Teknolojide yaşanan değişim ve nüfus artışı büyümeye etki eden dışsal unsurlardır ve bu etki tek taraflıdır. Teknolojik gelişme aynı miktar sermaye ve işgücü ile daha fazla çıktı elde edilmesine girdilerden birinin veya hepsinin etkinliğini artırmak yoluyla etki edebilir. Girdilerin çıktıya dönüşme süreci olarak kullanılan üretim fonksiyonu içerisinde yer alan fiziksel sermaye, işgücü ve teknoloji arasındaki ilişki Cobb Douglas üretim fonksiyonu $Y = f(K^\alpha, L^{1-\alpha})$ yoluyla ifade edilebilir. $0 < \alpha < 1$ arasında olmak üzere bir sayıdır. Hesaplamaları basitleştirmek adına $Y = f(K, L)$ şeklinde de gösterilebilir (Y gelir, K sermaye, L işgücü).

Bu fonksiyonda ölçeğe göre sabit getiri söz konusu olduğu için girdiler ikiye katlandığı zaman çıktılar da ikiye katlanacaktır. Ayrıca azalan verimler yasasından

dolayı her bir birim ilave girdinin çıktı üzerindeki marjinal etkisi azalan oranda olacaktır (Jones ve Vollrath, 2013). Modelin diğer önemli varsayımlarından biri de teknolojinin kamusal mal özelliği taşıyıp; rakip olmama ve dışlanamama özelliklerine sahip olmasıdır. Yani ekonomide faaliyet gösteren tüm firmalar hiçbir bedel ödemeksizin teknolojik gelişmeleri üretim süreçlerine uygulayabilirler (Acemoğlu, 2009). Modelin temel varsayımları ve işleyiş süreci değişmeksizin, çevreyi temsil edecek değişkenlerin de dikkate alınması ile yeni bir üretim fonksiyonu elde edilebilir. (Romer, 2012) doğal kaynaklar ve toprak girdilerini ekleyerek, Solow modelini genişletmiştir. Cobb-douglas üretim fonksiyonu kullanılarak genişletilen modelin yeni hali 1 numaralı denklemdeki gibidir.

$$Y = K^{\alpha}R^{\beta}T^{\gamma}[AL]^{1-\alpha-\beta-\gamma} \quad (1)$$

Burada R üretimde kullanılan doğal kaynakları, T ise toprak miktarını temsil eder. Diğer dinamikler aynı kalırken burada devreye yeni giren varsayımlardan biri dünya üzerinde toprak miktarı sabit olduğundan dolayı uzun dönemde üretimde kullanılan toprak girdisinin artırılamayacağıdır ($\Delta T=0$). Benzer şekilde doğal kaynak miktarları da sabit olduğu gerekçesiyle üretimde kullanılan kaynak miktarının er geç azalacağı varsayımı da, her ne kadar tarihsel süreçte tam tersi yaşandığı görülse de bu modele eklenmiştir. Buna göre $b>0$ olmak üzere $-b$ miktarında doğal kaynakların zamanla kullanılarak sabir bir miktarda azaldığını göz önüne alarak, durum itibariyle uzun dönemde hem pozitif hem de negatif büyüme değerleriyle karşılaşabileceğini gösterir.

Brock ve Taylor, (2010) dışsal teknolojik gelişmenin hem üretim sürecinde hem kirlilik azaltmada, çevre kalitesi artarken devamlı büyümenin sağlanmasına yol açan genişletilmiş bir Solow modeli kullandılar. Sonuç olarak Yeşil Solow modelinde öne çıkan kuvvetlerin emisyon üzerinde anlamlı belirleyiciler olduğunu kanıtladılar. Ayrıca çalışmada ÇKE ve Solow modelinin yakından ilişkili olduğunu göstererek literatüre katkıda bulundular. Reyes, (2011) aynı modeli doğal kaynaklar, emisyon ve toprağı dahil ederek ele aldığı çalışmada daha az emisyon yaratan teknolojilerin büyümeyi pozitif yönde etkileyeceğini gösterdi.

Sclausch ve Palmisano, (2013) ise çevresel kaynaklar ve enerji ile Solow modelini genişleterek iki değişkenin de büyüme üzerinde etkili olduğunu, çevrenin kendini yenileme hızının ötesine geçildiği durumlarda ise uzun dönemde küçülme yaşanacağını ifade ettiler. Ramsey modeli Solow modelinden sadece kritik bir noktada ayrılır. Bu model tüketici tarafını açıkça modelleyerek tasarrufları içselleştirmiştir. Tüketici optimizasyonunu tanıtan Ramsey modeli zamanının çok ötesine gitmiş ve günümüzde mali politika, vergileme, iş döngüleri ve para politikalarından bahsedilirken bile vazgeçilemez hale gelmiştir (Acemoğlu, 2009).

Modeli çevreyi içerecek şekilde genişletmek kirlilik veya doğal kaynakların fayda fonksiyonunda negatif etkisini dikkate alarak gerçekleşmektedir. Refah/fayda düzeyi tüketimin artan, kirliliğin azalan bir fonksiyonu olarak tanımlanırsa, kirlilik artışı tüketimin marjinal faydasının ve refahın azalmasıyla sonuçlanır (Ulucak ve Erdem, 2017). Uzun dönemde çevrenin dikkate alınması büyüme için sınır olarak görülür ve kirlilik veya büyümenin azaltılması/durdurulması durumu optimal bulunur.

Çevresel politikalar maliyet artırıcı olmalarına rağmen üretim ve tüketim kalıplarının çevre üzerinde aşırı bir yük olduğu ortadadır. Çevre vergileri ile ekonomik büyüme ilişkisi ile ilgili literatürde tam olarak anlaşmaya varılamamıştır. Ekonomistlerin bir kısmına göre çevresel vergiler ekonomik büyümeyi olumsuz etkiler. Çevresel politikalar sonucu üretim maliyetlerinin yükselmesiyle daha düşük çıktı miktarı, daha yüksek fiyatlar ve takiben ekonomik büyüme oranında azalmalar meydana gelir. Yapılan ampirik çalışmalar sonucu çevresel düzenlemelerin ekonomik büyüme üzerinde negatif etkisi olduğunu sonucuna ulaşan çalışmalar aşağıda özetlenmiştir. Gollop ve Roberts, (1983) elektrik enerjisi endüstrilerinde 1973-1979 döneminde toplam faktör verimliliği kullanarak yaptıkları çalışmada, emisyon düzenlemelerinin üretimdeki büyümeyi yılda %0,59 azalttığı sonucuna ulaşmıştır. McDougall, (1993) toplam faktör verimliliği yöntemi kullanarak Avustralya üzerinde yaptıkları çalışmada, karbon vergilerinin uygulanmaya konmasıyla GSYİH'da %0,9 düşüş gerçekleşeceğini öngörmüştür. (Labandeira vd., 2004) İspanya'da statik denge modelini kullanarak yaptıkları çalışmada yeşil vergi reformunun CO_2 emisyonlarının düşmesine neden olurken, temel fiyatlarla reel GSYİH' da %0,7 düşüşe, piyasa fiyatlarıyla reel GSYİH' da ise %0,2 artışa neden olduğunu gördüler. Lee ve Gordon, (2005) kurumlar vergisinin ekonomik büyümeye etkisini ölçmek için 1970-1997 dönemi verileri ile en küçük kareler (EKK) ve araç değişkenler yöntemi kullanarak bir çalışma yapmış ve kurumlar vergisindeki artışın ekonomik büyümeyi negatif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Siriwardana vd., (2011), Avustralya'da hükümet tarafından 23\$/ton olarak açıklanan karbon vergisinin etkisini ölçmek için hesaplanabilir genel denge modeli ile bir araştırma gerçekleştirdi. Sonuç olarak karbon vergilerinin uygulanmaya konmasıyla ilk yılda CO_2 emisyonunda %12 düşüş öngörüldü. Ancak kısa dönemde reel GSYİH' da %0,68 azalma, tüketici fiyatlarında %0,75 artış ve elektrik fiyatlarında %26 artış olacağı gözlemlendi. Bu araştırmacılar analizlerinde çevresel düzenlemelerin üretkenliğin yavaşlamasında en büyük etkenlerden biri olarak nitelendirmişlerdir. Bu durum şu şekilde tanımlanabilir: Çevresel vergiler, özellikle karbon vergileri, fosil yakıtların üretimde enerji amacıyla kullanılmasını kısıtlamış, fosil yakıtların üretimde kullanılmasının azalmasıyla kısıtlamanın olmadığı durumlara göre milli çıktı miktarı azalmıştır.

Karbon vergilerinin ekonomik aktiviteleri güçleştireceğini savunan ekonomistlerin aksine diğer bir grup ekonomist, çevre ve ekonomisi arasındaki ilişkiyi endojen büyüme modeli bağlamında inceleyerek olumlu sonuçlara ulaşmışlardır (Ghazouani vd., 2020). Ewijk ve Winbergen, (1995) çevre ve işgücü üretkenliği ilişkisine odaklandıkları çalışmada, temiz çevre ile verimlilik arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve sıkı çevre politikalarının yüksek büyüme karşısında bir engel olmadığını söylerken, (Ricci, 2007) çevresel düzenlemelerin çevre kalitesini artırmasıyla girdilerin üretkenliği ve eğitim sisteminin etkinliğinin artabileceğini ve görece daha temiz (kirlilik yaratmayan) inovasyonlar için araştırma-geliştirme (AR-GE) faaliyetlerinin artacağını belirtti. Oueslati, (2014) ise yeşil vergi reformunun kısa dönemde refah etkisinin negatif olmasına rağmen çevresel vergilerin ücretler üzerinden alınan vergilerin azaltılması için kaynak olarak kullanıldığında her zaman büyümeyi artırıcı olduğunu belirtti. Morley, (2012) çevresel vergilerin kirlilik ve enerji tüketimini etkileme seviyesini ölçtüğü çalışmasında Avrupa Birliği (AB) ve Norveç 1995-2006 dönemi verileri üzerinde dinamik panel yaklaşımı ile

Genelleştirilmiş Momentler Metodu kullanarak analizini gerçekleştirdi. Çalışma bulgularında çevresel vergilerle kirlilik arasında anlamlı ve negatif bir ilişki görülmesine rağmen enerji tüketimiyle anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır.

Dökmen, (2012) çevre vergilerinde meydana gelecek bir şokun ulusal ekonomi üzerindeki etkisini 29 Avrupa ülkesinin 1996-2010 dönemine ait verilerini Panel Vektör Otoregresif model kullanarak ölçtüğü çalışmada istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif tepki verdiği sonucuna ulaşmıştır. Abdullah ve Morley, (2014) AB ve OECD ülkeleri için 1995-2006 döneminde Granger nedensellik analizi ve genelleştirilmiş momentler metodu kullanarak çevresel vergi ve ekonomik büyüme ilişkisini ölçmüştür. AB ülkeleri için anlamlı bir ilişki bulunamamasına rağmen Organisation For Economic Co-operation and Development (OECD) ülkeleri verileri için vergi bağımlı değişken olup gaz vergileri baz alındığında çevresel vergilerle GSYİH arasında stabil uzun dönem ilişkiye rastlandı. Ülkelerin gelir seviyesi arttıkça çevresel vergileri kullanmaya daha eğimli oldukları tespit edildi. Bekmez ve Nakıpoğlu, (2012) Türkiye için 1994- 2009 döneminde çevresel vergilerle kişi başına milli gelirin karbondioksit emisyonu üzerindeki etkisini vektör otoregresif model ile incelemişlerdir. Analiz sonucunda değişkenler arasında uzun dönemli ilişki bulunmuştur.

2. KKTC'DE ÇEVRESEL PERFORMANS VE EKONOMİ

KKTC'de görülen hava kirliliğinin başlıca nedenleri enerji üretimi, tarımsal kimyasallar, dağınık sanayi faaliyetleri, ulaşım, taş ocağı faaliyetleri, egsoz gazları, çöplerin yakılması ve Kuzey Afrika üzerinden taşınan toz ve kumdur. Hava kalitesi belirteci olarak 4 gaz emisyonu 7 ayrı istasyonda saatlik olarak ölçülerek tespit edilir (Devlet Planlama Örgütü, 2017).

Güneş ve rüzgâr enerjisi konusunda iklimsel ve konum itibarıyla ada olarak avantajlı bir konumda olmamıza rağmen alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yeterli yatırım yapılmamış ve altyapı sağlanamamıştır. Elektrik üretimi ve dağıtımını konusunda KKTC'nin kurulduğu yıllardan beri süregelen bir problem söz konusudur. 2017 yılı verilerinden farklı santrallere ait üretim verileri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: KKTC elektrik santralleri üretim verileri

Santral	Üretim (Mwh)	Toplam İçindeki Pay (%)
Teknecik Buhar Türbini S.U.1	138.865	8,60
Teknecik Buhar Türbini S.U.2	198.097	12,26
Kalecik Dg	716.980	44,39
Teknecik Dizel Jeneratör	559.557	34,64
Serhatköy Solar	1.720	0,11
Toplam Üretim	1.615.220	100

Kaynak: KKTC Elektrik Kurumu 2017 yılı üretim ve tüketim verileri.

KKTC'de elektrik üretimi ve dağıtımından sorumlu olan tek kurum Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu (KIB-TEK)'tir. Tablo 2'den görülebileceği üzere KKTC'de 2017 yılında üretilen toplam elektriğin %55,5'i Teknecik elektrik santralinde üretilmiştir. %44,69'luk bir oran ile kalan elektrik ihtiyacının çoğunun yap-işlet-devret modeli ile çalışan Aksa Kalecik tesislerinden üretildiği görülmektedir. AB desteği ile Serhatköy 'de kurulan güneş enerjisi santralının ise toplam üretim içerisindeki payı çok küçüktür. Buna göre KKTC'de üretilen elektriğin neredeyse tamamı fosil yakıt tabanlıdır. Kullanılan fosil yakıt ise sadece birkaç yıl öncesine kadar %3 üzerinde kükürt oranına sahip olan 6 numaralı fuel-oil idi. Bu oran insan sağlığına zarar verip çevre kirliliğine yol açtığı için Bakanlar Kurulu %1'den fazla kükürt içeren fuel-oil ithali veya kullanımını 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren yasaklamıştır (DPÖ, 2017).

Teknecik elektrik santralindeki iki adet buhar bacasında filtre bulunmaması da ayrı bir sorun teşkil eder. Filtre eksikliği zararlı gazlar ve dumanın santralin yer aldığı Girne kıyı şeridinde yayılmasına neden olmaktadır. İlgililerin taleplerine ve hükümet programlarında yıllardır yer almasına rağmen gerekli filtrelerin temin edilmesi için halen herhangi bir girişimde bulunulmamıştır (Gündem Kıbrıs, 2018).

Şekil 3: Teknecik ve Kalecik elektrik santralleri konumu

Elektrik santrallerinden yayılan kirliliğe bir diğer örnek ise yakıtın yanma işlemi sırasında kullanılan suyun atık olarak denize dökülmesidir. Şekil 3'den görüleceği üzere iki santral de deniz kenarına inşa edilmiştir. Denize dökülen atıklar denizlerin kirlenmesine yol açmaktadır. Bunun yanı sıra 2013 yılında Kalecik Tesisinde boru hattının patlamasıyla 100 ton fuel oil denize saçılıp KKTC'de yaşanan en büyük çevre felaketlerinden birine sebep olmuştur (Deniz Haber, 2013).

KKTC'de hava kirliliğinin bir diğer nedeni ise ulaşımdır. Ülkemizde toplu taşıma sistemi yetersizdir. Ülke içinde ulaşım özel araçlarla yapılmaktadır. Bu durum kullanılan yakıt nedeniyle hava kirliliğine neden olmaktadır. Nüfus yoğunluğu gitgide artan şehir içlerinde trafik önemli bir sorun haline almıştır. Bir diğer kirlilik yaratıcı aktivite ise sanayi sektöründe yer alan taş ocağı madenciliğidir. Sadece hava kirliliği değil aynı zamanda görüntü, gürültü ve toprak kirliliğine neden olmakta ve yol açtığı toz nedeniyle astım, alerji ve solunum problemlerini tetiklemektedir. Patlatma için dinamit kullanımı yer sarsılması, hava şoku, toz ve kayaların fırlamasına neden olarak çevredeki yapılar üzerinde de hasara neden olabilmektedir. Ayrıca taş ocakları civarında ikamet eden insanlar için gürültü ve görüntü kirliliği yanında endişe ve korkuya da neden olabilmektedirler (Şekil 4). Yine patlamalar neticesinde meydana gelen toz, kimyasal sızıntılar, ağır metal ve radyasyon içeren

zararlı dumanlar, çevreye olduğundan çok madenlerde çalışan işçilerde kalıcı hastalıklara sebebiyet verirler (İlseven ve Kaşot, 2017).

Şekil 4: Taş ocaklarından bir görüntü

Kaynak: Haber Kıbrıs (2016).

KKTC’de kirliliğe yol açan bir diğer sektör ise tarımdır. Tarımsal faaliyet hem kullanılan yöntemlerden ötürü zaten az olan su kaynaklarının bilinçsizce tüketilmesine sebep olurken hem de pestisit ve suni gübre kullanımıyla yeraltı su kaynakları ve toprak kirliliğine neden olmaktadır. Çağdaş ve tasarruflu sulama sistemlerine geçiş çok geç olmuş ve uzun yıllar vahşi sulama denilen yöntemle tarım yapılmıştır. Kurak geçen yıllar nedeniyle ise verimi artırmak için gübre kullanımı çoğaltılmıştır. Tarım sektörünün yarattığı kirliliğin yanı sıra, plansız yapılaşma ile arazilerin yanlış kullanılması, hayvanların aşırı otlatılmasıyla bitki örtüsünün tahrip edilmesi ve iklim gibi nedenlerle oluşan erozyon, az sayıda olan verimli tarım arazilerinin kaybına neden olmaktadır (DPÖ, 2017).

Çevresel sorunlarla ilgili farkındalıkta çevre kirliliğini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Şafaklı, (2012) KKTC’de çevresel farkındalık ile ilgili çalışmada ozon tabakasının incelenmesi, sokaklara çöp atma, kaplumbağaların korunması ve kuraklaşma ile ilgili yeterince farkındalık olduğu görülmüştür. Diğer taraftan gecekonduların yerleşimleri, hava kirliliği ölçüm projelerinin önemi ve doğal kaynakların kullanımı ile ilgili organizasyonel veya kurumsal müdahale konusunda gerekli farkındalık seviyesinde olunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Varoğlu vd., (2018) tarafından 8. sınıf öğrencilerinin çevresel bilgi, tutum ve davranışlarını ölçmek için yapılan çalışmada öğrencilerin yeterince farkındalık sahibi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gündüz, (2013) 4. ve 5. sınıf öğrencileri üzerinde ilköğretimde çevresel bilinç, farkındalık seviyesi ve algıyı ölçmek için yaptığı çalışmasında yüksek derecede çevresel bilinç ve farkındalık sahibi oldukları sonucuna ulaşmıştır.

KKTC’de çevre ile ilgili yasal mevzuatın durumuna bakacak olursak, AB Çevre Mevzuatına uyum sağlaması için çalışmalar yapılmış ve yeni Çevre Yasası 12 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2011’de yürürlüğe giren Yenilenebilir Enerji Yasası ile AB tarafından yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimini desteklemek için uygulanan politikalar hayata geçirilmeye çalışılmaktadır (DPÖ, 2017). 2016-2023 yılları arası hedefleri kapsayan Enerji Verimliliği Strateji Belgesi ile kişi başına tüketilen enerji miktarının ve CO₂ emisyonlarının azaltılmasının yanı

sıra birincil enerji üretiminin %10'luk kısmının yenilenebilir enerji kaynaklarından oluşması hedeflenmektedir.

Yasal çerçeve belirlenmiş olmasına rağmen uygulamada maalesef etkinlik sağlanamamaktadır. Yasa ve tüzüklerin uygulanması ile ilgili kurumlar arasında belirsizlik ve yetersizlikler mevcuttur. Vasıflı çalışan eksikliği, çevre konusunda kapsamlı ve güvenilir veri ile envanter çalışmaları bulunmaması, denetim mekanizmasının gerekli şekilde izlemesine olanak verecek bir yapı olmaması belirlenen yasa ve tüzüklerden etkin olarak yararlanılamamasına yol açmaktadır.

3. METODOLOJİ, ANALİZ VE BULGULAR

Bu bölümde analizde kullanılacak olan veriler hakkında bilgi verilip hava kirliliğinin sabit sermaye yatırımları ve çevresel vergiler ile olan ilişkisini açıklamak için bir model kurulmuştur. Sonrasında modeli tahmin etmek için kullanılan ekonometrik yöntemlerin açıklanmasının ardından analiz ve bulgulara geçilmiştir.

3.1. Veri Seti

Bir değişkenin farklı zamanlarda gözlemlenen değerlerinden oluşan veriler zaman serisi olarak adlandırılır. Çalışmada KKTC için 2011Q2-2017Q4 arasını kapsayan çeyrek dönem zaman serisi verileri kullanılmıştır. Değişkenler Tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo 3: Analizde Kullanılan Değişkenler

Değişken	Kısaltma	Açıklama
Emisyon	em	SO_2 , NO_x , CO ve Dust emisyonları toplamı (t/month)
Sabit Sermaye Yatırımı	cap	KKTC'nin sabit sermaye yatırımları (cari fiyatlarla TL)
Çevresel Vergiler	tax	KKTC'de çevresel vergi olarak sınıflandırılacak vergiler (cari fiyatlarla TL)

Hava kirliliğine ait emisyon verileri KIB-TEK Teknecik Elektrik Santralinden aylık dönemler halinde alınmıştır. Ölçüm cihazı Teknecik'te 2010 yılının 6. ayından itibaren kullanılmaya başlandığı için daha önceki dönemlere ait bir veri söz konusu değildir. Sabit sermaye yatırımı verileri DPÖ tarafından yıllık olarak derlenen Ekonomik ve Sosyal Göstergeler istatistiklerinden alınmıştır. Sabit sermaye yatırımları ekonomik büyüme teorileri içerisinde, 1980'lerden sonra önemini giderek yitirmeye başlasa dahi gelişmişlik düzeylerini açıklamada ilk faktör olarak görülmüştür. Bu nedenle ekonomik büyümenin belirleyicisi olarak ve yapılan yatırımların çevre dostu olup olmadığının görülebilmesi bakımından çalışmada kullanılacak modele dahil edilmiştir. Çevresel vergilere ait veriler ise KKTC Maliye Bakanlığı Gelir ve Vergi Dairesinden alınan çevre harcı, çevre cezası, elektrik kurumu tarafından ülkede kullanılan elektrik karşılığı alınan katma değer vergisi ve akaryakıt ithalatlarından elde edilen vergi gelirlerinin aylık toplamlarından oluşmaktadır. Yıllık ve aylık veriler çeyrek dönem veri setine çevrilerek analizde kullanılmıştır. Ayrıca verileri normalleştirmek adına logaritmik dönüşüm uygulanmıştır.

3.2. Model ve Hipotezler

Solow modeli çok sayıda ekonomist tarafından, bilinen dinamikleri değiştirilmeden çevresel değişkenler de eklenerek genişletilmiştir. Enerji, doğal kaynaklar, emisyon azaltıcı faaliyetler, toprak ve emisyon gibi çevresel değişkenlerin Solow modeline eklenmesiyle büyüme üzerinde ne gibi etkiler yaptıkları araştırılmıştır. Brock ve Taylor, (2010) yeşil solow modeli olarak adlandırılan çalışmalardan önemli bir tanesine imza atmıştır. Üretim sonucu yaratılan emisyon miktarını ölçmek için denkleme emisyon azaltıcı faaliyetleri de eklemiştir. Buradan yola çıkarak çalışmanın amacı olan yeşil bütçe uygulamalarının emisyon verileri üzerindeki etkisini ölçmek için modele üretim faaliyetleri yerine bütçenin gider kanadını da temsilen sabit sermaye yatırımları, emisyon azaltıcı faaliyetler ve aynı zamanda bütçenin gelir kanadını da temsilen çevresel vergi gelirleri ele alınmıştır. Çalışmada kullanılan çevresel vergi gelirleri çevre harcı, çevre cezası, elektrik kullanımından alınan katma değer vergisi ve akaryakıt ithalatlarından alınan vergi kalemlerinden oluşturulmuştur. Emisyon verileri ise SO_2 , NO_x , CO ve Dust emisyonları toplamından oluşur. Yeşil solow model özelliklerini dikkate alarak oluşturulan model, iki numaralı denklemde verilmiştir.

$$Em_t = f(Cap_t, Tax_t) \quad (2)$$

Çalışmada kullanılacak olan ekonometrik model için Georgiana ve Nicolae, (2013) tarafından 27 AB ülkesinde çevresel vergiler ve sabit sermaye yatırımlarının kirliliğe etkisini ölçmek için kullandıkları model baz alınmıştır.

Buna göre model,

$$Em_t = \beta_1 + \beta_2 Cap_t + \beta_3 Tax_t + \mu_t \quad (3)$$

şeklinde oluşturulmuştur. Bu denklemde,

-Em KKTC’de hesaplanan kirlilik emisyonu verilerini

-Cap sabit sermaye yatırımlarını

-Tax çevresel vergilerden oluşan kaynak toplamını ifade eder. Analizde denklemin her iki tarafında da değişkenlerin logaritması alınarak çalışılacaktır.

Georgiana ve Nicolae, (2013) çalışmalarında yatırımlarda meydana gelen bir birim artışın emisyon seviyesini 1.194 birim azalttığı, çevresel vergilerde görülen bir birim artışın ise emisyonlarda 5.759 seviyesinde azalmaya neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Teorik olarak hem çevresel vergilerdeki artış hem de sabit sermaye yatırımlarında görülen artışın kirliliği olumsuz yönde etkilemesi gerekmektedir. Çevresel vergiler kirlilik yaratıcı aktivitelere fazladan maliyet ekleyerek bunların kullanımını azaltmayı amaçlar. Aynı şekilde artan yatırımlar, daha gelişmiş üretim teknikleri ve daha etkin enerji kullanımı anlamına gelir.

Buna göre çalışmada test edilecek hipotezler aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H_1 = Sabit sermaye yatırımlarının emisyon verileri üzerinde etkisi vardır.

H_2 = Çevresel vergilerin emisyon verileri üzerinde etkisi vardır.

3.3. Yöntem

Değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmek için en küçük kareler yönteminden yararlanılmıştır. En küçük kareler yöntemi Alman matematikçi Carl Friedrich Gauss'a atfedilir. Bazı varsayımlar altında taşıdığı istatistiksel özellikler sebebiyle en küçük kareler yöntemi en güçlü ve popüler regresyon metotlarından biri haline gelmiştir (Gujarati, 2004). Yöntemin özelliği, hata kareler toplamını en küçük yapmayı amaçlamasıdır. Matematiksel işlemlerdeki kolaylığından dolayı tercih edilir.

En küçük kareler analizi sonuçlarının sağlıklı olarak kabul edilmesi ise çeşitli varsayımlara dayanmaktadır. Bunlardan birisi model hatalarının birbirinden bağımsız olmasıdır (otokorelasyon). Bir diğeri değişen varyans olmamasıdır. Yöntemde hata terimlerinin normal dağıldığı varsayılmakta ve bu durum sabit varyans (homoscedasticity) olarak adlandırılmaktadır. Son olarak değişkenler arasında çoklu doğrusal bağıntı bulunmaması da modelin varsayımlarındandır. Çoklu doğrusal bağıntı olmaması model anlamlı iken bağımsız değişkenlerin de tek tek anlamlı olduğu anlamına gelir (Büyüküysal ve Öz, 2016).

3.4. Analiz ve Bulgular

KKTC’de kirlilik emisyonu verileri ile sabit sermaye yatırımları ve çevresel vergilerin ilişkisi belirlenen modelle en küçük kareler yöntemi yardımıyla tahmin edilmiş ve sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: EKK Modeli Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	Olasılık
C	-207.7192	68.22619	0.0056
Log(Cap)	12.01095	3.595750	0.0027
Log(Tax)	-1.768309	0.6112175	0.0081
F-istatistiği	0.007990		
R kare	0.331328		
Durbin- Watson	2.100145		

Tahmin sonuçlarına göre CAP ve TAX değişkenlerinin olasılık değeri 0.05’ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlıdır. Ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde hipotezlerimizi yorumlamak gerekirse, H_1 ve H_2 hipotezleri kabul edilmiş olur. Sabit sermaye yatırımlarının ve çevresel vergilerin emisyon verileri üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca F-istatistiği değeri de bize kurulan modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Sabit sermaye yatırımlarında meydana gelen %1’lik artış, hava kirliliği emisyonları üzerinde %12.01 artışa sebep olmaktadır. Çevresel vergilerde meydana gelen %1’lik artış ise hava kirliliği emisyonlarında %1.77 düşüş yaratmaktadır.

Sabit sermaye yatırımlarının hava kirliliği üzerinde pozitif etkiye sahip olması üretimde çevreye duyarlı teknolojilerin kullanılmadığı ve çevreyle ilgili yeterince hassas olunmadığını, ayrıca yapılan yatırımların kirliliği artırıcı türden olduğunu gösterir. Södersten vd., (2017) tarafından sermaye yatırımlarının çevresel etkilerinin ölçüldüğü çalışmada ülkelerin gelişme seviyesi yükseldikçe yatırım miktarının arttığı ve daha gelişmiş duruma gelindiğinde marjinal emisyonların düştüğünü sonucuna ulaşılar. Bunun nedeni ise gelişmekte olan ülkelerin daha kaynak bağımlı sektörlere

yatırımlar yapması, gelişmiş ülkelerin ise yazılım gibi kaynak bağımlı olmayan sektörlere yatırım yaparak çevresel etkileri azaltmaya başlaması gösterilmiştir. Bu durumda KKTC ele alındığı zaman gelişmekte olan ülkeler gibi kaynak bağımlı sektörlere yatırım yapıldığını ve bu yatırımların kirliliği artırıcı türden olduğunu söyleyebiliriz.

Çevresel vergilerin hava kirliliğini negatif etkilemesi ise literatürle uyumlu ve her ne kadar yeşil bütçeleme yaklaşımı dahilinde toplanan vergiler olmasalar da bu bağlamda kullanılması halinde daha büyük etkiler yaratabileceğinin işaretidir. Çıkan sonuçlar Georgiana ve Nicolae, (2013), Siriwardana vd., (2011) ve Morley, (2012) tarafından yapılan çalışmalarla uyumludur. Çevresel vergiler hava kirliliği emisyonları üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. Modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde birlikte etkisine bakacak olursak, sabit sermaye yatırımları ve çevre vergileri hava kirliliğindeki değişimlerin %33'ünü açıklamaktadır. Hava kirliliğinin sadece bu iki değişkenden etkilendiğini söyleyemeyeceğimiz için bu durum normaldir. Ekonomik büyüme, teknolojik gelişme ve eğitim düzeyi gibi değişkenler de literatüre göre hava kirliliği emisyonları üzerinde etkiye sahiptir. Çalışmada bu değişkenlerin eklenmemesinin nedeni hem yeterli veriye ulaşılamaması hem de çalışma bütçe kapsamında olduğu için bu verilerin bütçe giderleri içerisinde olmamasındandır.

Durbin-Watson istatistik değeri bize modelde bir otokorelasyon sorununun olmadığını gösterse de ayrıyeten Breusch Godfrey Serial Correlation LM test uygulanarak kontrol sağlanmıştır.

Tablo 5: Otokorelasyon Test Sonuçları

F-istatistiği 0.092213	Olasılık değeri 0.9123
Obs* R-squared 0.224459	Olasılık değeri 0.8938

H_0 : Otokorelasyon yoktur.

H_1 : Otokorelasyon vardır.

Tablo 5'ten görülebileceği üzere olasılık değeri 0.05'ten büyüktür. Böylece H_0 hipotezi reddedilemez ve otokorelasyon sorunu olmadığı kabul edilir.

Değişkenler arasında çoklu doğrusal bağıntı olup olmadığını ölçmek için Variance Inflation Factor testi uygulanmıştır. Bu testte Centered VIF değerleri 1-5 arası olduğu zaman çoklu doğrusal bağıntı sorunu olmadığını söylebiliriz. Tablo 6'dan görülebileceği gibi iki değişken için de değerler istenen aralıktadır.

Tablo 6: Çoklu Doğrusal Bağntı Testi Sonuçları

Değişkenler	Centered VIF
C	NA
Log(Cap)	1.839839
Log(Tax)	1.839839

Değişen varyans problemi için White testi yapılmış ve Tablo 7'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 7: Değişen Varyans Testi Sonuçları

F-istatistiği 1.525087	Olasılık değeri 0.2347
Obs* R-squared 4.479814	Olasılık değeri 0.2141

H_0 : Değişen varyans (Heteroskedastisite) yoktur.

H_1 : Değişen varyans (Heteroskedastisite) vardır.

Olasılık değerine baktığımız zaman 0.05 değerinden büyük olduğu için H_0 reddedilemez ve modelde değişen varyans olmadığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde artan oranda görülen çevre sorunlarının özünde ekonomik faaliyetleri oluşturan üretim ve tüketim sürecinin ekolojik sistem üzerinde gerek kaynakların sürdürülebilirliği, gerek atıkları özümleme kapasitesi anlamında yarattığı baskı bulunmaktadır. Mevcut ekonomik yapının çevrede yarattığı zararların göz ardı edilemeyecek boyuta gelmesiyle sürdürülebilir kalkınmayı temel alan yeni model arayışları gündeme gelmiş ve yeşil bütçeleme yaklaşımı yeni bütçeleme yaklaşımları arasındaki yerini almıştır. Yeşil bütçeleme süreci ekonomi politikalarının çevre politikaları ile uyumlu hale getirilmesini ve bütçe içerisindeki gelir-gider kalemlerinin çevresel duyarlılığı gerçekleştirecek şekilde oluşturulmasını gerekli kılar. Bütçeler hükümetlerin öncelik ve tercihlerini gösteren temel bir belge niteliğindedir ve piyasada yer alan ekonomik birimleri etkileme gücüne sahiptir. Dolayısıyla bütçelerin çevreye duyarlı olarak oluşturulması çevre dostu ve sürdürülebilir ekonomiye giden ilk adımdır.

Bütçe gelirleri içerisinde en yüksek paya sahip olan vergiler çevre sorunlarını önleme ve azaltmada en çok kullanılan çevre politikası araçlarının başında gelmektedir. Vergilerin çevresel amaçlarla yeniden düzenlenmesi veya çevreye ilgili yeni vergilerin getirilmesi yoluyla negatif dışsallıklara sebebiyet verenlerin yarattığı zararın maliyetine katlanmaları sağlanmaktadır. Bütçenin harcama kısmına bakıldığında ise sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamak amacıyla kullanılan teşvik, sübvansiyon ve çevre koruma harcamaları temel olarak çevreye zararlı olmayan yeşil teknolojiler veya üretim süreci olarak da adlandırılabilir alanlara yatırımı sağlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Başlıca çevresel sorunlar olarak adlandırabileceğimiz nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme, çevresel farkındalık yetersizliği ve çevre kirliliği ile başa çıkmak için ilk adımlar gelişmişlik seviyesi yüksek ülkeler ile uluslararası kuruluşlar tarafından atılmıştır. KKTC gibi gelişmekte olan ülkelerde ise çevre politikalarının bütçeye yansımaları maalesef çok fazla görülememektedir. Çevrenin ekonomi ve dolayısıyla bütçe ile olan ilişkisi ekonomik faaliyetler sonucu sebep olunan dışsallıkların toplumun tümü üzerinde etkili olması ve çevre kalitesinin kamusal mal olarak sınıflandırılmasına dayanır. Bu konu uzun yıllar boyunca hem ekonomistler hem de çevreciler tarafından tartışılmış ve çevre-ekonomi ilişkisini araştıran sayısız çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmaları ulaşılan sonuçlara göre iki grupta özetleyebiliriz. İlk grup yeşil vergi reformunun üretim maliyetlerini artırarak çıktı miktarının düşmesine

sebepler olduğunu, dolayısıyla ekonomik büyüme üzerinde negatif etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Diğer grup ise çevre politikalarının büyüme karşısında engel olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Buna göre çevresel düzenlemeler sayesinde artacak olan AR-GE yatırımları girdilerin üretkenliğini artırabilir. Çevresel düzenlemelerden elde edilen gelirler ile hükümete de kaynak sağlanmış olur ve bozucu olarak görülen vergilerin azaltılmasında kullanılabilir.

Çalışmanın amacı olan KKTC değerlendirmesinin yapılabilmesi için ilk olarak ülkedeki çevre problemlerine değinilmiştir. KKTC’de çevre sorunlarına yol açan başlıca nedenler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Fosil yakıt kullanılarak yapılan enerji üretimi
- Tarımsal kimyasalların denetimsiz şekilde kullanılması
- Taş ocağı faaliyetlerine doğal kaynakların kapasitesini zorlayacak şekilde izin verilmesi
- Şehir içi trafikte görülen artış
- Atıkların geri dönüştürülmemesi ve bazı atıkların denize dökülmeye devam etmesi
- Afrika kıtasından taşınan toz ve kum parçacıkları
- Yenilenebilir enerji kaynaklarına yeterli yatırım yapılmaması
- Çevresel farkındalığı artırmak için adım atılmaması.

KKTC’nin ekonomik durumuna baktığımızda ise ülkenin hem doğal kaynaklar hem de ticaret kapasitesi yönünden sınırlı olduğunu görmekteyiz. Ekonomik büyüme oranlarında istikrar mevcut değildir ve bütçe sürekli açık vermektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri kamu hizmetleri sektörünün özel ve ticarete tabi sektörlerin önüne geçmesidir. Tarım sektörü ise yaşanan su kıtlığı ve toprak kirliliği gibi nedenlerle her geçen gün daralmaktadır. Bütçe harcamaları içinde cari transferler ve personel giderlerinin payı %80’i bulmaktadır. Bu da bütçenin ve dolayısıyla ekonomi politikalarının ülkenin gelişimini sağlayacak yatırımlara önem vermediğinin göstergelerindedir.

Yatırımların artması ekonomik büyümenin göstergelerindedir ve yapılan bu yatırımların çevresel etkilerinin ne olduğu, dolaylı olarak ekonominin genişlemesinin çevreye etkileri olarak çalışmada araştırılmıştır. Hava kirliliğine ait emisyon verileri üzerinde çevresel vergiler ve sabit sermaye yatırımlarının etkilerini ölçmek için yapılan regresyon analizi sonucunda;

- Çevresel vergilerin amaçlarına uygun ve literatürle örtüşerek hava kirliliği üzerinde azalmaya sebep olduğu,
- Sabit sermaye yatırımlarının ise hava kirliliğinde artışa neden olduğu görülmüştür.

Sabit sermaye yatırımlarının hava kirliliği üzerinde pozitif etkisi, yatırımlar yapılırken çevreye duyarlı teknolojiler seçilmediğinin ve ekonomi genişleyip yatırımlar arttıkça kirliliğin de artacağına bir işarettir. Çevresel vergilerin kirliliği negatif etkilemesi ise istenen ve üzerinde durulması gereken bir durumdur. Çevresel amaçlı vergilerin çoğaltılması çevre sorunlarının azalmasına neden olacaktır.

Çevresel amaçlar ve perspektif dahilinde yeni kamu gelir ve giderlerinin bütçeye eklenmesi yeşil bütçeler kapsamında ele alınmaktadır. KKTC açısından duruma baktığımızda çevresel politikaların gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yaygınlık kazanmadığı ve çevresel amaçlı gelir-gider türlerinin çok az olduğu görülür. Yine

KKTC gibi gelişmekte olan ve aynı zamanda ekonomik ambargolarla boğuşan bir ülkenin çevresel politikalarından çok sosyo-ekonomik sorunları öncelik olarak belirlemesi şartıcı bir durum değildir. Sanayinin henüz gelişme aşamasında olması ise ülkenin lehine bir durum olarak görülebilir. Bu aşamada çevresel sürdürülebilirliği göz önüne alarak yapılacak olan yatırımlar büyüme ve kalkınma anlamında gelecek yıllarda daha emin adımlar atılmasına neden olacaktır.

Çalışmanın amacı olan yeşil bütçe yaklaşımının KKTC değerlendirmesi konusunda ise yapılan analiz sonucunda yaklaşımın benimsenmesi halinde istenen sonuçlar doğacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Analizde ele alınan çevresel vergiler, aslında ülkemizde çevresel maksatlı toplanan vergiler değildirler. Bu vergilerin toplanma amacının çevresel olarak belirlenmesi ve toplanan gelirin yine bu amaçlar doğrultusunda harcanmaya ayrılması halinde kirlilik düzeyinin azalacağı söylenebilir. Sabit sermaye yatırımları ise analiz sonucuna göre hava kirliliğini artırıcı bir durumda görülmektedir. Bu yatırımlar hem kamu hem özel sektör tarafından yapılmakta olduğundan dolayı yeşil bütçe yaklaşımı benimsenmesi halinde devlet yapacağı yatırımları bu bağlamda değerlendirerek gerçekleştirir. Özel sektörde faaliyet gösteren işletmeler ise yine yaklaşım dahilinde çevre dostu yatırım ve teknolojilere verilecek olan teşvik ve sübvansiyonlardan yararlanmak için yatırım tercihlerini bu şekilde değiştirebilir. Bütçeler ekonomiyi yönlendiren bir görev üstlendikleri için hem kamu hem özel sektör işletmeleri benimsenen anlayış dahilinde hareket edeceklerdir.

KAYNAKLAR

- Abdullah, S. ve Morley, B. (2014), “Environmental Taxes asax”znd Economic Growth: Evidence From Panel Causality Tests,” *Energy Economics*, 42: 27-33.
- Acemoğlu, D. (2009), *Introduction To Modern Economic Growth*. New Jersey: Princeton University Press.
- Aslanidis, N. ve Iranzo, S. (2009), “Environment And Development: Is There a Kuznets Curve For CO2 Emissions?,” *Applied Economics*, 41(6): 803-810.
- Bekmez, S. ve Nakıpoğlu, F. (2012), “Çevre Vergisi-Ekonomik Büyüme İkilemi,” *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3): 641-658.
- Bıyan, Ö. ve Gök, M. (2014), “Çevre Politikaları Kapsamında Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Çevre Vergilerinin Uygulanışı: Karşılaştırmalı Bir Analiz,” *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2): 281-310.
- Brock, W.A. ve Taylor, M.S. (2004), “Economic Growth And The Environment: A Review Of Theory And Empirics,” *NBER Working Paper Series*, 10854.
- Brock, W.A. ve Taylor, M.S. (2010), “The Green Solow Model,” *Journal of Economic Growth*, 15(2): 127-153.
- Büyükuysal, M. Ç. ve Öz, İ. İ. (2016), “Çoklu Doğrusal Bağntı Varlığında En Küçük Karelere Alternatif Yaklaşım: Ridge Regresyon,” *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2): 100-114.
- Çınar, S. (2011), “Gelir Ve CO2 Emisyonu İlişkisi: Panel Birim Kök Ve Eşbütünlüşme İlişkisi,” *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(2): 71-83.
- Deniz Haber (2013), Petrol Kirliliği KKTC’yi Ayağa Kaldırdı, <https://www.denizhaber.com.tr/petrol-kirliligi-kktcyi-ayaga-kaldirdi-haber-49994.htm>, Erişim Tarihi: 16 Temmuz 2018.
- Dökmen, G. (2012). “Environmental Tax And Economic Growth: A Panel Var Analysis,” *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40, 43-65.
- Erataş, F. ve Uysal, D. (2014), “Çevresel Kuznets Eğrisi Yaklaşımının “Briç” Ülkeleri Kapsamında Değerlendirilmesi,” *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 64(1):. 1-25.
- Eriksson, C. (2013), *Economic Growth and the Environment: An Introduction to the Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Esteve, V. ve Tamarit, C. (2012), “Threshold Cointegration and Nonlinear Adjustment Between CO2 And Income: The Environmental Kuznets Curve in Spain,” 1857-2007, *Energy Economics* 34(6): 2148-2156.
- Ewijk, C. V. ve Wijnbergen, S. V. (1995), “Can Abatement Overcome The Conflict Between Environmental And Economic Growth?,” *De Economist*, 143(2): 197-216.
- Field, C.B. ve Field, M.K. (2016), *Environmental Economics an Introduction*, The McGraw–Hill Companies, Seventh Edition.
- Galeotti, M. (2006), “Economic Growth and the Quality of the Environment: Taking Stock,” *Environment, Development and Sustainability*, 9: 427-454.

- Georgescu-Roegen, N. (1971), *The Entropy Law and the Economic Process*, Harvard University Press, E-edition.
- Georgiana, H.A. ve Nicolae, V.P. (2013), *Fiscal Instruments For Environmental Protection In The European Union*, Advances in Environment, Ecosystems and Sustainable Tourism.
- Ghazouani, A., Jebli B. M. ve Shahzad, U. (2021), “Impacts Of Environmental Taxes And Technologies On Greenhouse Gas Emissions: Contextual Evidence From Leading Emitter European Countries,” *Environmental Science and Pollution Research*,” 28: 22758-22767.
- Ghazouani, A., Xia W., Jebli B. M. ve Shahzad U. (2020), “Exploring The Role Of Carbon Taxation Policies On CO2 Emissions: Contextual Evidence From Tax Implementation And Non-implementation European Countries,” *Sustainability*, 12(8680):1-16.
- Gollop, F. M. ve Roberts, M. J. (1983), “Environmental Regulations And Productivity Growth: The Case Of Fossil-Fueled Electric Power Generation,” *Journal of Political Economy*, 91(4), 654 - 674.
- Grossman, G. M. ve Krueger, A. B. (1995), “Economic Growth And The Environment,” *The Quarterly Journal of Economics*, 110(2): 353-377.
- Gujarati, D.N. (2004), *Basic Econometrics*. The McGraw-Hill Companies, Fourth Edition.
- Gündem Kıbrıs (2018), <https://www.gundemkibris.com/kibris/hukumet-programlarinin-demirbasi-filtre-yine-gundem-bile-degil-h248493.html>, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2018.
- Gündüz, Ş. (2013), “Environmental Consciousness And Education Levels Of Elementary Grade 4. And Grade 5. Students In Turkish Republic Of Northern Cyprus,” *Eurasian Journal of Educational Research*, 53 /A: 313-326.
- Haber Kıbrıs (2016), Dağlarımızı böyle oyuyorlar, <https://haberkibris.com/daglarimizi-boyle-oyuyorlar-2016-09-19.html> Erişim Tarihi: 15 Haziran 2018.
- Harris, J. M. ve Roach, B. (2014), *Environmental and Natural Resource Economics*, Routledge Taylor & Francis Group, Third Edition.
- Higgs, K. (2014), *Collision Course: Endless Growth on a Finite Planet*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Ilseven, S. ve Kaşot, N. (2017), Kıbrıs'ta Taş Ocaklarının İnsana ve Doğal Çevreye Etkileri, <https://www.researchgate.net/publication/320472419>, Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2018.
- Jaeger, W.K. (2005), *Environmental Economics for Tree Huggers and Other Skeptics*, Island Press.
- Jones, C. I. ve Vollrath, D. (2013), *Introduction to Economic Growth*. Third edition. New York: W. W. Norton & Company.
- Jordan, A. ve Lenschow, A. (2008), *Innovation in Environmental Policy? Integrating the Environment for Sustainability*, Edward Elgar Publishing.

Kaufman, R. K., Davidsdottir, B., Garnham, S. ve Pauly, P. (1998), “The Determinants of Atmospheric SO_2 Concentrations: Reconsidering The Environmental Kuznets Curve,” *Ecological Economics*, 25: 209-220.

KKTC Devlet Planlama Örgütü, (2017), *2015 Yılı Makroekonomik ve Sektörel Gelişmeler*, <http://www.devplan.org/Frame-tr.html>, Erişim Tarihi: 12.02.2021.

Kuznets, S. (1955), “Economic Growth and Income Inequality,” *The American Economic Review*, 45(1): 1-28.

Labandeira, X., Labeaga, J. ve Rodriguez, M. (2004), “Green Tax Reforms In Spain,” *European Environment*, 14: 290-299.

Lee, C., Chiu, Y. ve Sun, H. (2010), “The Environmental Kuznets Curve Hypothesis For Water Pollution: Do Region Matter?,” *Energy Policy*, 38(1): 12-23.

Lee, Y. ve Gordon, R. G. (2005), “Tax Structure And Economic Growth,” *Journal of Public Economics*, 89: 1027-1043.

Markandya, A. (2005), Chapter 26 Environmental Implications Of Non-Environmental Policies, *The Handbook of Environmental Economics*, 1353-1401.

McDougall, R. A. (1993), “Short-Run Effects of A Carbon Tax,” *Centre of Policy Studies/IMPACT Centre Working Papers*, General Paper no: G-100.

Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J. ve Behrens, W.W. (1972), *The Limits to Growth*, Universe Books, New York.

Morley, B. (2012), “Empirical Evidence on The Effectiveness of Environmental Taxes,” *Applied Economics Letters*, 19: 1817-1820.

Nasir, M. ve Rehman, F. U., (2011), “Environmental Kuznets Curve For Carbon Emissions İn Pakistan: An Emprical Investigation,” *Energy Policy*, 39: 1857-1864.

Oueslati, W. (2014), “Environmental Tax Reform: Short-Term Versus Long-Term Macroeconomic Effects.” *Journal of Macroeconomics*, 40: 190-201.

Panayotou, T. (1993). Empirical Test And Policy Analysis Of Environmental Degradation At Different Stages Of Economic Development, World Employment Research Programme, Working Paper, http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/1993/93B09_31_engl.pdf, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2018.

Panayotou, T. (2003), Economic Growth And The Environment, <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/ead/sem/sem2003/papers/panayotou.pdf> Erişim Tarihi: 20 Aralık 2017.

Poudel, B. N., Paudel K. P. ve Bhattarai, K. (2009), “Searching For An Environmental Kuznets Curve İn Carbon Dioxide Pollutant In Latin American Countries,” *Journal of Agricultural and Applied Economics*, 41(1): 13-27.

Reyes, R.C. (2011), “The Green Solow Model With Natural Resources Constraint: A Theoretical Note,” *DLSU Business and Economics Review*, 21(1): 111-116.

Ricci, F. (2007), “Channels of Transmission of Environmental Policy to Economic Growth: A Survey of The Theory,” *Ecological Economics*, 60(4): 688-699.

Romer, D. (2012), *Advanced Macroeconomics*, Fourth Edition, New York: McGraw-Hill.

Russel, D. ve Benson, D. (2014), “Green Budgeting In An Age Of Austerity: A Transatlantic Comparative Perspective,” *Environmental Politics*, 23(2): 243-262.

Schlauch M. ve Palmisano, G. (2013), The Transition From The Neoclassical Growth Model To Ecology, Munich Personal RePEc Archive. <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/45867/>, Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2015.

Selden, T. M. ve Song, D. (1994), “Environmental Quality And Development: Is There A Kuznets Curve For Air Pollution Emissions?,” *Journal of Economics and Management*, 27: 147-162.

Shahzad U. (2020), “Environmental Taxes, Energy Consumption And Environmental Quality: Theoretical Survey With Policy Implications,” *Environmental Science Pollution Research*, 27: 24848–24862.

Shafik, N. ve Bandyopadhyay, S. (1992), “Economic Growth And Environmental Quality: Time Series And Cross-Country Evidence,” *Policy, Research Working Papers*; No:WPS 904. World Development Report. Washington, DC: World Bank.

Siriwardana, M., Meng, S. ve Mcneill, J. (2011), “The Impact of A Carbon Tax On The Australian Economy: Results From A CGE Model,” <https://pdfs.semanticscholar.org/F28a/6cf13d12614440040c5b6897e66c78332b6f.Pdf>, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017.

Södersten, C. J., Wood, R. ve Hertwich, E. G. (2017), “Environmental Impacts Of Capital Formation,” <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jiec.12532> Erişim Tarihi: 30 Temmuz 2018.

Statista (2016), “The Countries Winning The Recycling Race,” <https://www.statista.com/chart/4470/the-countries-winning-the-recycling-race/> Erişim Tarihi: 16 Haziran 2018.

Stern, D. I. ve Common, M. S. (2001), “Is There An Environmental Kuznets Curve For Sulfur?,” *Journal of Environmental Economics Management*, 41: 162-178.

Stern, D.I. (2004), The Environmental Kuznets Curve, <http://isecoeco.org/pdf/stern.pdf>, Erişim Tarihi: 2 Ocak 2018.

Şafaklı, O.V. (2012), “A Research On Environmental Attitudes in Northern Cyprus,” *African Journal of Agricultural Research*, 7(6): 1002-1010.

Ulucak, R. ve Erdem, E. (2017), “Ekonomik Büyüme Modellerinde Çevre: Ekolojik Ayak İzini Esas Alan Bir Uygulama,” *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(4): 115-147.

Varoğlu, L., Temel S. ve Yılmaz A. (2018), “Knowledge, Attitudes And Behaviours Towards The Environmental Issues: Case of Northern Cyprus,” *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(3): 997-1004.

RE-CULTURING OR DE-CULTURING OUR CLASSES?: THE INTEGRATION OF THE TARGET CULTURE INTO EFL CLASSROOMS

SINIFLARIMIZI MI, KÜLTÜRDEN ARINDIRMAK MI?: HEDEF KÜLTÜRÜN EFL SINIFLARINA ENTEGRASYONU

Instr. Büşra Müge ÖZDİL
Middle East Technical University
Northern Cyprus Campus
School of Foreign Languages
bozdil@metu.edu.tr

Assoc. Prof. Dr. Emre DEBRELİ
European University of Lefke
Faculty of Education,
Department of ELT
edebrelı@eul.edu.tr

Received 15 January 2021 - Accepted 20 April 2021
Gönderim 15 Ocak 2021 - Kabul 20 Nisan 2021

Abstract: *The link between language and culture, and the incorporation of culture into language teaching has recently gained attention in the area of EFL. In this regard, the present study explores the views of a group of Turkish EFL instructors at a higher education context, concerning the integration of the target culture into English classes. The study also examines instructors' practices in classrooms with regard to their handling of the cultural content, and to what extent their views and practices align. Data were collected through interviews, observations and post-observation interviews from 24 instructors. Findings revealed that EFL teachers find teaching culture in their classrooms valuable, for reasons such as facilitating engagement, communication and broadening learners' perspectives. However, a number of teacher and institution related hindering factors of culture teaching was noted. Although it is hard to tell that there is a mismatch between teachers views and practices, many of their views and practices were not found to be correlated.*

Keywords: *EFL, culture teaching, culture, language teachers, intercultural communication*

Öz: *Dil ve kültür arasındaki bağlantı ve kültürün dil öğretimine dâhil edilmesi son zamanlarda İngilizce öğretimi alanında dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, bu çalışma, hedef kültürün İngilizce derslerine entegrasyonu ile ilgili olarak, bir yüksek öğretim bağlamında bir grup Türk İngilizce öğretmeninin görüşlerini araştırmaktadır. Çalışma ayrıca, kültürel içeriği nasıl ele aldıklarına ve görüş ve uygulamalarının ne ölçüde örtüştüğüne ilişkin olarak eğitimcilerin sınıflardaki uygulamalarını incelemektedir. Veriler, 24 öğretim elemanından görüşme, gözlem ve gözlem sonrası görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Bulgular, İngilizce öğretmenlerinin katılımı, iletişimi kolaylaştırmak ve öğrencilerin bakış açılarını genişletmek gibi nedenlerle sınıflarında öğretme kültürünü değerli bulduklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, kültür öğretimini engelleyen bir takım*

öğretmen ve kurumla ilgili faktörlere dikkat çekilmiştir. Öğretmenlerin görüşleri ile uygulamaları arasında bir uyumsuzluk olduğunu söylemek zor olsa da, pek çok görüş ve uygulamaları arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: *EFL, kültür öğretimi, kültür, dil öğretmenliği, kültürler arası iletişim*

INTRODUCTION

Over the last few decades, there has been a spreading agreement among educators that language teachers, particularly foreign language teachers, are “cultural workers” (Giroux, 1992). This cultural work has been viewed as carrying the task of socialising students through linguistic practices within the dimensions of cognitive, affective and social aspects, with the aim of developing their intercultural competence (Bayyurt, 2006; Duff & Uchida, 1997; Nault, 2006; Wei, 2005). In Wei’s words, language has been used as a means of communication as well as a carrier of culture, and “ language without culture relevance is unthinkable, so is human culture without language” (p. 55). Such connection between language and culture, and the incorporation of culture into second language (L2) teaching has been the recent focus of research in the area of L2 teaching, and recently gained attention in the area of foreign language teaching (Castro, Sercu, & Garcia, 2004; Luk, 2012).

In the traditional view of foreign language teaching, language was considered as a set of grammatical rules and a good language learner was described as a person who has a good command of these formulatic structures. However, this approach was viewed as having flaws in the sense that “linguistic competence alone is not enough for learners of a language to be competent in that language” (Krasner, 1999: 79). The modern view of foreign language teaching, however, has pointed out the issues such as teaching learners culturally appropriate ways to address people, disagree with someone, express gratitude and making requests (Peterson & Coltrane, 2003), which denies the sole dominance of the linguistic competence. As Liu & Laohawiriyanon (2013) point out, with the advent of English as an international language (EIL), intercultural language learning has become central to modern language education, thus directing English language teachers to prepare their students for intercultural communication in an increasingly multicultural world. Some researchers even go further in suggesting teaching of culture as a fifth language skill (e.g., Hong, 2008). This change in the conceptualization of foreign language teaching entails a change in the attitudes and the classroom practices of foreign language teachers as well. They are now expected not only to teach the foreign language linguistics code but also to “contextualize that code against the socio-cultural background associated with the foreign language and to promote the acquisitions of intercultural communicative competence” (Castro, 1999: 92). This idea is also supported with the view that “the need for cultural literacy in ELT arises mainly from the fact that most language learners, who have not been exposed to cultural elements of the society in question, seem to encounter significant hardship in communicating meaning to native speakers” (Bada & Genç, 2005: 73). Hence, to make learners aware of cultural differences and help them communicate properly, language teachers should pay

attention to including cultural elements in their lessons has been the recent popular idea.

Despite the dilemma on part of the teachers in adapting the new conceptual shift in integrating foreign language teaching and culture, and culture still being an overlooked issue in EFL teaching (Lazaraton, 2003; Tsou, 2005; Warford & White, 2012), the recent reports by *the Common European Framework of Reference* (CEFR; Council of Europea 2001); and *Modern Language Association (MLA) Ad Hoc Committee on Foreign Language Learning* (2007), entitled “Foreign Languages and Higher Education: New Structures for a Changed World” (Brynes, 2010) are clear on the reshaped approach of teaching culture as a major focus of language learning and teaching. In this regard, the present study seeks to explore the views of a group of Turkish non-native English instructors at a higher education context, concerning the integration of the target culture into English classes. The study also aims to examine instructors’ practices in classrooms with regard to their handling of the cultural content, and how and for what purposes they use such content. What is more, exploration of whether there is a match between these instructors’ views and actual practices in terms of the inclusion of cultural dimension in EFL classes, are also of interest. The study is expected to provide valuable insight for the promotion of cultural awareness among non-native English language teachers. As this study investigates both the views and practices of the instructors, it may prove useful for the EFL instructors to see whether and how their views and practices correlate in general, and may provide valuable insights on an international basis for EFL teaching and culture relationship in various contexts.

1. THE SCOPE OF CULTURE AND ITS CONCEPTUALIZATION

It is widely argued that culture determines “what we perceive, how we react to situations, and how we relate to other people” (Hofstede, 1984: 31), and that it would not be wrong to assume that “without cultural insight and skills, even fluent speakers can seriously misinterpret the messages they hear or read, and the messages they intend to communicate can be misunderstood” (Pesola 1991: 331). For this reason, culture is often described as containing ideas, traditions, and social behaviour of a particular society.

Recently, researchers have incorporated the concepts of big “C” and little “c” in their studies to indicate the types of culture. Big “C” culture refers to such themes as history, geography, literature, architecture, music, political issues, core values, cognitive processes, society’s norms and legal foundation (Peterson, 2004), whereas little “c” culture is defined as “the routine aspects of life together with beliefs and attitudes” (Peterson, 2004: 45). A more comprehensive theory developed by Adaskou, Britten, & Fahsi (1990: 3-4) offers four categories to define culture: “the aesthetic sense (the cinema, music, and literature); the sociological sense (the organisation and nature of family, home life, interpersonal relations, customs, institutions, work and leisure, and material conditions of a society); the semantic sense (the conceptual system embodied in language) which conditions perceptions and thought processes); and pragmatic sense (the social and functional appropriateness of language use, and rhetorical conventions in different genres).” Findings of the many studies reported in the literature (i.e. Bayyurt, 2006; Larzen-

Ostermark, 2008), however, reflect that sociological and aesthetic aspects (or what is often so called little “c” culture) were the most popular emerging in these studies (Adamowski, 1991; Bayyurt, 1996). This issue, however, is often viewed as not fully involving the cultural dimension of language teaching and developing cultural competence on part of the learners, as language teaching is viewed as addressing the target culture with all of its aspects (Han, 2010).

2. CULTURE AND FOREIGN LANGUAGE TEACHING: PERCEPTIONS AND PRACTICES

There is a wide perception that learners who are learning the target language through exposure to its culture are actually engaging themselves in the authentic and functional use of the language (Luk, 2012). It is further discussed that this engagement would yield to a more meaningful language learning process (Devrim & Bayyurt, 2010). It is perhaps for this reason that recent studies show foreign language teachers’ awareness on the importance of culture (Atay, Kurt, Çamlıbel, Ersin, & Kaslıoğlu, 2009; Bayyurt, 2000; Larzén-Östermark, 2008; Stapleton, 2000). These studies, however, revealed other concerns which perhaps need further investigation. Bayyurt’s (2000) study, for example, pointed out that although EFL teachers paid attention to raise cultural awareness in their students, they had worries about their own awareness of the values of the target culture. A similar finding was also noted by Larzén-Östermark (2008) in which while most teachers found culture necessary, they felt that they lacked the sufficient and appropriate skills and knowledge to successfully teach culture from an intercultural perspective because they had not spent much time in English speaking countries. What is more, they limited cultural instruction to transmitting factual knowledge about culture and viewed linguistic features as the core objective of EFL teaching. Atay *et al.*’s (2009) study on EFL teachers’ attitudes towards and practices of intercultural competence also revealed that teachers were aware of the importance and the role of the culture in EFL classrooms with varying degrees. However, they did not seem to integrate culture-related classroom practices in their own classes frequently. Another study by Sercu *et al.*, (2005) investigated the characteristics of a foreign language teacher regarding attitudes towards intercultural competence teaching and in-class teaching practices. Although there were both supporters and non-supporters of culture integration into EFL classes in the study, it was found no clear distinction among them regarding their in-class practices. A survey employed by Stapleton (2009) also revealed that although EFL teachers felt culture has a crucial role in their classes, only a little part of the culture was introduced in their classrooms, playing a “secondary, supportive role to language” (Stapleton, 2000: 301).

With the aim of explaining such mismatch between teachers’ thoughts and practices, some studies focused on the factors limiting teachers to act in the way they think in classrooms. Some of these are noted to be organizational barriers (Izadpanah, 2011), curriculum and textbook limitations, as well as lack of technology issues (Ajayi, 2008). Such findings these days seem to give a new direction to the research in the area in terms of primarily understanding: (a) teachers’ views on integrating culture into their lessons (Izadpanah, 2001; Larzen-Östermark, 2008;

Luk, 2012), and (b) what limits their provision of cultural elements (Adaskou *et al.*, 1990; Ajayi, 2008). Our study investigates both the EFL teachers' views and their classroom practices in a more holistic manner, and aims to contribute to the literature on culture teaching specifically in Turkish context, and to the area of EFL in a wider picture. With this in mind, the following research questions were posed to pursue the study:

- (a) What are the non-native English language instructors' views of incorporating cultural information into their teaching?
- (b) To what extent do the non-native English language instructors' views on the integration of cultural information into their teaching match or mismatch with their classroom practices?

3. RESEARCH DESIGN

A qualitative research design was adopted, as the purpose of the present study required an in-depth understanding of the views of the non-native teachers. Moreover, the study aimed to determine to what extent the views and the classroom practices of the participants match or mismatch in terms of the inclusion of culture in EFL classes. Therefore, it was important to observe the participants in their natural setting, and interpret their thoughts and practices within the contextual reality. It was believed that this would allow the researchers to obtain a more comprehensive picture of the phenomenon.

3.1. Context

The study was carried out in an English Preparatory School of a long-established Turkish university. The university may be perceived as a large one, embodying more than 15,000 national and international students. The medium of instruction of the university is English; therefore, it provides a compulsory one-year intensive English programme for those students who are not proficient enough to study at the programmes they have been accepted. Students are grouped in different levels such as beginner (A1), elementary (A2), pre-intermediate (B1) and intermediate (B2). The training that these students receive range between 21-25 hours per week, and lasts for approximately 34 weeks.

The aim of the English Preparatory School is to provide students with basic language skills so that they can pursue their undergraduate programs. Four macro skills (reading, listening, speaking and writing) as well as grammar and vocabulary are included in the program. The curriculum is formed considering the principles of the Communicative Approach. EPS has about forty full-time instructors in total, a majority of whom are Turkish non-native speakers of English. They are graduates of ELT department or related departments such as Linguistics, English Literature and Translation Studies.

The data for the study were collected from 24 Turkish non-native speakers of English who are working at EPS as English instructors. These instructors were interviewed and twelve of them were observed in a language lesson. Purposive sampling strategy was adopted while selecting these instructors, and particular attention was given to select those who were non-native and who volunteered to take part in the study. Each participant was provided with an informed consent form,

which included the aim of the study and the procedures of the interview, and they were informed about the confidentiality of the data and their anonymity, as well as their right to withdraw from the study without providing a reason.

The participants had different educational backgrounds. 20 of them were ELT graduates while the remaining four were graduates of the department of English Language and Literature. 17 of the instructors hold an MA degree in ELT. Their teaching experiences varied between two and fifteen years. Live-abroad experiences of the teachers were also considered, and it was noted that all the participants have spent some time abroad with varying periods of time. Their ages ranged between 24 and 41.

3.2. Data collection instruments and procedures

In line with the philosophy of qualitative research, interviews, observations and post-observation interviews were used to collect qualitative data.

3.2.1. Semi-structured interviews

Among the commonly known interview types, semi-structured interviews were chosen for data collection. With this in mind, the semi-structured interview questions were developed first by determining a set of themes to be asked for by looking at the themes explored in previous studies. These themes were then eliminated and adapted along with the research questions of the present study (see Appendix A). The interviews were carried out at participants' institution and were all audio-recorded. Each interview ranged 20-28 mins.

3.2.2. Classroom observations

To understand participants' classroom practices with regard to handling the cultural content, and to see whether there was a match between their views and actual practices, each instructor was observed five times in a row (five lessons – 50 minutes each). Observation participants were selected based on their responses to the interview questions, their educational backgrounds, and their live-abroad experiences, in order to obtain a heterogeneous and representative sampling, which would reflect the general characteristics of the institution.

The observed lessons showed differences in terms of their focus. However, attention was given to observe each instructor at times when they dealt with different skills of the language. A classroom observation sheet (see Appendix B) prepared by the researchers was used to collect data. This form included sections related to the references to a cultural element, aspects of culture (big C or little c) and the teachers' ways of handling with the cultural element such as ignoring and comparing.

3.2.3. Post-observation interviews

After the analysis of the interview and observation data, discrepancies in six instructors' thoughts and actual classroom practices were noted. These instructors were then invited for a post-interview, to ask further what limited them to put their thoughts into practice, as well as to understand whether they were aware of such issues, by asking them specific questions developed based on their responses in the first round of the interviews (see Appendix C).

4. RESULTS AND DISCUSSION

This section presents the findings with regards to teachers' preferences of cultural content in EFL classrooms, their overall attitude towards incorporating cultural elements into their classes as well as the translation of their related views into practice.

4.1. Teachers' preferences of cultural subject-matter in EFL classrooms

When the teachers were asked to comment on the cultural aspects they teach or need to be taught in EFL classrooms, many referred to cultural elements that fall into Peterson's (2004) big C category, and no reference was made to the elements that fall into little c category (see Table 1 for the references made). This perhaps indicate the importance they attach to such elements, and the elements that they are likely to adapt in their classrooms. It may also point out the fact that by disregarding some components of culture, the participants might not be fully involved in the integration of cultural dimension into the language classes (Han, 2010). In a similiar vein, as argued by Wintergerst and McVeigh (2010), this limited repertoire of cultural content in language classes may not help learners take part in intercultural communication effectively.

Table 1: Teachers' preferences of cultural subject matter in EFL classrooms

Reference to	No reference to
• Food	• Beliefs
• Festivals/holidays	• Attitudes
• Traditions	• Core values
• Music	• Political issues
• Cinema	• Legal foundation
• Clothes	
• Geography	
• History	

As for the rationale behind the participants' preferences of cultural content, the most suggested reason was their own interests. In other words, the majority of the participants put forward that their interests determine the content of the cultural subject matter in their classes. T17, for example (similar to T2, T5, T6, T9, T12), asserted that since she is keen on geography, history and literature, she tries to pass such knowledge on to her students. She goes further and even claims:

...it attracts some students' attention and some look uninterested, but in the end my interests become my students' interest. And at the end of the day, they learn the target culture from my perspective (T17, I1).

To this end, participants' own interests being the biggest predictor of cultural subject matter in language classes might bring about a limited cultural repertoire in

EFL classrooms since it could hinder the variety individual students' interests might possibly bring to the class.

The findings in this category indicate that the participating teachers seemed to be, consciously or unconsciously, incorporating a limited repertoire of cultural subject matter in EFL classrooms. This reduced cultural dimension mostly driven by the interests of the teachers may result in poor intercultural communication development in learners.

4.2. Attitudes towards incorporation of culture into EFL classes

This main category is presented under two sub-categories, as the participants' responses possessed both positive and negative attitudes towards the integration of culture in their classes.

Positive approach to cultural dimension in language classes

Language teachers' attitudes towards the integration of cultural elements into language teaching was another focus of the interviews. Although few participants had some negative comments regarding the issue, the great majority of the teachers displayed positive attitudes. The participating teachers associated incorporating cultural dimension into language learning with improving communicative skills, enhancing motivation towards learning English, broadening learners' horizons, making them embrace diversity by diminishing biases, helping them develop tolerance towards differences and creating rapport and unity in class as seen in the Figure 1.

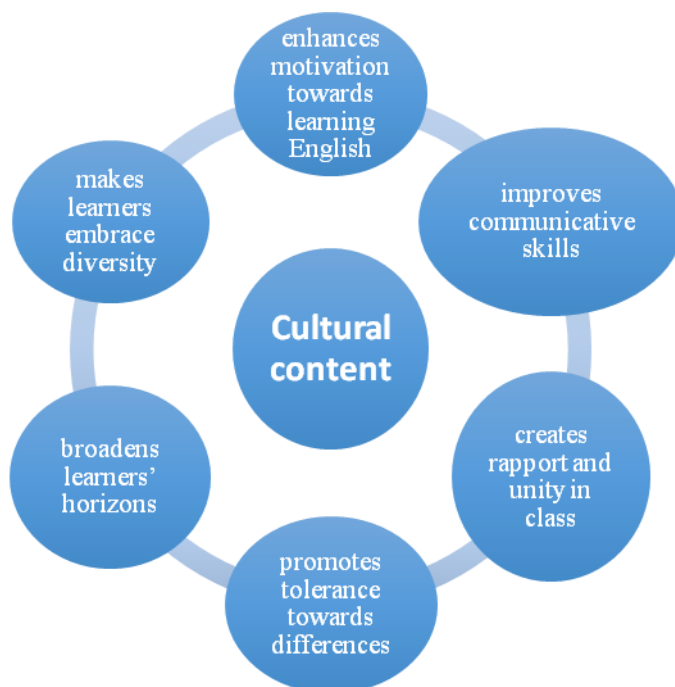

Figure 1: The attitudes of participating teachers towards cultural content in language classes

The most frequently mentioned reason for bringing culture into the class was attributed to improving better communication skills. This is well exemplified by T5:

In today's world, learning about other cultures is a need because norms of politeness or modes of behaviour change from country to country. Knowing the perceptions of others, especially the ones whose language we are learning, helps us to understand them properly (I1).

Another popular area where the participants related culture was about the social ties of language teaching. This was justified by a participant in that “*language teaching becomes authentic only when we teach culture since it is something outside and real*” (T2, I1). Referring to the fact that language is not something in isolation, many participants argued that “*it should not be taught without any references to culture*”, which would otherwise “*turn into memorization not learning*” (T11,I1).

Incorporation of culture was viewed not only as a tool for effective intercultural communication but also as a way of increasing learner engagement and motivation. In T11's experience, “*throwing out a funny and catchy cultural reference when the students seem bored and not interested usually draw their attention*” (I1). Furthermore, feeling closer to the language and enhanced motivation about was other highlighted reasons for making cultural references by the participating teachers.

In addition to these pragmatic approaches to learning culture of the target language, building tolerance and empathy as well as broadening learners' horizons were among other frequently associated concepts with cultural content in EFL classes. However, they did not attract as much attention as communicative purposes and the issue of motivation among the participants. This may be due to the fact that the participants view culture as a useful tool to facilitate communication and motivation, not as a way of having a different worldview by delving into it.

Negative attitudes of participants towards cultural content

Despite the dominant positive attitude towards the issue of culture in EFL classes, nearly a quarter of the participants took a negative stand towards cultural content. These comments revolved around the same concern suggesting that such content is not relevant in an exam-driven learning environment. Drawing attention to the main purpose of her students' learning English as passing the proficiency exam, T3, for instance, emphasized that her students “*are not interested in using language in real life to communicate other people*” (I1). Since the learners consider the English education they are taking as a pre-requisite to be able to study in their departments, they do not seem to care about the culture of the target language. For this reason, some participants argued that the integration of culture does not hold a pragmatic and valid reason in their cases. As for the classroom content, in spite of their negative attitude, some participants mentioned covering cultural content only when the coursebook they are following refer to it. However, they clearly stated that they are doing it “*to learn the language, not to learn about culture*” (T17, I1).

Another negative attitude towards the inclusion of cultural dimension stemmed from the nature of teaching culture in the classroom environment. Three participants regarded deliberate cultural instruction in the classroom as unnatural since they viewed culture as “*something real and one should experience*” (T13, I1). Arguing the fact that it is therefore not teachable and learnable, they did not favor teaching culture in language classes. Instead, they suggested natural incidents bringing culture

to the class such as the references made by the international students as in the case of T16. Because he considered those students as “*the real source of culture in class*”, he put forward that “*those references might naturally trigger other students’ interest in learning other cultures*” (I1).

4.3. Teachers’ actual classroom practices regarding culture teaching

Among the twenty four participants who were observed to find out the ways of handling with the cultural content in class, a considerably small number of teachers made cultural references in their observed classes. The rest of the participants covered various language skills without any cultural dimension in their instruction.

When the culture-integrated classes were thoroughly analyzed in terms of their focus, the source materials and the attitude of the teachers towards cultural dimension in EFL classrooms, they displayed some parallelism along with one difference among themselves. To begin with, their main focus was the same in that the participants made some cultural references during a reading lesson from their coursebooks. Since the reading texts which were to be covered in the allocated class were readily available in terms of cultural content, the participants covering them somehow integrated cultural content in their class. As for the justification for this inclusion, the post-observation interviews revealed that although they have a positive attitude towards bringing culture to the EFL classrooms, their main purpose was “*not to teach culture, but cover the reading text in the program*” (T2 & T11, I2). Seemingly, none of the participants referred to the cultural content in their instruction for the sake of broadening learners’ horizons or facilitating intercultural communication. This suggests that the cultural content in the observed classes was not driven by the participants’ urge to teach culture. In fact, the participants aimed to fulfill the necessities of the language focused syllabus by bringing the culture into their classes.

Another characteristic these classes have in common was in terms of the source of cultural reference. The participants focusing on some cultural traits in their classes mainly covered the coursebook in the observed classes. For instance, in her third observed lesson, T6 made students read a text from their coursebooks about some Korean eating habits. She made a very brief introduction to the topic without showing any real interest in it and directly asked the students to answer the comprehension check questions. The students did not seem to genuinely deal with the cultural aspect of the topic. Rather, they handled the cultural content on their own while doing the related tasks about the text. During the post observation interviews, when asked her to reflect on her way of dealing with cultural content in class, she shared her concerns about and dissatisfaction with her practices. Complaining about the loaded program, she put forward that she would talk about these eating habits more, compare them with the ones in the culture of the students and ask their likes and dislikes about them if she did not have to catch up with the hectic course schedule. Despite the positive attitude towards the cultural content, the participants suggested the translation of their approach into practice might be hindered by some outside factors such as the loaded program.

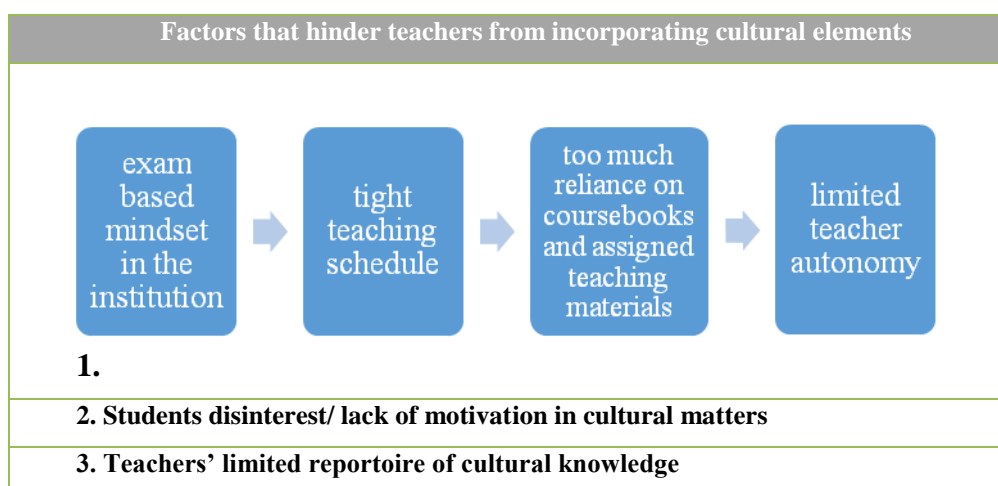
In spite of the abovementioned similarities among the culture-loaded observed lessons, these classes differed in the participants’ approach to the integration of culture into language teaching. Not only the ones who have positive attitudes towards

cultural instruction but also the ones who did not favor cultural dimension in language classes were observed to touch upon some cultural issues in their classes. Upon asking T10 about her talk about the life of Abraham Lincoln, she clarified that it was necessary to mention him briefly in order for the students to understand the content in the given material. Emphasizing the fact that she did not mention him for the sake of teaching history or culture, she justified her handling with the cultural content by facilitating students' understanding of a reading text. This nondeliberate and unwilling integration of culture can be attributed to fulfilling syllabus related aims rather than widening students' cultural repertoire.

4.4 Hindering factors to the integration of cultural content

The post observation interviews conducted to dwell on the discrepancies between participants' views and practices of cultural content in language classes revealed some hindering factors to the integration of culture into EFL classrooms. In the light of the data obtained from observations and the post observation interviews, the participants who supported the inclusion of culture but failed to do so suggested exam oriented program in their institution, tight teaching schedule, too much reliance on course materials, limited teacher autonomy, students' disinterest in such matters and teachers' own limited repertoire of culture as the most significant hinderances (see Table 2).

Table 2: Hindering factors to the cultural content in EFL classrooms

Exam oriented mindset in the institution where this study was carried out was highlighted as the root cause of some other suggested hinderances by all the interviewees. This understanding was said to impose a “*very strict course schedule*” (T11, 14, 15, 19, 23; I2) on the instructors along with prescribed course materials. This was assumed to result in poor teacher autonomy, which somehow made teachers closely follow what the course schedule and syllabus required. As a consequence of this, the participating teachers put forward that under such strict circumstances they do not feel free to talk about cultural matters in class. Since they generally work on “*controlled and exam type activities in class*”, they think that “*there is little or even no time for culture and other stuff*” in their classes (T21, I2).

Additionally, using coursebooks and assigned teaching materials as the main point of reference seemed to limit participants in terms of the content of the class. In

order to cover the target material in the allocated time, they seemed to sacrifice the time when they would otherwise be talking about cultural matters. To illustrate, T4 complained about the fact that she spends “*too much time on grammar*” although the book they follow is “*full of cultural references*” (I2). She underlined that in order to fulfill the syllabus related aims, they generally “*skip the parts about reacting to the content, speaking, doing a mini project or research about the topic*” (I2). As clearly noticed in her observed lesson, she skipped a part about researching the consequences of low birth rates in England and sharing the findings with the class. She attributed her choice to the limited time to cover the vocabulary items in the text and grammar points in the unit. Although she seemed dissatisfied with the translation of her positive views of culture into practice, she felt that she made the right decision in terms of teaching English in an exam based institution.

The second mostly agreed hinderance was regarding the students’ lack of motivation and disinterest in learning cultural matters. Even if the teachers took some initiatives to talk about some cultural content in class despite their hectic teaching program, the students were suggested not to show genuine interest in them. For instance, in one of the observed classes of T23, upon his students’ lack of interest in the film industry in America, the teacher stated that “*the learners seem to be forgetting that language is communication. They are obsessed with grammar and other language related stuff*” (I2). Needless to say, after the negative attitudes of his students towards the topic, the teacher seemed to give up on talking about it. As for the drive behind this lack of interest, similar to the altered attitude of the participants towards culture due to the exam based instruction in the institution, the students seemed to have the same concerns as their teachers. Although this looks like a student related cause of removing culture from the language classes, it can easily be related to the dominant testing focused mentality in the research setting.

The last highly argued factor which prevented teachers from bringing a cultural dimension into their classes was on account of their own repertoire of culture. Despite their positive views, a few participants did not feel competent enough to make references to the cultural issues. For instance, in one of T15’s observed classes, the teacher avoided talking about Henry the fifth as a historical figure even though the pre-reading task in the coursebook required doing so. The post observation interview revealed that she neither knew enough about him nor did some research related to his life and reign. Moreover, she stated that “*the students are not supposed to know about him in order to do the tasks in the lesson*” (I2). Therefore, she directly moved on to answering the comprehension check questions about the text and treated the text as a reference point for vocabulary and grammar, but not as a cultural source. This teacher related factor shows that teachers’ own cultural schemata can work as a hinderance to the incorporation of culture into EFL classrooms together with aforementioned institution and student related ones.

DISCUSSION AND IMPLICATIONS

The vast majority of the teachers found teaching culture significant in EFL classrooms and provided several reasons for this, such as facilitating intercultural communication, widening learners’ perspectives and enhancing learner engagement. This study, therefore, has yielded similar results with the previously conducted ones

in this field (Atay, 2009; Bayyurt, 2000; Larzén-Östermark, 2008; Sercu, 2005), which indicates that language teachers have a heightened awareness of the significance of cultural content in improving intercultural understanding. However, regarding culture substantially as a facilitative tool to increase motivation does not seem to be supported by the common attitude towards the cultural content in language classes (Devrim & Bayyurt, 2010; Hong, 2008; Peterson, 2004). Furthermore, unlike existing studies in this field, it was uncovered that culture might not be valued in language instruction in learning environments where the ultimate purpose of learning English is to pass the proficiency exam.

While a great number of teachers supported the significance of cultural knowledge in language education, they did not seem to reflect their views in their classroom practices. They were not able to deal with cultural matters as much as they would like to because of institution, learner and teacher related hindering factors, which were in line with the previously conducted studies (Atay *et al.*, 2009; Luk, 2012; Sercu *et al.*, 2005; Stapleton, 2009). The dominant exam oriented mindset in the research setting appeared to be the most striking hindering factor to the incorporation of cultural dimension into the language teaching. The reflection of the policy of the institution, whether purposeful or not, seemed to be restricted in terms of autonomy and agency, a great amount of stress and less job satisfaction on the part of the instructors. Consequently, the participants who are supposed to fulfill the syllabus related goals in the allocated time felt the need to spend their classroom time on exam driven materials and matters rather than mentioning a non exam issue such as culture. What can be deduced from these findings is that linguistic goals seemed to be prioritized by all the participants and cultural subject matter was sacrificed for the sake of covering properties of language.

Although the attitudes and the related practices of the participants may not be in line as a result of the findings, it is hard to tell that there is a mismatch between views and practices. This so-called “mismatch” can be associated with the language teachers’ low level of autonomy to reflect their ideas in their actions. In other words, translating views into practice seems to be restricted by a variety of reasons such as curricular constrains, institutional policies along with teacher and learner related factors as suggested in some prior studies (Ajayi, 2008; Atay *et al.*, 2009; Izadpanah, 2011). This striking disparity between practice and perception seems to require more research attention since it was appeared to be the biggest predictor of the aforementioned mismatch. Moreover, the factors causing the lack of correspondence reveal the importance of this study and several important implications for the policy makers, school administrators and practitioners in terms of the incorporation of cultural content in language classes and translation of teachers’ views into practice.

Limitations

Since this was a small scale research study, a limited number of EFL instructors in a setting limited to one higher education context participated. Collecting data from a higher number of language teachers in more than one context might have yielded more comprehensive results regarding the issue. Furthermore, spending more time on classroom observations and observing classess focusing on teaching a variety of language skills might have provided more practical data and implications concerning EFL teachers’ actual practices of cultural content in language classrooms.

REFERENCES

- Adamowski, E. (1991), "What Does Teaching Culture Mean?", *TESL 90: Proceedings of the 1990 TESL*. Ontario.
- Adaskou, K., Britten, D. and Fahsi B. (1990), "Design decisions on the cultural content of a secondary English course for Morocco", *ELT Journal*, 44(1): 3-10.
- Ajayi, L. (2008), "ESL theory-practice Dynamics: the difficulty of integrating sociocultural perspectives into pedagogical practices", *Foreign Language Annals*, 41(4): 639-659.
- Atay, D., Kurt, G., Çamlıbel, Z., Ersin, P., & Kaslıoğlu, Ö. (2009), "The role of intercultural competence in foreign language teaching", *Inonu University Journal of the Faculty of Education, Special Issue*, 10(3): 123-135.
- Bada, E. & Genç, B. (2005), "Culture in language learning and teaching", *The Reading Matrix*. 5(1): 73-81.
- Bayyurt, Y. (2000), Are your students cross-culturally capable?: Teaching of culture in EFL classrooms. In D. Köksal & I. H. Erten (eds.), *Conference Proceedings* (pp. 27-30). First International ELT Research Conference. Çanakkale, Turkey.
- Byrnes, H. (2010), Revisiting the role of culture in the foreign language curriculum. *The Modern Language Journal*, 94(2): 335-336.
- Castro, P. (1999), "La dimensión europea en la enseñanza/aprendizaje de lenguas extranjeras: la competencia intercultural", *Lenguaje y Textos*, 13: 41-53.
- Castro, P., Sercu, L. & Garcia, M. C. M. (2004), Integrating language-and-culture teaching: an investigation of Spanish teachers' perceptions of the objectives of foreign language education. *Intercultural Education*, 15(1): 91-104.
- Council of Europe (2001), *Common European Framework of Reference for language learning, teaching, assessment*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Devrim, D. Y., & Bayyurt, Y. (2010), "Students' understandings and preferences of the role and place of "culture" in English Language Teaching: A Focus in an EFL context", *TESOL Journal*, 2: 4-24.
- Duff, P. A., & Uchida, Y. (1997), The negotiation of teachers' sociocultural identities and practices in postsecondary EFL classrooms", *Tesol Quarterly*, 31(3): 451-486.
- Giroux, H. (1992), *Border crossings: cultural workers and the politics of education*. New York: Routledge.

- Han, H. (2010), An Investigation of Teachers' Perceptions of Culture Teaching in Secondary Schools in Xinjiang, China. (Unpublished PhD Thesis), Durham University. <http://etheses.dur.ac.uk/109/>, Retrieved: 10.12.2020.
- Hofstede, G. (1984), "Cultural dimensions in management and planning", *Asia Pacific Journal of Management*, 1(2): 81-99.
- Hong, S. (2008), "The role of heritage students in incorporating culture into language teaching", *South Asia Language Pedagogy and Technology*, (1): 1-10.
- Izadpanah, S. (2011), "The review study: The place of culture in English language teaching", *US-China Foreign Language*, 9(2): 109-116.
- Krasner, I. (1999), "The role of culture in language teaching", *Dialog on Language Instruction*, 13(1-2): 79-88.
- Lazaraton, A. (2003), "Incidental displays of cultural knowledge in the non-native English speaking teacher's classroom", *TESOL Quarterly*, 37(2): 213-245.
- Larzén-Östermark, E. (2008), The intercultural dimension in EFL-teaching: A study of conceptions among Finland-Swedish comprehensive school teachers. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52(5): 527-547.
- Liu, S & Laohawiriyanon, C. (2013), Students' attitudes towards cultural learning in the English classroom: A case study of non-English major students in a Chinese university. *International Journal of English Language Education*, 1(3): 28-42.
- Pesola, C. A. (1991), "Culture in the elementary school foreign language classroom", *Foreign Language Annals*, 24(4): 331-47.
- Peterson, E., & Coltrane, B. (2003), "Culture in Second Language Teaching", *ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics*, EDO-FL-03-09.
- Peterson, B. (2004). *Cultural intelligence: A guide to working with people from other cultures*. Yarmouth, ME: Intercultural Press.
- Sercu, L., Bandura, E., Castro, P., Davcheva, L., Laskaridou, C., Lundgren, U., Mendez García, M., & Ryan, P. (2005), *Foreign language teachers and intercultural competence: An international investigation. Languages for Intercultural Communication and Education*. 10. Clevedon: Multilingual Matters.
- Stapleton, P. (2000), "Culture's role in TEFL: An attitude survey in Japan", *Language Culture and Curriculum*, 13(3): 291-305.
- Tsou, W. (2005), The effects of cultural instruction on foreign language learning. *RELC Journal*, 36(1): 39-57.
- Warford, M. K., & White, W. L. (2012), "Reconnecting proficiency, literacy, and culture: From theory to practice", *Foreign Language Annals*, 45(3): 400-414.
- Wei, Y. (2005), "Integrating Chinese Culture with TEFL in Chinese Classroom", *Sino-US English Teaching*, 2(7): 55-58.
- Wintergerst, A. C., & McVeigh, J. (2010), *Tips for teaching culture: A practical approach to intercultural communication*. White Plains, NY: Pearson Longman.

APPENDICES

Appendix A:

Sample interview questions

1. How can you define ‘‘culture’’?
2. What do you understand from ‘‘culture teaching’’ in a foreign language teaching context? What may be the objectives in teaching culture?
3. What do you think about the role of culture in teaching and learning a foreign language? Do you think it is important? If yes, in what ways is it important?
4. What aspects of culture and what types of cultural information do you think language teaching should include?
5. Do you integrate culture into your own classes? What are your experiences of integrating culture into your classrooms?
6. If you use cultural information/knowledge in your classes, for what specific purposes do you use it in the classroom? (E.g. drawing attention or increasing motivation and so on)
7. In your classes, how extensively do you deal with particular cultural aspects? Do you think you can spare enough time to teaching culture? If not, why not?
8. How do you make your decisions in term of choosing the cultural content in the text/book/lesson in general to cover or not?
9. Do you think that integration of culture into English language classes would enhance students’ learning?

Appendix B Classroom Observation Sheet

Observed teacher: _____
Focus of the lesson: _____
Topic of the lesson: _____
Date of the observation: _____

Details about the teaching material(s)	Any references to a cultural element	Aspect of culture (big/little C)	Way of handling with the cultural element (ignoring, comparing, highlighting, explaining, supplementing, modifying etc)	Notes

Appendix C

Sample post-observation interview questions

Observed teacher: _____

Focus of the lesson: _____

Topic of the lesson: _____

1. During the pre-reading part of the book, there was a task about reseaching the life of Henry the fifth. However, you skipped it. What was the reason behind this?
2. During the pre-reading part, you did not provide some historical knowledge about Henry the fifth to the students. Was there a reason behind it?
3. Do you think the cultural content in this lesson was suitable for your students? Why/ Why not?
4. If you had the chance to teach this lesson again, would you make any changes? In what ways

COMPARISON OF IRT MODELS WITH DIFFERENT GUESSING PARAMETERS

FARKLI TAHMİN PARAMETRELERİ İLE MTK MODELLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Dr. Öğr. Üyesi Fatih ORÇAN
Trabzon University
Fatih Collage of Education
fatihorcan@trabzon.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1727-0456

Received 5 May 2021 - Accepted 4 June 2021
Gönderim 5 Mayıs 2021 - Kabul 4 Haziran 2021

Abstract: *The Three-Parameter Logistic (3PL) model have some advantages over the other Item Response Theory (IRT) models for multiple-choice testing. Under the 3PL model, an examinee with no knowledge can correctly answer an item at the probability of the value of the c-parameter. The propensity for the guessing effect is the same for all ability levels under 3PL models. However, the idea of ability-based guessing has been asserted. In this study, different IRT models for which the guessing parameters are considered in different ways were elaborated. Also, the IRT models were compared with each other via a simulation study and an empirical data set. The results were compared based on item parameter estimation bias and RMSE. Based on the results, the FG3PL model gave the worst results (i.e., larger bias and RMSE) compared to other models. C3PL model was fine when the simulated data were generated by the 2PL model, but not by 3PL data.*

Keywords: *Item response theory (IRT), three-parameter logistic (3PL), guessing parameter, ability-based guessing*

Öz: *Üç Parametrelili Lojistik (3PL) modeli, çoktan seçmeli testler için diğer Madde Tepki Teorisi (MTK) modellerine göre bazı avantajlara sahiptir. 3PL modelinde, soru hakkında bilgisi olmayan bir kişi dahi, bir maddeye tahmin parametresi olasılığında doğru cevap verebilir. Bununla birlikte, 3PL modelinde tahmin parametresinin etkisi tüm yetenek seviyeleri için aynıdır. Fakat buna karşın, yetenek temelli tahmin fikri ileri sürülmüştür. Bu çalışmada, tahmin parametrelerinin farklı şekillerde ele alındığı farklı MTK modelleri incelenmiştir. Bu MTK modelleri bir simülasyon çalışması ve gerçek bir veri seti aracılığıyla birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Sonuçlar madde parametresi tahmin yanlılığı ve KOKH'ye dayalı olarak karşılaştırıldı. Sonuçlara dayanarak, FG3PL modeli diğer modellere kıyasla en kötü sonuçları (yani daha büyük yanlılık ve KOKH) vermiştir. Fakat, yapay veriler 2PL modeli tarafından oluşturulduğunda C3PL modeli iyiye 3PL verileri tarafından oluşturulan verilerde iyi değildi.*

Anahtar Kelimeler: *Madde Tepki Kuramı (MTK), üç-parametre lojistik (3PL), tahmin parametresi, yetenek temelli tahmin.*

INTRODUCTION

Multiple-choice (MC) is one of the item formats which was preferred by educators for numerous reasons. For instance, MC items are preferred because it can be used in large groups and scored automatically (Roberts, 2006). In addition, the content validity of a test may be greater for a test consisting of MC items (McCoubrie, 2004), because it is possible to include a larger number of test items in a limited testing period. In MC testing, the Three-Parameter Logistic (3PL) Item Response Theory (IRT) models are used instead of One-Parameter Logistic (1PL) and Two-Parameter Logistic (2PL) models, as it is the only IRT model adjusts for the probability of obtaining the correct answer for an item by including the guessing parameter (g), as with the following formula

$$P_j(\theta) = g_j + (1 - g_j) \frac{\exp [a_j(\theta - b_j)]}{1 + \exp [a_j(\theta - b_j)]}$$

where θ represents the trait level of an examinee, and a_j , b_j , and g_j represent the item discrimination, difficulty, and guessing (a.k.a., pseudo-guessing) parameters of item j respectively. It is believed that guessing behavior happens when the examinee does not know the correct answer for an item but tries to find it randomly (Han, 2012). The guessing parameters are usually smaller than $1/L$, where L is the number of response options (Chalmers, 2012; Embretson & Reise, 2000).

From the perspective of the 3PL model, the probability of success is greater than the g value for all ability levels. Also, the propensity to guess is the same for all ability levels. From a different standpoint, the “presence of guessing in the model assumes that, regardless of a person’s location, his or her propensity to ‘guess’ is constant across the continuum” (de Ayala, 2009). From this perspective, the 3PL model does not seem to take ability levels into account when assessing the probability of successful guessing. However, as Embretson and Reise (2000: 71) pointed out, “if examinees can systematically eliminate [an] implausible distractor, selecting the correct answer from the remaining alternatives will have a higher probability than random guessing”. Furthermore, “the addition of the pseudo-guessing parameter further increases the potential disordering of the probabilities from ability to ability” (Pelton, 2002: 11). Additionally, the b parameter in 3PL is not interpreted as it is according to the 2PL model. Namely, according to 2PL, the item difficulty parameter mostly indicates the location where the probability of success is .5, while this is not the case for the item difficulty parameter according to 3PL. “Item difficulty has a different meaning in the 3PL model” (Embretson & Reise, 2000: 72). Therefore, it is not wrong to state that the inclusion of the guessing parameter changes not only the scoring procedure but also the meaning of the b parameters.

The guessing parameter can be conceptualized in two ways (Embretson & Reise, 2000; Gao, 2011; San Martin, del Pino & de Boeck, 2006). In the first case, guessing may be completely random, where responders randomly guess at an answer from the available choices. For instance, respondents may guess at the answer to an item that includes a long reading passage due to time limitations; or an examinee may have no

knowledge about the concept of an item and randomly guess at the answer. In these cases, from a mathematical perspective, the probability of choosing the correct answer is $1/L$, where L is the number of choices. In the second case, guessing may not proceed fully at random; rather, the examinee may apply some information (i.e., partial knowledge) to eliminate some of the answer choices, and then guess from remaining choices. For example, another examinee may eliminate some of the choices for the same item above, leaving only L^* choices ($L^* < L$). Then, out of the L^* choices, the answer may be correctly guessed (assuming one of L^* choices is the correct answer) with a probability of $1/L^*$. On the other hand, if an examinee thinks that he or she knows the answer at first hand (whether correct or incorrect), they may not try to guess the answer, but answer the item directly. However, the 3PL model does not distinguish these guessing concepts; and this model also assumes that guessing is a property of the item only (San Martin *et al.*, 2006). Considering the cases above, the 3PL model fails to distinguish random guessers and examinees with partial knowledge. Therefore, using the same guessing parameters for all examinees can be considered unfair since “a person guesses on any particular item does not affect estimation of that person’s θ ” (Waller, 1989: 234).

Burton (2002) discussed the issues of partial knowledge and random guessing in multiple-choice tests (focusing on true-false items) with respect to medical data. Referring to the theoretical distinction between “full knowledge” and “partial knowledge,” he emphasized that examinees try to guess an answer when they have no knowledge about the item. Furthermore, Chiu and Camilli (2013) reviewed the literature on the 3PL guessing parameter and discussed some potential issues, asserting that the impact of the guessing parameter on ability estimation is not clear. As they explain, even though the 3PL model produces different probabilities of correctly responding to an item for different ability levels, “students with very low proficiencies have probabilities greater than zero of answering even the most difficult items” (p. 82). On the other hand, as they point out, under the 3PL model, more proficient students receive greater credit in comparison to lower-proficiency students; as such they assert that “3PL scoring raises an equity issue because lower proficiency examinees are not afforded full opportunity to benefit from correctly answering more difficult items” (p. 83).

In an effort to address the guessing issue Han (2012) suggested a redefinition of the problem solving and guessing process. The author offered a logical explanation for the “probability of successful guessing,” claiming that successful guessing depends neither on item content nor the ability of the examinees. Rather, it was recommended that the guessing parameter be fixed to $1/L$, where L is the number of choices. Thus, if there were a total of five choices for answering an item, then the guessing parameter would be fixed at .2. This concept is termed the Fixed Guessing Three-Parameter Logistic Model (FG3PL); it is easy to apply in empirical studies since it does not involve additional calculations/parameters to be estimated. The author concluded that FG3PL was superior to 3PL in two ways. First, it had higher parameter estimation convergence. Specifically, “FG3PL turned out to be a much more feasible application even with small sample size” and FG3PL models were more appropriate when there were fewer choices for the MC (p., 14). The second, the FG3PL model had stable and accurate parameter estimation. That is, “FG3PL offered very stable parameter estimation even with smaller sample with moderate

sparseness” (p., 14). However, this procedure starts from the guessing level in calculating the probability of success for all examinees, regardless of their ability level or the item difficulty parameter, as with 3PL. Also, fixing the guessing parameter to a constant might cause estimation problems (Embretson & Reise, 2000).

In search of an ability-based guessing parameter, Gao (2011) introduced a new IRT model (e.g., 2PL-Guessing), which incorporated both item properties and examinees’ abilities to estimate the guessing parameter. Along with the general formulation, a few assumptions about the new IRT model were introduced; the proposed guessing parameter will always fall between $1/L$ and $.5$. The author concluded that the 2PL-Guessing model produced ability estimations that correlated more closely to the true ability of examinees than the 3PL model. Furthermore, the 2PL-Guessing model demonstrated a smaller parameter estimation bias with a higher model-data fit. Thus, from one point of view, 2PL-Guessing serves as an updated version of FG3PL, as in both the 2PL-Guessing and FG3PL models, guessing was related to the number of choices, and the probability of success is higher, as with 3PL. On the other hand, 3PL has been criticized for simply increasing the probability of success. However, the application of 2PL-Guessing models is highly complex and, to the researcher’s knowledge, it is not possible to use it in an empirical study with current IRT software.

Under the 3PL model, the estimation of the guessing parameter is unstable (San Martin, del Pino & de Boeck, 2006). As another means to avoid issues with estimation problems in 3PL, constraining the guessing parameter to an estimated common value for all the items in the test (we will call this C3PL for convenience) has also been suggested, thereby reducing the number of estimated parameters (Embretson & Reise, 2000). That is, the C3PL models fixes all the guessing parameters equal to each other. In this sense, the C3PL model reduces complexity. However, it still does not answer the question of whether guessing is ability-related or not.

Even though the 2PL, 3PL, C3PL, and FG3PL models were described in detail they were not compared with each other. Therefore, the comparison of the models is still missing in the literature. So, it is important compare these models to see how they behave under different conditions and which model is superior to the others, if any. Yet, the purpose of this study was to compare the 2PL, 3PL, C3PL, and FG3PL models systematically in terms of item parameter recovery by item estimation bias, Root Mean Squared Errors (RMSE), and the correlation between estimated item parameters and their true values via a simulation study (study 1). Likewise, the models were also compared in terms of item and test information functions by using a real data set (study 2).

1. STUDY 1

1.1. Study 1 Method

In order to compare the models, 500 data sets were generated by WinGen 3 (Han, 2007) for each conditions. For that, the ability parameters of the examinees were first generated from a normal distribution with a mean of 0 and a standard deviation of 1

($\theta \sim N(0,1)$). According to Gao (2011), when the focus of a study is on parameter estimation values, the simulation should be repeated 500 times, therefore; in this study, 500 repetitions were performed for each simulation condition, as specified below. By using the θ values, the examinees' responses were generated for pre-specified item parameters (see Table 1) with respect to the 2PL and 3PL models. Then, the responses were analyzed for all 2PL, 3PL, C3PL and FG3PL models by using IRTPro 2.1 (Cai, L., Thissen, D., & du Toit, S. H. C., 2011) software. Based on the results, the correlation between the estimated item parameters and their true values were first calculated. Then, the absolute relative bias and the Root Mean Squared Errors (RMSE) for item parameter estimation were calculated for all four models. It was expected that values of the parameter estimation bias would be smaller than .05 for a good result (Hoogland & Boomsma, 1998). Similarly, the RMSE shows the variation among the estimated values of a parameter. Therefore, the smaller the RMSE, the more accurate the estimation results (Gao, 2011). Afterward, the ability parameter estimations for all four models were compared according to the item characteristics curves (ICC), the item information function (IIF) and test information function (TIF).

The bias was calculated using:

$$Bias = \frac{|\hat{k} - k|}{k}$$

where \hat{k} and k represent the mean of the parameter estimate and the true value of the parameters, respectively. The RMSE was calculated by:

$$RMSE = \sqrt{\frac{\sum(\hat{k}_i - k)^2}{n}}$$

where n shows the number of replication and \hat{k}_i shows the estimated value of replication i .

1.2.Simulation Design Factors

The design factors which were commonly used in IRT studies were considered for the current study.

- Data generation model: Two different models were considered for data generation; 2PL and 3PL models.
- Analyzing model: The simulated data were analyzed with four different models to estimated item parameters; 2PL, 3PL, C3PL and FG3PL.
- Sample size: Three different sample sizes were considered with this study; 1200, 2500, and 4000. In order for an accurate parameter estimated under 3PL model the sample size was suggested to be larger than 1000 (Finch & French, 2019; Lord, 1968). To be more conservative, the sample sizes were considered above the suggested value.
- Number of item: For this study two different number of items were considered; 20 and 30 items. Swaminathan and Gifford (1983) suggested at least 20 items for a problem free estimation with sample size of 1000 under

3PL model (as cited in Akour & Al-Omari, 2013). Therefore, item sizes were chosen above suggested values in order to not to have any problems related to it.

- Item parameter values: True item parameters were reported at Table 1. There were only 20 items shown in the table. If the number of items was 30 the same item parameters for first 10 items were set for items 21 through 30.

Table 1: True Item Parameters

Items	3PL		
	2PL		g
	A	b	
1	1.37	-.17	.1
2	.90	.55	.3
3	.43	2.31	.1
4	1.00	-.53	.3
5	.65	.71	.1
6	.31	-.05	.3
7	1.16	-.15	.1
8	.40	-1.09	.3
9	1.08	1.62	.1
10	1.01	-0.04	.3
11	1.23	.44	.1
12	.92	.49	.3
13	.62	-.12	.1
14	1.43	-.56	.3
15	1.31	1.04	.1
16	1.16	.71	.3
17	.58	.38	.1
18	.97	-2.03	.3
19	.83	-.65	.1
20	1.25	-.65	.3

The item parameters were generated with truncated normal distribution as in Paek (2014). For item discrimination parameter the mean was set to .9, standard deviation was .2, the minimum was .3 and the maximum was 1.5. For the difficulty parameters the values were set to 0, 1, -3, and 3, respectively. Thus, some of the items has low discrimination (i.e., a <.6) while others have medium and large discrimination (i.e., a >1.2) values. Similarly, the difficulty parameters ranged from small to large values to represent easy and difficulty items. For the guessing parameters values were set to .1 or .3 to represent low and high guessing values.

1.3. Study 2 Results

The purpose of the first study was to compare the item parameter recovery between 2PL, 3PL, C3PL and FG3PL models via a simulation study. For that, item parameter bias and RMSE values were calculated via the formulas given above. Moreover, the average item parameter estimation values were correlated with their true values. The correlation between the parameter estimates were reported at Table 2. The values were ranging between .574 and 1.000. When the data were generated by 2PL and analyzed with the same model the correlation values were all 1.000 for both *a* and *b* parameters, regardless of the number of items and the sample size. However, the correlations get smaller when the data were generated with 3PL and analyzed with 3PL model. On the other hand, when the sample size was increased

the correlation values get larger. For example, if the sample size (SS) was 1200 and the number of item (NI) was 20 the correlation coefficient was .574 for the a parameter under 3PL. When the SS was increased to 2500 the correlation became .979. Changing the number of items was effective only on the a parameter under the small sample size and 3PL. However, the change was small for the b parameters, which was only at third decimal.

Table 2: Correlation Between True and Estimated Item Parameters

		20 items				30 items			
		2PL		3PL		2PL		3PL	
		a	b	a	b	a	b	a	b
1200	2PL	1.000	1.000	.931	.870	1.000	1.000	.941	.860
	3PL	.990	.977	.574	.991	.997	.977	.719	.992
	C3PL	.996	1.000	.890	.896	.998	1.000	.917	.918
	FG3PL	.743	.956	.782	.941	.746	.951	.810	.943
2500	2PL	1.000	1.000	.922	.871	1.000	1.000	.934	.870
	3PL	.997	.990	.979	.992	.999	.990	.950	.994
	C3PL	1.000	1.000	.924	.919	1.000	1.000	.940	.918
	FG3PL	.783	.960	.818	.948	.775	.952	.837	.950
4000	2PL	1.000	1.000	.925	.876	1.000	1.000	.938	.873
	3PL	.999	.987	.996	.998	.999	.988	.997	.998
	C3PL	.999	1.000	.894	.928	.999	1.000	.920	.925
	FG3PL	.761	.960	.785	.948	.760	.951	.813	.949

For C3PL model in which the guessing parameters of the items were fixed to each other, the correlation for a and b parameter ranged between .890 and 1.000. The correlations under C3PL model were higher for the data generated from 2PL compared to 3PL model. For example, for SS = 1200 and NI = 20, the correlation of C3PL model under 2PL data was .996 while it was .890 under 3PL model for the a parameter. For the data generated with 3PL model and SS = 1200 the correlations for C3PL models ($r=.890$) bigger than the corresponding value under 3PL model ($r=.574$). However, as the sample size was increased the gap between them had decreased. On the other hand, for the data generated under 2PL model, there were not much difference among the models by the SS.

Under FG3PL model where the guessing parameters were fixed at .20, the correlations were between .743 and .960. Increasing the sample size or number of items did not affect the correlation coefficients. However, the correlations were generally smaller compared to the other model. The differences were more obvious for the a parameter, while it was around %5 for the b parameter. Besides, the correlations from 3PL data were bigger than 2PL data.

Table 3 and 4 show maximum, minimum and mean values of the item parameter estimation bias and RMSE for the 2PL and 3PL data sets. Based on the results, the number of items did not have much effect on the average bias of the items. Similar conclusions can also be made for the maximum and minimum values. When the sample size was small and the data were generated with 2PL model, the biases of the a parameters were smaller for 2PL and C3PL models compared to the other model

values and increasing the SS only affected the 3PL and FG3PL model parameters. However, for the b parameter, increasing the sample size did not alter average bias much, neither for 3PL nor for FG3PL. In general, for the a and b parameters average biases were around 8% for 3PL model and around 50% for FG3PL model. Consequently, the 3PL and FC3PL models produced much higher bias values than the suggested level for the 2PL data.

Table 3: Parameter Estimation Under 2PL Data

	Model	20 items						30 items						
		Bias			RMSE			Bias			RMSE			
		Max	Min	Mean	Max	Min	Mean	Max	Min	Mean	Max	Min	Mean	
a	1200	2PL	.02	-.02	.01	.12	.07	.10	.02	-.01	.01	.11	.06	.09
		3PL	.33	.08	.14	3.12	.19	.39	.25	.08	.13	.90	.19	.26
		C3PL	.11	-.02	.02	.18	.07	.11	.09	-.01	.02	.17	.06	.10
		FG3PL	2.17	.07	.56	2.24	.12	.60	2.06	.06	.55	2.15	.12	.58
	2500	2PL	-.01	-.05	.02	.10	.05	.07	-.01	-.04	.02	.09	.05	.07
		3PL	.14	.00	.04	.25	.10	.13	.13	.01	.04	.23	.10	.12
		C3PL	-.01	-.03	.02	.10	.05	.07	-.01	-.03	.02	.09	.05	.07
		FG3PL	1.84	.08	.54	1.88	.10	.51	1.77	.06	.49	1.80	.09	.50
	4000	2PL	.03	.00	.01	.07	.04	.05	.03	.01	.01	.07	.04	.05
		3PL	.13	.06	.08	.19	.11	.13	.12	.05	.08	.18	.10	.12
		C3PL	.08	.01	.03	.11	.04	.06	.07	.01	.02	.10	.04	.06
		FG3PL	2.13	.10	.59	2.15	.11	.60	2.00	.09	.58	2.02	.11	.59
b	1200	2PL	.06	-.10	.03	.44	.06	.13	.06	-.08	.03	.54	.06	.14
		3PL	.76	-.13	.14	1.40	.10	.38	.66	-.21	.15	1.34	.10	.40
		C3PL	.09	-.07	.02	.45	.06	.13	.08	-.07	.02	.54	.05	.14
		FG3PL	1.34	.12	.49	1.40	.17	.52	1.29	.08	.49	1.33	.15	.53
	2500	2PL	.07	-.08	.03	.31	.05	.09	.10	-.08	.04	.35	.04	.10
		3PL	.46	-.10	.08	1.16	.07	.29	.43	-.13	.09	1.13	.09	.32
		C3PL	.08	-.07	.03	.31	.04	.09	.11	-.07	.03	.35	.04	.10
		FG3PL	1.33	.16	.50	1.35	.23	.52	1.31	.12	.51	1.33	.18	.52
	4000	2PL	.04	-.01	.02	.22	.04	.07	.04	-.03	.02	.23	.03	.07
		3PL	.57	-.10	.13	1.15	.05	.26	.49	-.13	.12	1.11	.05	.27
		C3PL	.07	-.02	.04	.22	.04	.08	.06	-.02	.03	.23	.04	.08
		FG3PL	1.29	.07	.52	1.31	.15	.53	1.28	.01	.52	1.29	.12	.54
g	1200	3PL	.18	.01	.07	.29	.02	.11	.21	.01	.07	.31	.02	.11
		C3PL	.01	.01	.01	.02	.02	.02	.01	.01	.01	.01	.01	.01
	2500	3PL	.14	.01	.04	.23	.01	.08	.13	.01	.04	.21	.01	.07
		C3PL	.00	.00	.00	.01	.01	.01	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	4000	3PL	.13	.01	.04	.20	.01	.07	.12	.01	.04	.19	.01	.07
		C3PL	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.01	.01

Note: The true g parameter for the data generated with 2PL model was set to zero.

The guessing parameters (g) for FG3PL model were not reported since the values were all fixed. For the data generated under 2PL the g parameters of the models were not dependent number of items. The average biases were all smaller than %10. Increasing the sample size also increased the g parameter for 3PL but did not change it for the C3PL model. When the data generated with 3PL model, as the sample size increased the average bias of the a parameter decreased only for the 3PL model. That is, the biases were not changed for the 2PL, C3PL and FG3PL. Besides, increasing

the number of item did not alter the average bias. Similar interpretations can also be made for the RMSE values. For example, as the sample size increased average RMSE for the *a* parameter remarkably decreased for the 3PL model.

Table 4: Parameter Estimation Under 3PL Data

		<u>20 items</u>						<u>30 items</u>						
		<u>Bias</u>			<u>RMSE</u>			<u>Bias</u>			<u>RMSE</u>			
	Model	Max	Min	Mean	Max	Min	Mean	Max	Min	Mean	Max	Min	Mean	
a	1200	2PL	-.06	-.50	.20	.50	.10	.23	-.06	-.49	.19	.50	.10	.22
		3PL	1.36	.09	.23	1.09	.33	1.09	1.19	.08	.22	8.49	.27	1.06
		C3PL	.28	-.36	.14	.41	.10	.20	.21	-.37	.12	.38	.09	.18
		FG3PL	.97	-.25	.22	1.06	.09	.28	.89	-.25	.21	.96	.09	.26
	2500	2PL	-.07	-.52	.22	.52	.09	.24	-.07	-.52	.21	.52	.09	.22
		3PL	.22	-.09	.06	.52	.17	.26	.52	-.08	.07	3.73	.14	.37
		C3PL	.01	-.42	.11	.43	.06	.16	-.01	-.42	.10	.43	.06	.15
		FG3PL	.75	-.29	.20	.79	.08	.23	.72	-.29	.19	.75	.07	.22
	4000	2PL	-.05	-.50	.20	.50	.06	.21	-.05	-.49	.19	.50	.07	.20
		3PL	.18	.04	.08	.31	.15	.22	.19	.05	.08	.32	.14	.20
		C3PL	.24	-.37	.13	.37	.06	.16	.18	-.37	.12	.38	.06	.14
		FG3PL	.96	-.25	.23	.98	.05	.25	.88	-.24	.22	.89	.05	.23
b	1200	2PL	-.12	-2.93	.78	3.92	.22	.88	-.12	-3.05	.84	3.81	.21	.93
		3PL	.27	-.31	.12	1.95	.15	.64	.37	-.35	.13	2.05	.15	.68
		C3PL	.20	-2.34	.44	12.81	.09	1.06	.18	-1.88	.46	3.52	.08	.61
		FG3PL	.39	-1.22	.37	3.23	.14	.53	.40	-1.21	.38	3.66	.14	.53
	2500	2PL	-.03	-2.93	.77	3.04	.15	.80	-.03	-2.88	.82	2.97	.15	.86
		3PL	.17	-.30	.13	2.02	.11	.57	.14	-.35	.15	1.99	.11	.59
		C3PL	.16	-1.93	.43	2.03	.06	.50	.15	-1.95	.49	2.02	.06	.55
		FG3PL	.41	-1.05	.36	1.11	.17	.39	.41	-1.04	.38	1.08	.16	.41
	4000	2PL	-.10	-2.68	.71	2.73	.14	.73	-.10	-2.68	.76	2.72	.14	.78
		3PL	.19	-.21	.07	1.90	.07	.47	.30	-.23	.06	1.85	.07	.49
		C3PL	.14	-1.59	.38	1.62	.07	.41	.10	-1.63	.41	1.67	.06	.45
		FG3PL	.42	-.94	.33	.97	.09	.35	.41	-.93	.34	.95	.09	.36
g	1200	3PL	.07	-.04	.03	.32	.05	.16	.07	-.04	.02	.32	.05	.15
		C3PL	.03	-.17	.10	.17	.04	.11	.03	-.17	.10	.17	.03	.10
	2500	3PL	.02	-.06	.03	.29	.05	.14	.01	-.06	.03	.27	.04	.13
		C3PL	.01	-.19	.10	.19	.02	.11	.00	-.20	.10	.20	.02	.11
	4000	3PL	.03	-.03	.01	.26	.03	.12	.03	-.02	.01	.25	.03	.11
		C3PL	.03	-.17	.10	.17	.03	.10	.02	-.18	.10	.18	.02	.10

However, the changes were between .01 and .04 for the other models. Number of item was not a factor for the *b* parameter estimations either; average bias values were comparable with RMSE values. However, increasing sample size decreased average RMSE values for *b* parameter. Last but not least, increasing sample size also decreased the values of RMSE for the *g* parameter under 3PL but not under C3PL.

2. STUDY 2

2.2. Study 2 Method

In order to compare the 2PL, 3PL, C3PL and FG3PL models in terms of ICCs and TIFs, a data set from an online university history course was analyzed. The data, which comprised 4000 student responses for 24 dichotomously scored items. The average number correct score for the students was 11 questions. 48% of the students scored higher than the average number correct score. The data were analyzed by the IRTPro 2.1 program (Cai, L., Thissen, D., & du Toit, S. H. C., 2011) in order to estimate the parameters under the models.

2.3. Study 2 Results

First, the correlations among the ability estimations were reported in Table 5. The correlation coefficients ranged between .947 and .999, and all were significant at .01 alpha level. The minimum correlation was between the 3PL and C3PL model, while the maximum was between the C3PL and FG3PL models. The values of the skewness and kurtosis were also reported Table 5. Besides, the distributions of the ability parameters were reported in Figure 1. The shapes of the ability distributions were alike. All of the skewness values were positively, while FG3PL had the most skewed distribution.

Table 5: The Correlation among Ability Estimations

	2PL	3PL	C3PL	FG3PL	Skewness	Kurtosis
2PL	1.00				.276	-.313
3PL	.950*	1.00			.306	-.442
C3PL	.991*	.947*	1.00		.324	-.380
FG3PL	.987*	.950*	.999*	1.00	.352	-.407

*: $p < .01$

Also, the TIFs were reported in Figure 2. When the abilities were negative, the 2PL model was more informative than the other models. However, when the abilities were positive, the 3PL model generally gave the most information. Based on the results pictured at Figure 2, C3PL and FG3PL models produced very close test information functions.

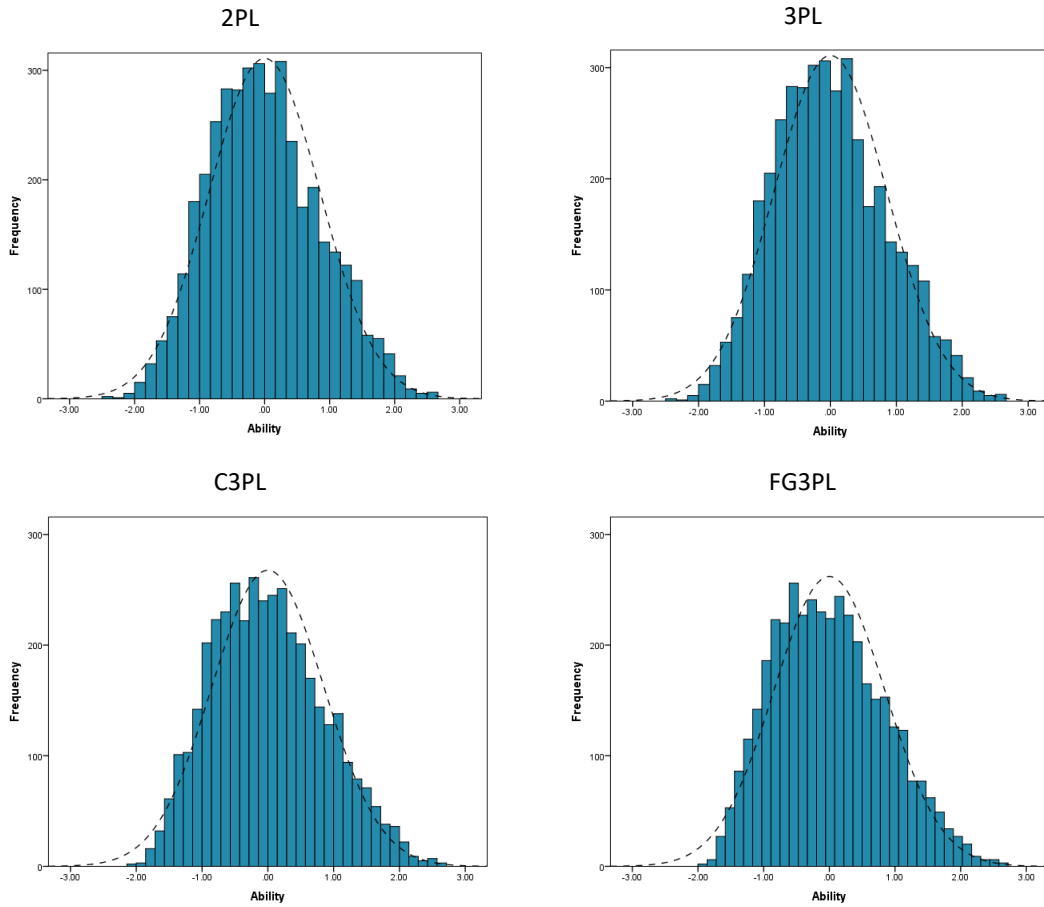

Figure 1: Distributions for the Ability Estimation

The ICC and IIF were provided only for two items in Figure 3 due to space limitations. For both items the 3PL model was the most informative for most of the abilities. Under the second item, FG3PL was the most informative for some of the positive ability levels. As it was the case for TIF, C3PL and FG3PL produced similar information lines under item 1. At the right side of Figure 3, the ICC of the items were shown. For the second item, the three parameter models, showed similar curves. That is, 3PL, C3PL and FG3PL models showed almost the same ICCs. A different pattern can be seen for the first item given at Figure 3. The difference was due to the discrepancies for lower ability levels. Thus, there exist small differences at the lower abilities.

Finally, the models' fit were compared with $-2 \cdot \log(\text{likelihood})$ values (chi-square). Among all four models 3PL model showed larger likelihood value ($-2 \cdot \log(\text{likelihood}) = 123537.7$). The chi-square difference tests were used to test the difference between the models. Based on the results, 3PL model showed significantly better fit compared to 2PL, C3PL and FG3PL models ($\Delta\chi^2_{3PL-2PL} = 55.90$, $\Delta df = 24$; $\Delta\chi^2_{3PL-C3PL} = 209.15$, $\Delta df = 23$; $\Delta\chi^2_{3PL-FG3PL} = 177.34$, $\Delta df = 24$)

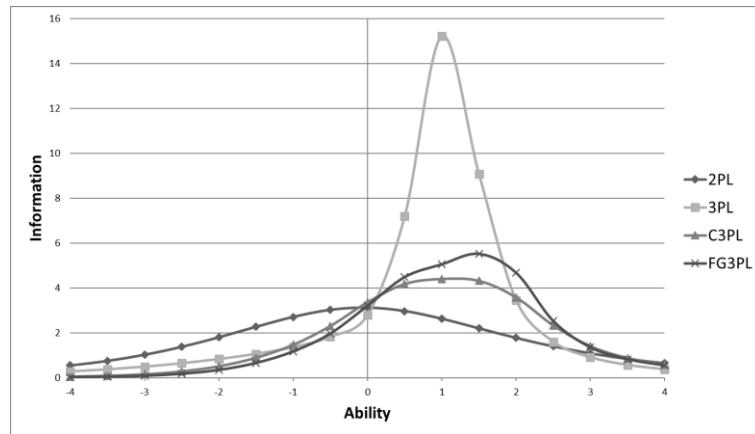

Figure 2. Test Information Functions

DISCUSSION AND CONCLUSION

In this study, the literature on ability-based guessing was reviewed and simulation analysis were conducted to compare different three parameter models (3PL, C3PL and FG3PL). Based on the result of the simulation study, the data generated and analyzed under 3PL model, samples size had an effect on the parameter estimates while there was not such an effect under the data set generated and analyzed with 2PL model. As it was pointed in the literature, this results showed that 3PL model requires larger sample sizes for consistent parameter estimation compared to 2PL models (de la Torre & Hong, 2010; de Ayala, 2009). On the other hand, increasing the SS made small changes on the correlations between the item parameters under C3PL and FG3PL models. As reported at Table 2, the lowest correlations between the true and estimated parameter values mostly belong to the FG3PL model, especially for the a parameter. Therefore, fixing the guessing parameter to $1/L$ was not rational, especially in terms of the a parameter. Similar comments can also be made for C3PL model. However, the correlations values were higher for the C3PL model compared to the FG3PL model. Also, when the data were generated with no guessing values (a.k.a., 2PL model) 2PL, 3PL and C3PL model gave almost perfect correlation for both parameters. However, since FG3PL model fixed the guessing parameter as $1/L$, the correlation values were small for both parameters. That is, with or without guessing values FG3PL model gave the worst result compared to the other models.

Even though Han (2012) suggested that FG3PL model was stable with small SS, the current study showed not much difference between the large and small SS. This might be due to the SS used in this study which were larger than the SS used in Han's (2012) study. Specifically, when the data were generated with 2PL model and sample size was small the average bias and RMSE values were smaller for 2PL and C3PL model while they were higher for 3PL and FG3PL models. The biases were smaller than 5% for 2PL and C3PL. However, the results were different for the data sets generated by 3PL model. Although, under small sample size the models were not different much, when sample size was increased, average bias and RMSE values were smaller for 3PL model compared to the other models with 3PL generated data sets. Under this circumstance, neither C3PL nor FG3PL gave good results. For these

model the biases of the b parameter were around 35% even when the sample size was 4000. At same condition the bias was around 70% for 2PL model. On the other hand, the bias values for the a parameter were smaller; however, they were still larger than %10 critical level. That is to say, the FG3PL model did not give a good result for none of 2PL and 3PL data. Namely, fixing the guessing parameter to inverse of number of choices distorted the parameter estimations. Conversely, the C3PL models resulted well in terms of item parameter estimations under 2PL data. However, under 3PL model the results were far from the true values. This must be due to the way that C3PL was defined. That is, data generated under 2PL model had guessing values set to zero. Therefore, with C3PL model estimated guessing values were all equal and they were close to zero which were the true values. Thus, the bias values were small. When it comes to 3PL generated data fixing the guessing values equal mislead the overall parameter estimation. To conclude, based on these results, it is not recommended to use C3PL or FG3PL models.

Under the real data analysis, the models were compared using a real data set consisting of 24 items. The ability parameters were estimated with these models, and the correlations between the estimates were calculated. The correlations for abilities were all above .947 and significant. Besides, the shapes of the estimated ability parameters were not much different; while the 2PL-estimated thetas were more normally distributed based on the skewness and kurtosis values. Thus, estimated theta values were alike each other. From this point of view, the model used for theta estimation does not seem to affect the results.

Based on the ICC for given two items, 2PL models differs from other models. In other words, ICCs were not different for 3PL, C3PL and FG3PL models. There seem to be small differences on the lower ability estimates. This must be due to use of different guessing parameters for the 3PL, C3PL and FG3PL. When it comes to the IIF and TIF, C3PL and FG3PL models were not distinguished from each other and do not show better results compared to 3PL model. In summary, 3PL model did not produced worse results than other models which include the guessing effects. In fact, when the guessing effect was present in the data set (i.e., 3PL data), 3PL model produced smaller biases. Therefore, as a conclusion it can be said that C3PL and FG3PL models produced similar results and 3PL model can be chosen over C3PL and FG3PL models. This finding was also supported by the chi-square difference test. Based on the test results, C3PL and FG3PL did not showed better fit than 3PL model. Therefore, it can be concluded that there is no need to use C3PL and FG3PL models instead of a 3PL model.

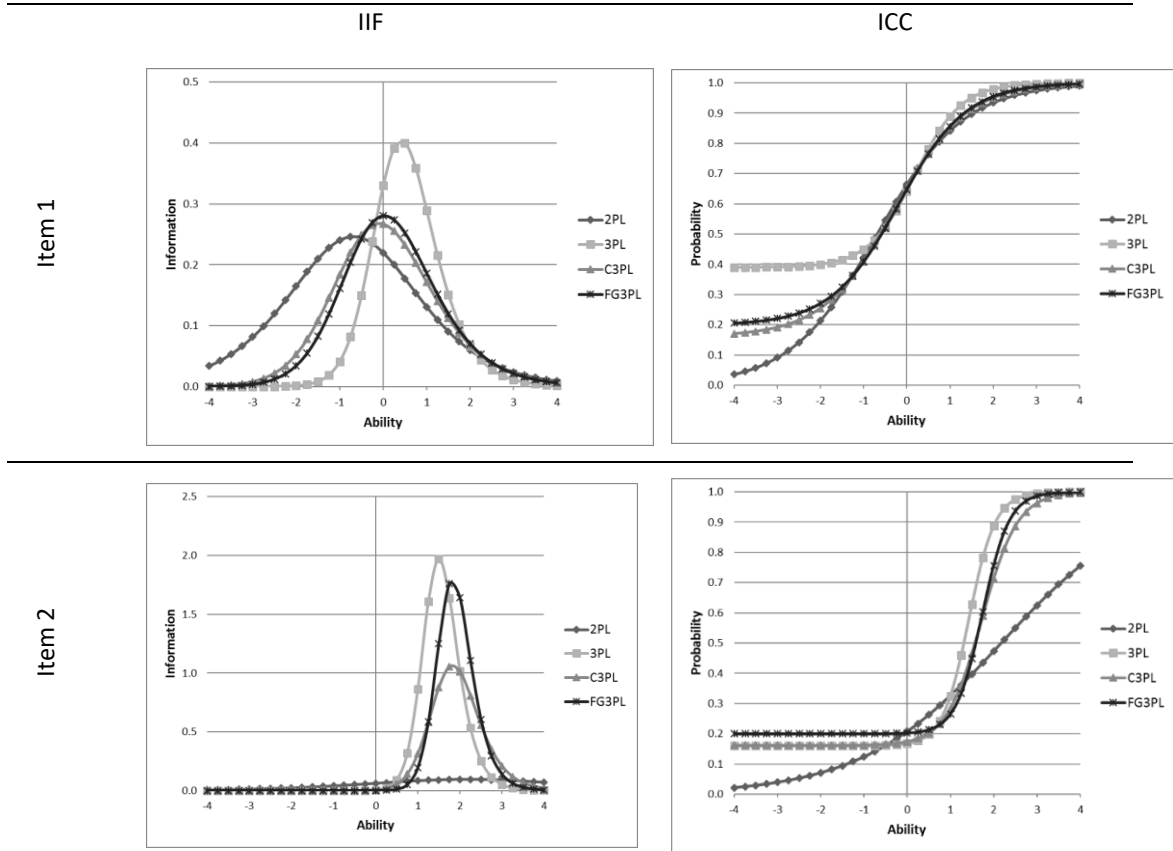

Figure 3: IIFs and ICCs for Two Items

Note: All the item parameters and more figures can be provided by an email if requested from the corresponding author.

The results indicated that alternative 3PL models (i.e., C3PL and FG3PL) does not improve the results compared to actual 3PL model. They generally produced larger bias and RMSE. Also, the alternative models still do not answer the problem of ability based guessing. Therefore, there is still need for a model which considers guessing parameter based on the abilities of the examinees. Only when the consistent guessing effect for high and low ability levels can be controlled. Besides, the results were based on relatively large sample sizes (1200 and higher). C3PL and FG3PL models had less parameter to estimate compared to a 3PL model. Therefore, the results might be different small sample sizes. To explore it, another simulation study with smaller sample size would be useful. Similarly, number of items did have effect on the estimation for none of the models. However, number of items lower than the suggested values may show different results. So, another simulation study with smaller number of items would be useful, too.

REFERENCES

- Akour, M. & Al-Omari, H. (2013), "Empirical investigation of the stability of IRT item-parameters estimation", *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(2): 291-301.
- Burton, R. F. (2002), "Misinformation, partial knowledge and guessing in true/false tests", *Medical Education*, 36: 805-811.
- Cai, L., Thissen, D., & du Toit, S. H. C. (2011), IRTPRO for windows [Computer software]. Lincolnwood, IL: Scientific Software International.
- Chalmers, R., P., (2012), "mirt: A Multidimensional item response theory package for the R environment", *Journal of Statistical Software*, 48(6): 1-29.
- Chiu, T. & Camilli, G. (2013), "Comment on 3PL adjustment for guessing", *Applied Psychological Measurement*, 37(1): 76-86.
- de la Torre, J. & Hong, Y., (2010), "Parameter estimation with small sample size a higher-order IRT model approach", *Applied Psychological Measurement*, 34(4): 267 - 285. DOI: 10.1177/0146621608329501.
- de Ayala, R.J. (2009), *The theory and practice of item response theory*. New York, NY: The Guilford Press.
- Embretson, S. E., & Reise, S. P. (2000), *Item response theory for psychologists*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Finch, H., & French, B. F. (2019), A comparison of estimation techniques for IRT models with small samples. *Applied Measurement in Education*, 32(2): 77-96. DOI: 10.1080/08957347.2019.1577243
- Gao S. (2011), "The exploration of the relationship between guessing and latent ability in IRT models", PhD thesis, Southern Illinois University at Carbondale, Department of Educational Psychology and Special Education.
- Han, K. T. (2007), "WinGen: Windows software that generates IRT parameters and item responses", *Applied Psychological Measurement*, 31(5): 457-459.
- Han, K. T. (2012), Fixing the c parameter in the three-parameter logistic model. *Practical Assessment Research & Evaluation*, 17(1): 1-23.
- Hoogland, J. J. & Boomsma, A. (1998), Robustness studies in covariance structure modeling: An overview and a meta-analysis, *Sociological Methods & Research*, 26: 329-367.
- Lord, F. M. (1968), An analysis of the verbal scholastic aptitude test using Birnbaum's three-parameter logistic model. *Educational and Psychological Measurement*, 28, 989 – 1020. doi:10.1177/001316446802800401.
- McCoubrie, P., (2004), "Improving the fairness of multiple-choice questions: a literature review", *Medical Teacher*, 26:8, 709-712, DOI: 10.1080/01421590400013495
- Paek, I., (2014), "An investigation of the impact of guessing on coefficient α and reliability", *Applied Psychological Measurement*, 1-14. DOI: 10.1177/0146621614559516

Pelton, T., W., (2002), “The accuracy of unidimensional measurement models in the presence of deviations for the underlying assumptions”, PhD Theses, Brigham Young University, Department of Instructional Psychology and Technology.

San Martin, E., del Pino, G., & de Boeck, P. (2006), “IRT models for ability-based guessing”, *Applied Psychological Measurement*, 30(3): 183-203.

Swaminathan, H., & Gifford, J. A. (1983), Estimation of parameters in the three-parameter latent trait model. In D. J. Weiss (Ed.), *New horizons in testing*, (pp. 9-30). New York: Academic Press.

Waller, M.I., (1989), “Modeling guessing behavior: A comparison of two IRT models”, *Applied Psychological Measurement*. 13(3): 233-243.

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE EĞİTİM ALANINDA YAPILAN REFORMLARIN KARŞILAŞTIRMALI KARİKATÜRLERE YANSIMASI

THE REFLECTION OF EDUCATION REFORMS AT THE EARLY TURKISH REPUBLIC PERIOD IN COMPARATIVE CARICATURES

Yasemin İMİR
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi
yaseminimir1@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6058-4173

Zahide KICIR
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi
zhdkr1@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8313-6370

Gönderim 25 Nisan 2021 - Kabul 4 Haziran 2021
Received 25 April 2021 - Accepted 4 June 2021

Öz: Büyük kitlelere kısa sürede ulaşabilen karikatür sanatı, toplumsal değişimi ve yapılan yenilikleri iletmeye önemli rol oynamaktadır. Karikatür sanatının, yapılan anlık değişimleri aktardığı ve döneme tanıklık ettiği için insanlık tarihini yansıtan kaynaklar olduğunu söylemek mümkündür. Bu makalenin amacı, 'Akbaba Karikatür ve Mizah Dergisi' ve 'Karikatür Dergisi'nde 1938 yılında yayınlanmış karşılaştırmalı sanat karikatürleri üzerinden eğitim alanında yapılan yenilikleri incelemektir. Çalışmada, 1938 yılında yayınlanan karşılaştırmalı karikatürlerin seçilmesinin nedeni, 1923-1938 yılları arasında kapsayan, Türkiye tarihinde 'Erken Cumhuriyet Dönemi' olarak bilinen bu dönemde, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümüne kadar ara verilmeden eğitim reformlarının sürdürülmesidir. Bu çalışma nitel bir araştırma olup, verilere doküman incelemesi yaklaşımıyla ulaşılmıştır. Analiz için seçilen iki süreli yayından, karikatürist Cemal Nadir Güler ve Salih Erimez tarafından çizilmiş, eğitim alanında yapılan yenilikleri ele alan sadece iki adet karşılaştırmalı karikatüre rastlanmıştır. Bu karikatürler, düzenlam ve yananlam olmak üzere iki aşamadan oluşan göstergebilimsel analizden yararlanılarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucu olarak, karşılaştırmalı karikatürler aracılığıyla Erken Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim alanında gelinen nokta ele alınmıştır. İki farklı karikatüristin kaleminden çıkan çizimlere, bilime yaklaşımdaki, pedagojik yöntemlerde ve sınıfların fiziki yapısındaki değişimin yansıdığı görülmüştür. Söz konusu yılda yayınlanan bu karşılaştırmalı karikatürler esasen Cumhuriyetin ilk 15 yılında eğitim alanında katedilen aşamayı eski-yeni kıyaslamasıyla birlikte özetler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Karikatür, karşılaştırmalı karikatür, eğitim, Erken Cumhuriyet Dönemi, toplumsal değişim

Abstract: Caricatures, are form of art that reaches mass crowds in a short period, have an important role in reflecting social change and reforms that are made. It is possible to say that caricatures are important sources that reflect the history of humanity because it witnesses instant changes. The aim of this article is to examine the reforms in the field of education by benefiting from the comparative art caricatures published in "Akbaba Caricature and Humour Magazine" and "Caricature Magazine" in 1938. The main reason why comparative caricatures published in 1938 was chosen in this study is that educational reforms have been maintained without interruption during the period known as "Early Republic Period" which covers the years 1923-1938 until the death of Mustafa Kemal Atatürk. This study is a qualitative research and the data were obtained through document analysis approach. In the two periodicals selected for analysis, two comparative caricatures about the education reforms were found, which was drawn by

caricaturist Cemal Nadir Güler and Salih Erimez. These caricatures have been reviewed by using semiotic analysis consisting of two stages, which are denotation and connotation. As a result of the study, through comparative caricatures the progress in the area of education in the Early Republic Period has been analyzed. From the drawings of two caricaturists the change of approach towards science, pedagogical methods and classroom's physical structure has been seen. These comparative caricatures published in the year in question essentially summarize the progress achieved in the field of education in the first 15 years of the Turkish Republic, together with the old-new comparison.

Keywords: *Caricatures, comparative caricatures, education, Early Turkish Republic Period, social change*

GİRİŞ

Modern Türkiye'nin temellerinin atıldığı Erken Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1938), çağdaşlaşma yolunda bir dizi reform yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'ni Batı medeniyetiyle aynı yörüngeye oturtmak, bu reformların asıl amacını oluşturmuştur. Ülkenin sosyo-kültürel hayatını etkileyen, toplumsal birimlerin yapısında değişimi tetikleyen bu reformlar başlıca yazı, dil, hukuk ve eğitim alanında gerçekleştirilmiştir. Ancak ülkeyi çağdaş medeniyetler seviyesine çıkartmak ve ülkenin “en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini” sağlamak amacıyla atılan bu yenilikçi adımların hayata geçirilmesi için Cumhuriyet'in yeni insanının yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda yıpranmış, zamanın gerisinde kalmış olan eski kurumların yerine yenisi kurulmaya başlanmış, dahası modern hayatın gereklerine uygun olarak topluma ve yeni devlete şekil ve düzen verilmeye çalışılmıştır. Bu noktada eğitim, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin üzerinde önemle durulması gereken öncelikli konuları arasında yer almıştır. (Berkes, 2012 : 521-522; Gökberk, 1997: 49).

Eğitim reformları, Türk toplumunda Cumhuriyet rejimini anlayacak ve Cumhuriyet algısına sahip bireyler oluşturmak, daha önce de vurgulandığı gibi Cumhuriyet'in yeni insanını yetiştirmek adına gerçekleştirilmiştir. Bu reformlar, yayınlanan gazete ve dergiler aracılığıyla topluma ulaştırılmış ve bu sayede toplumun bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Hatta bu reformlar, karikatüristlere de ilham kaynağı olmuştur. Dönemin önemli karikatüristleri tarafından çizilen karikatürler, siyasi alanda, hukuk alanında ve özellikle eğitim alanında yapılan yeniliklere, yani Cumhuriyet'in modernleşme çabalarına tanıklık etmişlerdir.

Karikatürler yapıldığı dönemin bir “mikro sahnesini” yansıttığından dolayı toplumsal değişiminin gözlemlenebildiği kaynaklardır (Topuz 1986: 3). Bu özelliğinden dolayı, tarihin her döneminde gerçekleşen önemli olaylar, karikatüristlerin zihin dünyasından kalemlerine dökülmektedir. Erken Cumhuriyet Dönemi de, Türkiye tarihinde yeniliklere sahne olmuş önemli bir dönemdir. Özellikle eğitim alanında yapılan; öğretim birliğini sağlayan, Türk Eğitim Sistemi'nin yeniden yapılanmasında çok önemli bir yeri olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve harf-yazı inkılâbı gibi yenilikler karikatürlerde yer almıştır. Örneğin karikatüristler, eski eğitimin simgesi olan medrese ve modern eğitimin simgesi olan okul arasındaki farkı karşılaştırmalı karikatürlerine yansıtmışlardır. Çünkü “iki farklı eğitim ortamı iki farklı eğitim ve dünya algısı” anlamına gelmektedir (Doğan, 2018:

331). Bu çalışmada, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yayınlanan karşılaştırılmalı iki adet sanat karikatürü incelenmiştir. Eski-yeni kıyaslamasının yapıldığı bu karşılaştırmalı karikatürler üzerinden dönemin tarihi gerçeği göz önünde bulundurularak 1938 yılının eğitimi, özellikle mektep ve medreselerin fiziki ve pedagojik farklılıkları yansıtılmaya çalışılmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Karikatürün Tanımı

“Karikatür” kelimesinin kökeni İtalyanca “abartma eylemi” anlamına gelen “caricatura” sözcüğünden gelmektedir (Topuz, 1986: 7). İtalyan sanatçılar abartılı sanat eserlerini “caricatura” olarak adlandırmıştır. Bu kelime Türkçede de karikatür adı ile yer edinmiştir.

Karikatür ile ilgilenen kişiler tarafından yapılmış farklı karikatür tanımları bulunmaktadır. Bu nedenle karikatür sanatının tek bir tanımı yoktur. Cenap Şahabbettin'e göre karikatür “hakikatin kabak duruşudur” (Şenyapılı, 2000: 35). Faruk Çağla'ya göre karikatür, “din, dil, ırk, ulus, yaş ve eğilim farkı gözetmeksizin tüm insanlara mesajını veren sanattır” (Şenyapılı, 2000: 34). Nezih Danyal karikatürü, “evrensel bir dil” (Şenyapılı, 2000: 34), Hıfzı Topuz (2001: 58) da “görsel bir ileti” olarak tanımlamıştır. Atilla Özer (2007: Önsöz)'in tanımına göre karikatür “toplumun sürekli nabzını tutan, toplumsal olayları yakından izleyen ve bu olayları mizah gözlüğü ile sevimli, ilginç, şaşırtıcı, çizgilerle veren bir sanat dalıdır”.

Karikatür birçok çizer, yazar ve araştırmacı tarafından da tanımlanmıştır. Ancak bütün bu yapılan tanımların özünde, karikatürün abartılı çizimler ile herkese aynı mesajı veren bir ileti oluşu bulunmaktadır. Karikatürlerde bulunan iletiler, farklı okuyucular tarafından aynı biçimde anlamlandırıldığı için, belirli tarihlerdeki karikatürler ele alındığında söz konusu dönem hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Bu da karikatürleri belgesel nitelik taşıyan ve toplumun tarihini yansıtan kaynaklar yapmaktadır (Topuz, 1986: 10).

1.2. Karikatürün İşlevi

Karikatür, görsel bir sanat ve bir iletişim aracıdır (Topuz, 1986: 1). Bu özelliğinden dolayı her karikatür bir ileti taşımaktadır (Şenyapılı, 2003: 54). Bu, aynı zamanda, karikatürlerin, toplumsal değerleri ve toplumsal değişimi aktardığı anlamına da gelmektedir. Zaten konusu insan olan bu sanatın, sanatsal işlevinin yanı sıra tarihsel ve toplumsal işlevi de bulunmaktadır (Örs, 2007: 27). Dolayısıyla karikatür sanatı, insanlık tarihini yansıtan önemli bir araçtır.

Her görsel sanat yaratısı, yapıldığı dönemi yansıtan özellikleri içinde taşımaktadır. Bu özelliği sayesinde yapıldığı döneme dair bilgi vermekte, dahası döneme kaynaklık etmektedir. Bu noktada, her dönemin kültür ve eğitim hayatı hakkında fikir sahibi olabilmek için karikatür sanatından yararlanılabilir. Görsel sanatlar arasında karikatürün apayrı bir yeri vardır. Bunun nedeni, çok hızlı bir şekilde büyük kitlelere anlık olarak ulaşabilmesidir. Bu da sanatsal karikatür yaratılarını sosyal bir yansıtıcı yapmakta ve bu yaratıların yapıldığı döneme tanıklık

etmesini sağlamaktadır. Ayrıca karikatürler kültürel değerleri, inançları, normları topluma iletmektedir (Aşıcıoğlu, 2001: 27).

Karikatürün özünde gülmece ve hiciv olsa da sadece bu özelliğiyle ele alınmaması gerekmektedir. Bunun nedeni, mizahın aynı zamanda sorunlara dikkat çekme ve düşündürme gibi işlevlerinin oluşudur. Değişme ve gelişme süreçlerinde önemli bir yeri olan ve bu süreçleri okuyucuya yansıtan karikatür, okuyucusunu bilgilendirmeyi amaçladığı gibi aynı zamanda sorunları belirleyip çözüm yollarının üretilmesini de amaçlamaktadır. Buradan, sanatsal bir niteliği olan karikatürün, gülmeden ziyade toplumu bilinçlendiren ve mesaj alışverişini sağlayan bir araç niteliğinde kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Gülmece ve eleştirinin bir arada olduğu karikatür sanatı, yapıldığı toplumdaki malzemesini aldığı için toplumu en çok yansıtan sanattır demek yanlış olmayacaktır.

1.2. Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü

Türk karikatürü, Erken Cumhuriyet Dönemi'nden önce Meşrutiyet Dönemi'nde kendini göstermeye başlamıştır. Türk karikatürü, ilk olarak Osmanlı Devleti'nin son yıllarında Teodor Kasap'ın yayınladığı, Türk gülmececinin temellerini atan ilk mizah dergisi olan 'Diyojen' de görülmüştür (Balcıoğlu ve Öngören, 1973: 60-61). 24 Kasım 1870 tarihi, Türk karikatürü için önemli bir tarihtir. Çünkü ilk karikatür bu tarihte 'Diyojen' mizah dergisinde yayınlanmıştır. Bu tarihten sonra bu dergide daha fazla ve sıklıkla karikatürler yer almış ancak basılan karikatürlerin çoğu imzasız olarak yayınlanmıştır. 'Diyojen' bir buçuk yıl yayımlandıktan sonra kapatılmıştır (Özer, 1994: 11-12).

Avrupa ülkelerinde yaygın olan karikatür sanatı Osmanlı Devleti'nde geç ortaya çıkmıştır. Türk karikatürünün diğer ülkelerle karşılaştırılınca geç ortaya çıkmasında birçok neden bulunmaktadır. Bunların ilki; "dinsel etkilerle konulan resim yasağı"dır. Çünkü Osmanlı Devleti'nde din faktöründen dolayı portrelerin çizilmesi ya da yüzün tasvir edilmesi günah olarak sayılmaktaydı. Bununla birlikte, Osmanlı'nın "batıya kapalı bir ulus oluşu" ve "sanatçının doğrudan doğruya sarayın hizmetinde olma zorunluluğu" karikatür sanatının Osmanlı ülkesinde gelişimini engelleyen diğer nedenler arasındadır. Bu nedenlerden dolayı karikatür ile ilgilenenler süslemecilik, çini gibi sanatlara yönelmişler ve eleştirel olan karikatür sanatından uzak durmuşlardır (Balcıoğlu ve Öngören, 1973: 5; Kaya ve Acarlı, 2018: 129).

Teodor Kasap tarafından yayınlanan 'Diyojen'in 12 Mart 1876'da kapatılmasından sonra birçok karikatür dergisi yayınlanmıştır. Bu tarihten sonra Türk karikatür sanatı sahip olduğu şeklini almaya başlamıştır (Topuz, 2001: 212). Fakat Sultan II. Abdülhamit İstibdat Dönemi boyunca karikatür ve gülmece dergilerinin yayınlanmasını yasaklamıştır. Dolayısıyla II. Meşrutiyet dönemine kadar karikatürde pek bir ilerleme olmamıştır (Topuz, 2001: 218).

II. Meşrutiyet Dönemi'nin başlangıcı Türk karikatür tarihi açısından anlamlı bir dönemdir (Çeviker, 1997: 39). Mizah ve karikatür yasağının 1908 yılında kaldırılmasıyla, karikatür sanatı canlanmaya başlamıştır. Bu tarihten sonra da İstanbul'da 35'ten daha fazla karikatür ve mizah dergisi yayınlanmıştır (Alsaç, 1994: 25; Balcıoğlu ve Öngören, 1973: 58). Karikatür ve mizah dergilerinin sayısında bu denli artış, Türk karikatür tarihinde herhangi bir dönemde başka örneği görülmemiş bir olaydır (Balcıoğlu ve Öngören, 1973: 59).

II. Meşrutiyet Dönemi'nden sonra karikatür sanatına şekil veren ve bu sanatı yönlendiren, Milli Mücadele Dönemi olmuştur. Milli Mücadele Dönemi'nde yayınlanan en önemli dergilerden biri Ankara Hükümeti'ni ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni desteklemiş olan 'Gülyüz Mizah Dergisi'dir (Okay, 2004: 9). Ankara Hükümeti yanlısı Sedat Simavi tarafından yayınlanan 'Gülyüz Mizah Dergisi' 122 sayı yayımlandıktan sonra yayın hayatı sona ermiştir (Topuz, 2001: 222). Milli Mücadele Dönemi yayınlanmış bir başka karikatür dergisi ise İstanbul Hükümeti yanlısı Refik Halit Karay tarafından çıkartılan 'Aydede Karikatür ve Mizah Dergisi'dir (Balcıoğlu ve Öngören 1973: 63). Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra İstanbul Hükümeti ve İtilaf Devletleri yanlısı olan 'Aydede Karikatür ve Mizah Dergisi' kapatılmıştır. Dergi kapatıldıktan sonra Aydede ismine benzer bir ad olan 'Akbaba Karikatür ve Mizah Dergisi' yayınlanmaya başlamış ve son sayısını 1977 yılında çıkartmıştır. Gülyüz ve Aydede yayımlandıkları kısa süre zarfında tuttıkları tarafları, görüşleri savunmuş ve sanatlarını bunun çevresinde yapmışlardır.

1.3. 'Akbaba Karikatür ve Mizah Dergisi' ve 'Karikatür Dergisi'

Karikatür tarihimizin en ünlü dergilerinden biri olan 'Akbaba Karikatür ve Mizah Dergisi' 1922 yılında kurulmuştur. Böylece dergi, 1977 yılı başına kadar sürecek olan uzun yayın yolculuğuna başlamıştır (Balcıoğlu ve Öngören, 1973: 65). Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon tarafından yayınlanan dergi, Türk karikatür tarihinin en uzun süreli basılan karikatür ve mizah dergisi olmuştur (Kayış, 2009: 18). Akbaba, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde genç karikatüristlerin yetişmesine imkân sağlamıştır. Hatta dönemin karikatürüne yön veren Cemal Nadir Güler, uzun yıllar Akbaba'da çizerlik yapmıştır.

'Karikatür Dergisi' ise Milli Mücadele Dönemi'nde Sedat Simavi tarafından yayınlanan 'Gülyüz Mizah Dergisi'nin devamı niteliğindedir. 1948 yılında yayın hayatı sonlanan 'Karikatür Dergisi', Türk karikatür tarihinde önemli yeri olan çizerlere, kadrosunda yer vermiş ve onların çalışmalarını yayınlamıştır. Çizerler çalışmalarında, yapılan yeniliklere, aile konularına, toplumsal değişime ve eğitime yer vermişlerdir. Bu açıdan hem 'Akbaba' hem de 'Karikatür Dergisi'nde Erken Cumhuriyet Dönemi'nin önemli konularının işlendiği görülmektedir. Özellikle eğitim alanında yapılan yeniliklerin karikatürlerin içeriğinin genel çerçevesini oluşturmuştur.

1.3. Eğitim Alanında Yapılan Yeniliklerin Karikatürlere Yansıması

Karikatür, kısa ve etkili bir biçimde mesaj veren bir sanat dalıdır (Fidan, 2007: 108). Dolayısıyla, kitle iletişim araçları ile topluma ulaşan karikatürler, okuyucuya güncel olaylar hakkında kısa ve öz bilgiler ulaştırmaktadır. Değişik konular hakkında karikatürler yapılmaktadır. Bu konulardan bazıları, siyaset, popüler kültür, aile, toplumsal değişim ve eğitimidir. Karikatür, bu tür konuları ele aldığından dolayı "çizgiyle tutulmuş günlük tarih" olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2004: 246). Bu nedenle karikatürler kronolojik sıra ile incelendiğinde bir ülkenin tarihi, siyasal ve sosyal yaşamdaki değişimleri gözlemlemek mümkündür (Özer, 2004: 246).

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde birçok alanda kısa zaman içinde köklü değişimler yaşanmıştır. Yapılan yenilikler ve düzenlemeler ile Türk toplumuna eğitimin önemi anlatılmıştır. Türkiye'nin eğitim alanında ve bilimde Batılı ülkelerin seviyelerine ulaşma zorunluluğu vurgulanmıştır. Eğitim ve bilim alanında kaydedilen ilerlemeler

de karikatüristlerin konusu olmuştur ve gözlemlerini okuyucuları ile paylaşmışlardır. Yapıldığı zamana tanıklık eden sanat karikatürleri üzerinden bilime dayanan çağdaş eğitime geçiş, karma eğitim ve sonucunda kız öğrenci sayısında artış, yeni harflerin öğrencilere modern yöntemler ile öğretilmeye başlanmasını gözlemlemek olasıdır. Eğitim alanında yapılan reformların, dönemin tarihi gerçeği göz önünde bulundurularak, sosyal bir yansıtıcı olan karikatürler üzerinden incelemek mümkündür.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın konusu, 1938 yılında yayınlanmış ‘Karikatür Dergisi’ ve ‘Akbaba Karikatür ve Mizah Dergisi’nde dönemin eğitim şartlarını yansıtan karşılaştırmalı sanat karikatürleridir. Sanat karikatürleri, düşündürme amacı güden, güldürme amacı arka planda olan, içinde siyasi imge bulundurmayan karikatürlerdir (Özer, 1998: 48). Her biri görsel kaynak niteliğinde olan karikatürlere yazılı ve görsel kaynakların inceleme yöntemi olan doküman incelemesi yaklaşımı ile ulaşılmıştır. Bu yaklaşım, “araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2017: 189). Geçmiş olaylara tanıklık eden dokümanlar, olaylar hakkında bilgi vermenin yanı sıra olayların tarihsel boyutunu da kavramayı sağlamaktadır (Bowen, 2009: 29). Bu açıdan bakıldığında, araştırma verisi olan karikatürlerin analizinde doküman incelemesi yaklaşımı kullanılması bu çalışma için uygun görülmüştür.

Görsellerin yorumlanması için Roland Barthes’ın göstergebilimsel analizinden yararlanılmış, iki aşamadan oluşan düzanlamsal okuma ve yananlamsal okuma kavramsallaştırması kullanılmıştır (Günay ve Parsa, 1997: 16). Barthes’ın göstergebilimsel kuramının özünde düzanlam (denotation) ve yananlam (connotation) kavramı yer almaktadır (Karaman, 2017: 31). Düzanlam, göstergenin bilinen, görünen, toplumca kabul görmüş, değişmez adlarıdır (Fiske, 2003: 115-116). Dolayısıyla, düzanlamın yanlış anlaşılma durumu pek yoktur. Yananlam ise, düzanlamdaki göstergeleri anlamlandırmak için kullanılmaktadır. Her göstergenin yan anlamı birbirinden farklı ve değişkendir. Bunun nedeni, her göstergenin içinde yaratıldığı topluma ve kültüre göre farklı anlamlandırılmasıdır. Yananlam, kültürel değerlere özgü olan ve dönemin şartlarını anlamlandırıp çözümleme sonucunda ortaya çıkan analizdir. Yananlam, göstergelerin kültür içerisinde anlamlandırılmasıdır (Barthes, 2016: 86).

Araştırma konusu karikatürler, düz okuma ile okunurken çizimlerin görünen anlamları üzerine bir inceleme yapılmıştır. Yananlamsal okuma da ise karikatürün ardındaki anlam aranmıştır. Böylece karikatürlerdeki anlamlar dönemin koşulları, önemli olayları ve özellikleri göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Araştırmada veri olarak kullanılan karikatürler, Ankara Milli Kütüphane süreli yayın arşivinden temin edilmiştir. 1938 yılında yayınlanan ‘Akbaba Karikatür ve Mizah Dergisi’ ve ‘Karikatür Dergisi’ taranmış, eğitimi konusunu ele alan sadece iki adet karşılaştırmalı karikatürlere ulaşılmıştır. Bununla birlikte karşılaştırmalı karikatürlerin 1938 yılında yayınlanan karikatürlere seçilmesinin nedeni, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde (1923-1938) başlayan eğitim alanında yapılan reformların

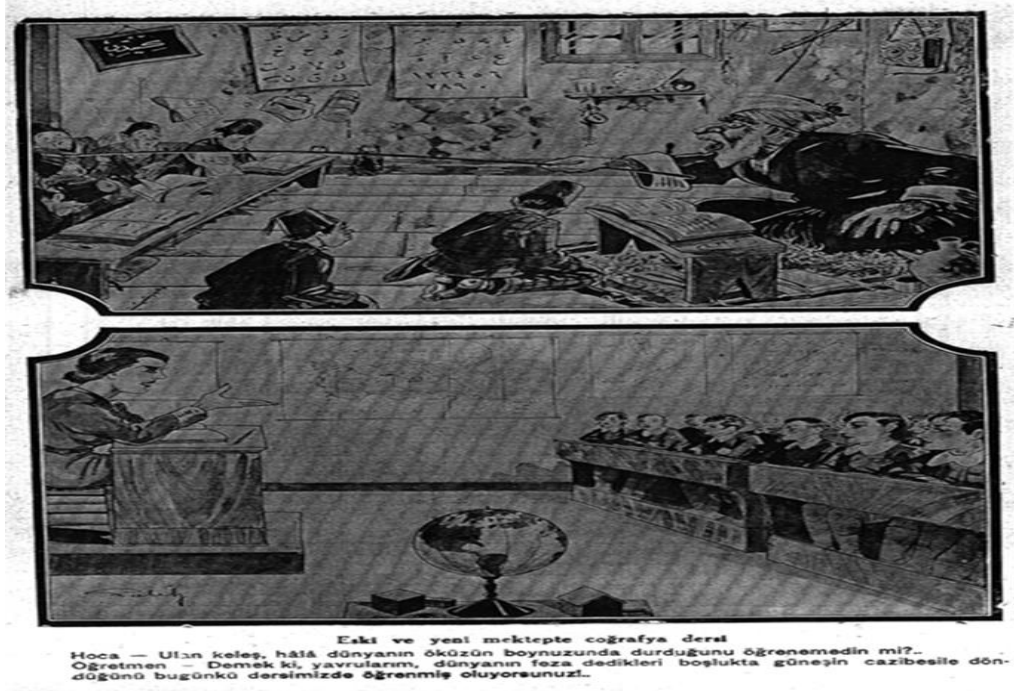
Atatürk'ün ölümüne kadar ara verilmeden sürdürülmesi ve bu dönemin başından sonuna kadar olan süreçte eğitim alanında büyük yeniliklerin gerçekleştirilmesidir. Bu 15 yıllık dönemde eğitim alanında atılan adımlar ve 1938'e kadar Atatürk'ün varlığı, topluma, öğrencilere güven duygusu vermiş, kız erkek tüm öğrenciler bir meslek sahibi olarak topluma yararlı olmak adına büyük çaba harcamışlardır (Akyüz 2011: 21). Bu sebepten dolayı bu 15 yıllık sürecin son yılında yayınlanan karikatürler ele alınmış ve eğitim alanında Atatürk Dönemi'nde gelinen aşama karşılaştırılmalı karikatürler üzerinden incelenmiştir.

3. BULGULAR VE ANALİZ

3.1. 1938 Yılında Dönemin Eğitim Gerçeğini Yansıtan Karşılaştırmalı Karikatürler

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde günümüz Türkiye'sinin temelleri atılmış ve birçok alanda reformlar yapılmıştır. Bu dönemde yapılan ve günümüzü en çok etkileyen yenilikler, eğitim alanında yapılanlar olmuştur. Bunun nedenleri arasında, yüzyıllardır kullanılan eğitim siteminin yenilenmesi, alfabenin değiştirilmesi ve dilin arındırılmaya çalışılması gösterilebilir. Bununla birlikte yapılan yenilikler, dönemin sanat karikatürlerine de yansımıştır.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde eğitimdeki değişimi yansıtan karşılaştırmalı karikatürlerden dikkat çekenleri, Salih Erimez'in ve Cumhuriyet Dönemi karikatürünü şekillendiren Cemal Nadir Güler'in kaleminden çıkan karikatürlerdir. Bu karikatürlerde, eğitim alanında batılı ülkelerin medeniyet seviyesine ulaşmak için eğitim alanında yapılan yenilikler işlenmiştir. 1 numaralı karikatür, dönemin eğitim gerçeğini yansıtan karşılaştırmalı bir karikatürdür.

Resim 1:

Kaynak: Salih Erimez (1938), Eski ve Yeni Mektepte Coğrafya Dersi. *Karikatür Dergisi*, Sayı No: 163.

Bilgi: İki kareden oluşan karikatür, dönemin ünlü karikatüristlerinden biri olan Salih Erimez'in kaleminden çıkmıştır. 1901 doğumlu Salih Erimez, lise eğitimini İstanbul Erkek Lisesi'nde, üniversite eğitimini de Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde tamamlamıştır (Balcıoğlu ve Öngören, 1973: 143). Karikatür, 1938 yılında 'Karikatür Dergisi'nin 163. sayısında yayınlanmıştır.

Düzenlamsal analiz: Göstergibilimsel analizin düzenlamsal okuma yöntemi görünen anlamı ile analiz edildiğinde, bu karikatürde farklı iki sınıfta bulunan öğrencilere iki ayrı öğretmenin coğrafya dersi verdiği anlaşılmaktadır. Çok detaylı çizilmiş bu karelerdeki ilk anlam, bir başka deyişle görünen anlam incelendiğinde, birinci karedeki sınıfın duvarlarında Arapça harflerin asılı olduğu düzensiz posterler, yere yakın sıralar, fes takan öğrenciler, sarık takan ve elinde değnek bulunan bir medrese hocası görülmektedir. Çizimde hoca öğrencisine "Ulan keleş! Hala dünyanın öküzün boynuzunda durduğunu öğrenemedin mi?.." demektedir. İkinci karede ise, öğretmen kürsüsünde oturan bir kadın öğretmen, sıralarda karışık oturan üniformalı kız ve erkek öğrenciler, duvarında düzenli bir biçimde harita ve başka iki posterin daha asılı olduğu derslik görülmektedir. Coğrafya dersi veren öğretmen onu dinleyen öğrencilerine "Demek ki, yavrularım, dünyanın feza dedikleri boşlukta Güneş'in cazibesinde döndüğünü bugünkü dersimizde öğrenmiş oluyorsunuz!.." demektedir.

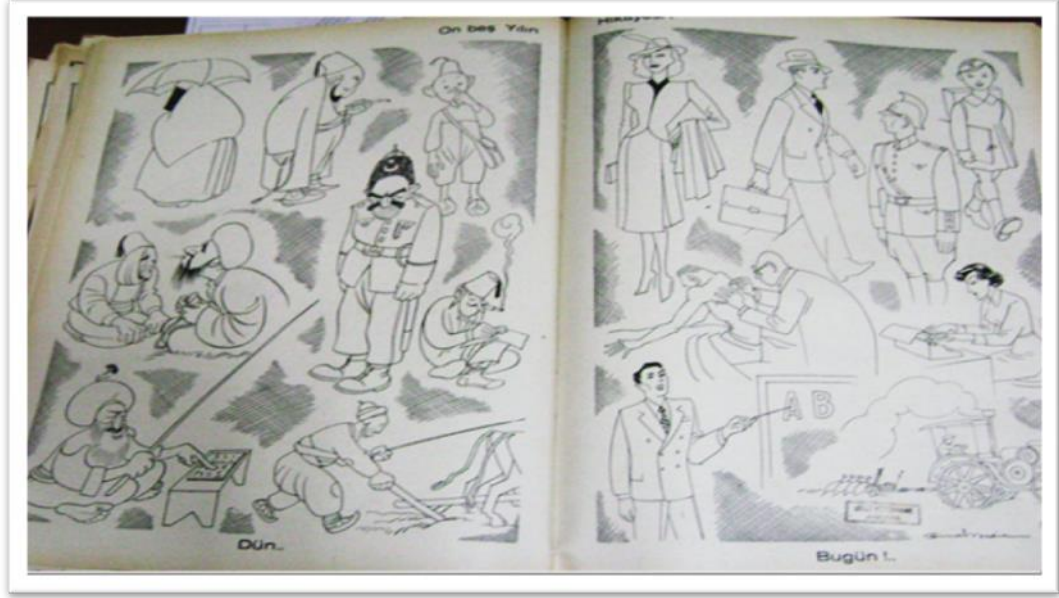
Yananlamsal Analiz: Yananlamsal analiz yapılırken karikatürler, karikatür dili ile analiz edilmiştir. Karikatür dili çizerin, kitesine göndermek istediği, çizimin arkasındaki mesajdır. Kısaca bu dil, karikatürün barındırdığı derin anlamdır. Dönemin eğitim gerçeğinin yansıtıldığı bu karikatürde, Salih Erimez'in iki kare

çizmesindeki amaç eski eğitim sisteminin kurumu olan medrese ile yeni eğitim sisteminin kurumu olan mektepleri karşılaştırmaktır.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile dini eğitim veren eğitim kurumları, çağdaş bir toplum oluşturmak için bilimsel eğitim veren eğitim kurumları ile yer değiştirmiştir. 3 Mart 1924'te kanunun kabul edilmesi ile beraber Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim-öğretim veren kurumların tamamı Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve medreseler kapatılmıştır (Akyüz, 2006: 330). Böylece eğitim birliği sağlanmış, Tanzimat'tan beri mevcut olan eğitimde mektep-medrese ikililiğine son verilmiştir (Diker ve Güneş, 2018: 206). Ayrıca, Latin esasına dayanan alfabenin 1 Kasım 1928'de kabul edilmesi de eğitimi etkileyen önemli yeniliklerdendir (Dönmez, 2009: 261). Bu karikatürde, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Harf İnkılabı öncesi eğitim sistemi ile yenilikler sonrası bilimsel eğitim veren okullardaki coğrafya dersi okuyucuya aktarılmaktadır.

Birinci karedeki karikatürde, sınıfta duvara düzensiz bir biçimde asılmış Arapça posterler, yerde oturan ve dersi dikkatli dinlemeyen fesli öğrenciler, elinde değneği olan yerde oturan sarıklı bir hoca, bilimsel ve pedagojik eğitim verilmeyen bir eğitim ortamı işlenmiştir. Bu eğitim kurumunda, sadece erkek öğrencilerin eğitim aldığı karikatürdeki imgelerden anlaşılmaktadır. Öğretmen bir öğrencisine “Ulan keleş” diyerek pedagojik olmayan bir ifade ile hitap etmektedir. Ayrıca hoca, dünyanın “öküzün boynuzunda döndüğünü” söyleyerek bilimsel olmayan bir bilgiyi öğrencilerine öğretmektedir. Karenin bu şekilde çizilmesindeki maksat, karikatürün çizilmesinden 14 yıl önce olan eğitim sistemini okuyucu ile paylaşmak ve okuyucuya bu karşılaştırmalı karikatürde eğitimin geldiği noktayı göstermektir.

İkinci kare ele alındığında, bu karikatürde duvara düzenli asılmış posterler, bir harita, kız ve erkek öğrencilerin karışık oturduğu sıralar, düzenli bir sınıf, önlük giyen öğrenciler dahası modern giyimli, saçları arkadan toplanmış, masada oturan bir kadın öğretmen ve bilimsel eğitimin verildiği bir eğitim-öğretim ortamının işlendiği görülmektedir. Bu karede, öğretmenin kadın oluşu 1938 yılında dönemin kadınlarının da erkekler gibi çalışabildiğini ve öğretmenlik gibi saygın bir meslek sahibi olduklarını göstermektedir. Çizimdeki öğrenci imgelerine bakıldığında, karşılıklı oturan kız ve erkek öğrencilerin karışık oturdukları görülmektedir. Buradan yeni eğitim sisteminde kız çocuklarının da okula, erkek öğrenciler ile beraber gittiği anlaşılmaktadır. Dahası bu, kız çocukların erkek çocukları gibi eşit eğitim hakkına sahip olduğunun bir göstergesidir. Öğrencilerine “yavrularım” kelimesi ile sevgi dolu bir biçimde hitap eden öğretmen, dünyanın dönüşünü bilimsel olarak aktarmaktadır. Bu karede, 1938 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nde bilimsel eğitim veren eğitim kurumları okuyucu ile karikatürist tarafından paylaşılmıştır. Dönemin eğitim gerçeğine tanıklık eden bu karikatür bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Resim 2:

Kaynak: Cemal Nadir Güler (1938), Onbeş Yılın Hikayesi. *Akbaba Dergisi*, Sayı No.251, Sayfa 10-11.

Bilgi: İkinci karikatür, Türk karikatürünün önemli isimlerinden olan Cemal Nadir Güler'in kaleminden 1938 yılında çıkmıştır. Bu karikatür, 'Akbaba Mizah Dergisi'nin 251. Sayısında 10 ve 11. sayfalara basılmış, iki tam sayfayı kaplayan büyük bir karşılaştırmalı karikatürdür. Karikatüre "Son Onbeş Yılın Hikâyesi" başlığı atılmıştır. Bununla birlikte birinci sayfanın altında "Dün", ikinci sayfanın altında ise "Bugün" yazmaktadır.

Düzanlamsal Analiz: Karikatür bu şekilde incelenirken çizimin görünen, açık anlamı analiz edilmiştir. İki tam sayfadan oluşan karikatürün her sayfasına dokuz imge çizilmiştir. Birinci sayfadaki karikatürün alt kısmında "Dün" yazmaktadır. Bu karikatürde, çarşafly bir kadın, cübbe giyen fesli bir erkek, fesli bir çocuk/öğrenci, dua ederek hastasını iyileştirdiği gösterilen bir hoca, kalpaklı bir asker, çömelerek yazı yazan bir kâtip, önünde rahle olan sarıklı bir hoca ve karasaban ile tarla süren çiftçi imgelerinin işlendiği görülmektedir. İkinci sayfada yer alan karikatürün alt kısmında ise "Bugün" yazmaktadır. Bu karikatürde şapka takan şık giyimli bir kadın, şapka ve kravat takan bir erkek, sırtında okul çantası olan önlük giyen bir kız öğrenci, tıbbi yöntemlerle hastasını muayene eden bir doktor, bir masanın üstünde

daktilo ve bu daktiloyla yazı yazan bir sekreter, takım elbise giyen ve tahtada Latin esasına dayalı yeni Türk alfabesini tanıtan bir öğretmen ve traktör ile tarlasını süren çiftçi imgeleri yer almaktadır. “Son Onbeş Yılın Hikayesi” isimli karşılaştırmalı bu karikatür, yapılan yeniliklerden öncesini ve sonrasını konu alan bir çizimdir.

Yananlamsal Analiz: Yananlam analiz edilirken, karikatürde bulunan göstergeler yaratıldığı kültürün ve dönemin karakteristiğine göre anlamlandırılmakta ve çözümlenmektedir. Karikatür incelendiğinde, onbeş yıl içerisinde Türk toplumunun birçok alanda kaydettiği ilerlemeler görülmektedir. Karikatürde, 25 Kasım 1925’te ‘Şapka Giyilmesi Hakkındaki Kanun’ ile modern kıyafetlerin giyilmeye başlanması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sisteminin değişmesi, kız ve erkek çocuklarına eşit eğitim olanağı sağlanması, 1 Kasım 1928’de yeni Türk harflerinin kabulü, tarımda makineleşme, kadınlara erkekler ile aynı vatandaşlık haklarının verilmesi ve hatta kadının toplumsal yaşamda artık hak ettiği yerini aldığı, çizer tarafından ele alınmıştır. Türk toplumunun birçok alanda geçirdiği toplumsal değişimi yansıtan bu karikatürde eğitim alanında yapılan değişim iki ayrı şekilde işlenmiştir.

Bunlardan birincisi, her iki sayfanın sağ üst köşesinde bulunan öğrenci imgesidir. “Eski” yazan sayfada bulunan erkek öğrenci incelendiğinde, önlük ile okula gitmediği ve başındaki festen dini eğitim aldığı anlaşılmaktadır. İkinci sayfadaki öğrenci incelendiğinde ise, kız öğrencilerin de erkek çocukları gibi eğitimden yararlandığı görülmektedir. Kız öğrencinin üzerindeki etekli okul önlüğünden, onun çağın gereklerine uygun giyindiği anlaşılmaktadır. Sırtındaki modern okul çantası ise öğrencinin kullanacağı modern eğitim araç ve gereçlerle okula gittiğinin bir göstergesidir. Çizer burada, kızlara da erkeklerin sahip olduğu eğitim imkânlarından eşit bir şekilde yararlanma hakkı sunan Tevhid-i Tedrisat kanununun getirdiği değişimi aktarmaktadır. Buradan 1938 yılında eğitim alan öğrencilerin okula nasıl gittikleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.

İkincisi, her sayfanın sol alt köşesinde bulunan hoca/öğretmen imgeleridir. Sol taraftaki sayfanın alt köşesinde yer alan hoca incelendiğinde, hocanın sarık ve cübbe giydiği, ayaklarının da çıplak olduğu görülmektedir. Bununla birlikte hoca, yerde bağdaş kurarak rahle önünde oturmaktadır. Önündeki kitap incelendiğinde ise, kitabın içindeki yazıların eski harflerden oluştuğu görülmektedir. Öğretmenin kıyafetinden ve önündeki kitaptan, karikatüristin Tevhid-i Tedrisat Kanunu öncesi eğitimi ele aldığı ve yeni Türk harflerinin kabul edilmediği dönemi işlediği anlaşılmaktadır. Sağ taraftaki sayfanın sol köşesine çizilmiş öğretmen imgesi incelendiğinde ise, öğretmen takım elbise giymekte ve kravat takmaktadır. Buradan eğitimcilerin kıyafet alanında yapılan yenilikleri uyguladıkları mesajı gönderilmektedir. Öğretmenin tahtanın yanında dik bir duruşla yeni Türk harflerini tanıtıyor olarak çizilmesi de yeni harflerin uygulamada olduğu ve öğrencilere sunulduğunu göstermektedir. Türk toplumunun geçirdiği toplumsal değişimi iki sayfalık bir karikatürde ele alan Cemal Nadir Güler, dönemi çizimine yansıtmış ve çizimini geçmişe tanıklık eden görsel bir kaynak haline getirmiştir.

İncelenen iki karşılaştırmalı karikatürde çizerler, Cumhuriyet öncesi eğitim gerçeği ile Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrası modern eğitimi ele almışlardır. Aynı yılda, farklı dergilerde farklı çizerlerin kaleminden çıkan bu karikatürler, çizildiği döneme tanıklık eden ve geçmişe ayna tutan kıymetli kaynaklardır.

SONUÇ

Sanat eserleri toplumu yansıtan yaratılardır. Dolayısıyla, içinde yaratıldıkları toplumu ve o toplumun geçirdiği değişimi yansıtmaktadır. Görsel sanatlardan biri olan karikatür de yapıldığı döneme ait bilgiler barındırmaktadır. Bu da karikatürleri geçmişin incelenebileceği belgeler yapmaktadır. Karşılaştırmalı karikatürler aracılığıyla da yapılan yeniliklerde, toplumsal değişimde gelinen aşama görülebilmektedir. Bu çalışmada, 1938 yılında yayınlanmış, eski ve yeni dönemin eğitim gerçeğini yansıtan karşılaştırmalı sanat karikatürleri, her iki farklı dönemin eğitiminin tarihsel boyutu göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Karşılaştırmalı bu karikatürlerde, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim alanında gelinen nokta vurgulanmış ve o döneme ışık tutulmuştur. İki farklı karikatüristin çizimlerinde görülüyor ki; bilime yaklaşım, pedagojik yöntemler ve sınıfların fiziki yapısındaki değişim bu çizimlere yansıtılmıştır. Malzemesini toplumdan alan karikatür sanatı, anlık değişimleri yansıttığı ve hızlı bir şekilde büyük kitlelere ulaşabildiği için toplumla arasında bir bağ bulunmaktadır. Dolayısıyla karikatürler, sosyolojik ve tarihsel boyutları ile incelendiğinde, bu çizimler bilimsel bir kaynak olarak kullanılmaktadır (Efe, 2003: 91). Bu açıdan bakıldığında, çizildiği döneme tanıklık eden karikatürlerin kıymetli belgeler olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2006), *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000- MS. 2006*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Akyüz, Y. (2011), “Osmanlı Döneminden Cumhuriyete Geçilirken Eğitim-Öğretim Alanında Yaşanan Dönüşümler”, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2): 9-22.
- Alsaç, Ü. (1994), *Türkiye’de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Aşıcıoğlu, E. A. (2001), *Yazısız Karikatürlerin Grafik Sanatındaki Yeri Yazısız Karikatür Uygulamaları*, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcıoğlu, S. ve Öngören, F. (1973), *50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Barthes, R. (2016), *Göstergebilimsel Serüven* (Çev. Mehmet Rıfat & Sema Rıfat). 8. Baskı. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Berkes, N. (2012), *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Bowen, G. A. (2009), “Document Analysis as a Qualitative Research Method”, *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Çeviker, T. (1997), *Karikatür Üzerine Yazılar*, İris Yayıncılık, İstanbul.
- Diker, H. ve Güneş, İ. (2018), “Hukuk sistemi”, C. Öztürk (ed)., *İmparatorluktan Ulus Devlete: Türk İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti*, İstek Yayınları, İstanbul, 201-245.
- Doğan, İ. (2018), *Türk Eğitim Tarihi*. Nobel Akademik Yayıncılık ve Eğitim Danışmanlık, Ankara.
- Dönmez, C. (2009), *Tarihi Gerçekleriyle Harf İnkılâbı ve Kazanımları*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Efe, H. (2003). “Karikatür ve Sosyoloji”, *Karikatür Sosyoloji ve İnsan Hakları*, N. Danyal ve S. Sabur (eds)., *Karikatür Vakfı Yayınları*, Ankara, 91-92.
- Erimez, S. (1938), “Eski ve Yeni Mektepte Coğrafya Dersi”, *Karikatür Dergisi*, Sayı No: 163.
- Fidan, B. (2007), *Reklam ve Karikatür*, Baam, İstanbul.
- Fiske, J. (2003), *İletişim Çalışmalarına Giriş* (Çev. Süleyman İrvan), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Gökberk, M. (1997), *Aydınlanma Felsefesi, Devrimler ve Atatürk*, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş, İstanbul.
- Güler, C. N. (1938), “Onbeş Yılın Hikâyesi”, *Akbaba Dergisi*, Sayı No.251: 10-11.
- Günay, V. D ve Parsa, A. (1997), *Görsel Göstergebilim ve İmgelerin Anlamlandırılması*. Es Yayınları, İstanbul.

Karaman, E. (2017), "Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'in Göstergibilimsel Yaklaşımlarının Karşılaştırılması", *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 34: 25-36.

Kaya, M. ve Acarlı, M. (2018), "Cumhuriyet'in İlk Yıllarına Kadar Türkiye'de Karikatürün Tarihsel Gelişimi", *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD)*, 2(2): 127-133.

Kayış, Y. (2009), *Demokrat Parti Döneminde Siyasi Karikatür*, Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul.

Okay, C. (2004), *Dönemin Mizah Dergilerinde Milli Mücadele Karikatürleri 1919-1922*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Örs, F. (2007), "Eğitim ve Karikatür", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 84: 26-29.

Özer, A. (1994), *İletişimin Çizgi Dili*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Özer, A. (1998), *Kuramsal ve Uygulamalı Karikatür*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Özer, A. (2004), "Karikatür, Popüler Kültür ve Popüler Karikatür", *Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Dergisi Özel Sayı*, 5(57): 246-249.

Özer, A. (2007), *Karikatür yazıları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1773, Anadolu Üniversitesi Karikatür Sanatını Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:1, Eskişehir.

Şenyapılı, Ö. (2000), *Karikatür ve İletişim*, Karikatür Vakfı Yayınları, Ankara.

Şenyapılı, Ö. (2003), *Neyi, Neden, Nasıl Anlatıyor Karikatür; Kim Niye Çiziyor*, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, Ankara.

Topuz, H. (1986), *İletişimde Karikatür ve Toplum*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.

Topuz H. (2001), "Gülmece Olmadan Edebiyat Olur Ama Karikatür Olmaz", *Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi*, Sayı: 232.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2017), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

EDWARD SAID AND TO RECONSIDER HIS “ORIENTALISM”

EDWARD SAİD VE 'ŞARKİYATÇILIK' ADLI ESERİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

Assoc. Prof. Dr. Metin ÇOLAK
Ege University
Faculty of Fine Arts, Design and Architecture
colak.metin@ege.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5639-2224

Received 1 May 2021 - Accepted 4 June 2021
Gönderim 1 Mayıs 2021 – Kabul 4 Haziran 2021

Abstract: *This study examines Edward Said's book 'Orientalism' and the concept 'orientalism' developed within this work. It proposes that Said's work has become important due to the originality of Said's book which comprises of a unified perspective that covers from literature to arts, from politics to music. While this article studies his 'Orientalism' within this context, it also examines how Said's work distinguish from other studies on the topic. In this sense, the thesis that Said is a writer who engaged the East and its problems, as well as the West and the writers who make up its cultural memory, and their works, is put forward throughout this article. This study uses descriptive research methodology in a critical perspective.*

Keywords: *Edward Said, orientalism, orient, west, representation*

Öz: *Bu çalışma Edward Said'in eseri "Şarkiyatçılık" ve bu eserde geliştirilen "şarkiyatçılık" kavramını ele almaktadır. Makale, Said'in çalışmasının edebiyattan sanata, politikadan müziğe kadar farklı alanlara uzanabilen bütünlüklü bir bakış açısına sahip özgün bir eser olduğunu ileri sürmektedir. Bu makale bu çerçevede içerisinde Said'in "Şarkiyatçılık" eserini ele alırken onun eserinin şarkiyatçılık üzerine yapılmış diğer çalışmalardan hangi noktalarda ayrıldığını da ele almaktadır. Şark'ı ve problemlerini inceleyen Said'in Garp'ın kültürel belleğini oluşturan yazarları ve eserlerini çok iyi özümseyen bir yazar olduğu tezi çalışma boyunca ileri sürülmektedir. Çalışma eleştirel bir perspektif içerisinde tanımlayıcı araştırma yöntemini kullanmaktadır.*

Anahtar Kelimeler: *Edward Said, şarkiyatçılık, şark, garp, temsil*

INTRODUCTION

When Edward Said's "Orientalism" was published in 1978, it caused intense debate in academic circles. Said's work was the first comprehensive study on how the East appeared in the West, how it was interpreted and how it was transferred to the world of imagination. This work did not only deal with the aspects of orientalism on a literary-aesthetic, philosophical fields, but by placing it on a political sphere, it was doing what had never been done before: The work, "Orientalism" interpreted the concept orientalism as part of imperialist practices.

Before Said go further to Ernest Renan, Silvestre de Sacy, these great orientalists of the 19th century, he began his analysis with the Lebanese Civil War. This work, which started with a descriptive analysis of the 1975 Lebanese Civil War, which ended in 1990, gains a more comprehensive dimension in the following chapters and shows that orientalism in the West, in fact, is a phenomenon that has been going on for many centuries, which links Aeschylus and Victor Hugo, Dante, even Karl Marx. The French journalist, who found Beirut destroyed in the Lebanese Civil War far from Beirut depicted in the works of Chateaubriand and Nerval, actually reflected the West's unconsciousness regarding the East. The expression of this unconscious, as suggested in Said's work, is basically a problem of representation, a crisis of representation indeed. The distorted representation of the East is based on false experiences characterized by heartfelt adventures, exotic beings, extraordinary visuals resembling an oasis, and their imagery fictionalized in the world of imagination, starting in ancient times and reaching the present day.

Edward Said was the first to portray this representation crisis dating back to ancient times with a holistic perspective. At the centre of his broad perspective is Western imperialism and its power relations regarding the Orient, on which the understanding of orientalism is based and which is constantly emphasized throughout the work. Said' (1979: 21) quotation of Marx' *18th Brumaire of Luis Bonaparte*, "they cannot represent themselves, they must be represented" cannot be thought of as a coincidence or an ordinary echo. The meaning of this quote, which constitutes the essence of "orientalism", is related to how the West consciously constructs the Orient, how it reshapes it with false images on the plane of representation, and how it finally dominates the Orient with these depictions.

A one-sided, limited perspective and analysis extending from the Orient to the West within the analysis of the orientalism problem of these distorted representations does not constitute the magnitude of Said's point of view. The importance of his point of view is not the division of Said's visions into different parts, contrary to what Ahmad (1992: 201) suggests, but from Antonio Gramsci to Michel Foucault, Karl Marx, Gustave Flaubert, Friedrich Nietzsche, and Charles Baudelaire. It creates a perspective that can penetrate the East and the West at the same time, extending to even Theodor W. Adorno, where radical-canonical critical texts of the West are employed. In his influential perspective, Said shows that the distorted representations of the West regarding the Orient are themselves the products of distorted development.

This study will approach Edward Said in this perspective. Said's work "Orientalism" will be discussed together with the implications of orientalism terms, while the importance of his work in today's world will be tried to be revealed by a "rereading" attempt. In this framework, after Said's brief biography, detailed analyses of his paradigm-founder work "Orientalism" will be included.

1. THE TERMS 'ORIENT', 'ORIENTALISM' AND EDWARD SAID'S SHORT BIOGRAPHY

At this point, it may be important to reveal the definition of orient and Orientalism, its implications and what kind of historical development they have shown as a concept before moving on to Said's analysis. According to Yücel Bulut (2007: 428), who wrote the article 'Orientalism' in the Encyclopedia of Islam, Orientalism expresses the systematic studies made on the East-East in the West since the second half of the 19th century. It is a concept that includes "imaginary pictures". In other words, "Orientalism" is essentially an Eastern Science, making researches for the East-Orient.

The emergence of Orientalism as a field and a concept with almost definite boundaries is the 19th century, as we will include in the analysis of Said's work below, but the origin of the word can be traced back to the 17th century, even much earlier. For example, "in 1683, the term orientalist meant a member of the Eastern or Greek church" (Bulut, 2007: 428). The term was first used in English in 1779, during the initial period of colonialism, to refer to the pro-Indo-Indians who advocated that education should be conducted in the Indian language and culture, as opposed to the pro-British people who claimed that education in this country should be in English (Bulut, 2007: 428). The closest use of the concept to its present meaning takes place in 1838. The word Orientalism, in the sense of eastern study, enters the Dictionnaire de l'Academie Française in 1838 (Bulut, 2007: 428).

Said (1979) states that Orientalism basically has a triple meaning: (1) Systematic studies on the East; (2) epistemological and ontological divisions between the West (Occident) and the Orient; (2) The collection or system of prejudiced fantasies, dreams and images created for deliberate purposes (to dominate the Orient politically).

The British and French influenced both the emergence and development of the term. The political, economic and cultural developments experienced in these two great empires of the West from the 18th to the 20th centuries, the transition of these two empires to the imperialist-colonialist stage and their becoming effective on the world scale are determinant in the development of the terms and studies of 'Orient' and 'Orientalism'. It had an effect. As emphasized several times in Said's work, the United States intervened in this concept and carried it to different dimensions much later, in the 20th century, especially when the Jewish question is settled in the Middle East after World War II, and Jewish capital and intellectuals become decisive in the United States.

It is Edward Said who has comprehended Middle Eastern, Palestinian and Western cultures, and the concept of "Orientalism" in the most effective way with the perspective of the Orient, almost by making a kind of short circuit. As Bulut (2012: 2) stated, before Said, writers such as Muhammed al-Behiy, Malik Bin Nebi, Mustafa Sibai, Maryam Jameelah, Mohammed Khalifa, M.M. Ahsan, Anouar Abdel-Malek, Abdullah Laroui, Yves Lacoste, Al Tibawi, Talal Esad and Bryan S. Turner have looked at this issue, but none have achieved the influence and competence of Edward Said. Thus, it can be said that two important questions arise at this point: What are the main elements that distinguish Said and his work from these authors?

Why has Said's work been considered so important in the West that it cannot be compared with any other author, and seen as a paradigm-building work?

Surely, questions can be answered from different perspectives. However, the point on which the answer to both questions can rise is, of course, that Said, beyond giving an academic identity to a problem that everyone feels, is very well aware of the West and its works (including canonical ones). It lies in its ability to analyse a phenomenon created by the West itself, Orientalism, its boundaries from literature, philosophy, politics to art, in a framework that can carry and interpret the perspectives of both Western and Oriental at the same time. With the forms of thinking and feeling (Said, at the same time, known to have composed piano concertos and had as much knowledge of music as a musicologist) gained in the educational system that Said has been through since his childhood, he has found himself in the West from a political reality like the Palestinian problem since childhood. He was able to reveal and analyse his Orientalist views, and impose the originality and competence of his perspective to Western intellectual circles. Here, it is seen that Said's first education, especially both the cosmopolitan and tight orthodox Orientalist college education and environment in Cairo, contributed greatly to him.

Edward William Said was born in 1935 in West Jerusalem to a Christian mother from Palestine and a father from Lebanon.¹ He uses ironically sincere expressions about the adventure of his name, reminiscent of both the West and the Orient at the same time:

"My father had acquired U.S. citizenship during World War One, when he served in the AEF under Pershing in France. He had originally left Palestine, then an Ottoman province, in 1911, at the age of 16, to escape being drafted to fight in Bulgaria. Instead, he went to the United States, studied and worked there for a few years, then returned to Palestine in 1919 to go into business with his cousin. Besides, with an unexceptionally Arab family name like Said connected to an improbably British first name (my mother very much admired the Prince of Wales in 1935, the year of my birth), I was an uncomfortably anomalous student all through my early years: a Palestinian going to school in Egypt, with an English first name, an American passport, and no certain identity at all." (Said, 2001: 558)

When he was 12, his family immigrated to Egypt from Palestine and settled in Cairo. In this period, Cairo is a cosmopolitan place where Ottoman-Turkish, Arab, British, Muslim, Armenian, Greek, Italian and Jewish traditions find a living space (Said, 2001: 558) Here, generations will serve the imperial interests of the British and act in this direction. It is enrolled in an elite school called Victoria College, which was established to educate. This school is in harmony with the cosmopolitan structure of Cairo. Said (2001: 557) receives primary education among children of different origins and religions. It is understood that Said (2001: 556) defines the education of the school as it is understood to give a very successful education, among

¹ I get Said's biographical information from the following sources:

Bulut, Yücel (2008). "Said, Edward William". *İslam Ansiklopedisi* (Encyclopedia of Islam). Vol. 35: 546-548;

"Edward Said", https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Said, Retrieved: 25. 04. 2020;

"Edward Said", <https://www.britannica.com/biography/Edward-Said>, Retrieved: 25.04. 2020.

the students of this institution are names such as Omar Sharif (Michel Dimitri Chalhoub), who will gain great success in world cinema and King Hussein, who will become the King of Jordan.

The language of the school is English and he remembers that the following practice is underlined in the school, Said (2001: 558): "The language of the school is English." Students caught speaking another language will be punished. " For them, English is a language "imposed" on their mother tongue, a civilization-language relationship where they are forced to think in another language. Every student at the school is constantly reminded that, despite their knowledge of Arabic and French, they will study English with a strict colonial mindset.

These early years at Victoria College had a significant impact on Said, who does not like Cairo but still respects his school. It is seen here that the West meets with the understanding of 'we' and 'them', 'me' and 'other' for the first time. It is understood that Said's complex and divided sentiment that "every time he speaks an English sentence, he find himself echoing it in Arabic, and vice versa" (Said, 2001: 558) first appeared here. The traces of this feeling will be intensified later, and added to the analysis of Orientalism in the theoretical level, and especially to music in the field of art. In another important work of Said (1994), the first seeds of the 'non-belonging-not-to-be-nowhere' approach that he used when defining 'the intellectual', the 'homelessness' approach and the 'great Orientalism analysis' which has now turned into a 'paradigm-text' are here, in Cairo. It can be said that this college was formed within this cosmopolitan structure.

Said's state of being 'between worlds' that he developed in these early years of education and not belonging to anywhere has reflected on all of his analyses. While his attitude and style of criticizing the West reminds an Oriental intellectual, he sometimes reproaches the Orient as reminiscent of a Western intellectual. He explains this situation with sincere words in the section named "Between Worlds" of "The Mind of Winter". Even the name of the section actually provides ample evidence of this division. As a child of a Christian Arab family, Edward Said, who speaks Arabic at home, English abroad, completed his education in Western schools and joined academic life in the United States, could not feel himself as a wholly Arab or a wholly Western.

Said (2001: 556) was expelled from Victoria College in 1951 for his undisciplined behaviour and arguments with British teachers. He was at the age 16 then. Uncertainty appears for Said once again with his powerful steps. His father decided to send Said to America. But even in this decision, there are still traces of his father's devotion to the West: the school where he placed his son in the USA is a strict moralist and puritanical school in Massachusetts. He remembers the day he was enrolled in school and his first days with disappointment and sorrow (Said, 2001: 558). Whether he is a baptized Christian or passed through their education, he still does not have the accent of an American, and is the only student of the school who did not grow up with baseball, basketball, and American football. His name is 'Edward William', but here he is always seen as an 'eastern'. The implications of the meanings that the surname, 'Said', conjures up in the West, will be confronted here seriously for the first time.

Said is even more ambitious in this difficult situation that the Puritan school and its students get into. In Cairo, with the contribution of the education he received, in Victoria College, he becomes the first in the class of one hundred and sixty people (Said, 2001: 558). However, even this success is not enough for him to be accepted to the West, he is not even allowed to make opening and farewell speeches, as is customary at school. Said (2001: 558) states that he still cannot forgive this exclusion during his adolescence and that he cannot forget these disappointments. It seems that this situation causes a reaction in him and has decisive effects on his intellectual development. Now he becomes someone who looks at the West in a much more critical manner.

In his graduate education, he takes courses on literature, philosophy and music, the subjects are always the subjects of the Western world, the problems are always the problems of this world, the Western aesthetics, Western aesthetic discussions and themes in a predominantly aesthetic way. Said finds Joseph Conrad (2013), the author of the "Heart of Darkness", who smashed colonialism and reminded how the West is actually bringing nothing but material interests to these 'black continents' and decides to do his dissertation on him. It combines Conrad's colonialist critique of the West with his isolation in the United States.

He had to bear his Arab identity like a trace throughout his life. He is always confronted with this identity before starting to work in Columbia, New York, one of the most distinguished institutions of the USA. He sees the privileged position of Jewish identity for the first time in these distinguished institutions by personally experiencing it. Said soon realizes that "Palestinian" identity is also dangerous and to be avoided than "Arab" identity. He describes in "The Mind of Winter" (Said, 2001: 558-559) how he was recognized as 'one of them' as he displayed his talent and intellectual energy in these institutions, but also how Palestinian and Arab identity were carefully and persistently excluded from these praises.

As it is always encountered in these environments, an "emigre" is seen and presented as an intellectual who has absorbed the Western issues and the values of the West and strongly believes in them. But he is almost a young academic 'who eats his heart'. Being both a 'dirty Arab' and an Anglican at the same time meant being in a constant inner war for Said (2001: 557). He takes; the tradition of historical criticism from the Hungarian theorist György Lukacs (1971, 1972), author of "The Theory of the Novel", "History and Class Consciousness"; the radical criticism of Karl Marx; from Nietzsche the strict seclusion in the cave, just as in "Thus Spoke Zarathustra" (2006); the meanings beyond what he saw are just as in Conrad's (2019) "Heart of Darkness", the world of representations, in which the seas, waves, eddies, dark clouds, voyages are transformed images that always take the place of something, and the manipulations of the power relations, forces and centres of power (Said (1997) will later analyze this situation in detail in "Covering Islam"); the humanist philology of Auerbach, Spitzer; from Gramsci (1992), the idea of the production of power and consent; from Foucault (2004) 'archaeology of knowledge', from Fanon (1963,1994) anti-imperialism; and from Adorno (1977, 1997, 2006), transformations of music in the mirror of the last century. These names and works are the names and the works that form an important part of the cultural memory of the West.

Said's awareness of Western intellectual knowledge and his perspective that he enriched by adding his cultural roots to this substance pushed him to a critical attitude on every issue. Martin Luther King's criticism and anti-war views, which were on the rise in the US in the 1960s, caused him to be criticized severely during this period. In these criticisms, his origins, language and being Palestinian were highlighted and branded him as anti-semitic and Nazi-like (Said, 2001: 559). Affected by these unjust attacks, Said begins a more serious journey to his roots, which will lead him to the analysis of "Orientalism", which is also at the centre of this writing. He got permission from his university in 1972 and went to the Middle East, Beirut, to study Arabic language and literature:

“There was an existential as well as a felt political need to bring one self into harmony with the other, for as the debate about what had once been called “the Middle East” metamorphosed into a debate between Israelis and Palestinians, I was drawn in, ironically enough, as much because of my capacity to speak as an American academic and intellectual as by the accident of my birth. By the mid-seventies I was in the rich but unenviable position of speaking for two diametrically opposed constituencies, one Western, the other Arab” (Said, 2001: 560).

With this journey, he has the opportunity to examine the divisions he had experienced and felt without fully understanding at Viktoria College in his childhood, and the Oriental, the state of being Oriental and the 'other', which he felt and had to feel in every stage of his life in his adventure in the US, with much more mature eyes. Combining these observations with his strong analytical intelligence, he writes the famous norm-work "Orientalism", which will be published in 1978 for the first time.

2. SAID'S 'ORIENTALISM' ANALYSIS

The work, "Orientalism", consists of three parts. In the first chapter titled "Scope of Orientalism", Said discusses how Orientalism is structured on the plane of representations and how it is "orientalised" by distributing it to the world scale and "geographing" with these forms of representation.

According to Said (1979: 32, 43-44), Orientalists divide the world into two basically *ours* and *theirs*. In representations structured in the world divided into two on the imaginary plane, West and the Orient appear with their qualities that support this division. In these forms of representation, the Orient is uncivilized (backward, wild-alien, even barbarian), while West, on the contrary, is reflected as the centre of civilization and it is thought that it is West's duty to civilize the uncivilized world (Said, 1979: 33). According to them, the Orient is incapable of civilizing itself or even ruling it. If the Orient is like this, it is believed that if it is barbarian, wild-alien, uncivilized, it will be represented in the West by themselves. Here, a wide and rich Orientalist field emerges in the West, from Dante to Gustave Flaubert to Arthur Rimbaud. What is evident here is a representation plane in which Orientalism approves imperialist and colonialist perspectives, which will turn into a big problem on a world scale especially from the second half of the 19th century. Although Orientalism has its roots in the ancient Greek world, it is essentially colonialist and imperialist. The intensification of this ideology in the 19th century is one of the

important reasons underlying its further prominence in the 20th century: the ideology of Orientalism integrated with imperialism and colonialism became more apparent with the spread of imperialism and colonialism. Said (1979: 39) explains this situation in a passage as follows:

"To say simply that Orientalism was a rationalization of colonial rule is to ignore the extent to which colonial rule was justified in advance by Orientalism, rather than after the fact."

Said (1979: 22) argues that this type of Orientalism is "Modern Orientalism". It can be said that it has reached an important level of activity on a world scale if it is taken into account that the Orientalist forms of representation created by the West, even by the Orientals, are frequently used in the West, which cannot be compared with other types of this kind.

Said (1979: 22-23) emphasizes that Westerners do not practice Orientalism 'from afar', but that they personally go to the east and record it by observing and experiencing the east from an Orientalist perspective, as stated above. The quality and criticism of these records spread over all parts of the work. The oriental and orientalist qualities of classical and modern Orientalism emerging in the representations can be grouped under the following headings:

- Orientals "are back civilization as much as their racial backwardness"
- Orientals are 'other'.
- Orient and oriental people are the geography and peoples that should be dominated.
- Orientals are referred to as the dependent race.
- Orientals cannot know what is good for them and cannot rule themselves.
- Orientals are more or less the same everywhere (an Indian and an Arab are the same, they are just a little different, because they are Oriental and the British follow the same rules in Egypt and India while ruling)
- The oriental mindset hates certainty. This lack of certainty, which can easily shift from accuracy to withdrawal, is the main feature of the Oriental mind (by contrast, the European reason, demands conclusive evidence).
- Everything in the Orient and the Orient is downright inferior to the West. It needs the corrective work of the West.
- Oriental is lecherous.
- Semitic peoples also experienced their most developed forms in their early period, but never reached real maturity. (Renan)
- The result is the Orient of the Oriental-Orientalist researchers.
- Orientals are peoples "anxiously awaiting refuge ... landless, stateless, unjust, unlawful, insecure" (Lamartine)
- It is generally reflected sexually in literary texts describing the Orient (for example, Flaubert's works)
- Orient- a place where one can manage/liberate/experience sexual fantasy.

- Basic ideas about the Orient: It has characteristics such as lustful, bullying tendency, perverse mentality, negligence, backwardness. (Basic ideas that flowed out of Orientalism in the 19th century)

In the first part, Said states that Orientalism is above all an academic field. He states that the first Orientalist studies emerged with academic and language learning and later expanded to cover a wide area and language extending to Islam and China (Said,1979: 50).

Orientalism, to be precise, is an academic field of study. It is accepted that Orientalism in its official form in the Christian West began when the Church Council gathered in Vienna in 1312 decided to establish "Arabic, Greek, Hebrew and Syriac" chairs in the universities of "Paris, Oxford, Bologna, Avignon and Salamanca" (Said, 1979: 51-52).

However, Said determined the boundaries of Orientalism as specifically the Arab-Islamic geography and Britain, France and the USA, which have decisive effects in this geography. In the first chapter, Said underlines that Europe's fear of Islam has become evident over time and within this framework it produces new forms of representation regarding Islam and the Orient. The reason for this is the fear created in this geography by the Islamic armies, which are at the gates of Europe:

"Yet where Islam was concerned, European fear, if not always respect, was in order. After Mohammed's death in 632, the military and later the cultural and religious hegemony of Islam grew enormously. First Persia, Syria, and Egypt, then Turkey, then North Africa fell to the Muslim armies; in the eighth and ninth centuries Spain, Sicily, and parts of France were conquered. By the thirteenth and fourteenth centuries Islam ruled as far east as India, Indonesia, and China. And to this extraordinary assault Europe could respond with very little except fear and a kind of awe. Christian authors witnessing the Islamic conquests had scant interest in the learning, high culture, and frequent magnificence of the Muslims, who were, as Gibbon said, "coeval with the darkest and most slothful period of European annals." (Said, 1979: 59).

Describing the Western understanding of Orientalism in this period as "Classical Orientalism", Said (1979: 60) states that the West developed Orientalist perspectives along with the fear of Islam. He claims that one of these perspectives is reflected in the word "Mohammedism". Said explains that the West chose to describe Muslims with the word "Mohammedan" by starting to use a term that Muslims are foreign to, instead of the word "Islam". This is a typical Orientalist view. Just like in Christianity. The West prefers to define believers in Islam as "Mohammedan", as in the viewpoint that defines Christians as the religion of Christ and believers in this religion as Christians. This situation is the manifestation of a distorted series of Islamic knowledge and representations created in the West during this period. In these representations, Prophet Muhammad is slandered, he is even called as the founder of the "heresy" (p.66). This defamatory look takes its place in Cervantes' *Don Quixote*, which is accepted as the first modern novel, and in an extreme form in the *Divine Comedy* of Dante (2003), which is considered one of the basic texts of Western Literature.

Believing that he is embarking on a holy journey, Dante (2003: 54)) places Mohammed, whom he believes is one of the great sinners, on the last floor of his

hell. What comes right after this layer is the floor in Dante's work, where Satan is reached. Said (1979: 68), interprets these passages, which are typical examples of the attack on Islam, in his work:

" 'Maometto'— Mohammed--turns up in canto 28 of the Inferno. He is located in the eighth of the nine circles of Hell, in the ninth of the ten Bolgias of Malebolge, a circle of gloomy ditches surrounding Satan's stronghold in Hell. Thus before Dante reaches Mohammed, he passes through circles containing people whose sins are of a lesser order: the lustful, the avaricious, the gluttonous, the heretics, the wrathful, the suicidal, the blasphemous. After Mohammed there are only the falsifiers and the treacherous (who include Judas, Brutus, and Cassius) before one arrives at the very bottom of Hell, which is where Satan himself is to be found." (Said, 1979: 68)

Said (1979: 72) also writes that the way this classical Orientalist literature reflects the Orient and Islam has a psychological dimension and is actually the manifestations of a typical paranoid view. This paranoid view can also be interpreted as the manifestations of the fears emanated by the Islamic armies at the gates of the West, as we stated above.

According to Said, these fears, which turn into delirium, diminish as research and studies on Islam are carried out in the West, and Islam is even shown as a religion that can be admired, according to Said (1979: 83). Undoubtedly, the changing political economy tactics of the West and the colonialist aims that have developed in parallel with this have a great effect on this radical change. Napoleon's Egyptian Expedition (1798) and his attempt to use Islam as a tool at this time constitute a typical example of this situation. Said (1979: writes, Said (1979: 82-83):

"When it seemed obvious to Napoleon that his force was too small to impose itself on the Egyptians, he then tried to make the local imams, cadis, muftis, and ulemas interpret the Koran in favor of the Grande Armee. To this end, the sixty ulemas who taught at the Azhar were invited to his quarters, given full military honors, and then allowed to be flattered by Napoleon's admiration for Islam and Mohammed and by his obvious veneration for the Koran, with which he seemed perfectly familiar. This worked, and soon the population of Cairo seemed to have lost its distrust of the occupiers. Napoleon later gave his deputy Kleber strict instructions after he left always to administer Egypt through the Orientalists and the religious Islamic leaders whom they could win over; any other politics was too ex-pensive and foolish."

Leading the Muslims in the conquest of Egypt was only part of Napoleon's grand plan. The main goal was to achieve France's imperialist-colonialist goals by controlling Egypt and the entire Middle East. Said (1979: 83) writes:

"But dealings with the Muslims were only a part of Napoleon's project to dominate Egypt. The other part was to render it completely open, to make it totally accessible to European scrutiny. From being a land of obscurity and a part of the Orient hitherto known at second hand through the exploits of earlier travelers, scholars, and conquerors, Egypt was to become a department of French learning. Here too the textual and schematic attitudes are evident."

In this way, Orientalism ceased to be a field where knowledge and the Orient, specifically Islam, were despised, and transformed into an imperial institution in the 19th and 20th centuries, transforming into an economic-political field in the service of imperialism (Said, 1979: 100). In the second chapter of the work titled "Orientalist

Structures and Restructures", Said deals with issues such as redrawn borders, secularizing religion, Orientalist works of Silvestre de Sacy and Ernest Renan, residence in the Orient, pilgrims and pilgrimage.

Before proceeding with his further analysis in the second chapter, Said first deals with the studies, publications and political organizations in the 18th and 19th centuries in the formation of Western culture and argues that these practical and intellectual development, formations, basically took place on the axis of Enlightenment thought and positivism (Said, 1979: 113-116). In this context, in the introduction to the second chapter, Edward Said, extended his analysis to the Western world in the 18th and 19th centuries to Gustave Flaubert, Saint-Simon, Fourier, romantics and strict positivists, even Mozart's tunes and 'intuitions' reminiscent of the Orient ('The Orientalist view in the opera 'Die Entführung aus dem Serail-The Abduction from the Seraglio). Said (1979: 118) states that the West has begun to position itself with the mission of spreading the message to other lands starting from this period, the 18th century, and to read the world accordingly and to construct the world of imagination, Said (1979: 118). Of course, as stated above, the roots of this dominant thought can be traced back to the pre-Renaissance period, but if we take the definition preferred by Said, the Orientalist view, which is now ossified in the West, it can be seen that the building blocks of 'modern Orientalism' were formed in the 18th and 19th centuries:

"Sensuality, promise, terror, sublimity, idyllic pleasure, intense energy: the Orient as a figure in the pre-Romantic, pretechnical Orientalist imagination of late-eighteenth century Europe was really a cham eleonlike quality called (adjectivally) "Oriental." But this free-floating Orient would be severely curtailed with the advent of academic Orientalism." (Said, 1979: 119-120).

Said (2005: 130) argues that modern Orientalism has four constituent elements, and these elements are the basic elements that shape contemporary Orientalism. These; Expansion, historical confrontation, empathy and classification. These four elements sprouted and became widespread in the 18th century:

"The four elements I have described— expansion, historical confrontation, sympathy, classification— are the currents in eighteenth-century thought on. whose presence the specific intellectual and institutional structures of modern Orientalism depend. Without them Orientalism, as we shall see presently, could not have occurred. Moreover, these elements had the effect of releasing the Orient generally, and Islam in particular, from the narrowly religious scrutiny by which it had hitherto been examined (and judged) by the Christian West. In other words, modern Orientalism derives from secularizing elements in eighteenth-century European culture." (Said, 1979: 120)

The tradition of the West of reaching 'other wonderlands' and spreading communiqués to these lands in line with its political interests began with Napoleon's Egypt Expedition. However, in the background of the political-economic interests of this expedition, there was a philosophical-literary-aesthetic and positivist scientific field created in the West in the 18th and 19th centuries. The defining figures of this area are Sacy, Renan and Lane, according to Said (1979: 122):

"What Sacy, Renan, and Lane did was to place Orientalism on a scientific and rational basis. This entailed not only their own exemplary work but also the creation of a vocabulary and ideas that could be used impersonally by anyone who

wished to become an Orientalist. Their inauguration of Orientalism was a considerable feat. It made possible a scientific terminology; it banished obscurity and instated a special form of illumination for the Orient; it established the figure of the Orientalist as central authority for the Orient; it legitimized a special kind of specifically coherent Orientalist work; it put into cultural circulation a form of discursive currency by whose presence the Orient henceforth would be spoken for; above all, the work of the inaugurators carved out a field of study and a family of ideas which in turn could form a community of scholars whose lineage, traditions, and ambitions were at once internal to the field and external enough for general prestige." (Said, 1979: 122)

The differences and similarities of the works of Sacy, Renan and Lane are discussed in detail in this chapter, especially for Orientalism. Said (1979: 124) states that Sacy brought the texts of the Orient to France without going to the Orient, and that he created an Oriental corpus with these texts here. In these works in which he focuses on Arabic, Sacy gave works with cultural generalizations and typical examples of 'cultural generalisation', which, according to Said (1979: 150), is also heavily involved in Renan. Focusing on the Sami languages, Renan discussed the work done in these languages. In a passage where he compared Renan and Sacy, Said (1979: 150) writes:

"When we read Renan and Sacy, we readily observe the way cultural generalization had begun to acquire the armor of scientific statement and the ambience of corrective study. Like many academic specialties in their early phases, modern Orientalism held its subject matter, which it defined, in a viselike grip which it did almost everything in its power to sustain. Thus a knowing vocabulary developed, and its functions, as much as its style, located the Orient in a comparative framework, of the sort employed and manipulated by Renan."

Said (1979: 154) problematically includes Karl Marx to those who 'remotely' viewers of the Orient, writes that even Marx, after analysing the injustices of Britain in India, with an inevitable Orientalist understanding, argues that British modernist interventions in this country are necessary. Marx approached the phenomenon of modernisation of India with an Orientalist perspective, influenced by the definitions, abstractions, generalizations and conceptualizations dominating in his own age and its environment. Edward Said points out that Orientalism appears in the West with internalised prejudices even in the texts of the most radical theorists of the West.

Said (1979: 156) also argues that modern Orientalism is shaped on two traditions: Those who study the Orient from afar and those who go to the Orient and live here, observe the Orient at its location and do their work in the Orient. Accordingly, Sacy and Renan are the authors in the first category. Said lists Lane, Chateaubriand, Lamartine, Burton, Flaubert, Nerval, and Kinglake as representatives of the second tradition. As British and French writers, they reflected the West's view of the Orient with their own unique styles in their works. Lane lives among Egyptians, Modern Egyptians are the product of this period; Chateaubriand writes the book *Itineraire de Paris à Jerusalem, et de Jerusalem a Paris* (1810— 1811) depicting the Orient that is "a decrepit canvas awaiting his restorative efforts" (Said, 1979: 171). "He tries to consume the Orient" (Said, 1979: 174). Following the path of Chateaubriand, Lamartine referred to himself and France as a power in the Orient as the representative of French imperialism in the Orient and presenting the Orient as 'the land of religions and miracles' (Said, 1979: 170, 179) makes great contributions to

the formation of stereotypes about the Orient. Taking Lane as an example, Burton according to Said (Said, 1979: 197), turned to sympathy with the Orient by developing a middle path between French writers and Lane (Said, 1979: 195). In his works, Burton was both a rebellious rebel against Britain and the imperialist deputy of this empire in the Orient. On his pilgrimage to the Orient in 1849-50, where he was looking for something personal, Flaubert, unlike Lane, Chateaubriand, and Lamartine, describes the Orient where he finds an aesthetic space full of imagination's possibilities, "highly material" (Said, 1979: 184). In the same manner as Flaubert, Nerval surpasses the simple imperialist portrayals of the Orient, but his work, which is embellished with long unethical quotations from Lane without naming it, is nevertheless the "negative vision of an emptied Orient" that finally surface (Said, 1979: 184). Kinglake's work is dry, prejudiced, condescending, reminiscent of a Westerner's "shopping trip to an Oriental bazaar", and even "a pathetic catalogue of pompous ethnocentrism and tiringly nondescript accounts of the Englishman's East" (Said, 1979: 193).

In the third chapter, titled "Orientalism Now", Edward Said discusses subjects such as 'latent and manifest Orientalism', 'style, expertise, vision: Orientalism's worldliness', 'modern Anglo-French Orientalism in fullest flower' and 'the latest phase'. The idea that constitutes the essence of this chapter is that no author approaching the Orient, thinking or dreaming about the Orient is not free, and they have to use cliché patterns and forms of cliché representation. Here, in these forms of representation, Said (1979: 202-203) mentions the existence of an underlying power mechanism, a hidden-latent desire of the West that wants to dominate the Orient. Said (1979: 2005) stated that the representations of the Orient became more prominent in the 19th century and that these representations coincided with the imperialist and colonialist aspirations of Europe by concentrating on representations such as 'sensuality', 'despotism', 'aberrant mentality', 'habits of inaccuracy', 'backwardness'. However, these representations manifest in two aspects, "manifest" and "latent", according to Said (1979: 206). "Latent Orientalism" is unconscious Orientalism, while "Manifest Orientalism" includes the biased, ideological cliché representations used in relation to the Oriental society (Said, 1979: 206). While "latent Orientalism" was present in the leading writers-artists of the West from Flaubert to Marx and Baudelaire, "manifest Orientalism" articulated with the political sphere and binds the Orient to colonialist, imperialist aspirations within the framework of its eccentricity, backwardness, silent indifference, feminine penetrability.

Said (1979: 220) stated that the imperialist plans of two European powers, Britain and France, for the Orient in the early years of the 20th century, brought Orientalism to a new stage that the Ottoman Empire holds. After a detailed historical background, Said (1979: 220) writes:

"In the only part of the Orient where British and French interests literally overlapped, the territory of the now hopelessly ill Ottoman Empire, the two antagonists managed their conflict with an almost perfect and characteristic consistency. Britain was in Egypt and Mesopotamia; through a series of quasi-fictional treaties with local (and powerless) chiefs it controlled the Red Sea, the Persian Gulf, and the Suez Canal, as well as most of the intervening land mass between the Mediterranean and India. France, on the other hand, seemed fated to hover over the Orient, descending once in a while to carry out schemes that

repeated de Lesseps's success with the canal; for the most part these schemes were railroad projects, such as the one planned across more or less British territory, the Syrian-Mesopotamian line. In addition France saw itself as the protector of Christian minorities—Maronites, Chaldeans, Nestorians. Yet together, Britain and France were agreed in principle on the necessity, when the time came, for the partition of Asiatic Turkey. Both before and during World War I secret diplomacy was bent on carving up the Near Orient first into spheres of influence, then into mandated (or occupied) territories. In France, much of the expansionist sentiment formed during the heyday of the geo-graphical movement focused itself on plans to partition Asiatic Turkey, so much so that in Paris in 1914 "a spectacular press campaign was launched" to this end. In England numerous committees were empowered to study and recommend policy on the best ways of dividing up the Orient. Out of such commissions as the Bunsen Committee would come the joint Anglo-French teams of which the most famous was the one headed by Mark Sykes and Georges Picot. Equitable division of geographical space was the rule of these plans, which were deliberate attempts also at calming Anglo-French rivalry."

In order to realise the imperialist plans of the West, travellers, military personnel, and secret agents were sent to this region, which was owned by the Ottoman Empire. In this chapter Said talks about the activities of these travellers in detail. Among these travellers, T. E. Lawrence, G. Bell, and St. Joh Philby. These professional agents, at first, polled anti-British thoughts and environment, then they prepared local elements and tribes against Ottoman rule and rebelled. In this context, the biggest and most "refined" contribution to British policy comes from T. E. Lawrence, the author of 'Seven Pillars of Wisdom' (1997). Lawrence recounts how they "prepared" tribes and Arabs against the Ottomans after a lot of 'wise' and 'mysterious' words. In his narratives, the Arab tribes and kingdoms that he appears to stand by are depicted from an Oriental perspective. In these depictions, Arabs are portrayed as ignorant, dirty, but well-covered, tribes, kingdoms, peoples, and Turks as a foolish, ruthless, strict exploitative nation, oppressed under the so-called Ottoman cruelty and in need of someone to show them the way to freedom.

This form of expression, can be found in *Lawrence of Arabia* (1962), which was filmed much later on Lawrence. From the director David Lean's perspective, Lawrence is projected with the appearance of a "wise", a "mystic", a "passionate man", while the Arabian Peninsula is given by deserts, unbearable heat, primitive images of tribes, vast images of the desert, ignorance of Arab society. However, British intervention is left unquestioned. The stances and images of the British soldiers are reflected with utmost dignity, although there are occasional serious debates between them and Lawrence. The Arabs are represented as a people waiting for freedom and enlightenment. With a distorted Oriental perspective, of course, this freedom and enlightenment will be given to them by the British, the Westerners, who know very well what they are:

"Gertrude Bell, T. E. Lawrence, and St. John Philby, Oriental experts all, posted to the Orient as agents of empire, friends of the Orient, formulators of policy alternatives because of their intimate and expert knowledge of the Orient and of Orientals. They formed a 'band'— as Lawrence called it once— bound together by contradictory notions and personal similarities: great individuality, sympathy and intuitive identification with the Orient, a jealously preserved sense of personal mission in the Orient, cultivated eccentricity, a final disapproval of the Orient." (Said, 1979: 224)

The British had started big plans for the Middle East and the sending of these people to this geography was exactly about the operation of this plan. While these agents used the Western imagination of the Orient to work, they also caused the Orient to be fragmented, divided and powerless. At a time when this powerlessness is completed, the settlement of the Palestinian problem in the Middle East take place right after World War II. In this grand plan, as in previous versions, it is no longer possible to write and record what they have seen from an Orientalist point of view. In short, 'understanding' becomes unimportant. At this point the mobilization of the Orient must join the ranks of the values, interests and goals of the West.

In Chapter 3, Orientalism is analysed in details in its appearance in the 20th century. Said, (1979: 72) states that the West changed its imperialist policies in this century. Although Arabs were known in the West as an effective commercial nation in the Middle Ages, this fact, in this century, was replaced by the argument that Arabs lacked the skills of trading and economic logic with the establishment of Orientalism.

Edward Said concludes with H. A. R., who shaped the aspects of Orientalism in the early 20th century. Gibb and M. L. touche on the differences of Massignon's view of the Orient and give a wide coverage to the views of both names.

CONCLUSION

It has been 42 years since the first edition of Edward Said's work "Orientalism". Although the book was written towards the end of the 1970s, its influence still continues today. As emphasized above, "Orientalism" is now seen as a 'paradigm work'. Before Edward Said, there have been many works and writers that dealt with this subject, but none of them could reach Said's influence.

In this article, the answer to the question of why Said's work could have such a powerful influence and domain has been sought by revising this fundamental work. In this context, the thesis of the article focuses on the fact that Said has absorbed both the West and the Orient very well and is able to present his analysis within the framework of the thought practices of Western academics. Said was able to bring together Eastern and Orientalism studies and Western writers such as Flaubert, Baudelaire, Marx, Nietzsche, using an inclusive methodology. Drive of his work, this profoundness that can extend from philosophy to literature, from politics to music, constitutes the power of his work as a whole. Perhaps because Said, while revealing the hypocrisy, prejudices, Orientalist imagery of the West, was able to combine the rebellious state of an Oriental and the analytical thinking methods familiar to the Western academic community with a competent personal/intellectual discourse which no other intellectual could have worked until him reached his work to an incomparable level of efficiency.

Undoubtedly, in this activity and competence, as stated above, his personal life adventure, the division of his personality and identity within this adventure had great effects. His life and intellectual sphere are squeezed between the Orient and the West, while his eyes are on the inventory of the historical, cultural, economic and political interactions of these two spheres, which are often one-sided (from the West

to the Orient). "Orientalism" is, in fact, a summarised version of a voluminous corpus.

Said continues his career, which Conrad started with the work written at the peaks of the colonial period of the West, with other works he will write in parallel with the spirit of this work. All of them, including his "On Late Style" (2007), which includes his work on music, constitute the common theme, the division, the compulsion to tell in another language, the inability to tell, the inability to appear with its true representation, the journeys to the heart of darkness in an unjust world. In his *oeuvre*, a deeply penetrating dialectical melancholy is felt in the background of his profound observations and analyses involving the West and the Orient. Perhaps it is this feature that draws him to Theodor Adorno in his musical studies and musical works, which constitute an important part of his feelings: When we analyse everything from a dialectical point of view, sadness inevitably becomes dominant in one way or another.

Said was from Palestine. But he could not be fully himself either in Palestine or, as a baptized Christian, in the United States. This situation created the dialectical melancholia of his "homelessness".

REFERENCES

- Adorno, T.W. (1977), *Introduction to the Sociology of Music*. New York: The Seabury Press.
- Adorno, T.W. (1997), *Prisms*. Massachusetts: MIT Press.
- Adorno, T.W. (2006), *The Philosophy of New Music*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Ahmad, A. (1992), *In Theory: Nations, Classes, Literatures*. London: Verso.
- Bulut, Y. (2008), "Said, Edward William". *Islam Ansiklopedisi* (Encyclopedia of Islam). Vol 35: 546-548.
- Bulut, Y. (2007), "Oryantalizm", *Islam Ansiklopedisi* (Encyclopedia of Islam). Vol 33: 428-433.
- Bulut, Y. (2012), "Oryantalizmin Ardından". *Sosyoloji Dergisi*, 24(1): 1-57.
- Conrad, J. (2013), *Heart of Darkness*. London: Miller/Strauss.
- Dante, A. (2003), *The Devine Comedy*. New York: Barnes & Noble Classics.
- Fanon, F. (1963), *The Wretched of the Earth*. New York: Grove Press.
- Fanon, F. (1994), *A Dying Colonialism*. New York: Grove Press.
- Foucault, M. (2004), *The Archeology of Knowledge*. London: Routledge.
- Gramsci, A. (1992), *Selection from the Prison Notebooks*. New York: International Publishers.
- Lawrence, T. E. (1997), *Seven Pillars of Wisdom*. Hertfordshire: Wordsworth Classic of World Literature.
- Lukacs, G. (1971), *The Theory of the Novel*. London: Merlin Press.
- Lukacs, G. (1972), *History and Class Consciousness: Studies in Marxist Dialectics*. Massachusetts: The MIT Press.
- Nietzsche, F. (2006), *Thus Spoke Zarathustra: A Book for All and None*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Said, E. (1979), *Orientalism*. New York: Vintage Book Books.
- Said, E. (1994), *Representations of the Intellectual*. New York: Vintage Books.
- Said, E. (1997), *Covering Islam: How the Media and the Experts Determine How We See the Rest of the World*. London: Vintage.
- Said, E. (2001), *Reflections on Exile and Other Literary and Cultural Essays*. London: Granta Books.
- Said, E. (2007), *On late Style: Music and Literature Against the Grain*. New York: Vintage Books.
- "Edward Said", https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Said, Retrieved: 5.3. 2021.
- "Edward Said", <https://www.britannica.com/biography/Edward-Said>, Retrieved: 5.3.2021.

LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi XII-I Haziran 2021 Hakem Listesi

EUL Journal of Social Sciences XII-I June 2021 Referee List

(Alfabetik sırayla / In alphabetic order)

Prof. Dr. Ahmet Bülend Göksel, Kıbrıs İlim Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs

Prof. Dr. Emet Gürel, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye

Prof. Dr. Faruk Kalkan, Yaşar Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Ahmet Güneşli, Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke, Kuzey Kıbrıs

Doç. Dr. Behbud Mohammadzadeh, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs

Doç. Dr. Halil İbrahim Sarı, Kilis Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Sibel Kaymakamoğlu, Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke, Kuzey Kıbrıs

Yrd. Doç. Dr. Hasan Rüstemoğlu, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs

Yrd. Doç. Dr. Fehiman Eminer, Lefke Avrupa Üniversitesi, Kuzey kıbrıs

Dr. Öğr. Üyesi Asiye Şengül Avşar, RTE Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Orçan, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Dr. Kaan Kutlay, Lefke Avrupa Üniversitesi, Kuzey kıbrıs

Dr. Zehra Şenhaz, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs

İtir Hasırcı, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Türkiye

NOTES FOR CONTRIBUTORS

1. European University of Lefke (EUL) Journal of Social Sciences is a double-blind peer- reviewed journal published twice a year, in June and December. The scope of the journal includes all disciplines and branches of social sciences.
2. EUL Journal of Social Sciences accepts contributions in English and Turkish. Manuscripts submitted for publication should be written in these languages.
3. Copyrights of the articles appearing in the EUL Journal of Social Sciences belong to EUL. Authors may use their articles elsewhere following publication, provided that a written permission is obtained from EUL.
4. Articles submitted to EUL Journal of Social Sciences should be original contributions and should not be published elsewhere or should not be under review for any other publication at the same time. In case another version of the article is being reviewed by another editorial board, has been published elsewhere, or will be published elsewhere, author(s) should clearly indicate this situation when submitting their work.
5. Manuscripts presented to EUL Journal of Social Sciences will first be examined by the journal's editorial board, before being forwarded to the referees. The name of the author(s), reader(s) and referee(s) will be kept anonymous during and after the review process. Review reports will be considered as confidential.
6. Manuscripts to be submitted should be complete, including endnotes, bibliography, author biographies and appendixes. Texts can be sent to the editorial board by e-mail as an e-mail attachment over Internet or by mail, as saved on a CD-ROM (please see addresses below). The files must be saved in MS Office Word format. Materials sent by post will not be returned.

E-mail: jss@eul.edu.tr

Adress: European University of Lefke
Journal of Social Sciences
Faculty of Economics and Administrative
Lefke, Gemikonağı, KKTC
Mersin 10 TURKEY

7. For both English and Turkish written articles, authors are invited to ensure that their work is compliant with EUL Journal of Social Sciences style. The editorial board of the journal also suggests that non-native English speakers ensure that their article has been read and corrected by a competent, preferably native, English speaker. The Editors of the EUL Journal of Social Sciences will not perform any re-writing or correction before publication.

8. Potential contributors are encouraged to visit EUL Journal of Social Sciences' web page (<http://en.lau.edu.tr/euljss/>; <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/euljss/user>) to examine visual examples of the journal's publishing style, also described below.

EUL JOURNAL of SOCIAL SCIENCES STYLE

1. Articles submitted to EUL Journal of Social Sciences should consist of the following main sections: Main title in English and in Turkish, author name(s), abstract in English, keywords in English, abstract in Turkish, keywords in Turkish, main text, references, author biographies in English and in Turkish, appendixes.
2. Page margins should be as follows: 3 cm from top, bottom and right and left. Gutter: 0,5 cm from left
3. All texts should be in Times New Roman font.
4. Article title in English and in Turkish should be in 14 point, bold, center-aligned, without indentation.
5. Name, title and affiliation of the author should be in 10 points, bold, italic letters. If the article has been written by a single author, the alignment should be centered (middle of the page). In case there are multiple authors, their names, titles and affiliations should be placed alphabetically by their family names, from left to right and top to bottom (first author at left, second at right, third under the first, fourth under the second, etc.) in two columns. The alignment is centered for each column.
6. After the author names, the body text should be formatted as a single column. The alignment is justified. The body text should be in 12 points, single-spaced lines. Indentation should be 0,63 cm from the left. Space between paragraphs should be 0 nk before and 6 nk after. The space between each line is 10 nk.
7. Articles will be preceded by an abstract, written both in English (first) and Turkish. Abstracts should be in bold and italic characters. Five keywords in English and in Turkish should be given respectively after each abstract. Alignment for abstracts section is justified, without indentation.
8. Subtitles should be organized as follows: Main subtitles should be in bold majuscules and will be numbered as "1., 2., 3., etc." Main subtitles' alignment should be left.
9. First level subtitles should be in bold small letters, indicated with numbers (1.1, 1.2, 1.3, etc.); second level subtitles should be small letters in italics (1.1.1., 1.2.1., 1.3.1., etc.). All subtitles should be 12 points, with left alignment. Indentation is 0,63 from left for main subtitle, first, second and third level subtitles.
10. For relatively long citations, interviews, speeches, verbal statements, the text should be in 10 points, italic letters, separated with commas. Alignment is justified. Indentation is 0,63 cm from left.
11. When an abbreviation is used for the first time, it should be given in parenthesis following the word or word group which it replaces.
12. References should not be given as endnotes or footnotes (please see the end of this section for bibliography style)
13. Mathematical equations should be in 12 points, italic characters, center-aligned. Authors are suggested to use an equation editor.
14. Images, tables, schematics and graphics can be placed in the text, as well as in appendixes after the bibliography section. A space of two lines should be left blank before and after these visual elements, in order to separate them from the text. A legend (title) should be given under each element, including type (schematic, map, table, figure, etc.); respective number and resource or reference if needed (Table 1: ..., Figure 1:). The legend should be in 10 points, bold letters. It should be left-aligned.
15. The bibliography section should come after the body text, with the same style except its alignment should be justified without indentation.
16. Author biographies should be in English (first) and in Turkish, written in 12 points, italic letters, with justified alignment. Biographies should not exceed 100 words and indicate the current academic position and research interests of the authors.

EUL JOURNAL of SOCIAL SCIENCES BIBLIOGRAPHY STYLE

1. The contributors should use “author-date-page” system for citing other authors in their article as follows: Name of the author(s), year: page numbers, in parenthesis. Example: (Gilbert, 1997: 38).
2. All resources used for citations in the article should be given in detail in the Bibliography section, organized alphabetically with respect to the first letter of the names of the authors.

a. Books with one author

In the text: (Mucuk, 2007: 75)

In the bibliography: Mucuk, İsmail (2007), *Pazarlama İlkeleri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

b. Articles with one author

In the text: (Romer, 1998: 35)

In the bibliography: Romer, P. M. (1998), “Endogenous Technologies Change”, *Journal of Political Economy*, 98(1): 71-102.

c. Books with two authors

In the text: (Ergun and Polatoğlu, 1992: 175)

In the bibliography: Ergun, T. and Polatoğlu, A. (1992), *Kamu Yönetimine Giriş*, TODAİE, Ankara.

d. Articles with two authors

In the text: (Turkoz and Akyol, 2008: 150)

In the bibliography: Türköz, İ. and Akyol, A. (2008), “Internal Marketing and Hotel Performance”, *Anatoli: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 19(1): 149-154.

e. Book with more than two authors

In the text: (Von König *et al.*, 1981: 199)

In the bibliography: Von König, K., Oertzen, H.J. and Wagener, F. (1981), *Öffentliche Verwaltung in der Bundesrepublik Deutschland*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden.

f. Article with more than two authors

In the text: (Erdoğan *et al.*, 2007: 130)

In the bibliography: Erdoğan, N., Akyol, A., Ataman, B.M. And Dökmeçi, V., “Comparaison of Urban Housing Satisfaction in Modern and Historical Neighborhoods in Edirne, Turkey”, *Social Indicators Research (SIR)*, 81(1): 127-148.

g. Book with editor(s)

In the text: (Kavanagh and Seldon, 1994: 121-188)

In the bibliography: Kavanagh, D. and Seldon, A. (ed.) (1994), *The Major Effect*, Macmillan Publishing, London

h. Sections from books with editor(s)

In the text: (Riddell, 1994: 53)

In the bibliography: Riddell, P. (1994), “Major and Parliament”, Kavanagh, D. and Seldon, A. (eds.), *The Major Effect*, Macmillan Publishing, London, 46-63.

i. Publications with no author or editor stated

In the text: (DPT, 1989: 145)

In the bibliography: DPT (1989), *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994*, Ankara

j. Conference and other colloquium proceedings

In the text: (Asimov, 1989: 14)

In the bibliography: Asimov, I. (1989), "Science-Fiction as a Social Stimulus", *Proceedings of the XI. International Science-Fiction Convention*, Boston (1988), ASFWA, New York, 12-22.

k. Articles and other texts in non-scientific periodical publishings

In the text: (Altaylı, 2000)

In the bibliography: Altaylı, F., "Deprem ve Toplum", *Hürriyet*, 21 August 1999, 19.

l. Articles and other texts in non-scientific periodical publishings with no author

In the text: (Sabah, 2001)

In the bibliography: "Afet Kanunu Değiştirilecek", *Sabah*, 21 September 2001, 6

m. Internet resources

In the text: (www.hotel-online.com)

In the bibliography: <http://www.hotel-online.com/Neo/News/PressReleases1999-3rd/July99-PATATSA.html>, Retrieved: 09.05.2000

YAZARLAR İÇİN BİLGİLER

1. Lefke Avrupa Üniversitesi (LAÜ) Sosyal Bilimler Dergisi haziran ve aralık aylarında olmak üzere yılda iki defa yayınlanan iki hakemli bir dergidir. Derginin yelpazesi toplum bilimlerinin tüm disiplinlerini ve dallarını kapsamaktadır.
2. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi yalnızca Türkçe ve İngilizce makaleleri kabul etmektedir. İncelenmek üzere sunulan çalışmalar bu iki dilden birinde yazılmış olmak zorundadır.
3. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayınlanan çalışmaların telif hakları LAÜ'ye aittir. Yazarlar LAÜ'den yazılı izin almak koşuluyla çalışmalarını başka yerlerde kullanabilirler.
4. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi'ne gönderilen makaleler, daha önce başka bir yerde yayınlanmamış veya halen yayınlanmak üzere başka bir yayın organında incelenmekte olmayan, özgün çalışmalar olmalıdır. Aynı makale değiştirilmiş bir hali dahi olsa, başka bir editörler kuruluna gönderilmiş, başka bir yayın organında yayınlanmış ya da yayınlanmak üzere kabul edilmiş ise yazar bu durumu açıklıkla belirtmelidir.
5. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi'ne iletilen makaleler derginin editörler kurulu tarafından gözden geçirildikten sonra hakemlere gönderilir. Yazarların, editör ve hakemlerin adları bu incelenme süreci sırasında ve sonrasında saklı tutulur.
6. İncelenmek üzere gönderilecek metinler özetler, dipnot ve sonnotlar, kaynakça, yazar özgeçmişleri ve varsa eklerle eksiksiz olmalıdır. Makaleler editörler kuruluna İnternet üzerinden e-posta eki olarak ya da posta ile CD-Rom üzerine kaydedilmiş olarak aşağıdaki adreslere gönderilebilir. Her iki durumda da dosya MS Office Word biçiminde kaydedilmiş olmalıdır. Posta ile gönderilen materyaller iade edilmez.

E-posta: jss@eul.edu.tr

Adres: Lefke Avrupa Üniversitesi

Sosyal Bilimler Dergisi

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

Gemikonağı, Lefke, KKTC

Mersin 10 Türkiye

7. Hem İngilizce hem de Türkçe yazılmış makaleler için, yazarlar metin biçiminin LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi biçimiyle uyumlu olmasını sağlamalıdır. Anadili İngilizce olmayan, fakat İngilizce bir metin sunacak yazarlara çalışmalarını İngiliz dili konusunda yetkin, tercihen anadili İngilizce olan bir kişiye gözden geçirttirmeleri tavsiye edilir. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi editörleri metinleri dil ya da biçim bakımından düzeltmeyeceklerdir.
8. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi'ne çalışmalarını göndermek isteyen yazarların derginin web sayfasını ziyaret ederek (<http://en.lau.edu.tr/euljss/>; <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/euljss/user>)

yazım kuralları ve biçim örneklerini incelemeleri tavsiye edilir. Bu kurallar ve biçim, aşağıda da ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

YAZIM KURALLARI

1. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi'ne gönderilecek olan makaleler şu şekilde düzenlenmelidir: Sırasıyla ana başlık makalenin orijinal dilinde sonra diğer dilde, yazar adı, makale dilinde öz altına anahtar kelimeler veya makale İngilizce ise önce abstract ve keywords, ana metin, kaynakça, İngilizce ve Türkçe olarak yazar özgeçmişi ve varsa ekler.
2. Sayfa kenar boşlukları şu ölçülerdedir: Soldan, sağdan, üst ve alttan 3 cm. Cilt payı 0,5 cm.
3. Metnin tamamı Times New Roman harf tipinde olmalıdır.
4. Makale başlığı önce orijinal dilinde sonra diğer dilde büyük harflerle, 14 punto, kalın olarak yazılacaktır. Hizalama sayfa ortasıdır, girinti yoktur.
5. Yazar adı, unvanı, görev yeri, e-posta adresi 10 punto, kalın ve devrik harflerle yazılmalıdır. Hizalama sayfa ortasıdır (tek sütun). Birden fazla yazar olması durumunda, yazar adları ve bilgileri soyadlarına göre alfabetik olarak, önce sol sütuna sonra sağ sütuna (örnek: birinci yazar sola, ikincisi sağa, üçüncüsü sola birinci yazarın altına, dördüncüsü sağa ikinci yazarın altına vb.), ortalanmış olarak yazılmalıdır.
6. Ana metin tek sütun olarak düzenlenmelidir, hizalama iki yana yaslı biçimde olmalıdır. Gövde metni 12 punto olarak yazılmalıdır. Satır aralıkları “tek” olarak seçilmelidir. Paragraf başları girintisi 0,63 cm'dir. Satır öncesi boşluk 0 nk, satır sonrası boşluk 6 nk, iki satır arası boşluk 10'dur.
7. Makalenin özeti önce makale orijinal dilinde sonra diğer dilde 12 punto, kalın ve devrik harflerle yazılacaktır. Hizalama iki yana yaslı olacaktır. İngilizce özetten (abstract) sonra İngilizce keywords, Türkçe özetten (öz) sonra Türkçe anahtar kelimeler verilecektir (5 adet). Makale öz ve anahtar kelimeler bölümünde paragraf başı girintisi yapılmamalıdır.
8. Makale içindeki ana başlıklar, 1.,2.,3., şeklinde numaralandırılacaktır. Bu başlıklar büyük harflerle, 12 punto, kalın harflerle yazılır. Hizalama soldaki girinti sonrasında başlayıp sola yaslı olmalıdır.
9. Altbaşlıklar şu biçimde düzenlenecektir: Birinci düzey altbaşlıklar rakam ile (1.1, 1.2, 1.3, ...), ikinci düzey alt başlıklar (1.1.1, 1.2.1, 1.3.1, ...). Birinci ve ikinci düzey alt başlıklar 12 punto ile yazılır. Hizalama sola yaslı olarak düzenlenecektir. Birinci ve ikinci düzey alt başlıklarda solda girinti vardır.
10. Yazılı metinlerden ya da karşılıklı görüşme kayıtları, demeç ve söylevlerden doğrudan doğruya yapılan alıntılarda:

10 punto, devrik harfler kullanılır. Alıntılar tırnak işareti için alınır.

Hizalama iki yana yaslı yapılır.

Sol taraf girintisi 0,63 cm'dir.

Satır aralığı "tektir". Satır öncesi boşluk 0 nk, satır sonrası boşluk 0 nk'dır.

11. Kısaltmalar, metin içindeki ilk kullanımlarında ifade ettikleri kavramın açık halinden sonra parantez içinde gösterilir. Daha sonra tek başlarına kullanılabilir.
12. Referanslar dipnot ya da son not olarak verilmez (Referans gösterim biçiminin açıklamaları için kılavuzun sonuna bakılmalıdır).
13. Denklemler 12 punto, devrik karakterler kullanılarak yazılır. Hizalama sütun ortası olmalıdır. Gerekli görüldüğü takdirde bir denklem editörü kullanılmalıdır.
14. Resim, çizelge, grafik ve şemalar metin içinde verilebileceği gibi, referanslar bölümünden sonra da verilebilir. Bu tip öğelerden önce ve sonra iki satır boşluk bırakılır. Altlarına tipleri ve metin içindeki sıralarını belirten numaraları yazılır ("Şekil 1:", "Tablo 1:." vb) ve kaynak belirtilir. Bu açıklamalar 10 punto, kalın harflerle yapılır. Hizalama, sola yaslıdır.
15. Kaynakça metinden hemen sonra başlamalıdır. Kaynakça metninin özellikleri gövde metni ile aynıdır. Satır başı girintisi yoktur. Kaynaklar alfabetik olarak düzenlenir.
16. Yazarın özgeçmişi önce İngilizce, sonra Türkçe olarak kaynakçadan sonra verilecektir. Özgeçmişler 100 kelimeyi aşmamalı, yazarın güncel akademik konumunu ve çalışma alanlarını belirtmelidir. Metin 12 punto, devrik harflerle yazılacak, hizalama iki yana yaslı yapılacaktır.

KAYNAKÇA KURALLARI

1. Metin içinde yapılacak yollamalar ayraç içinde (Yazar, kaynağın yayımlandığı yıl: sayfa numarası sırasıyla) gösterilecektir. Makalede kullanılan bütün kaynaklar, makalenin sonunda "Kaynakça" bölümünde, yazarın soyadına göre alfabetik biçimde bibliyografya kurallarına uygun olarak verilir.

Aşağıda farklı nitelikteki kaynakların metin içindeki yollamalarda ve kaynakçadaki yazılış biçimleri örneklerle gösterilmiştir:

a. Tek yazarlı kitaplar

Metin içindeki yollamada: ... (Mucuk, 2007: 75)

Kaynakçada: Mucuk, İ. (2007), *Pazarlama İlkeleri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul

b. Tek yazarlı makaleler

Metin içindeki yollamada: ... (Romer, 1998: 75)

Kaynakçada: Romer, Peter M. (1998), "Endogenous Technological Change," *Journal of Political Economy*, 98(1): 71-102.

c. İki yazarlı kitaplar

Metin içindeki yollamada: (Ergun ve Polatoğlu, 1992: 175)

Kaynakça Kitap: Ergun, Turgay ve Polatoğlu, Aykut (1992), *Kamu Yönetimine Giriş*, TODAİE, 4. Yayım, Ankara.

d. İki yazarlı makaleler

Metin içindeki yollamada: ... (Turkoz ve Akyol, 2008: 150)

Kaynakçada Makale: Turkoz, I. ve Akyol, A. "Internal Marketing and Hotel Performance", *Anatoli: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 19(1): 149-154.

e. İkiden çok yazarlı kitaplar

Metin içindeki yollamada: ... (König vd. , 1981: 199)

Kaynakçada Kitap: König, Klaus/von; Oertzen, Hans Joachim; and Wagener, Frido (1981), *Öffentliche Verwaltung in der Bundesrepublik Deutschland*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden.

f. İkiden çok yazarlı makaleler

Metin içindeki yollamada: ... (Erdogan vd., 2007: 130)

Kaynakçada Makale: Erdogan, N. Akyol, A., Ataman B. M., and Dokmeci, V., ‘‘Comparison of Urban Housing Satisfaction in Modern and Historical Neighborhoods in Edirne, Turkey’’, *Social Indicators Research (SIR)*, 81(1): 127-148.

g . Derleme yayınlar

Metin içinde yollamada: (Kavanagh ve Seldon, 1994)

Kaynakçada: Kavanagh, Dennis and Seldon, Anthony (ed.) (1994), *The Major Effect*, Macmillan Publishing, London

h . Derleme yayınlar içinde yer alan makaleler

Metin içinde yollamada: ... (Riddell vd., 1994: 53)

Kaynakçada: Riddell, Peter (1994), ‘‘Major and Parliament,’’ Kavanagh, Dennis and Seldon, Anthony (eds.), *The Major Effect*, Macmillan Publishing, London, 46-63

ı. Yazarsız yayınlar ya da diğer kaynaklar

Metin içindeki yollamada: ... (DPT, 1989: 145)

Kaynakçada: DPT (1989), *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994*, Ankara

i . Konferans ve diğer toplantı bildirileri (basılmış)

Metin içindeki yollamada: (Asimov, 1989: 14)

Kaynakçada: ASIMOV, Isaac (1989), "Science-Fiction as a Social Stimulus", *Proceedings of XI. International Science-Fiction Conference*, Boston (1987), ASFWA, New York, 12-22.

j . Gazete, Dergi vb. bilimsel olmayan süreli yayınlarda yazarı belirtilmiş haber ve yazılar

Metin içindeki yollamada: (Altaylı, 21 Ağustos 2000)

Kaynakçada: ALTAYLI, Fatih, "Deprem ve Toplum", *Hürriyet*, 21 Ağustos 2000, 19.

k) Gazete, Dergi vb. bilimsel olmayan süreli yayınlarda yazarı belirtilmemiş haber ve yazılar

Metin içindeki yollamada: (Sabah, 2001)

Kaynakçada: "Afet Kanunu Değiştirilecek", *Sabah*, 21 Eylül 2001, 6.

l. İnternet kaynakları

Metin içindeki yollamada: (www.hotel-online.com)

Kaynakçada: <http://www.hotel-online.com/Neo/News/PressReleases1999-3rd/July99-PATATSA.html>, Erişim Tarihi: 09.05.2000.